

June
1403

Ex. único

10. 14. 200. 514

H. B. R.

963

Inc
1403

Hablar

95

Salamanca -

Incipit abbreviatu textus totius logices a magistro thoma Bricot copositus
huc copilaru: continens multos libros et tractatus qui videbuntur in sequentibus
Et pmo incipiunt yfagoge. i. liber introductionu porpbirij qd dicitur liber predicabilium
porpbirij. 7 continet duos tractatus. Primus est de quibus predicabilibus. Et continet sex capitula.

Capitulum primum de intentione actoris.

Un sit necessarium Bazaroz et ad ea que est apud aristotele predicametroz doctrina nosse quid sit genus. et quid dicitur. quod spes. quod proprium. et quid accidens: et ad diffinitionu assignationem: 7 omnino ad ea que in diuisione vel demonstracione sunt utilia. Istaru rez speculatione copendiosaz tibi traditione facies terabo breuiter. velut introductionis modo ea que ab antiquis dicta sunt aggredi. Altrioribus questionibus abstinere simpliciores vero mediocriter coiectas. Ad hoc de generibus et speciebus illud quidem siue subsistant. siue in solis nudis purisqz intellectibus posita sint. siue subsistentia corporalia sint aut incorpalia. et vtru separata a sensibilibus aut in sensibilibus posita: et circa ea constantia dicere recusabo. Altissimum enim est huiusmodi negotium et maioris egrius inquisitionis. Illud vero admodum de his ac de propositis probabiliter antiqui tractauerunt: et horuz maxime perripaterici tibi nunc monstrare tentabo.

Capitulum secundum de genere.

Doetur autem neqz genus neqz species simpliciter dici. quia genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquod et ad se inuice collectio. secundum quam significaciones collectio romanoz dicitur genus a romulo et ab habitudine romanoz inter se. Secundo modo dicitur genus uniuscuiusqz generacionis principium vel ab eo quod genuit: vel a loco in quo quidam generatus est. De patre dantur duo exempla. Primum est dicimus ozesten habere genus a tantalo. Secundo est dicimus yluz habere genus ab bercule. De loco etiam duo exempla. Primum est dicimus pindaru esse thebanu genere. Secundo est platonem dicimus arbemensem. Est enim patria uniuscuiusqz generacionis principium que admodum et pater. Unde secunda acceptio generis est promptior prima. quia in principio unius generacionis prius appellatum est genus et postea multitudo descendens ab illo principio: ut romani dicuntur quia descenderunt ex genere romuli. et cicropide quia ex genere cicropis descenderunt: et per talia principia ab alijs generacionibus distinguuntur. Tertio modo capitur genus pro illo cui superponitur species: et hoc per similitudinem ad duas primas acceptiones. quia sicut genus secundo modo est principium generacionis. et genus primo modo est collectio multorum ita genus tertio modo est principium diffinitionum suarum specierum et sub se multas species continet. Unde solum de genere tertio modo est sermo apud philosophos et diffinitur secundo modo sic. Genus est quod predicatur de pluribus differentiibus specie in eo quod quid. Quod autem hec diffinitio sit bona patet quia nichil continet superfluum nec diminutum ergo est bona. antecedens patet quia eorum que predicantur: quedam predicantur de vno solo ut individua sicut socrates. hic et hec et hoc. Alia vero de pluribus ut genera sicut animal. spes ut homo. dicitur ut rationale. proprium ut risibile. accidens ut album: nigrum: sedere. Ad hoc ab individuo quod de vno solo predicantur differt genus quia de pluribus predicantur. et a speciebus et proprio differt genus: quia predicantur de dicitur specie ut animal de boie equo et boie. Spes non solum de dicitur specie nunc ut homo de socrate et platonem. Proprium non de vna sola specie et de individuo eius ut risibile de boie et particularibus boibus. Sed a dicitur 7 coiter accidentibus dicitur genus: quia licet illa

Thema conclusio.

secunda conclusio
tertia conclusio.

quarta conclusio.

prima pars

Comparatio

secunda pars

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'inducitur per...', 'siue subsistentia...', and 'No'...

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'habentur...', 'neqz con...', 'ad se unice...', and 'ab uno aliquo...'.

predicantur de pluribus specie differētib: non tamen in eo quod quid sed in quale. Nam si queratur qualis est homo dicitur quod est rationalis. et qualis est coruus dicitur quod est niger: genus vero predicatur in quid. nam si queratur quid est homo dicitur quod est animal. Cum igitur genus differat ab individuis per predicari de pluribus. a specie et proprio per predicari de differentibus specie a differentia et communiter accidentibus per predicari in eo quod quid: sequitur quod illa definitio nihil continet superfluum nec diminutum.

Tertium capitulum de specie.

Species dicitur dupliciter. Primo modo dicitur species uniuscuiusque rei forma: ut ibi prima species digno est imperio. Secundo modo dicitur species id quod est sub assignato genere: ut homo est species animalis. et album siue albedo est species coloris. et triangulus species figure. Et si dicat aliquis quod genus prius definitum est per speciem: ergo species non debet defini per genus. Ad hoc dicitur quod genus et species dicuntur relativi: quia genus est alicuius genus: et species alicuius species. Ideo necesse est in utroque rationibus utrisque utri. Et definitur species tripliciter. Primo sic. Species est que ponitur sub genere. Secundo sic. Species est de qua genus in eo quod quid predicatur. Tertio sic. Species est quod predicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid. Et differt hec tertia definitio a duabus primis: quia ipsa non conuenit nisi speciebus specialissimis alie vero conueniunt speciebus alternis. Quod autem sint alieque species specialissime patet. Nam in unoquoque predicamento est quoddam generalissimum supra quod non est aliud superueniens genus. et quoddam specialissimum post quod non erit alia inferior species. et quedam intermedia que respectu diuersorum sunt genera et species. Ut in predicamento substantie: substantia est genus. sub quo ponitur corpus. sub quo corpus animatum. sub quo animal. sub quo rationale. sub quo homo. sub quo socrates et plato: et particulares homines. Et inter ista substantia est genus generalissimum cuius sit solum genus. homo vero est species specialissima cui sit solum species: post quam nihil ponitur quod possit diuidi. Corpus vero est species substantie et genus corporis animati. et etiam alia intermedia sunt genera respectu inferiorum. et species respectu superiorum. Et predictis inferuntur alieque correlaria. Primum est quod intermedia habent duas habitudines. quia sunt genera respectu inferiorum: et species respectu superiorum. Secundum est quia extrema solum habent unam habitudinem. ut generalissimum habet habitudinem ad inferiora respectu quorum dicitur genus: sed non ad superiora cum sit supremum et primum principium. Specialissimum autem habet habitudinem ad superiora respectu quorum est species. sed non ad inferiora: quia respectu illorum etiam dicuntur species differentiter tamen: quia dicitur species in diuersorum tanquam continens eam superiorum tanquam ab eis contenta. Unde predicta correlaria primo probantur per definitiones generalissimum: specialissimum et intermediorum. Generalissimum dupliciter definitur. Primo sic. Generalissimum est quod cum sit genus non est species. Secundo sic. Generalissimum est supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum vero tripliciter definitur. Primo sic. Specialissimum est quod cum sit species non est genus. Secundo sic. Specialissimum est quod cum sit species non diuiditur in species. Tertio sic. Specialissimum est quod de pluribus diuersis numero in eo quod quid predicatur. Intermedia vero sunt genera et species respectu diuersorum. ergo ipsa habent duas habitudines: et extrema unam. Secundo probatur per similitudinem in naturalibus. quia sicut in familijs vnus est pater filius ut agamenon et alij tantum pater ut iupiter: et alij pater et filij respectu diuersorum. ut attrides pelopi

Prima pars

definitiones.

Secunda pars.

Primum correlarium.
secundum.

Definitiones
generalissimi.
Definitiones
specialissimi.

Definitio intermediorum.

desiet tantalus: ita in coordinatiōibus predicamentālib' est aliquid qd ē tantūq' species vt specialissimum. et aliquid quod est tantum genus: vt generalissimū. et aliqua que sunt genera et species respectu diuersorum sicut sunt intermedia.

Differentia

Sed in hoc est dissimile quia in familijs oīa reducitur ad vnū puta ad touē. Sed non est sic in generibus quia si omnia reduceretur ad vnū hoc esset maxime ad ens tanq' ad genus. sed ens non est omnium commune genus. Tum primo quia tunc omnia essent eiusdem generis quod est falsum. Tum secundo quia si quis omnia entia vocet equiuoce nūcupabit et non vniuoce. Tum tertio quia ens non dicitur de decem predicamentis secundū eādē rationē: ergo nō omnia reducuntur ad ens tanq' ad genus.

Tertium correlarium

Tertium correlariū descendens a generalissimo ad specialissima debet in specialissima: vt plato iubet: quiescere. Patet quia decem sunt sola genera generalissima. et etia specialissima sunt in numero finito licet nobis ignoto. Individua autē sunt infinita. Et propter hoc sicut dicit plato sunt ab arte relinquenda: ne q' eorum potest fieri disciplina: et per consequens nō est ad illa procedendum: sed standum in specialissimis. Quartum correlariū. descendens a generalissimis ad specialissima diuidit multitudinem: sed ascendens contra colligit multitudinem. patet quia species est collectiua siue significatiua multorum in vnā naturam siue conceptum: et magis id quod est genus: particularia vero significatiōe diuidūt genus quod est vnū signum: ergo correlariū verum. antecedens patet quia participatiōe speciei plures homines sunt vnus homo id est significatur per istum terminum homo: sed particularibus hominibus vnus et communis fit plures: id est qui per vnū signum significabatur nunc per plures terminos dicere significatur. ergo singulare est diuisiuum: et commune collectiuum.

Quartum correlariū.

Quintum correlariū

Quintum correlariū genus predicatur de specie et non econtra. patet quia superiora predicantur de suis inferioribus et non econtra: sed genus est superius ad speciem cum diuidatur in plures species: ergo genus predicatur: et cetera.

Maiores patet quia in predicatione directa oportet equa id est conuertibilia de equis predicari vt binibile de equo. vel maiores id est superiora de minoribus vt animal de homine. Sed minora id est inferiora de maioribus minime predicantur. vt non dicimus animal esse hominem directe sicut hominem esse animal.

Sextum correlariū

Sextum correlariū genus predicatur de speciebus et indiuiduis: species autē de indiuiduis: patet quia superiora semper de inferioribus predicantur vt socrates est homo est animal et substantia. ergo genus generalissimum predicatur de generibus speciebus et indiuiduis: species de indiuiduis. Individuum de vno solo particulari predicatur. vt socrates. hoc album. hoc veniens. et socratis filius si solus socrates sit ei filius. Quod autē talia sunt indiuidua patet quia indiuidua sunt quorum collectiō proprietatum vnus nūq' in alio eadem erit. sed proprietates socratis nūq' in alio eadem erunt. non loquendo de illis que sibi communiunt in quantum est homo que communes sunt pluribus: ergo socrates est indiuiduum.

tertia pars

Correlariū.

Ex predictis patet q' genus est totum cum contineat speciem. Individuum autem est pars cum contineatur sub specie. species vero est totum et pars quia est pars alterius scilicet generis: et est totum alijs. s. indiuiduis. Et sic patet quid sit genus. quid species. et quid indiuiduū. quid generalissimū et specialissimū. et quot modis dicuntur genus et species.

Quartum capitulum de differentia.

prima pars
prima diuisio.

Differentia quicq' modis diuidit. Prima diuisio ē. Diuisio qd' est diuisio communis. qd' est ppa: et qd' est magis ppa. Differentia cois ē q' alterū differt ab

altero alteritate quodammodo, ut se ipso vel ab alio: ut Socrates differt a Platone alteritate quadam, et ipse puer vel aliquid faciens a se ipso viro vel quiescente: id est cum est puer vel aliquid faciens aliter se habet quam quiescendo vel cum est vir. Differentia propria est qua alterum differt ab altero accidere inseparabili: ut nasi curvitas siue sinu, oculorum cecitas, id est cecum, et cicatrix cum occalnerit ex vulnere. Differentia magis propria est qua alterum ab altero differt specifica differentia, ut homo ab equo differt per rationale. Unde omnes differunt se in hoc conveniunt quod faciunt alteratum. Sed dicitur quod differentia magis propria facit aliud: alie vero solum faciunt alteratum, ut rationale adveniens animi facit diffinitionem hominis: sed moveri et quiescere solum faciunt accidentaliter differre. Secunda divisio Differentiarum quodammodo faciunt aliud, alie vero solum faciunt alteratum. Et dicitur dupliciter ista duo membra. Primo quia differentie facientes aliud vocantur specificae: alie vero vocantur simpliciter dicitur. Secundo quod secundum differentias facientes aliud dividuntur genera in species: et species diffiniuntur: sed secundum facientes alteratum concludit solum aliqua alteritas. Tertia divisio est Differentiarum quaedam sunt separabiles: ut moveri quiescere sanum et egrum: alie vero sunt inseparabiles, ut simum aquilum, rationale vel irrationale. Quarta divisio est Differentiarum inseparabilium quaedam sunt per se: ut rationale mortale: et susceptivum discipline. Alie vero per accidens, ut aquilum et simum. Unde dupliciter differunt illa duo membra. Primo quia differentie per se ponuntur in diffinitione speciei et faciunt aliud: differentie vero per accidens non sed faciunt alteratum. Secundo quia differentie per accidens suscipiunt magis et minus, ut aquilum et coloratum: sed differentie per se non predicantur cum illis adverbis magis et minus, quia neque genus neque differentia predicatur de sua specie secundum magis et minus, et eo quod utrumque illorum diffinit speciem. Ad hoc esse est unicum unum et idem neque intensio neque remissio suscipiens. Quinta divisio que quodammodo sequitur ex alijs est ista. Differentiarum quaedam sunt divise generum, ut animatum in inanimatum, sensibile in insensibile. Alie vero sunt constitutive specierum, ut animatum et sensibile que ponuntur in diffinitione animalis, nam animal est substantia animata sensibilis et sic eodem differentie respectu unius sunt divise: et respectu alterius constitutive. Ex quo sequitur duo correlativa. Primum est quod omnes differentie possunt dici specificae cum sint specierum diffinitive. Secundum est quod indigemus differentijs per se ad dividendum et diffiniendum: sed non differentijs per accidens etiam si sint inseparabiles. Differentia sex diffinitionibus diffinitur. Prima est. Differentia est qua abundat species a genere, ut homo abundat ab animali per rationale et mortale: quorum nullum ponitur in diffinitione animalis. Sed quereretur aliquis unde species habet differentias, an ex nichilo et hoc non, quia ex nichilo nichil fit, an ex genere et hoc non quia quae ratione genus haberet unam differentiam eadem ratione haberet sibi oppositam et sic opposita eidem convenirent. Ad hoc dicitur quod genus habet differentias oppositas potestate et non actu et hoc non est inconueniens: quia opposita de eodem communi particulariter bene predicantur. Secunda diffinitio est. Differentia est quod predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale, quod autem differentia predicatur in quale patet tripliciter. Primo sic exemplariter, ut rationale et mortale predicantur in quale de homine. Secundo a signo quia differentia convenienter respondetur ad questionem factam per quale et non per quid ergo predicatur in quale, antecedens patet quia si queratur quid est homo respondetur quod est animal, sed si queratur quale animal? respondetur rationale. Tertio patet per locum a proportionem quia sicut in rebus compositis ex materia et forma vel ad similitudinem materie et forme se habet materia: ita se habet genus in diffinitione speciei, et sicut in illis se habet forma ita differentia ergo differentia ponit

conuenientia
Differentia
secunda divisio

Comparatio

Tertia divisio

quarta divisio
Comparatio

quinta divisio

Primum correlativum.
Secundum.
secunda pars.
prima diffinitio

Obiectio

Solutio

secunda diffinitio.

Tertia diffi-
nitio.
Quarta dif-
finitio.

Quinta dif-
finitio.

sexta diffini-
tio.

prima pars

secunda pars.

prima diffi-
nitio.
Obiectio.
Solutio.

secunda diffi-
nitio.
Tertia diffi-
nitio.

tatur in quale. antecedens patet quia sicut statua constat ex ere et figura sic homo
communis et specialis ex genere tanq̄ et materia et dñia tanq̄ ex forma consistit. vt
sicut statua est es hoc modo figurati: ita homo est animal rationale. Tertia
diffinitio est. Differentia est qd̄ aptū natū est diuidere genus et ea que sub eodez
genere posita sunt: vt rationale et irrationale diuidit equū et boies. Quarta
diffinitio. Dñia est qua dñt a se singula qz sp̄s eiusdez generis nō differūt per
genus ergo per dñas. Ans̄ patet qz nos er̄ bruta sumus aialia: sed rationale ad-
ditū nobis separat nos ab illis. Quinta diffinitio est correctiua tercie. Nō enī
omne qd̄ diuidit ea que sub genere sūt est dñia. Itaz aptū natum nauigare diui-
dit animal sic. Animalium quedam sunt apta nata nauigare. alia vero non: et
tamen nō est differentia sed propriū. Et ideo diffinitur sic. Differentia est quod
conducit genus ad esse: et eius qd̄ est esse rei pars est. Ultima diffinitio est ista
Differentie sunt que alteram faciunt speciem: et in eo quod quale est accipiunt.

Quintum capitulum de proprio.

Proprium dicitur quadupliciter. Primo modo dicitur proprium quod
p̄ inest soli sed non omni: vt esse medicus vel geometrum respectu hominis.
Secundo modo dicitur proprium quod inest omni et non soli: vt esse bipedem
respectu hominis. Tertio modo dicitur propriū quod inest omni soli sed
aliquando: id est cognoscit quadam dispositionem que nō est nata in esse pro quo
libet tempore: vt aptum natum canescere. Quarto modo dicitur quod inest om-
ni soli et semper: vt risibile respectu hominis. Et si dicatur qd̄ homo non semper
ridet: ergo non semper est risibilis. Ad hoc dicitur negando consequentiam. quia
homo non dicitur risibilis ex eo qd̄ actu rideat: sed quia est aptus natus ad ride-
dum. Unde proprium quarto modo differt ab alijs quia ipsum conuertitur cum
suo subiecto: vt bimibile cum equo alia vero non.

Sextum capitulum de accidente.

Accidens tripliciter diffinitur. Primo sic. Accidens est qd̄ adest et abest
a subiecto preter subiecti corruptioez. Et si dicatur qd̄ accidens diuidit in
separabile: vt dormire. et in inseparabile vt nigrū respectu corui et eryops
pis. sed accidēs inseparabile non potest abesse ergo diffinitio mala. Ad hoc re-
spōdetur qd̄ coruus potest intelligi albus et eryops nitens calore. ad hunc sen-
sum qd̄ essentis coruus non repugnat albedo. Secundo diffinitur sic. Accidens est
quod contingit eidem inesse et non inesse. Tertio diffinitur sic. Accidens est qd̄
neqz est genus neqz species neqz differentia neqz proprium: semper autem est in
subiecto subsistens. Dico de quinqz predicabilibus secundum qd̄ propositum
erat dicendum est de conuenientijs et differentijs eorum.

Secundus tractatus est de conuenientia et differentia predicabilium ad inui-
cem: et continet duodecim capitula.

Primum capitulum de conuenientia omniū quicqz predicabilium ad inuicē.

Commune est omnibus predicabilibus de pluribus predicari. Nam genus
c̄ predicatur de speciebus et indiuiduis. vt animal de equis bobib⁹ et homi-
ne predicatur: et de hoc boue et de hoc equo et de hoc homine. Et simili-
ter differentia: vt irrationale de equis et bobib⁹: et de his qui sunt particulares.
Species vero predicatur de indiuiduis: vt homo de sorte et platone. Propriū
vero de sp̄e cuius est propriū et de indiuiduis eius: vt risibile de boie et particu-
laribus bobibus. Accidēs vero predicatur de sp̄ibus et indiuiduis: vt nigrū qd̄ est acci-
dēs inseparabile de sp̄e coruoz. et moueri qd̄ est separabile de homine et de equo.
Primo tamen predicatur de indiuiduis: et secundo de speciebus.

Secundū capitulum de conuenientia et differentia generis et differentie.

Enus cōuenit tripliciter cū dñā. **P**rima cōueniētia ē tā genus q̄ dñā cōtinet spēs licet dñā nō tot cōtineat quot genus. vt rōnale licet nō cōtineat irrationalia sicut lyaial: cōtinet tñ deū et boiez. **S**ecūda cōueniētia est sicut quicquid predicatur de genere vt genus ē: etiā predicat de cōtētia sub illo. ita quicquid predicatur de dñā vi dñā est: predicatur de cōtētis sub illa. vt sicut si omne aial est substantia oīs bō erit substātia. ita si omne rationale est vtens ratione: omnis bō est vtens rōne. **T**ertīa cōueniētia sicut perēpro genere perimūtur que sub ipso sūt: ita perēpra dñā perimūtur que sunt sub ipsa. vt sicut si non est aial nō est bō. ita si nō est rationale nullū erit vtēs ratione. Sed differt genus a differētia sex modis. **P**rima differētia est qz gen⁹ predicat de plurib⁹ q̄ alia p̄dicabilia. vt aial de boie et equo: aue et serpēte. q̄ozupes vero solū de habēribus quatuor pedes. bō de indiuoīs. **S**ecūda differētia est qz genus cōtinet dñāmporestate. vt aial diuidit per rōnale et irrationale. **T**ertīa dñā est genus prius ē suis differētijs: et ideo a negatiōe eius ad negatiōes differētiarū valet consequētia. vt si nō est aial nō est rōnale sed nō ecōtra. qz si oēs differentie interinātur ad huc subintelligi pōt substātia aiata sensibus que ē aial. **Q**uarta dñā est quia genus predicat quid: dñā vero in quale. **Q**uinta dñā ē qz genus est vñū scdm vnā quāqz spēs. vt aial ē genus hominis: differentie vero pluri me. vt rationale mortale: mentia et discipline perceptibile sunt differentie hominis. **S**exta differētia est genus est simile materie: differētia vero forme. Et bec sufficiāt de dñātijs generis et dñe.

Tertiu capitulū de cōueniētia et dñā generis et spēi.

Enus et species tripliciter cōueniūt. **P**rimo qz vtrūqz eoz predicat de pluribus: loquēdo etiā de spē vt spēs est. **S**ecūdo cōueniūt qz vtrūqz eoz est prius bō de quib⁹ predicatur. **T**ertio qz vtrūqz eoz est totū ynuersale respectu suozū subicibilū. Sed differūt quātupl̄. **P**rima differētia est qz genus cōtinet spēs: eo qz est in plibus q̄ spēs et nō ecōtra. **P**atet qz oportet genera p̄iacere siue esse cōmūtoza. et ipsa formata id est determinata differentijs specificis p̄ficere id est diffinire spēs. **S**ecūda dñā ē qz genera naturaliter p̄ioza sūt spēbus. et ideo a negatiōe generis ad negatiōes spēi vs rōsequētia et nō ecōtra. **T**ertīa est genera predicatur ynuote de spēb⁹ et nō ecōtra. **Q**uarta est qz genus abūdat a spē cōtētia spēs. spēs aūr abūdat a genere cōtētia differētiarū. **Q**uinta est nullū genus pōt esse spēa specialissima: neqz aliqua species potest esse genus generalissimū.

Quartum capitulū de cōueniētia et dñā generis et proprijs.

Enus et proprium tripliciter conueniunt. **P**rimo quia inferuntur et specie. vt si homo est animal est: et si homo est risibile est. **S**ecundo quia equaliter predicantur de suis subicibilibus. vt homo et bos equaliter sunt animalia. et catbo et cicero risibiles. **T**ertio quia predicantur ynuote de suis subicibilibus. Sed quātupliciter differūt. **P**rima differētia est quia gen⁹ est prius propriū. nam prius oportet animal esse: et de hinc diuidi differētijs et proprijs. **S**ecūda est quia genus predicatur de pluribus speciebus: proprium vero de vna sola. **T**ertīa est genus non predicatur conuersim de sua specie: qz non si animal est homo est: proprium vero predicatur conuersim de sua specie. vt risibile de homine. **Q**uarta est quia proprium inest omni soli et semper: genus autē licet insit omni et semper. nō tamen soli. **Q**uinta est species uterque non interinunt genera: sed propria interinunt illa quozum sunt propria.

Prima pars prima conuenientia. secunda.

tertia

secūda pars. prima dñā.

secūda. tertia

quarta quinta

secta

Prima pars prima conuenientia. secūda.

tertia secūda pars prima dñā.

secūda. tertia quarta

quinta

Prima pars prima conuenientia. secūda.

tertia secūda pars prima dñā.

secūda. tertia

quarta quinta

Prima pars
 Secunda pars
 Prima dicitur.
 secunda.
 tertia
 quarta

Questio.
 Responso.

prima pars
 prima conue
 nientia.
 secunda.
 prima dicitur.
 secunda
 tertia
 quarta

prima pars.
 prima conue
 nientia.
 secunda.

secunda pars
 prima dicitur.
 secunda.

prima pars
 prima conue
 nientia.
 secunda.
 secunda pars
 Prima dicitur
 secunda.
 tertia

Quintum capitulum de conuenientia et dicitur generis et accidentis.

Unus et accidens in hoc conueniunt: quod predicatur de pluribus. ut nigrum de coruis et
 erbyopibus Sed differunt quadrupliciter. Prima dicitur est quod genus prius est sua
 specie: accidens vero etiam inseparabile est posterius illo cui accidit. Secunda est quia
 intentiones et remissiones suscipit accidentium participatio: generum vero minime. Ter
 tia est quod accidentia subsistunt in indiuiduis: genera autem priora sunt illis. Quarta est
 quia genus predicatur in quod: accidens vero in quod. nam si queratur quod est coruus? Respondeat
 quod est uiger. Sextum capitulum de numero dicitur dicitur omnia quaeque predicabilia:

Si queratur aliquis an quodlibet aliud predicabile comparabitur ad quattuor
 e sicut genus? Ad hoc respondeatur quod licet quodlibet predicabile possit comparari
 ad quattuor et ita essent viginti comparationes tamen non sunt nisi decem non coinci
 dentes: quia semper predicabile sequens habet pauciores comparationes una quae
 precedens. et sic cum genus habeat quattuor comparationes dicitur non habebit nisi
 si tres: quod comparatur ad genus sicut genus ad ipsas. et species habebit duas. quod com
 paratur ad genus et dicitur: sicut illa comparantur ad ipsas. proprium habebit unam
 quia comparatur ad alia prima: sicut illa comparantur ad proprium. accidens vero nullas.
 Et sic in toto non erunt nisi quattuor tres due et una comparationes: et sic erunt solum decem.

Septimum capitulum de conuenientia et dicitur dicitur et specie.

Differencia et species dupliciter conueniunt. Primo quod equaliter participantur ab
 d his quibus insunt: ut omnes homines equaliter sunt homines et rationales. Se
 cundo quia semper predicatur de suis subiectis. nam socrates semper quod dicitur
 est: est homo et rationalis. Sed differunt quadrupliciter. Prima differentia est quod dif
 ferentia predicatur in quod: species vero in quid. et licet ista species homo determinet suum genus:
 nichil in cognoscit sicut differentia: et ideo non predicatur in quod. Secunda diffe
 rentia est quod differentia predicatur de pluribus speciebus. ut quadrupes de boue et
 leone: species vero solum predicatur de pluribus indiuiduis. Tertia differentia est quia
 dicitur est prior specie. et ideo a negatione rationalis ad negationes hominis ualens consequentia
 et non e contra. Quarta dicitur est. una differentia bene ponitur altera ad diffinitio
 dum unam speciem: sed species speciei non comparatur ut gignat aliquam aliam speciem. nam licet
 quod equa cuiusdam asino prouideatur ad multi generationes: tamen equa et asinus in
 communi nunquam perficient id est diffinient hanc speciem mulus.

Octauum capitulum de conuenientia et dicitur differentie et proprii

Differentia et proprium dupliciter conueniunt. Primo quod equaliter predicantur
 d de his de quibus predicantur: ut omnes homines equaliter sunt rationales et ri
 sibile. Secundo quia semper insunt his quibus insunt: ut bipes et risibile
 respectu hominis. nam licet homo non curra uel non rideat semper: tamen est ap
 tus natus ad habendum duos pedes et ad ridendum. Sed dupliciter differunt.
 Primo quod differentia de pluribus speciebus predicatur. ut rationale de deo et ho
 mine: proprium autem de una sola specie. Secundo quia differentia non con
 uertitur cum specie: proprium uero cum ea conuertitur.

Nonum capitulum de conuenientia et differentia differentie et accidentis.

Differentia et accidens dupliciter conueniunt. Primo quod predicatur de pluribus
 d Secundo quod dicitur est et accidentia inseparabilia semper insunt suis subiectis. ut bipes
 semper adest omnibus hominibus et nigrum coruis. Sed differunt tripliciter. Primo quod
 dicitur est continet species et non continet. ut rationale homines: accidentia uero quodammodo con
 tinet et continentur. Secundo quod dicitur non suspicit magis et minus: accidens uero suscipit
 magis et minus. Tertio quod differentie contrarie. ut rationale et irrationale sunt inmixte:
 accidentia uero contraria sunt permixta. Huc superest comparare speciem ad proprium
 et accidens.

Decimum capitulum de convenientia et propria specie et proprio.

Species et proprium dupliciter conveniunt. Primo quod de se invice predicantur ut si homo est risibile est: et e contra capiēdo ly risibile ut dicitur a propter modum. Secundo quod equaliter predicantur de suis subicibilibus. Sed differunt quod dupliciter. Primo quod species potest esse generum aliorum: sed proprium non potest esse generum alteri. Secundo quod proprium posterius est specie. nam oportet homines esse ut sit risibile. Tertio quod species semper actu inest subiecto: sed proprium significat actum qui non semper inest ut socrates semper est homo sed non semper ridet et semper sit risibilis. Quarto dicitur quod quorum terminus sunt dicitur illa sunt dicitur: sed diffinitiones proprii et speciei sunt dicitur. quod proprium est quod inest omni soli et semper: species vero est quod predicat de pluribus dicitur: nunc: igitur dicitur ab invice.

Undecimum capitulum de convenientia et differentia speciei et accidentis.

Species et accidentis in hoc conveniunt quod predicantur de pluribus et in paucis aliis conveniunt. quod accidentis et suum subiectum plinum distat. Sed dicitur quod dupliciter. Primo quod species predicat in quod: accidentis vero in quod vel in quomodo se habet. Secundo quod unaqueque substantia solum habet unam speciem: sed habet plura accidentia etiam inseparabilia. Tertio dicitur quod species prior est accidente: accidentis vero sunt posterioris generis et adveniente nature. Quarto dicitur quod species equaliter predicantur de suis subicibilibus: accidentis vero in equaliter quod unus erbyops est alio nigrior.

Duodecimum capitulum de convenientia et propria speciei et accidentis inseparabilis.

Proprium et accidentis inseparabile conveniunt dupliciter. Primo quod sine illis non subsistunt sua subiecta: ut propter risibile non subsistit homo. nec propter nigredinem subsistit erbyops. Secundo quod subsistunt et omni. Sed differunt tripliciter. Primo quia proprium uni soli speciei convenit. ut risibile homini: sed accidentis etiam inseparabile pluribus speciebus convenit. ut nigrum corvo et biopi carboni et bebeno. Secundo dicitur quod proprium predicatur convertim de specie: accidentis vero inseparabile non. Tertio differunt quod proprium predicat equaliter de suis subicibilibus: accidentis vero secundum magis et minus.

Et hec de qualitatibus et differentiis sufficiant.

Liber predicamentorum aristotelis continet tres tractatus. Tractatus primus est de antepredicamentis: et continet tria capitula.

Primum capitulum diffinitiones tres continet.

Equivoca dicuntur quorum solum nomen est eodem et secundum illud nomen ratio substantie est diversa. ut aialis homo: et aialis quod pigis conveniunt in nomine aialis: secundum rationem diversos conceptus. quod si quis assignet eis conceptus convenientes alium et alium assignabit. Univoca dicuntur quorum nomen est eodem: et secundum illud nomen ratio substantie est eadem. ut homo et bos conveniunt in nomine aialis secundum eundem conceptum eius. De nominibus dicuntur quecumque ab aliquo solo casu differunt et secundum illud nomen habent appellationem: ut a gramatica gramaticus. a fortitudine fortis.

Capitulum secundum duas habet divisiones et duas regulas.

Orum que dicuntur: quodam dicuntur secundum complexiones: ut homo currit. homo vicit. Alia sine complexione dicuntur: ut homo. bos. currit. vicit. Quorum que sunt tunc predicantur. quodam de subiecto dicuntur quod dicitur: in subiecto vero nullo sunt per predicaciones denotativas: ut homo dicitur de sorte et plato equidicitur: sed de nullo dicitur denotative. Alia autem sunt in subiecto sed de nullo subiecto dicuntur. Unde est in subiecto non esse in aliquo sicut per in toto: sed esse in alio per predicaciones denotativas sine cuius suppone ipsi supponere non potest: ut hoc gramaticus est in aia: sed de nullo subiecto dicitur. Sicut hoc albus predicat denotative de corpore: quod omnis color in corpore est. Alia vero de subiecto dicuntur in subiecto sunt: ut sciens est in aia per predicaciones denotativas. et dicitur de gramatico tanquam de suo inferiori. Alia vero nec sunt in subiecto nec de subiecto dicuntur: ut aliquis homo. i. fortis: aliquis equus. i. brunellus. Et generaliter nulla individua dicuntur de subiecto

Prima pars
prima conve
nientia.
secunda.
Secunda pars
Prima dicitur.
secunda.
tertia
quarta

prima pars
secunda pars.
prima dicitur.
secunda
tertia

Quarta

prima pars.
prima conve
nientia.
secunda.
secunda pars
prima dicitur.
secunda.
tertia

prima diffi
nitio.

secunda diffi
nitio.
Tertia diffi
nitio.

prima divisio
secunda divisio

diffinitio.

licet aliqua bñ predicat denotatiue vt hoc gramaticum de anima.

prima regula

Quod alter de altero predicat vt de subiecto quoniam de eo quod predicat dicitur et oia de subiecto dicitur vt si fortis est homo et homo est animal: fortis est animal.

secunda regula

Quorundam generum et non subalternarum positorum diuerse sunt species et dicitur: vt animalis et scientie. Illa dicitur animalis sunt gressibile volatilis bipes: et tamen nullus eorum est dicitur scire. quia vna scientia non dicitur ab altera et eo quod est bipes. Unde generum subalternorum potest esse eadem dicitur: quia superiora predicant de suis inferioribus: et ideo dicitur superioris generis erunt dicitur inferioris. Tertium capitulum diuidit in complectere dicitur in decem predicamenta.

prima pars

Primum quod secundum complexionem dicitur: singulum aut significat substantiam absolute. vt homo equus aut quod tunc siue substantia propria: vt bicubitum tricubitum: aut qualitates vt album nigrum. aut ad aliquid vt duplicem maius. aut vbi. i. substantiam in loco vt in loco esse. aut quando: vt verum. aut substantiam situatam: vt sedes iacet. aut hinc vt armatum esse. calcitrare esse: aut facere vt secare vrere. aut pati vt vni secari. Et sic patet quod nichil eorum quod ponuntur in predicamento est affirmatio vel negatio. quia ois affirmatio est vera vel falsa: sed nullus eorum est verum vel falsum: ergo nullus eorum est affirmatio sed est coniunctio illorum possit fieri affirmatio. Secundus tractatus est de predicamentis et continet sex capitula.

secunda pars.

Primum capitulum in quo ponuntur diffinitiones substantiarum prime et secunde conclusiones eas declarantes: et proprietates substantie.

prima pars: diffinitiones diffinitio.

Substantia prima dupliciter diffinitur: primo sic. Prima substantia est quod proprie et principaliter et maxime substare dicitur. Secundo sic per se habet quod negat in subiecto negat de subiecto dicitur vt aliquid homo. i. fortis. aliquid equus. i. brunellus. Secunda substantia est species vel genus in quo est prima substantia. vt homo et animal sub quibus ponuntur fortis. Unde ad predicta declaranda ponuntur octo conclusiones. prima est. Quod dicitur de subiecto dicitur de eo nomine et ratione: vt homo de forte. Illa fortis est homo et animal rationale. Secunda conclusio est. Quod sunt in subiecto: non dicuntur nomine et ratione de subiecto. Illa sed aliqua dicitur nomine non tamen ratione: vt sed album dicitur de corpore: ratio tamen albi nunquam de subiecto predicat. Tertia conclusio: oia alia a primis substantiis vel dicitur de eis vel sunt in ipsis: per se duas consequentias. Prima est animal predicat de boie: ergo de aliquo boie singulari predicat: nam si de nullo singulari predicat: nec omnino de boie predicabitur. Secunda consequentia album est in corpore. ergo est in aliquo corpore. nam si in nullo corpore est nec omnino in corpore erit.

secunda pars prima conclusio. secunda.

tertia.

quarta. quinta

Quarta conclusio non eximatur primis substantiis impossibile est aliquid aliorum remanere. probatur quia oia alia aut sunt in illis aut dicitur de eis. Quinta conclusio inter secundas substantias species est magis substantia quam genus: probatur duabus rationibus. Prima est quia species est propinquior primae substantie quam genus. et conuenientius respondetur ad questionem factam per quod de prima substantia. nam si queratur quod est fortis conuenientius respondetur quod est homo quam quod est animal. Et si queratur quod est arbor conuenientius respondetur quod est arbor quam planta: ergo species est magis substantia quam genus. Secunda ratio est: primae substantie dicitur principales substantie quia oibus substatur. sed species pluribus substatur quam genus quia quibuscunque substatur genus substatur et species et cum hoc ipso generum. ergo species est magis substantia quam genus. Sexta conclusio species specialissime predicamenti substantie sunt equaliter substantie. nam eque conuenienter respondetur ad questionem factam per quod de prima substantia. si enim queratur quod est fortis conuenienter respondetur quod est homo. et si queratur quod est bipes equus conuenienter respondetur quod est equus. Septima conclusio oes substantie prime sunt equaliter substantie: quia equaliter substatur. Octava conclusio: merito post primas substantias sole species et genera dicuntur secunde substantie. per se duabus rationibus. Prima est quia sola talia indicantur quod primarum substantiarum. nam si quis querat quid est fortis conuenienter respondetur quod est homo vel animal. sed si quis respondeat album vel currit extraneae assignabit. Secunda ratio est sicut se habet prime substantie ad oia alia: ita species et genera ad actus: ergo species et genera debent dici secunde substantie. antequam per se quod sicut directe dicimus forte esse

sexta.

septima octaua

grammaticum: ita dicimus hominem et animal esse grammaticum.

Unde substantie sex sunt proprietates. Prima est. Loc est omni substantie in subiecto non esse. De prima substantia patet. quia ipsa nec dicitur de subiecto nec est in subiecto. De secunda patet dupliciter. Primo inductiue quia non est in subiecto pura in se: neque aial et sic de alijs: ergo nulla secunda substantia est in subiecto. Secundo patet ratio quia nihil eorum quod predicatur nomine et ratione de subiecto est in subiecto: sed secunde substantie predicatur nomine et ratione de subiecto ergo non sunt in subiecto. Sed hoc non conuenit soli substantie sed etiam dicitur in substantiis ut bipes et gressibile non enim sunt in subiecto quia de eo dicuntur nomine et ratione. Nec debent nos conturbare substantiarum partes que licet sint in toto non tamen in subiecto: capiendos esse in subiecto logicaliter. Secunda proprietates est. eadem est secunde substantie et dicitur in eorum uniuoce predicari de primis. quia a principali substantia nulla est predicatio. sed species predicatur de indiuiduis: genus et dicitur de specie nomine et ratione: ergo etiam de prima substantia. quia quicquid de predicato dicuntur eadem et de subiecto dicuntur. et sic omnia predicantur de primis substantiis uniuoce. quia uniuoca sunt quorum nomen est eadem et ratio est eadem. Tertia proprietates est. Dis substantia videtur hoc aliquid si significare. De primis hoc est verum quia indiuiduum et unum numero est quod significant. Sed de secunde substantiis licet videantur significare non tamen est verum sed potius significant quale quid ex eo quod plura significant non tamen quale quid sicut album quia album sola qualitate significat. genus autem et species circa substantiam qualitate determinat: quia contra substantiam significat. Plus autem in genere quam in specie determinatio fit. quia genus contra substantiam significat. Nam dicitur aial plus coplectitur quam dicitur boiem. Quarta proprietates est substantie nihil est contrarium: ut boi et aiali et sic de alijs nihil est contrarium. sed hoc non conuenit soli substantie sed etiam contrarij. dicubito enim et tricubito nichil est contrarium nisi quis dicat multum et paucum: magnum et paruum esse contraria: determinatorum vero nullum ulli est contrarium. Quinta proprietates substantia non suscipit magis et minus non sumendo substantiam secunde intentionali ut in hac conclusione sumitur: sed proprie intentionali ut vnus homo non est magis bonus quam alter. nec magis bonus in vno tempore quam in altero. sed unum album vel calidum est altero magis album vel calidum. Sexta proprietates maxime propria est substantie cum sit vna et eadem numero esse susceptiua contraria non. ut idem homo prius est albus postea niger. sed non idem color neque eadem actio prius est praua et postea studiosa. Et si dicat aliquis quod oratio et opinio que non sunt substantie suscipiunt contraria. nam ista oppositio fortes sedet. vel opinio de ea forte sedente est vera et ipso surgente est falsa: ergo hoc non est propria substantie. Ad hoc respondeo dupliciter. Primum quod opinio et oratio suscipiunt contraria non tamen sicut substantia. Nam substantia suscipit contraria per sui mutationem. ut homo cum de frigido fit calidus vel ex prauo studiosus mutatur. Oratio autem et opinio per hoc que fiunt vere vel false non mutantur: sed solum res significata modo propria est substantie secundum sui mutationem suscipere contraria. Secundo dicitur negatio quod oratio et opinio suscipiunt contraria: nam per hoc que fiunt vere vel false nichil in se suscipiunt sed ab eo que res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa.

Secundum capitulum de contrarietate que sit prima diuisio: que secunda: que tertia: et que sint eius tres proprietates.

Veritas tripliciter diuiditur. Primo sic Quantitatis aliud continuum aliud discretum. Quantitas discreta est ut numerus et oratio. De numero patet. quia partes numeri ad nullum terminum eorum copulantur: ut quatuor et quatuor: septem et tria que sunt partes de, eadem ad nullum terminum eorum copulantur sed semper manent discreta et separata: ergo numerus est de numero discretorum. Sicut oratio est quantitas discreta. Et primo quod sit quantitas patet. quia oratio saltim vocalis mensuratur sillaba longa et breui. et que sit discreta patet. quia partes eius non copulantur ad aliquem terminum eorum: sed sunt ad muticam discrete et separata: ergo ipsa est quantitas discreta. Quantitas autem continua est ut linea superfici

prima pars.
prima proprie-
tas.

secunda

tertia.

quarta.

quinta

sexta.

obiectio.

solutio.

prima pars.
prima diuisio.

es corpus: pter hec aut locus et tps. Qd sic pz. qz pres oimū illoz copulant ad aliquē terminū cōez: vt partes linee ad punctū, partes superficie ad lineā: pres corporis ad superficiem. pres tps puta preteritū et futurū ad pns: similiter partes loci ad superficiem sicut et partes corporis ergo omnia illa sunt quāritas cōtinua. Secūdo diuiditur sic qritatū quedā cōstant et partibus habentib⁹ positionē, alie vero et nō hñribus positionē. Exemplū primaz vt linea superficies corpus et locus. Mā pres linee et superficie hñt certū sitū, qz vna est situata vbi nō est alia et certā permanētiā ergo hñt positionē. Exemplū scōaz vt numer⁹ tps et oīd mā pres numeri nō hñt certū sitū, pres aut tps licet hñt certum sitū; nō tñ habēt pmanētiā qd aut nō est permanēs positionēz nō bēt. similr oīd nō bēt positionēz et eoq nō est permanēs. Mā qd semel dictū est amplius resumī nō potest. Tertio diuidit sic. Quāritatū quedā sūt p se vt sūt ille spēs q dicte sūt. Alie vere p accidēs vt albedo q magna dī qz superficies est magna et actio longa: qz tēpus est longū et silt motus multus qz tps est multū et tamen neqz albū neqz actio sunt quāritas p se. nā si querat quāra est actio rñderut p dicibile significas tps puta qd est annua. Et si querat quāntū est albū rñdes p dicibile significas superficiem. Quāra ei fuerit superficies tantū albū fore dices. Unde quāritatis tres sunt pprietates. Prima est: quāritari nihil est cōtrariū vt bicubito tricubito superficie et sic de alijs nō est cōtrariū. Sed cōtra istā pprietatē instatur dupliciter. pzo sic magnū et puū mlū et pauci cōtrariant et tñ sunt de gñe quāritatis: ergo quāritari aliqd est cōtrariū. Ad hoc dupliciter dī. pzo negādo minozē ppter duas rōes. Prima ē qz illa q dicunt simplr ad aliquid nō sūt in gñe quāritatis sed sic est de illis q dicte sūt. Mā mons dicit paruus et milū magnū et nō nisi in cōparationē ad aliud. igit. silt duodecim hoies in vico vel theatro dīcunt esse multos: in riuo tate vero paucos. ergo talia dicibilia non sunt in predicamēto quāritatis. Scōa rō est qz talia dicibilia nō significāt quāritatē adēquare sed cognorant respectus ergo nō sunt in predicamēto quāritatis sed ad aliqd. Scōo dī negādo maiozem ppter duas rōes. Prima qz qd p se ipū nō dicit sed ad solā relationē referit illi nihil est cōtrariū: sed magnū et parū. zc. sūt hñōi. ergo nō contrariantur. Scōa rō est qz si magnū et puū contrariarētur seqrent duo incōueniētia. Primū est qz idē simul habet et cōtraria cū idē silt sit magnū et puū. Scōm est qz vñū et idēz eēt sibi ipi cōtrariū cū idē silt eēt magnū et parū quoz vtrūqz illoz est impossibile. Scōa instantia est. locus est in predicamēto quāritatis et tñ locus sursum et locus deorsuz cōtrariātur cū ponant sub eodē gñe et distent a se inuicē marie ergo quāritari aliqd est cōtrariū. Ad hāc obiectionē nichil dicit pbūs qz potest solui sicut pzia. Pzo negādo maiozē naz locus est ad aliqd. sursum vero et deorsuz in predicamēto situs. Scōo dī negādo minozē. naz licet sursum et deorsuz marie distēt distantia locali non tñ graduāli. Scōa pprietates est quāritas non suscipit magis et minus: vt bicubitū non dī alio magis bicubitū: neqz tria dicunt magis tria quāz alia. Tertia pprietas ē marie ppriū est quāritati scōm eant equale vñ ineqale dicit. vt corp⁹ dī equale vñ ineqle. silt tps et numer⁹. ergo oīs quāritas est equal vel ineqal. Sed q sola quāritas dicat equalis vñ ineqal pz. nā affectio q est qualitas nō dī equalis vel ineqalis. silt albū nō dī equale vel ineqale p se s; magis sile vel distite: ergo marie ppriū est quāritati scōm eaz equale vel ineqale dicit.

scōa diuisio

tertia dīo.

scōa pars prima prope ob eino

solutio

scōa obiectō.

responsio.

secunda

tertia

pzia pars

Ca. iij. de relationēz sūt ad aliqd qtuoz ei⁹ pprietates q nlla subā dī ad aliqd. Aliqd vero talia dicunt qcunqz hoc ipm qd sūt alioz dicunt vel quōlibet aliter ad aliud vt mai⁹ id qd est alteri⁹ dī qz minozē mai⁹ dī. et duplū dimidiū duplū. Silt bitus: affectio: disciplina: positio alioz dicunt: ergo ad aliquid

funt q̄cunq; id q̄d sūt alioꝝ dicunt. Sed alia p̄ticulari b̄ffinitiois p̄z. qz mōs dicit magnus ad aliū montē: 7 sile alicui sile. s̄l̄r accubir? Ratio et sessio sunt ad ali- quid: cū positio sit ad aliqd. tacere aut stare 7 sedere nō sūt positioes licet denoia- riue dicant a positioib? Cū relatiois q̄truoꝝ sunt proprietates. Prima est q̄ rela- tioi inest cōtrarietas vt virt? cōtrariat virtio et disciplina ignorātie. Sed hoc nō oibus relatiuis cōuenit. qz duplici vel triplici nihil est cōtrariū. Scōda pprietas ē relatiua suscipiūt magis et minus: vt inequale d̄r magis vel minus inequale. et etiā sile et dissile: sed hoc nō oib? relatiuis cōuenit. qz duplū nō d̄r magis vl' mi- nus duplū. Tertia pprietas oia relatiua dicūt ad cōuertētiā. vt seru? d̄r dñi ser- uus. et duplā dimidiū duplū et maius minore maius et sic de aliis. et hoc aliqñ sub diuersis casibus: vt disciplina d̄r disciplinari disciplina: et disciplinatu disci- plina disciplinatu. et s̄l̄r de sensu et sensaro. Sed cōtra hoc iustat qz ala est rela- tiuū 7 tñ nō d̄r ad cōuertētiā. nā licet sequat hoc est ala ergo est auis ala. nō tñ se- quit hoc est auis ergo est ala auis. et p̄ cōsequēs nō oia relatiua dicunt ad cōuertē- tiam. Ad hoc dicit q̄ si relatiuū cōueniēter assignet ad suū correlatiuū dicit ad cōuertētiā cū eo. modo ala cōueniēter assignat ad li auis ad li auis cū ala nō sit auis vt auis est sed vt alata: ideo d̄t assignari ad li alatu cū quo d̄r ad cōuertētiā. Et si q̄rat aliquis quō fiet assignatio si correlatiuo nō sit nomē impositiū. Dicit q̄ a relatiuo fingendū est nomē sicut ab abstracto format cōcretū: vt remus nō debet assignari ad nauē: cum multe sint naues quaz remi nō sunt. neq; caput ad aīal cū multa sunt aīalia capita nō habētia vt ostree. sed fingenda sūt hec nomina re- mitū capitatu cū q̄bus remus et caput ad cōuertētiā dicunt. Et sic patet q̄ omnia relatiua dicunt ad cōuertētiā si cōueniēter assignent ad sua correlatiua. Et si q̄- rat aliqs quō sciri pōt qñ est cōueniēs assignatio. Ad hoc d̄r q̄ si velim? scire an relatiuū bene assignet ad correlatiuū debem? secludere a correlatio oia q̄ accidē- taliter dicunt de eo: ipso solo relicto: 7 tunc si illud q̄ assignatu est ad huc referat ad ipm bona erat assignatio et si non erat mala. vt si seruus assignet ad dñm bo- na est assignatio. nā secluso a dño q̄ sit bō vel risibilis ad huc seru? dicit ad dñm Sed si ala assignet ad auē mala erit assignatio. nā secluso q̄ auis sit alata ala- tius nō dicit ad auē et sic facile bona fiet assignatio si correlatio nomē fuerit i- positum: si vero nō fuerit debet nomē fingi modo p̄dicto. Quarta pprietas rela- tiua vident esse s̄l̄ natura vt si duplum est dimidiū est. 7 si seruus est dñs est: 7 cōtra si nō est dimidiū duplū nō est: sed hoc nō oibus relatiuis conuenit. Primo qz scibile et sciētia sūt relatiua 7 tñ scibile est prius sciētia: ergo nō oia relatiua sunt s̄l̄ natura. Alioꝝ p̄z triplr. Primo qz in paucis vl' nullis habemus sciētiā nisi res prius fuerint: ergo scibile prius est sciētia. Scōdo qz si scibile nō est sciētia nō est. s̄ l̄z nō sit scia ad huc pōt esse scibile. q̄a quadratura circuli est scibilis et tñ eius nō est scia: ergo scibile prius est scia. Tertio qz aīali corrupto corrūpitur sciētia nō aut corrūpit scibile: ergo scibile prius est sciētia. Scōdo pbatur q̄ hoc nō cōueniat oibus relatiuis. nā scibile et sensus sūt relatiua 7 tñ scibile pri- us ē sensu igitur. Alioꝝ p̄z duplr. Primo qz sensibili destructo destruit sensus. nā si nō est scibile nō est corpus: et si nō est corpus nō est sensus: s̄ sensu destru- to nō destruit scibile. nā destructo aīali destruit sensus 7 tñ ad huc manet cor- pus scibile pura corpus calidū dulce vel amarū. Scōdo qz sensus simul est cū sē- sato: scō sensibile pura ignis et aqua ex quibus cōstat aīal sunt an animal ergo scibile prius est sensu. Sed dubitatur an ne aliqua substātia dicat ad aliquo Et videtur q̄ nō qz aliqs bō nō d̄r alicuius aliquis homo neq; aliquis bos ali- cuius aliqs bos. S̄l̄r hec manus: et hoc caput nō dicuntur alicuius hec manus vl' hoc caput. etiā bō non dicitur alicuius homo: neq; bos alicuius bos: neq; lignū.

scōda pars
prima prope-
tas.
scōda

tertia.

obiectio.

solutio

questio
responsio.

questio
responsio.

quarta.

tertia pars.
dubitatio.

alicuius ligni: s; dicat alicui⁹ possessio: ergo nlla subā d; ad aliqđ. In opposi-
 tū arguit q; caput d; alicui⁹ caput et manus alicui⁹ manus: ergo aliqua substā-
 tia dicitur ad aliqđ. Ad hanc dubitationē dicitur q; si diffinitio eoz que sunt
 ad aliqđ sit sufficiens data impossibile erit saluare quā aliqua substātia dicat
 ad aliqđ. s; illa nō est sufficiens id datur alia q̄ est talis. Ad aliqđ sūt quib⁹ hoc
 ipm esse qđ sūt est ad aliqđ quodā mō se habere. et cōuenit hec diffinitio solum d;
 eibilibus de gñe ad aliqđ. Et quo inferetale correlatiū. Si q̄s diffinitē nouerit
 vnū flacinoz facile scitur⁹ est reliquū q; esse relatiuoz ē ad aliqđ vt si q̄s diffini-
 te nouerit qđ est duplū facile cognosceret respectu cuius est duplū. sicut si aliquis
 cognoscat aliqđ esse melius cognosceret etiā quo ipm esse melius. Et sic patet q; ma-
 nus et caput nō sūt ad aliqđ nā quis pōt cognoscere quid manus et quid caput
 nō cognoscedo cuius est caput et cuius est manus. Et sic cōmunitē patet q; nulla
 substātia dicitur ad aliqđ. Quod difficile est de hac materia determinare nisi
 fuerit sepius pertractata. Fuit tamen mora hec dubitatio q; dubitare de sin-
 gulis non est inutile. *Capi. iij. de qualitate. quid sit qualitas: quor sūt eius
 spēs: q̄ sūt qualia: quor sunt proprietates qualitatis.*

solutio

diffinitio.

correlatiū.

prima pars.
 diffinitio.
 prima spēs.
 comparatio.

Qualitas sic diffinit. Qualitas est scđm quā quales esse dicimur. Et habet
 multas spēs. Prima est bitus et dispositio. Vñ bitus et dispositio dñt.
 Primo q; bitus est diurnior et pmanētor dispōe vt scia et virtus: iusticia et
 castitas sūt difficiliter sepabiles a subiecto si quis eas mediocriter sumar nisi grā-
 dis fiat pmutatio vt ab egritudine et ab aliqđ alio. Sed dispōes vel affectiōes
 sūt facile sepabiles a subiecto: vt frigiditas caliditas egritudo et fauitas. Manu
 dispositus ad frigiditatem cito fiet calidus nisi illa dispositio p longū tps cōuer-
 tatur in bitū. ergo dispositio est facile sepabilis. Et hoc idē p; in disciplinis. Ma-
 nō multū retinētes s; dicat dispositi tñ nō dicunt bituz hēre. Secdo dñt q; omis
 bitus est dispositio cū ois bñs bitū sit disposit⁹ ad ea q̄ hēt s; nō cōuerso. q; nō
 oēs dispositi hāt bitū. Secda spēs q̄litaris est natural potētia vl impotētia. vt
 curtor pugillator sanariū egritariū nō p vt dicat despōes s; p vt dicat nafalē
 potētia aliqđ facile faciendi. sūt durū et molle: nā durū est qđ hēt potētia non
 cito secādi. Molle vero qđ hēt eiusdē ipotētia. Tertia spēs est passio et passibi-
 lis qualitas. vt albedo: dulcedo: amaritudo: austeritas: frig⁹: et calor. Qđ autē
 p̄dicta sūt in ista spē p; q; denoiat sua subiecta. qualia. vt mel d; dulce q; hēt
 dulcedinē: et corpus albū q; hēt albedinē. Vñ qualitas nō d; passibilis solū q;
 subiectū ei⁹ aliqđ ab ea patiat. s; etiā q; sensui infert passionē. vt dulcedo gustui
 et calor tactui. aut q; ex aliqua passiōe gñat: vt rubedo causata ex verecūdia: et
 palloz ex timore causat⁹. Et differt passibilis qualitas a passiōe q; passibilis q̄-
 litas est pmanētor et denoiat suū subiectū quale. s; passio est facile separabilis
 a subiecto et nō denoiat suū subiectū quale. Exēplū prio in qualitatibus corpis
 vt si q̄s a natura sit pallid⁹ vl eger p longū tps: talis d; simplr pallidus: s; si sit
 rubens ppter verecūdiā aut pallidus ex timore nō d; simplr rubens vl pallidus
 sed magis passus. Exēplū secdo in qualitatibus aie vt si q̄s a natura patiat irā
 vl demētia talis simplr d; demēs vl iracūdis: et tales qualitates dicunt passibi-
 les. Sed si q̄s vno tpe magis irascat q; alio non ppter hoc simplr d; iracūdis
 et talis irā d; passio. Quarta spēs est forma et circa hoc aliqđ cōstans figura
 vt rectitudo et curuitas. triāgulus quozāgulus q̄ denoiat sua subiecta qualia
 Et si q̄s q̄rat an asperū leue rarū et densum sūt in ista spēcū tñ videant positio-
 nē significare. Ad hoc d; q; sic q; significat oroinē partiū ad se inuicē vt patet p
 eoz diffinitiōes. Ma spillum est cuius partes sibi ppinque sunt. rarū vero cuius
 pres distant ab inuicē. leue aut cuius pres sibi iacent in rectū. Asperū cuius vna

secunda

tertia

comparatio.

quarta

questio.
 solutio.

pars est superior: alia vero inferior. Et si querat itez aliquis ne sint plēs spē q̄
 hūris. *De* q̄ forasse sūt plēs s̄z nō solēt vulgarter assignari alie q̄ iste q̄truoꝝ

Qualia dicūt q̄ scōz hec denoiarie dicūt v̄l quōlibet ab alr̄ bis. *Pr̄ia* p̄ricula
 p̄z q̄ cādidus d̄z denoiariue a cādoꝝe. grāmatic' a grāmatica: a iusticia iustus.
Sec̄da pars p̄z q̄ aliq̄n nō est nomē abstracto impositū z tunc cōcretū uō d̄z de
 noiariue vt cursor et pugillatoꝝ q̄z eoꝝ abstracta nō sunt imposita s̄z b̄n dicātur
 denoiarie q̄n sunt in p̄ia spē. etiā aliq̄n cōcretū s̄z b̄at abstractū impositū non
 t̄n cōuenit cū eo in p̄ncipio dicitōis vt studiosus respectu s̄tutis z iō nō d̄z deno
 miariue a virtute. *En̄* qlitatis res sūt p̄p̄terates. *Pr̄ima* est qualitati inest con
 trarietas scōz q̄ quale est: vt albedo ingred̄ni: iustu iniusto cōtrariāf. sed hoc nō
 oibus qualitatib' cōuenit q̄z neq̄ rubeoni neq̄ palloꝝ aliq̄d ē cōtrariū. *Ex* hac
 p̄p̄terate seq̄tur si vniū cōtrarioꝝ fuerit quale reliquū erit quale: vt cū iusticia in
 iusticie cōtraria sit si iusticia est de p̄dicamento qualitaris etiā et iniusticia. qui
 nilz dicibile alteri' p̄dicamēti iusticie cōtrariabit. *Sec̄da* p̄p̄teras est qualitas su
 scipit magis z minus. vt iustu d̄z magis et minus iustu z s̄l̄r cādidū. nō t̄n cōue
 nit hec oibus qualitatibus q̄z iusticia nō dicat magis v̄l m̄ius iusticia neq̄ etiā
 sanitas s̄z grāmaticū iustu z alia taliū abstractoꝝ cōcreta p̄dicent cū bis aduer
 bijs magis et min'. s̄l̄r triāgulus z quadragulus nō suscipiunt magis z minus
 q̄z oēs triāguli z quadraguli equaliter suscipiunt rōem circuli quare nō oīa qua
 lia suscipiunt magis et minus. *Tert̄ia* p̄p̄teras p̄p̄riū est qualitati scōm eā simile
 v̄l dissimile dia. *Et* hec oī z soli qlitati cōuenit. Sed dubitaret aliq̄s circa p̄dicera: q̄z
 multa q̄ posita sunt in p̄dicamēto qualitaris assignabāt in p̄dicamēto relatiōis
 quare alicui videt q̄ idē sit in diuersis p̄dicamētis. *Ad* hoc r̄ndet dupl̄. *Eno* mō
 q̄z in oīd' dicibilib' sic est v̄l in pl̄ibus q̄ ḡns est ad aliq̄d z nō spē vt disciplina:
 v̄l disciplinari disciplina. z t̄n neq̄ grāmatica neq̄ musica dicūt ad aliq̄d: *Sec̄do*
 d̄z q̄z nō est incōueniēs idē in diuersis ḡnib' aduūare cū t̄n dicat esse diuerso mō
 in illis ḡnibus. *Ca. v. de actiōe passiōe z alijs quattuor p̄dicamētis quor*

sunt p̄p̄terates actiōis et passiōis: et q̄ detentatio sit faciēda de alijs p̄dicamētis.
Bere et pari diuis hēt p̄p̄terates. *Pr̄ia* est agere et pari suscipiūt cōtraria
 vt calefacere huic q̄d ē frige facere z calefieri huic q̄d est frige fieri: z cōtraria
 huic q̄d est delectari cōtrariatur. *Sec̄da* p̄p̄teras est agere z pari suscipiūt magis
 et minus: vt calefieri d̄z magis et minus calefieri. z s̄l̄r cōtristari. *Et* hec sufficiāt
 de actiōe z passiōe. *Capl̄m. vi. de situ. quādo. vbi. z habitu.*

Ed de situ dictū est in p̄dicamēto ad aliq̄d q̄ sūt illa q̄ dicuntur denoiariue a
 positiōib'. *De* reliq̄s vero. s. vbi q̄n z bere eo q̄ manifesta sūt nichil aliud
 dicet q̄ in diuisiōe p̄dicamētoꝝ dictū est vbi data sūt exēpla de dicibilibus horū
 p̄dicamētoꝝ. zc. *Tractat'* terri' est de postp̄dicamētis z cōtiner q̄nq̄z cōpl̄a

Ca. j. de oppōe quortuplex est oppositio q̄ sūt relatiue opposita. quortuplicia
 sūt cōtraria q̄ sūt p̄uatiue opposita: et quō d̄rnt a relatiuis. quō cōtradictio ab a
 lijs d̄iat et que sunt proprietates contratioꝝum.

Ita alterū alteri opponi quadrupl̄. *Pr̄io* vt ad aliq̄d siue relatiue vt dupl̄
 diuisiō. *Sec̄do* mō vt cōtraria: vt bonū malū. *Tertio* mō vt b̄rus z p̄uatio
 vt cecitas visui. *Quarto* mō vt affirmatiō et negatiō vt sedet z nō sedet. *En̄* rela
 tiue opposita sunt q̄ ea ipa que sunt oppositoꝝ dicunt vel quōlibet aliter ad ali
 q̄d vt dupl̄ diuisiō dupl̄: disciplina disciplinari disciplina. z disciplinatu disci
 plina disciplinari. Sed cōtraria a relis d̄rnt q̄z nō sic referunt ad inuicē vt ma
 lū nō d̄z bonū malū: s̄z bono cōtrariō. et s̄l̄r de albo. *En̄* duplicia sūt cōtraria. s̄z
 mediata z imediata. *Cōtraria* mediata sūt quoz subiectio susceptibili ex̄te ne
 cesse est alterz eoꝝ inesse: vt sanū z eḡtū respectu aialis. par z impar habundā

questio
 solutio
 scōa pars

tertia pars
 prima prope
 ras.
 correlariū.

scōa

tertia
 dubitatio

solutio

pr̄ia pars
 prima prope
 ras.
 scōa.
 primapars.
 scōa pars.

diuisiō.

pr̄ia pars.

scōa pars.
 diuisiō.

et perfectū respectū numeri. Vñ ai ali epñte necesse est ipz eē egrū vñ sanū nec est inter ea
 meoiū. Sed cōtraria mediata sunt quoz subiecto susceptibili epñte nō est necesse
 alterz eoz inesse. Et illa sunt duplicia, nā quibusdā medijs nō sunt nomina im-
 posita: sed sumēda sūt per abnegationē cōtrarioz: vt inter prauū et studiosū que
 sūt cōtraria mediata respectu hominis sumēdū est illud cōtrariū qđ neqz est pra-
 uū neqz studiosum. Sz qbusdā medijs noia sunt imposita vt inter albū et nigrū
 que sunt cōtraria mediata respectu corpis mediat rubeū vel pallidū. Priuatiue
 aut opposita sunt q̄ habēt fieri circa idē obiectū ordine irregressibili et tpe deter-
 minato a natura vt edentulū nō ē qđ nō hēt dentes, neqz cecū qđ nō habet oculos sed
 qđ nō habet dentes vel oculos cū natū ē habere. Vñ priuari et habere habitū non
 sunt habitus et priuatio: et tñ eodez modo opponūtur sicut habitus et priuatio
 Prima pars patet qz cecū esse est priuari: et cecitas est priuatio: et tamē cecitas
 non est esse cecum, nam homo dicitur esse cecus et non cecitas: ergo priuari non est
 priuatio. Secunda pars patet per simile quia ea que sunt sub affirmatio-
 ne et negatione opponuntur vt affirmatio et negatio: ergo etiam priuari et ha-
 bere habitum opponuntur vt habitus et priuatio. Vñ habitus et priuatio
 drñt a relative oppositis qz nō referunt ad inuicē sicut relative opposita: vt vi-
 sus nō dicit cecitatis visus, sicut cecitas nō dī visionis cecitas: sz dicit visionis p-
 uatio. Et differēt etiā a cōtrarijs qđ pz duab⁹ rōibus. Prima est qz cōtraria vel
 sunt immediata vel mediata quoz vnū inest a natura, vel mediata quoz neutrū
 inest a natura: sed ab his tribus drñt priuatiue opposita: ergo drñt a cōtrarijs
 Alidnoz patet primo de primis qz in cōtrarijs immediatis necesse est subiecto sus-
 ceptibili epñte alterū eoz inesse, vt si animal est ipm est sanū vel egrū, sed non est
 necesse vnū priuatoz inesse nisi tpe determinato a natura. De scđis pz, qz in tali
 bus cōtrarijs vnū determinare semp inest sic qđ alterū non pōt in esse: vt nō est pos-
 sibile ignē esse frigidū neqz nūc esse nigrā: Sed in priuatiue oppositis vnū aliqñ
 inest et postea alterū. De tertijs patet qz in talibus nūc necesse est vnū inesse
 subiecto vt nō est necesse hominē esse albū vel nigrū: sed in priuatiue oppositis ne-
 cesse est alterū inesse tpe determinato a natura. Secunda ratio est i omnibus cōtra-
 rijs nisi vnū eoz inest a natura potest fieri regressus de vno in alterū: vt qđ nūc
 est sanum potest esse egrū, et quod est album potest esse nigrū, sed in priuatiue op-
 positis non fit regressus de priuatione in habitū: vt qui cecus est non potest fieri
 videns, neqz caluus comatus, neqz edentulo possunt oriri dentes. Sed contradi-
 ctorie ab alijs differunt nam in eis necesse est vnū esse verū vel falsum sed non in
 alijs cum alia opposita sunt incōplexa, modo vullū incōplexū est verū vel falsum
 Et si dicat aliquis qđ oppōes cōtrarie priuatiue et relative non solum inueniunt
 in incōplexis sed etiā in cōplexis. Ad hoc dicit qđ dato qđ hoc sit verū ad huc oppo-
 sitō cōtradictoria differt ab alijs oppositionibus, nā in alijs oppositionibus nō
 est necesse vnū vtz esse et alterū falsū, vt si fortes nō sit vtraqz istaz est falsa for-
 tes est san⁹ et fortes ē eger. Sicut si socrates sit et nō sit tps determinatū a natura
 vtraqz istaz est falsa socrates est cecus et socrates est vidēs. Similr iste due pñt
 similit esse false socrates est pater socrates est filius, sed incōtradictorius necesse est
 vnum oppositoz esse verū et alterz falsum, vt siue socrates sit siue non alterā ista-
 rñ est falsa et altera vera socrates languet et socrates non languet. Vñ ad maio-
 rem noticiā cōtrarioz ponunt quinqz proprietates quarū prima est. Bonum
 semp cōtrariatur malo: vt sanitas languori: iustitia iniusticie: fortitudo debilita-
 ti: maluz autē contrariatur bono et aliquādo malo vt suphabundātia egestati licz
 hoc in pauciorib⁹ accedat. Secda proprietates nū est necesse si vnū contrarioz sit
 alterum esse nam si omnia animalia essent alba vel sana essent albedo et sanitas

diuisio.

tertiapars.

correlatiū.

compatio.

quarta pars
 comparatio.
 obiectio
 solutio

quinta pars
 p̄ia p̄etas

scda.

et non esset egritudo neque nigredo. Tertia proprietates si unum contrariorum sit alter non est ut si socrates est sanus non est languidus. Quarta proprietates contrariae sunt circa idem genus. ut sanitas et languor in animali. albedo et nigredo in corpore: vel circa idem speciem: ut iustitia et iniustitia in anima. Quinta proprietates omnia contraria vel sunt in eodem genere ut albus et niger sub colorato vel in contrariis generibus ut iustitia sub virtute: et iniustitia sub vicio. vel sunt contraria genera: ut bonum et malum quae non sunt in genere moris sed sunt contraria genera.

tertia
quarta
quinta

prima pars

Capitulum secundum de secundo postpredicamento qui sunt modi prioris.

Primo dicitur quadruplex. Primum modo aliquid dicitur esse prius altero proprie secundum tempus: et sic quod est antiquius et senius dicitur prius. Secundo aliquid dicitur prius a quo non convertitur subsistenti consequentia: ut unum est prius duobus. Nam si duo sunt tunc consequens est unum esse. sed non oportet si unum sit duo esse. Tertio modo aliquid dicitur prius altero secundum ordinem ut in grammatica elementa priora sunt sillis et probemus prius narratione. Quarto modo aliquid est prius altero quod melius est et honorabilius sic plinicum consueverunt honorabiles apud se priores dicere: licet iste modus sit nunc alienissimus. Sed praeter illos modos aliquid potest dici prius altero quinto modo a quo ad alterum convertitur subsistenti consequentia et ipsum est causa alterius: ut hominem esse animal est prius quam ista vera esse homo est animal. Nam licet sequatur homo est animal: ergo becessit vera homo est animal et contra tamen homo esse animal est causa quare ista est vera homo est animal. Quia ab eo quod res est vel non est ordo dicitur vera vel falsa. Ca. iiij. de. iij. postpredicamento quot sunt modi sunt.

secunda pars.

Simul dicitur multipliciter. Primo modo aliqua dicuntur esse simul quorum generatio ut in eodem tempore. Secundo modo aliqua dicuntur simul esse a quibus convertitur subsistenti consequentia: et neutrum est causa alterius: ut duplum et dimidium. Tertio modo aliqua dicuntur simul quae ex opposito dividunt idem genus: ut volatile gressibile et alare que dividunt animal sunt simul. Et sic patet quod simul dicitur tribus modis qui dicti sunt. Capitulum quartum de quarto postpredicamento. prout sunt species motus et quomodo contrariantur ad invicem.

prima pars

Prout sunt species scilicet generatio corruptio augmentatio diminutio alteratio et loci mutatio. Et oritur ab invicem quod neque generatio est. corruptio neque augmentatio est diminutio neque alteratio est secundum locum mutatio: ergo ille species differunt a binivice. Item etiam non oportet id quod augmentat alterari. Nam quadrangulus circumposito gnomone crevit et tamen non est alteratus: et sic species motus distinguuntur ab invicem. Sed quod ab invicem opponantur patet quod motus opponitur quieti privative. generationi autem opponitur corruptio contrarie: et similiter augmentatio diminutio: mutationi autem secundum unum locum contrariantur mutatio in contrarium locum. ut motus sursum deorsum. Et similiter de alteratione: licet non sit facile et assignare contrarium tamen alterationi secundum unam qualitatem contrariatur alteratio secundum contrariam qualitatem. ut albefactioni nigrefactioni.

secunda pars.

Capitulum quintum de ultimo postpredicamento quot sunt modi habere.

prima pars.

Habere dicitur multis modis. Uno modo dicitur aliquid habere qualitatem ut virtutem vel disciplinam. Secundo modo quantitatem: ut magnitudinem. Tertio modo aliquid dicitur habere ea quae circa corpus sunt: ut vestimentum vel civitatem. aut in membro ut anulum in manu. Quarto modo aliquid dicitur habere membrum ut pedem vel manum. Quinto modo aliquid dicitur habere contentum ut modicum graminae tritici vel lagenam vinum. Sexto modo aliquid dicitur habere possessionem ut domum vel agrum. Ultimo modo vir dicitur habere uxorem et etiam uxorem dicitur habere virum. Et iste modus est alienissimus quod vir non dicitur habere uxorem nisi quod cum ea sociat. Et haec sunt plures modi habere tamen quibus consueverunt enumerari et sunt enumerati. Et sic est finis libri predicamentorum.

secunda pars.

Liber sex principiorum a gilberto porritano editus in supplementum brevis-
 ris aristotelis circa sex vltima predicamenta continet. viij. capitula.

- Capitulum primum de forma.
- Capitulum secundum de actione.
- Capitulum tertium de passione.
- Capitulum quartum de quando.
- Capitulum quintum de vbi.
- Capitulum sextum de positione.
- Capitulum septimum de habitu.
- Capitulum octauum de suscipere magis et minus.

Capitulum primum de forma.

Forma est compositioni contingens simplici et inuariabili essentia es-
 sistens. Compositio enim non est. quoniam a natura compositio-
 nis se iungitur. Compositio enim alteri vnaqueq; adueniens compositio-
 ni maiorem se coniunctam quodammodo efficit. In forma autem hoc
 minime est. Nam in eo quod corpus est album: non dicitur minus: aut minus se ipso non
 albo. nec si non album intelligatur. Destructio namque compositionis: sine immora-
 tio aliqua facta non est: sed alteratio sola. Quentiam autem fortasse in alijs
 contingit idem proferri: additum conuenienter existimo inuariabili essentia con-
 sistens. In anima enim alteratio contrarietatis reperitur: vt tristitie et gaudij.
 Sed quoniam vt aiunt quidam simplicitati nulli variationi subiectum est: vt ea que
 mundi anima est dissocians: banc ab omnibus additi compositioni contingens.
 Erit autem terminus forme dicta diffinitio. Neque enim superfluum continet: neque
 diminutum: si quis subtiliter inuestigauerit reperietur. Habet autem dubita-
 tionem ex precedenti vtrum nulla forma variabilis sit: hoc autem videtur vt in
 pluribus. nam eadem oratio veri et falsi susceptiua est. et albedo claritatis et ob-
 scuritatis. et ratio eius quod est in re et non est. Sed non est ita. Nam nichil dif-
 fert albedinem claram dicere que suscipiens claram dicere. non est autem oratio co-
 ntrariorum susceptiua: nec ratio eius quod est in re: et quod non est. Sed oratio-
 nes note sunt earum que sunt in anima passionum. De his autem alibi dictus
 est. Substantiale autem est quod esse confert ex quadam compositione compo-
 sitioni: vt in pluribus. et quod impossibile est de esse rei: vt ratio et sensus. huc
 horum similia: vt continuum et discretum. Hoc vero erit vt materia: illud ve-
 ro vt forma. vt corp⁹ quod materia est bois: anima vero forma. Erit itaque substati-
 ale vt est corpus boi atque ratio. Hec autem in his que dicta sunt: carthegorijs expedita
 sunt. Videtur autem forma quedam a natura esse: quedam vero ab actu.

Ratio etenim a natura est. calor vero et passio quedam in actu consistit.
 In quibusdam autem dubitatio est vtrum a natura: an ab actu incipiant: vt in
 figura mansionis. Nam nichil additionis fit: sed separatio quedam parti-
 tum. Dico autem figuram esse a natura: sentiri vero ab actu. Sed et que
 coniunctionis est: actus est: vt domus. Manifestum autem de his. Sed in his
 que in pluribus sunt: palam non est nam ea que in pluribus sunt in actione esse
 impossibile est. A natura autem non videtur fieri. quoniam ea que a natura sunt:
 a creatura preexistente principium sumunt. palam vero est creaturam non esse. ni-
 chil enim rationis est omnino quare huiusmodi creature sunt poterit explicari.
 Natura igitur in his operatur occulte. Nam sicut ex plurimum coniunctione
 partium constitutio quedam priorum excedens quantitatem efficitur: sic ex sin-
 gularium discretione vnum quoddam intelligitur eorum excedens predicatione.

Quapropter coitas omnis naturalis est. quoniam procedit ex singularitate que creationis coequatur. Subtiliter autem speculantes sicut natura in actionibus latentur operari inuicem? sic creaturarum creatorem in natura ex actu. Numero et enim naturas stabiluit deus. sed hoc hactenus: aliter enim considerationis sunt. Formarum vero alia est in subiecto et de subiecto dicitur. ut scientia quidem in subiecto est in anima. et de subiecto dicitur: ut de grammatica. Quedam vero in subiecto est: et de nullo subiecto dicitur ut albedo socratis. Quedam neque in subiecto est: neque de subiecto dicitur. ut humanitas sortis: et humanitas platonis. Similiter autem et in his quaeque formarum sunt indiuidue. Quedam vero de subiecto dicitur: in subiecto vero nullo sunt. ut rationale atque mortale. Quae vero quae in subiecto sunt: de subiecto idicibilia sunt. alia vero sensibilia. alia insensibilia. Sensibile vero est quod sensu comprehenditur. ut est albedo: sonus: sapor: odor: calor: percussio: et dulcedo. Insensibilia vero sunt quae ratione comprehenduntur: ut disciplina. Simpliciter autem tamen nichil horum quae simpliciter de subiecto dicitur: sensibilia fieri. Manifestum autem ex his quae opposita sunt quoniam ex his quaedam sunt sita alicubi: ut nigredo in oculo. quaedam vero difficile erit assignare. ut scientia. paternitas. et filatio. Hisi forte in generationis et compositionis complexione. Singulum vero quae dicta sunt in complexione eius quae in voce est notario est. hoc vero erit vel subsistens vel coniungens. Quorum vero que ex istentia contingunt singulum aut extrinsecus aduenit. aut infra substantias simpliciter consideratur. ut linea: superficies: corpus. Quae vero que extrinsecus existunt aut actus aut pati. aut positio: aut esse alicui. aut in mora: aut ut habere necessario erunt. Sed de his que subsistunt: et quae solum in quo existunt exigunt in eo qui de caribegorij libro inscribitur sufficienter disputatum est. de reliquis continuo tractabitur.

Capitulum secundum de actione.

Actio vero est secundum quae in id quod subijatur agere dicimur. ut secus in eo quod fecer dicitur. Actionum alia quidem corporis. alia alia anime. Differunt autem quoniam ea que corporea est necessario est mouens id in quo est. Idem enim et quod agens corpus est immobile est. anime vero actio: non id mouet in quo est: sed coniunctum. Anima enim dum agit immobilis est: mouet autem corpus. anima autem immutabilis permanet. Quoniam quidem nec secundum locum: nec secundum aliorum motuum quem nisi secundum alterationes. Non enim crementum suspiciens mouetur. neque decrescendo: neque ad oppositum locum transendo. Locus enim corpus est. anima vero non corpus. Impossibile vero est non corpus a corpore moueri. Quare nullam loci anima suscipit mutationem. Solum enim corpus in eo quod de loco ad locum transit mouetur. Hoc autem in quibusdam dubitabile apparebit. Speculo enim immobili permanente imaginis motus fieri videtur ad oppositi mutationem. Impossibile ergo erit soluere concessio quod ibi vere forma existat. Si vero non est: in vulgo error incredibilis putabitur: licet inconuenientius sit dicere. Scire autem oportet quoniam omne quod in motu est actio est: Adueniunt autem actio. si quid mouetur: agit necessario. Omnis actio in motu est. omnisque motus in actione firmatur. Proprium autem actionis est esse in motu: sicut proprium motus est esse in actione. Et in his quidem actionibus ex quibus generatio aliqua est: palam est. De his vero que corrumpunt fortasse obijcitur. Nam qui destruit in motu est nichil autem talis agere videtur. nam nichil efficitur: sed quod factum est destruit. Dico autem actio non quid: sed in quid agit exigere. Non est autem motus agere: sed quale. Quiescere enim quale est. quare et motus quale quidem erit. Simpliciter enim que contrariorum oppositionem suscipiunt eiusdem recipiunt generis predicationes.

Naturalis vero proprietas actiōis ē passiōez ex se i id qđ subicitur inferre. *Om*
nis enī actio passiōis est effectiua. *Om*nēq; passiōez inferēs actio ē. *Cō*tingit
 tamē ex actione actionez effici. Actio enī eius quod per se mouetur eius que per
 aliud est: generatiua est. Actio enī ab aīali illata ab ea que est aīalis p̄cipiūm
 sūpsit. Nichil tamē interest siue agere siue pati animalis eius qđ ab aīali ē agere
 p̄cipiū dicit. *Et* actus quidē p̄mordiale sit p̄cipiū. pati vero permixtū.
*Qu*āob̄re passiōis et actiōis actus generatiuus est. facere vero id quod quale est
 ex se gignit. *Qualitas* eteni calor est. efficit autē eaz que est callescere actionem.
Qualitatu vero particularis posito effectrix est et quātitatus. *Aspiras* enī et le
 mitas et similia sūt qualia. *Linea* vero et superficies et soliditas quātitates sunt
 vniuersa autē asitu substantiā et generationē habent. *Quā*ritas autē quantitatū
 effectiua est: vt lōgitudis linea. planū latitudinis. altitudinis vero solidūz corp.
Qualitas etiam qualitatū: vt caliditatis calor. *Situs* autē facere et pati. in di
 spositiōis nāq; cōpositiōe quedaz generatio simpliciū sit quā in motiua actione
 cōsistere necesse est. vbi vero locus tēpus vero quādo. habere autē corpus. *La* vero
 que circa corpus sunt haberi dicitur. *Corū* vero que in subiecto non sūt indi
 uiduorū corruptio quidē est in p̄mis. *Generatio* vero in his que mox post p̄
 morū cōstitutiōez cōsistūt. *Corū* autē que de his predicata sunt: ea a quib; uul
 la omnino ē p̄dicatio: vt oēs hōez boies sunt: eius quidē hominis qui communis
 et vniuersalis est. *Recipit* autē facere et pati cōtrarietates: et magis et mi
 nus. *Secare* enī et plantare cōtrariū est. et vrere ad id qđ ē humidū facere cōtra
 riū est. et callescere magis et minus dicit. et infrigidari et sicari et humidū fieri.
 tritari et gaudere magis et minus dicit.

Capitulum tertium de passione.

Passio est effectus illatioq; actiōis. *Scđm* quā quidē hec patiūtur: illa vero
 p̄ minime. *Scđm* qđ qđaz sūt aniantiora q̄busdā: vt animantins quidē b̄n
 rum arboze est: animanti; vero tōnale irratōnali. *Dia* vero q̄ de ḡnatiōe
 dicta sunt eadē etiā dici possunt de ea q̄ in rebus est actiōe. *Qu*ada; vero p̄olatōe
 nō recta: sed in trāssū p̄rōe. *Est* autē pati corū q̄ multipliciter dicitur. *Alie* enī
 actionē vniūq;q; passio dicitur q̄s hōez sub actiōe locauim; vt amor. odium. tri
 stari. gaudiū: q̄ omnia actiōes passibiles appellauim;. *Dicit* ergo passio qđ in
 naturā agit: vt morbus et febris: et egritudines. et relique que qualia sunt. *Passio*
 vero vt dictū est p̄ma actiōis generatio est. *Non* ē autē in agere passio: sed in
 quod agit: et qđ opantis actū suscipit. *Per*cutiēs eteni pati non dicit: sed materia
 icrū suscipiēs. *Et* de passiōe hec dicta sufficiāt. *La* vero que reliquūtur i eo qđ est
 de generatione tractatur.

Capitulum quartum de quando.

Quando vero est qđ ex tēporis adiacētia relinq̄tur. *Tempus* autem quan
 do non est: vtriusq; autem ratio coniūcta est. vt tempus p̄teritū quādo
 non est. *Affectio* autem eius et infectio que est scđm qm aliqd dicitur fuis
 se quādo ē. *Instans* autē quādo non est: sed scđm qđ aliqd equale est vel iequale
 eius autē infectio secūdnz quā aliqd dicitur esse: nūc et i instanti esse. *Quādo*
 est futurū similiter tēpus qm nō est: sed id qđ futurū ē. qm cōtingere necesse est. se
 cūdnz qđ aliquo dicitur futurū. *Est* igit qm aliud hōez ex eo qđ abijit: aliqd vero
 ex eo quod instat. aliqd vero ex eo qđ cōtingere necesse est. *Dicit* est enī in carbe
 gozijs: p̄teritū et futurū esse quātitates. *Et* quod magis est cōtinuas esse ea ad
 p̄sens. *De* p̄terito autē hoc dictū ē: nō qđ i substantia sui p̄maneat: sed qm i excessu
 suo nondū p̄terit. *De* futuro autē dictū ē qm necesse ē cōtingere: q̄ tantūdem ac si
 instaret. *Nulla* enī d̄ns est in eo qđ permanet: et qđ futurū est: et qđ nunc abijit.

Quāobrem et de futuris agitur. et secundū ea aliquid dicitur: et nuncupatidē
 exīitum foritūtur: vt cras orietur sol. cras erit nauale bellum. veni obijt fortes.
 et aliquid dicitur scōz tempus id quod futurum est: qz nascerur necessario futu-
 rum de eo quod est: vt callias disputabit cras: vel non disputabit. Disputa-
 bit enim futuram actiones significat. nichil aut est quod in substantia sit aduc-
 Differt autem quando ab eo quod est vbi. quoniā in quocumqz tempus est: vel
 erit: vel fuit in eodē quando est vel erit vel fuit: secundū quod tempus dicitur qñ.
 Quando aut quod instanti est cū ipso instanti simul in eodē est. Quando vero ex eo
 quod abiit et qd futurū ē nunq̄ i eodē simul erit. vbi aut et locus a quo ē nunq̄
 in eodē sunt. Vbi enim ē i circūscripto: locus aut in circūplectere. Distat aut qua-
 do qd ex preterito ē. ab eo qd a futuro procedit. Quoniā quādo quod a preteri-
 to est futuro posterius est. qd vero ex futuro est. p̄ns preterito ē. Quādo aut vñ
 et idem: est primū qd ex futuro est. scōm ex presenti. posterius vero ex preterito
 quēadmodū et tēpus. Primū qd ex futuro ē: postea vero p̄sens. deinde pre-
 teritū. Sicut autē et tēpus qd aliud cōpositū: aliud vero simplex. Est aut cō-
 positū qd i cōposita actōe cōsistit. Simplex vero qd cū simplici recedit: ita et quā-
 do aliud simplex: aliud cōpositū. Simplex quidē vt i momento esse: et nūc esse. Cō-
 positū vero vt esse i hora: die: hebdomada. et similibus. Amplius aut quēadmo-
 dū et tēporis p̄tes sibi sine mora succedūt. et quādo similiter. Quā quidē p̄teriti
 et futuri ad p̄sēs copulate rediuntur. Distat aut tēpus ab eo qd qñ est: qm̄
 scōz tēpus aliqd cōmēsurabile est: vt annus qd dī tpe diurnus. et motus multus
 dicitur: eo qd multo tpe p̄maneat. At scōz qñ nichil mēsuratur. sed aliqd dī esse.
 et scōz idē tēpale et variabile p̄nūciat. Inest aut qñ nō suscipe magis et minus.
 Hō aut dies vel diurnus magis et min⁹ dī a die vñ a diurno. Nec vñ quidē diurni
 or altero dicitur. Similiter aut et de alijs. qre oī quidē quādo inest nō dici scōm
 magis et minus. Quā quoqz nichil est cōtrariū. Est enim qñ qd ex p̄senti est: vñ
 et idē qd ex p̄terito et futuro est. Impossibile aut erit duas de eodē p̄dicari cō-
 trarietates id iuiduo. Simpli⁹ aut cōtraria nunq̄ i eodē simul erūt. Quoniā
 aut qd scōm p̄sens et p̄teritū et futurū ē in simul in eodē sūt. Idē nāqz qd est scōz
 fuisse verū et p̄nūciatū. Cōtrariorū vero rōnis ē nunq̄ i eodē simul existere: ne-
 qz de eodē dici i diuiduo: i eodē tpe. Quare cōtrarietas i eo qd qñ est nō anūmera-
 bitur. Est aut quādo i oī eo qd incepit esse. vt corp⁹ qd ex vniuersū aliqd est in
 tpe. Suscipit aut tēporū aliarōes. Altera enim corp⁹ est vere vel byeme: vñ autū-
 no. Similiter aut et aīa. Acutius enim qdaz i byeme. qdaz i vere. quidā aut i esta-
 te speculātur scōz instrumēti cōplexiōes. Aīa enim corp⁹ cōiuncta cōplexiōes contra-
 tur. vt qui aride et gelide cōplexiōis sunt: dementiores seipsis sepe sūt in autūno
 Quibus vero sanguis p̄cipitur: vere. Similiter aut et i alijs scōz similitudi-
 nes cōplexiōnū aīaliū et tēporū. Erīt igit i tpe quicqd tēporū suscipiēs alterarōes
 variat scōz tēpus. Quisimōi aut sūt q̄ dicta sunt. De paucis aut vñ nullis ali-
 js conueniēs erit p̄ferre. Capitulum quintum de vbi.

Vbi vero est circūscriptio corporis a loci circūscriptiōe p̄cedēs. Locus aut
 est in eo quod capit et circūscribit. Est igit in loco quicqd a loco circūscribi
 tur. Non sunt autem locus in eodem et vbi. locus autem in eo quod capit:
 vbi vero in eo quod circūscribitur et circūplectitur. Videtur autem non omni
 adesse. Anima enim nusq̄ est. Nullū enim locus occupat atqz implet. Animatum
 enim aliud capere potest: Nunq̄ autem contingere. palam est occupatum quidē
 aliquo locus aliud capere et cōplecti posse occupante permanente. Granum enim
 modio adueniēs retineri nō potest: aere quo implebat q̄sceret: aere aut expulso
 granū vtiqz recipit. Nequaquā ergo poterūt duo esse i eodē: nec idem in diuersis.

Quãobrem quodẽ aia localis nõ erit cũ locũ nullatenus occupet. Sicut autẽ et alia quecuq; a ratioẽ corporis dissentiunt: loci circũscriptioẽ carẽt. Mouet autẽ que inõne quis idẽ in diuersis locis et plibus concludens. Et uox in auribus diuersoꝝ est: uox autẽ si aer non est: esse non poterit quare aer in auribus diuersoꝝ est. quare et idem corpus in diuersis locis. uox eniz una et eadem numero omnino in diuersoꝝ auribus sentiri nõ potest. Locedentibus itaq; nobis unã. et eandẽm uocẽ omnino in diuersoꝝ auribus sentiri: vtriq; confiteri oportet omnino unã et eandẽm acris particulã ad aures diuersoꝝ peruenire. Simpliciter autẽ unũ et idẽ impossibile est in plibus inuenire. Quãobrem et cõcedere cogimur vel diuersa quidẽ in auribus sentiri. vel unũ et idẽ omnino in plibus quidẽ locis relinqui. Eligitur autẽ diuersoꝝ sensus esse ymaginabiliter se se generantũ et sicut. Quare et uox quedã non animalis est. Ea uero que ymaginabiliter fit et similiter animalis nõ est: quoniã ab aiali nõ pfertur. Ad hoc quidẽ dicim? omnẽ uocẽ animalis cẽ. Quis eni uocẽ audit in silentio a principio quidẽ simplr animalũ. Quare et uox quidẽ cuiuslibet aialis dicitur quocunq; ipso pfereme fiat. unius ergo uox ad aures diuersoꝝ dirigit una autẽ et eadem non contingens. Ubi quidẽ aliud simplex aliud cõpositũ. Simplex est quod a simplici procedit loco: cõpositũ autẽ quod ex cõmucto. Locus autẽ simplex est origo et constitutio quod est continuoꝝ. Locus quidẽm ut dictum est cõpositũ est sed quidẽ habet particulas pccopularas ad eundẽm terminũ ad que corporis particule cõiunguntur. Corporis uero partes ad punctũ. Loci ergo particule soliditatis particulas claudũt. Et eniz loca quidẽm simplicia minimi corporis occupatina sunt: quare nec locus sine corpore nec soliditas sine loco. Contentio autẽ oritur de spere extremitate. Nihil. u. extra eã in eo autẽ locus esse non poterit ut dictũ est a superioribus qđ ab eo loco ambitur. Cõfiteribus ergo nobis speram firmamẽti localẽ cõfiteri quidẽ necesse est aliud quidẽ preter eam esse in quo extremitatis locus cõsistat. Nihil eniz aliqd preter idẽ est quare extremitas quidẽ in loco non est. De his autẽ insolitũ est et occultum pronũciare. et contra sensibilia. Carer autẽ ubi intensioẽ et remissioẽ. Non enim alterũ dẽ altero magis esse in loco vel minus licet maiorẽ locũ et minõrcm possideat. Non autẽ secundũ ubi intendi vel remitti neq; quãtitatẽ aliquid: sed secundũ id quod quale est. Inest autẽ ubi nihil esse contrariũ eo qđ nec loco quidẽm cõtrarietas inest. Loco eniz locus nõ est contrariũ. Quoniã autẽ nec in alijs manifestũ est. Sursum autẽ esse et deorsum esse cõtraria plibus esse uident. Adus tũ enim distare uident id qđ sursum est esse: et id qđ deorsum est esse. quẽadmodũ et sursum et deorsum. Quare cõtrarietas ubi maxime uidetur esse circa sursum esse: et deorsum esse quẽadmodũ cõtrarietas circa locum uidetur esse. Contingit autẽ duo in eodem esse contraria. Sursum eni esse et deorsum esse in eodẽ sunt. Idẽm enim sursum et deorsum est. ad diuersa quidẽ sumptũ. Nam turris altitudo ut ad nos sursum est. Spere uero extremitati cõparata inferior erit. Amplius. Idẽm cõtrariũ si bimer fere cõtingere. Si eni sursum esse et inferius esse cõtraria sunt: cũ idẽm sursum sit esse et deorsum: sic colligitur idẽ sibi cõtrariũ fieri. Non est ergo contrarietas ulla in eo quod in loco est esse.

Ca. vi. de positioẽ.

Positio autẽ est quidã partũ situs: et generatioẽs ordinario secundũz quã dicuntur sedentia et stantia et aspera et legia vel quomodolibet aliter disposita. Sedere autẽ et iacere positioẽs non sunt sed ab eis de noĩatiue dicta. Solet autẽ questio induci de curuo et recto leni et aspe quadrato et triangulo: bicubito et tricubito. magno et paruo: breui et longo et consilibus. Quandã eni positioẽ partũ significare uident. Asperũ eniz oĩcũ eius partũ una alteri supeminet. Leue autẽ cuius partũ equaliter porrecte

int. Sicut autem et de reliquis. Non sunt autem positiones omnia quae dicta sunt sed qualia circa
 itum existentia, ex eo namque quod particulae sunt dispositae: hoc est ex eo quod talia sensibus
 indicantur. Non autem ex eo quod talia id est aspera et lenia vel bicubita vel tricubita
 sunt. Similiter autem et de aliis huiusmodi quae in partibus habent dispo-
 sitionem. Erit autem unumquodque predictorum non positio: sed quale quod circa
 positionem nascitur. Suscipe autem videtur situs contrarietates namque sedere id quod est
 stare videtur contrarium. Contraria enim sunt quae in individuo uno eodemque impossibile est
 repiti sed vicissim possibilis inesse est. Sedens enim illico stare potest et illans sedere quo-
 quae autem sedente impossibile est eundem stare. Non enim tibi sic haec contraria
 esse inconuenientia recipere cognitur hoc quod unum sit plurius. Secundum collocandi con-
 uentiam non magis sedere ad id quod est stare est contrarium quam accumbere. Sicut autem quae
 admodum sedere et stare haec nunquam in eodem reperiri. itaque sedere et accubere: sicut
 dum igitur huiusmodi disputatio situm nulla contrarietas meretur. Fortasse autem nec insolitum
 quidem putabis unum plurius esse contrarium. Pallor enim ad album et nigrum contrarium vi-
 detur. nam sub eodem genere cum sunt: nequaquam in eodem inueniuntur. et vicissim etiam mutatur
 Relinquitur ergo unum plurius aduersus. Non est autem pallidum ad album et nigrum contra-
 rium. et enim cum utroque in eodem est nam pallidum et colores reliqui ex albo et nigro con-
 ficiuntur. Necessarium est ergo in quocumque pallidum est in eum quidem esse album et ni-
 grum. Sicut autem et de ceteris coloribus. Amplius autem contrariorum quidem ratio est cir-
 ca idem natura existere. Sedere autem et iacere non circa idem sunt naturae: sed circa se
 iuncta. Etenim sedere circa rationem proprie est. Iacere vero et accubere circa aduersa
 habitus autem signum est equi et bovis similitudo quibus sine dubio accubitur esse appropri-
 atur. Proprium autem positionis est neque magis neque minus dici. sedere enim non magis
 est ponere quam accubere neque minus neque sedens magis alterum altero vel minus dicitur
 neque accubens nec vniuersaliter secundum aliam positionem. Magis autem proprium vi-
 detur positionis esse substantiae proximae assistere omnibus quod est alijs formis superpositis.
 Positio enim nihil aliud est quam naturalis ipsius substantiae ordinatio. quae vel a princi-
 pio est innata ut ea quae aspiciuntur vel temere equalibus meli vel a motu naturae quidem est
 fuerit ut sessio vel accubitus et similia. Quicquid igitur substantiae proximae est assistens id ne-
 cessario positio est. Et ideo quidem positio huius rationis suscipit predicationem.

Ca. vii. de habitu.

Habitus autem est corporum et eorum quae circa corpus sunt adiacentia. secundum quod haec quae
 de his dicitur: illa autem dicitur. Haec autem non sedens totum. sed autem particularis diuisio
 non fit. ut armatum esse calciatum esse. His autem neque simplicia quidem nomina posita sunt
 quibus ea appellarentur: sed fiat eis nomina armatio et calciatio. Non ad proportionem
 et reliquis. Suscipit enim habitus et magis et minus. Armatio enim equi et pedis: et
 calciatio dicitur quae caligis et calciamentis tunc quae quae solum caligis vniuersi vel solum calciame-
 tis. In aliquibus autem non verum est quod magis et minus dicitur ut vestimentum et similia. Habi-
 tus quoque nihil est contrarium etenim armatio calciationi contraria non est. Idem enim calci-
 atus est armatus. quoniam autem contrarium non est in alijs manifestum est. Sicut autem his et
 alia. proprium autem est habitus in plurius esse ut in corpore. et in his quae circa corpus sunt ex-
 istere. Adiacet enim corpori et his quae circa corpus sunt. hoc autem ut dictum est fit se-
 cundum eam quae est in partibus diuisione. In paucis autem alijs principijs huiusmodi
 inuenies. In quantitate enim solum et in his quae ad aliquid sunt inuenies. ut figurati-
 ter dicatur ut similitudo dissimilitudo quae insunt in plurius similibus et dissimi-
 libus. Quantitas autem et numerus qui et innumerabilibus inest utriusque crescens
 semper per unitatem multifariam ascensionem. Simpliciter autem nihil inuenies tot dicitur
 tribus partibus ut numerum. Non autem omnis quantitas aut relatio talium est
 Habitus autem omnis necessarius in plurius consistit ut in corpore et in his quae cir-

ea corpus sunt. Quare omne quod in corpore et circa corpus consistit habitus no-
 men sortitur. Quare magis quidam propriū erit habitus in corpore et existentib⁹
 circa corpus secundum eam que est partū diuisionē vt in plibus existere. Dicitur
 autem habere multis modis. Habere aut dicitur secundū alterationem vt albe-
 dinem nigredinē. quantitatem vt longitudinē. Nihil enī aliud est dicere albedi-
 nem aut longitudinem habere quā longum aut albū esse. Dicitur aut vas habe-
 re aliquid vt modium triticum quod nihil aliud ē quaz cōtinere. Habere autem
 et in memb^o dicitur vt in digito annulum quod tantum est dicere quantū digiti
 annulatū esse. dicit^r et vir vxorem habere et recipere vxor virum. Sic autē insoli-
 tus est modus hōi: vt quod habet haberi dicitur. hoc autē habere nihil aliud
 est vel significat quā cohabitare. Quare qui modi habendi dici cōsueuerunt
 nario numero terminantur. Forrasse quidē alij modi habendi erunt preter hos
 qui inuicem sunt: sed si quis diligenter inquirat inueniet Et de principijs bec di-
 cta sufficiant. Reliqua vero in eo quod est de analeticis volumine queratur.

Capitulum octauum de suscipere magis et minus.

Ficitur autem et magis et minus suscipere tripliciter. Aliunt enim quōdā
 secundū clementum vel decrementū eorū que suscipiunt subiectorū. Ali-
 ter autem alij. Ipsa quidem que suscipiuntur in suscipiente et dimini⁹ et crescere
 asserunt. Alij aut secundū vtranzq³ augmentationem et diminutionē. A primis
 itaqz incipientes que eorū firma sit et rata sententiā monstrabo. Si quis vero et
 primā et secundā destruxerit vtiqz et tertiā destruit q̄ ex vtrorūqz efficitur coniu-
 ctōe. Non igitur secundū suscipientū ipsorum clementum vel decrementum euz
 magis et cum minus aliqua dicentur. Nulla vero ratio obuiaret dicenti boiem
 animal et substantiam et cetera consimilia magis et minus duci. concedentibus
 nobis secundū subiecti intensiōe et remissionem quelibet eū magis et cum min⁹
 dici. Amplius autem et equus augmenti et diminutionis motum frequenter su-
 stinet dicitur autem minor lapide quodam qui nunquā neqz intensiōe neqz re-
 missionē passus est. Adons etiam alio monte maior dicitur cum neutrum crescat
 vel decrecat Amplius autem et margarita albiore equo dicitur. vt p̄cedz quāuis
 habere album contingit: hoc autem non est secundū qd̄ equus in essentia a mar-
 garita superatur. Colligere ergo oportet vel margaritā quidē albiorem equo pro-
 nunciari vel secundum magnitudinē subiecti vel paruitatē. vel non verū quidem
 esse albiorem equo margaritam: vel nihil cum magis et minus dici secundum sub-
 iectorum magnitudinē vel paruitatem: neqz clementū vel diminutionē. hoc autē
 palam est qd̄ secundū magnitudinē subiecti margarita equo albiore non dicitur et
 qm̄ margaritā non esse albiorem equo falsum est. Relinquitur ergo secundū sub-
 iecti magnitudinē nihil tū magis et cum minus dici. Similiter autē et neqz secundum
 paruitatem. Amplius autē neqz secundum ea que inficiunt. Si enim secundū ma-
 gnitudinē quidē albedinis alicuius ceterū aliquid dicitur albius ab altero. vllē
 cundum paruitatem minus albi: vel quōlibet aliter vtiqz et magis equus et ho-
 mo vel quodlibet aliud albius margarita dicitur. Et enim maior albedinis quā-
 ritas equo accidit magis quam margarite. Amplius autem et minus par-
 uum dicitur alterū altero non secundum subiecti neqz accidentis decrementum.
 Quoniam autem non secundū subiecti clementum vel magnitudinem aliquid
 alio paruius dicatur manifestū est neqz secundum ampliozem ipsius adiacentis
 quantitatem. Et enim quantitas vltra subiectum pretendi nō potest terminus. n.
 quantitatis corpus est. paruitas autem quantitati supponitur quare vltra par-
 uum quidem subiectum paruitas illa non porrigitur. Quanto igitur paruius
 subiectum efficitur tanto etiam paruitatis quantitas minorabitur patet itaqz

vibil cum magis et minus predicari neq3 secundum subiecti augmentum vel diminutionem nec accidentis quare nec secundum vtraq3. **D**oportet itaq3 alia inuenire cum magis et minus dicantur. **H**uiusmodi autem ea que sunt in voce eorum q̄ adueniunt non secundum subiecti mobilis incrementum vel decrementum. Sed quoniam eorum que sunt in voce impositioni proxima siue ab eodem remota sunt. **D**e his enim cum magis dicuntur que proxima ei que in ipsa voce sunt impositioni, tum minus autem de his remotiora existunt: vt album dicitur in quo pura est albedo. **Q**uando igitur aliquis ad vocis impositionem accidentis puriori inficitur albedine: tanto et candidior assignabitur, et paruius dicitur quod quidem alijs comparari superatur dimensione. **Q**uicqd̄ igitur est quod in quantitate mensura superant continuo paruius pronuntiarur, similiter et de alijs. **D**ubita bit autem aliquis quod obrem hoc quidem cum magis et minus dicatur, substantie vero minime. **H**oc vero contingit quoniam substantiarum impositio in termino quidem est ultra quem transgredi impossibile est. **A**dditur autem de accidentibus quibusdam que magis et minus dicuntur vt quadrangulum, triangulum et similia. **N**on enim triangulum magis alterum aliter dicitur. **C**ontingit autem quoniam in substantiarum designatione quidem accipitur. **E**t enim quadrangulum nuncupatur qualitas. **E**t corpus et quadrangulum, vel que in superioribus est hic ratio verar, quoniam in huius quidem impositio in termino est ultra quem transgredi non licet. **E**t eademmodum in superlatiuis. **E**t enim albiſſimus et nigerrimus, et huius siue magis et minus sunt eo q̄ huius impositio in termino est ultra quem porrigi impossibile est. **P**ossibile enim si contingit nullum sequitur impossibile, qua propter et si quines puncti componuntur nullam faciunt magnitudinem quoniam punctus puncto compositus nihil suget. **E**st autem generatio simpliciter et corruptio non in congregatione simplicium neq3 segregatione. **S**ed quoniam transmutatur ex aere specificato in hoc eorum. **I**n subiecto enim duo sunt quorum hoc quidem est species secundum rationem, hoc autem secundum naturam. **Q**uando quidem in his duobus est transmutatio erit generatio et corruptio secundum veritatem. **S**impliciter autem dicitur generari et in his magis hoc aliquid et species qua terra homo musicus vero corruptus est. **H**omo vero immusicus generatus est homo aut manet idem. **S**i quidem igitur non in his esset passio secundum se musica et immusica, his quidem generatio esset: his autem corruptio: ideo hominis quidem hee passiones, hominis aut musici aut immusici est generatio quedam et corruptio, nunc aut manentis hominis hic passio manentis musica et immusica. **I**deo talium est alteratio, ple enim maxime quodam subiectum proprie generationis et corruptionis susceptibile est. **S**ed quare diximus prius q̄ non dicitur generari siue pl̄t s̄ sc̄oz quid disciplinaliter hec determinata sunt in predicamentis. **H**ic quidem hoc aliquid in substantiam significat, hoc autem tale, hoc autem quantum, quecumq3 igitur non substantiam significant non dicuntur simpliciter sed secundum aliquid generari. **E**st autem cui inest secundum naturam moueri vt ignis.

Sex principiorum Liber explicit feliciter.

Sequitur primus liber per parmenias. Primo ponit problemum in quo ostendit de quibus in hoc libro determinat: et ponitur subordinatio et diuisio signorum. Liber primus de interpretatione seu enunciatione est de enunciatione deus esse: cuius subiectum et predicatum simplicia sunt. Et continet duos tractatus. Tractatus primus est de partibus enunciationis et genere eius: et continet quatuor capitula. Capitulum primum est problemiale de intentione dicendorum.

Prima pars.

secunda pars

Prima comparatio.

Secunda.

Tertia.

probatio tertie comparationis.

Prima pars.

Secunda pars.

Comparatio.

Prima pars.

Secunda pars.

Tertia pars.

Primum oportet constitucere quid sit nomen et quid verbum, postea quid affirmatio et negatio: deinde quid enunciatio et oratio. Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note: et ea que scribuntur eorum que sunt in voce. Et differunt hec signa ab invicem: quia passionibus sunt eadem apud omnes: voces autem et scripture non sunt eadem apud omnes. et de istis plura dicuntur in libro de anima. Unde sicut in intellectu sunt quidem conceptus veri vel falsi, et alii nec veri nec falsi: ita et in voce. Nam circa compositionem et diuisionem est veritas et falsitas. Unde nomina et verba sunt similia illis que sunt sine compositione et diuisione: ut homo et albus: que neque vera sunt neque falsa. Quod patet sic quia hyrcus ceruus: et alia nomina composita si per se ponantur: non significant verum neque falsum cum non significant esse vel non esse: ergo a maiori nullum nomen significat verum vel falsum.

Capitulum secundum de nomine quid sit nomen: et qualiter intelligatur eius distinctio.

Nomen est vox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nulla pars est significatiua separata finita et recta. Quod autem partes nominis nihil significet patet: quia partes nominis compositi ut equiferus nihil significant: ergo neque partes nominis simplicis: tenet consequentia a maiori. Sed est differentia inter partes nominis simplicis et compositi, quia licet partes nominis compositi nihil significant videntur tamen significare: partes vero nominis simplicis neque significant neque videntur significare. Sed quod nomen ad placitum significet patet, quonia soni ferarum illiterati quia non ad placitum significant non sunt nomina: ergo nomen significat ad placitum. Quod autem sit vox finita patet, quia non homo non est nomen neque affirmatio neque negatio sed est nomen infinitum: ergo nomen debet esse vox finita. Et quod sit recta patet, quia carbonis carboni ex eo quod sunt obliqua non sunt nomina. Et licet habeant eundem modum significandi essentialem cum nomine tamen differunt ab eo, quia si nomini addatur verbum presentis vel alterius temporis fit oratio vera vel falsa. Sed per hoc quod nomini obliquo additur verbum non fit oratio vera vel falsa, quia qui dicit carbonis est vel non est nec dicit verum nec falsum cum non dicat congruum modo verum vel falsum presupponunt congruum.

Capitulum tertium de verbo quid sit verbum et quomodo conueniat cum nomine.

Verbum est quod conueniat tempus: cuius pars extra nihil significat: et est semper eorum que de altero dicuntur nota. Et dicitur quod conueniat tempus: quia per hoc verbum differt a nomine ut cursus nomen est quia sine tempore significat, currit vero verbum est, quia conueniat tempus. Et dicitur et est semper eorum et recta, quia verbum est copula vniuersi predicatum accidentale vel essentiali cum subiecto. Et debet addi finita: quia non currit non laborat non sunt verba, licet significet tempus, sed sunt verba infinita, quia possunt dici tam de eo quod est quam de eo quod non est, similiter debet addi recta quia curret curret que significant tempus futurum vel preteritum non sunt verba cum verbum significet tempus presens. Unde verba secundum se dicta sunt nomina et significant aliquid: quia constituunt intellectum audientis cui audientia acquiescit

Et tamen non significant esse vel non esse. Et si querat aliquis ex quo verba similia sunt uominibus an ne solum uerbum possit componere orationem. Ad hoc dicitur quod non. quia ipsum est si purum dixeris nihil significat: cōsignificat autē quandā cōpositionē: quam sine extremis non est intelligere.

Capitulum quartum de oratione quomodo diffinitur.

Ratio est uox significatiua: cuius partium aliquid significatiuum est separatum ut dicitio non ut affirmatio: ut homo significat aliquid: sed non ut affirmatio vel negatio. licet ex ipso cum aliquo addito fiat affirmatio vel negatio. Et si querat aliquis an quilibet pars orationis aliquid significet? Ad hoc dicitur quod non: quia syllaba nominis nihil significat. ut ista syllaba rex in isto nomine rex nihil significat. licet partes nominis cōpositi non accipere ut partes aliquid significant. Quod autē oratio significet ad placitum. patet quia ipsa non significat sicut instrumentū uirtutis naturalis sed per impositionē: ergo ipsa significat ad placitum.

TRACTATUS secundus est de enunciatione de inesse simpliciter et simplicium et tremorum: et continet quatuor capitula.

Capitulum primum de enunciatione quomodo diffinitur et quod modis diuiditur.

Enunciatio est non omnis oratio: sed illa in qua uerum vel falsum est. Unde non omnis oratio significat uerum vel falsum. ut patet de oratione de precatua et alijs que magis spectant ad rberozem vel poetam quā oratio enunciatua que spectat ad logicum. Unde enunciatio tripliciter diuiditur. Prima sic. Enunciationū quedam est una: altera uero plures. Enunciatio una est illa que unum de uno significat: uel est coniunctione una. Sed enunciatio plures est que non unum sed plura significat inconiuncte. Et quo patet quod nomen uel uerbum per se sumptū est dicitio et non enunciatio: quia neque uerum neque falsum significat. neque si quis interroget per nomen uel uerbum uere aut false interrogabit.

Secundo diuiditur sic. Enunciationū uuarum quedam est una simpliciter. alia est una coniunctione. unde enunciatio una simpliciter non est illa que caret partibus: quia necesse est omnem enunciationem constitui ex uerbo uel ex casu uerbi. Et ideo diffinitio hominis: pura animal gressibile bipes que est una non. quia partes sibi propinque sunt. sed sicut dicitur in libro de anima non dicitur enunciatio: quia in ea non ponitur uerbum. Sed enunciatio una simpliciter est que aliquid unum de aliquo enunciat mediante aliqua copula. Enunciatio uero una coniunctione est illa que est composita ex enunciationibus unis simpliciter.

Tertio sic diuiditur. Enunciationū uuarū alia est affirmatiua alia est negatiua. Affirmatio est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio uero est enunciatio alicuius ab aliquo.

Capitulum secundum quid est oppositio: et quot modis dicitur.

Omnis affirmatio habet aliquam negationem oppositam contradictorie et contra. patet nam sicut contingit affirmare quod est esse: ita cōtingit negare quod est non esse. et sicut contingit affirmare quod non est esse: ita contingit negare quod non est non esse. Et similiter in alijs uerbis que non sunt prescutis temporis: ergo omni affirmationi est negatio opposita contradictorie et contra.

Unde contradictio est affirmatio et negatio opposite eiusdem de eodem. et sic de alijs particulis que ponuntur in diffinitione clenchii. Unde ad uidentas species oppositionis ponuntur due diuisiones. Prima est signorum quedam sunt uniuersalia. alia sunt singularia. Uniuersale est quod de pluribus natum est predicari. ut homo. Singulare uero non. ut plato. Secunda diuisio. Enunciationum quedam est de subiecto uniuersali. alia de subiecto singulari. Unde con

Obiectio.
Solutio.

Prima pars.

Secunda pars.

prima pars.

Secunda pars.
prima diuisio.

Correlatiū.

secunda diuisio.

tertia diuisio.

Prima pars.

Diffinitio
secunda pars.

prima diuisio.
secunda.
Correlatiū.

Primo

trarie sunt in quibus aliquod predicatum enunciatum de aliquo subiecto vniuersali vniuersaliter sumptum in vna affirmatiue et in alia negatiue. vt omnis homo est albus. nullus homo est albus. Sed subcontrarie sunt in quibus aliquod predicatum enunciatum de aliquo subiecto vniuersali non vniuersaliter sumptum in vna affirmatiue. et in alia negatiue. vt in istis. homo est albus. homo non est albus. in quibus subiectum non tenetur vniuersaliter: quia non sumitur cum hoc signo omnis quod non est vniuersale. sed significat quoniam vniuersaliter. Et si querat aliquis an ne sicut de vniuersali vniuersaliter sumptum aliquid enunciatum. ita vniuersale vniuersaliter sumptum possit enunciari de aliquo. Ad hoc respondet philosophus quod nulla est affirmatio vera in qua predicetur vniuersali vniuersaliter sumptum. Sed contradictorie sunt ille in quibus enunciatum aliquid predicatum de aliquo subiecto vniuersali vniuersaliter sumptum in vna: et in alia non vniuersaliter in vna affirmatiue. et in altera negatiue: vt homo est albus. nullus homo est albus. Similiter omnis homo est albus: et homo non est albus.

Capitulum tertium de legibus propositionum oppositarum: et quid sit affirmatio vna et quid affirmatio plures.

Contrarie sunt vniuersalis affirmatiua et vniuersalis negatiua: vt omnis homo est iustus. nullus homo est iustus. Unde lex earum talis est quod non possunt esse simul vere. Sed lex contradictoriarum talis est quod necesse est vna esse vera et altera falsam. siue sint de subiectis communiibus siue singularibus: vt socrates est albus. socrates non est albus. Sed lex subcontrariorum talis est quod non possunt simul esse false. vt non omnis homo est albus. et quidam homo est albus. possunt autem simul esse vere: vt patet tribus exemplis. Primum est iste sunt simul vere. homo est albus. non est homo albus. De secunda patet quia si fit aliquid non est sed homo fit albus. ergo homo non est albus. Secundum est. iste sunt vere. homo est probus. et homo non est probus. De secunda patet. quia homo est turpis. ergo non est probus. Tertium exemplum est. homo est pulcher homo non est pulcher. De secunda patet. quia homo est fedus. ergo homo non est pulcher. Et si dicat aliquis quod ista: non est homo albus contradicit huic homo est albus. ergo si ille simul stetur: contradictorie simul erunt vere. Ad hoc dicitur quod hec non est homo albus non capitur vt tamen valet sicut ista. nemo est albus: sed vt tamen valet sicut hec. homo non est albus. Et dicitur parer quoniam vnius affirmationis est vna negatio opposita. Patet quia oportet illud idem negationem negare quod affirmatio affirmat: quia si negatio aliud negaret quam affirmatio affirmaret iam non esset ei opposita: sed esset ab ea diuersa. ergo omni affirmationi est vna negatio opposita: vt huic omnis homo albus est. opponitur ista que est: non omnis homo albus est. et sic de terminis singularibus exemplificari potest. Patet etiam quod vni negationi est vna affirmatio opposita et quod enunciationum quedam sunt contrarie quedam contradictorie. et quedam subcontrarie. Unde affirmatio vel negatio vna est que vnum de vno significat siue vniuersaliter siue. non vniuersaliter: vt hec omnis homo est albus. non omnis homo est albus. nullus homo est albus. quidam homo est albus: si album vnum significat. Sed affirmatio vel negatio plures est quando vnum nomen est impositum ad significandum plura diuersis conceptibus. vt si tunica significet hominem et equum: tunc ista affirmatio tunica est alba non est affirmatio vna: quia nihil differt dicere. tunica est alba. et dicere. homo est albus. equus est albus. modo ille duc non sunt vna affirmatio. Et sic patet quod in contradictorijs de presenti: et de preterito necesse est vnam partem esse veram. et alteram falsam: non autem in subcontrarijs vel contrarijs.

Capitulum quartum de singularibus de futuro contingenti an in eis vna pars

subcontrarie
questio.
responsio.
Contradictio.
diffinitio.
Prima pars.
obiectio.
solutio.
correlatiu.
correlatiu.
Secunda pars.
diffinitio.

fit determinate vera. et altera determinate falsa.

Ubiatur an in propositionibus de futuro contingenti una pars sit determinate vera. et altera determinate falsa. Et arguitur primo quod non: quia si sic tunc omnia de necessitate evenirent. et omne quod fieret necesse esset fieri: et oee quod non fieret necesse eec non fieri: sed consequens est impossibile igitur cetera. In oppositu arguitur sic primo. Ita si duo proponat duas contradictorias de futuro. unus quod fortes curreret cras: alter quod fortes non curreret cras: tunc unus illozum dicit verum. et alter falsum: ergo una pars est determinate vera. et altera falsa.

Secundo sic. quilibet enunciatio est vera vel falsa. sed quilibet illozum profert unam enunciationem. ergo profert verum vel falsum: et non quilibet profert falsum: ergo unus profert verum. et alter falsum. Tertio sic. vel ita erit sicut unus illozum dicit fore: et tunc ita affirmans dicit verum. vel non ita erit: et tunc ita negans dicit verum: et per consequens necesse est unam partem determinate esse veram. et alteram determinate falsam. Sed iterum probatur quod neutra pars sit determinate vera. quia si sic tunc omnia de necessitate evenirent. et per consequens nihil fieret a casu vel ad vtrumlibet: sed consequens est falsum igitur consequentia patet quia si fortes erit albus. tunc hec semper fuit vera. fortes erit albus. et si fuit vera non potest non fuisse vera. et per consequens necessario fuit vera: et sic necessario eveniet sicut ipsa significat. et per consequens omnia de necessitate evenirent et nihil et cetera.

Sed in oppositum arguitur probando quod altera pars sit determinate vera. quia vel una earum est vera vel utraq; est falsa: sed non secundum hoc sit contra legem contradictoriarum: igitur. Item etiam si fortes est albus. hec est vera fortes est albus. et si non est albus. hec est vera. fortes non est albus: ergo etiam si navale bellum erit cras. hec est vera. navale bellum erit cras: et si non erit sua contradictoria est vera: scilicet navale bellum erit vel non erit aliter tollerentur contingentia ad vtrumlibet: igitur altera illarum est vera. Sed in oppositum iterum arguitur. probando quod neutra pars sit determinate vera: quia tunc omnia de necessitate evenirent. et per consequens non oportet consiliari neque negociari de futuris. quia siue hoc facimus siue non res non aliter evenirent: sed consequens est falsum. igitur. Et si dicat aliquis quod si tempus prope est in quo debet fieri futurum contingens. tunc una pars bene est determinate vera: sed non si tempus sit multum distans. Ad hoc dicitur quod nihil differt hodie dicere hoc esse futurum. et ante mille annos. quia si nunc sit verum dicere quod hoc erit: etiam erat verum ante mille annos. Et si dicat iterum aliquis quod si quis protulerit duas contradictorias. tunc una erit bene determinate vera. sed non si nullus protulerit. Ad hoc dicit philosophus quod nihil differt ad hoc quod res erit vel non erit si quis affirmet illam rem fore vel non fore: quia propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re. Sed quod consequens illatum scilicet quod omnia de necessitate eveniant sit falsum. patet tripliciter. Primo quia nos sumus principia multorum que possunt fieri et non fieri a nobis. Secundo quia multa sunt entia que non semper sunt actu. ut vestis potest incidere. et tamen non inciditur. sed vetustate consumitur. ergo non omnia de necessitate eveniunt: sed aliquid est contingens ad vtrumlibet. et sic videtur quod neutra pars de futuro contingenti sit determinate vera. Pro solutione dubitationis ponuntur due distinctiones. Prima est: iste sunt concedende omne quod est quando est: esse est necesse. omne quod non est quando non est: non esse est necesse. Sed iste sunt negande omne quod est quando est: necesse est esse. omne quod non est quando non est: necesse est non esse. Secunda distinctio hec propositio: hanc propositionem vel illam esse veram vel necessariam est distinguenda: quia vel

prima pars.

ad partem
negativam.
ad partem
affirmativam.

ad negativam.

ad affirmativam.

ad negativam

obiectio.

solutio.

questio.
solutio.

Secunda pars.
prima distinctio.

secunda.

est composita et tunc est vera vel est diuisa, et tunc est falsa. Exemplum in simili, ut nauale bellum esse vel non esse est necessarium: sed non est necessarium nauale bellum fore cras: neque est necessarium nauale bellum non fore cras: neque est necessarium nauale bellum non fore cras. Istis suppositis dicitur quod in illis de futuro contingenti neutra pars est determinate vera determinatione de necessario. Patet sic ratione ostensiva: quia sicut se habent res future ad fore vel non fore sic se habent enunciationes ad veritatem vel falsitatem, sed res future sunt indeterminate ad fore vel ad non fore, ergo enunciationes de futuro sunt indeterminate determinatione de necessario ad veritatem vel falsitatem, ita quod non est necessarium illam partem esse veram, neque est necessarium illam esse veram: licet sit necessarium banc vel illam esse veram. Et hec de primo per parmenias aristotelis.

Sequitur de multiplicatione propositionum variando aliquod extremorum penes finitum, et infinitum.

Liber secundus est de enunciatione cuius alterum extremorum compositum est: et de modalibus. Et continet res tractatus. Tractatus primus est de enunciatione: cuius alterum extremorum est compositum, et continet tria capitula.

Capitulum primum de enunciationibus quarum alterum extremorum est terminus infinitus: et consequentia accotrarierate talium enunciationum adinuem.

Adnis enunciatio est ex nomine: vel nomine infinito. Patet quia omnis enunciatio enunciat aliquid de aliquo: sed illud est nomen vel nomen infinitum igitur. Dictum autem est prius de nomine: et de nomine infinito, quod licet unum significet non tamen est nomen: sicut neque verbum infinitum est verbum.

Similiter omnis enunciatio est ex verbo vel verbo infinito, quia in qualibet enunciatione ponitur est fuit vel erit: vel aliquid simile, sed quodlibet tale est verbum, quia con significat tempus: ergo in omni enunciatione est verbum. Unde primo multiplicantur propositiones de est secundo adiacente variando subiectum sic, homo est, homo non est, non homo est, non homo non est. Similiter in vniuersalibus, omnis homo est, omnis homo non est, omnis non homo est, omnis non homo non est, et eodem modo in particularibus et singularibus. Et similiter in extrinsecis temporibus: id est in illis de preterito et de futuro. Secundo multiplicantur propositiones de est tertio adiacente, et primo ille de predicato infinito, quia quando predicatur est tertium adiacens erunt due oppositiones: et quattuor propositiones, quarum due, scilicet negative sequuntur ad affirmatiuas de predicatis oppositis: et non e contra, ut istud verbum est potest vniere hoc predicatum iustus affirmatiue et negative, similiter hoc predicatum non iustus. Et sic erunt iste quattuor propositiones: scilicet homo est iustus, homo non est iustus, homo est non iustus, homo non est non iustus, que debent ordinari sicut dictum est in resolutorijs. Et similiter in vniuersalibus, omnis homo est iustus, omnis homo non est iustus, omnis homo est non iustus, omnis homo non est non iustus. Sed differunt vniuersales ab indefinitis, quia in indefinitis quattuor angulares propositiones possunt simul esse vere ex eo quod sunt subcontrarie: non autem in vniuersalibus ex eo quod sunt contrarie. Similiter multiplicantur ille de subiecto infinito sic: non homo est iustus, non homo non est iustus, non homo est non iustus, non homo non est non iustus. Et preter istas oppositiones non erunt plures. Unde propositiones de subiecto infinito sunt extra illas de subiecto finito: quia non se habent cum eis quantum ad consequentias. Tertio multiplicantur propositiones de verbis adiectiuis sic, omnis homo currit, omnis homo non currit, omnis non homo currit, omnis non homo non currit. Et si querat aliquis an negatio debeat addi signo,

Ad hoc dicitur quod negatio debet addi termino finito et non huic signo omnis

Responso ad
quesitum.

Prima pars.

Secunda pars
prima mul-
tiplicatio.

secunda.

comparatio.

Correlatiu.

tertia.

questio.
reiponso.

quia omnis non significat vniuersale: sed quoniam vniuersaliter: quod patet quia iste dicitur omnis homo currit: omnis homo non currit. differunt ab his duabus bono currit. homo non currit: et non nisi quia significant vniuersaliter: ergo. si omnis significat vniuersaliter.

Capitulum secundum de quibusdam proprietatibus dictarum enunciarionum. et oppositionis ipsarum.

Hoc ad maiorem declarationem predicatorum ponuntur sex notabilia. Primum est iste dicitur contrariantur omne animal est iustum. nullum animal est iustum. cum non possint simul esse vere. Sed iste non contrariantur. animal est iustum. animal non est iustum: cum possint simul esse vere. Secundum notabile a negatiua de predicato finito. vel infinito sequitur affirmatiua de predicato opposito posita constantia subiecti antecedentis. vt bene sequitur. nullus homo est iustus. ergo omnis homo est non iustus. Similiter aliquis homo non est iustus. ergo aliquis homo est non iustus. sed necesse est aliquem hominem esse. Et si dicat aliquis quod prius dictum est quod affirmatiue non sequuntur ad negatiuas. Ad hoc dicitur quod verum est. sed bene sequitur ad affirmatiuas. et ad affirmatiuam illis negatiuis coniunctam. Tertium notabile. quereret aliquis an sicut refert preponere vel postponere negationem termino communi: etiam referat eam preponere vel postponere termino singulari: Ad hoc dicitur quod non. quia si fiat interrogatio de propositione singulari puta est ne socrates sapiens: et quis respondeat quod non: tunc ex illa responsione indifferenter potest inferri ista prepositio. socrates non est sapiens. vel ista. non. socrates est sapiens. Sed si quis interroget per terminum commune puta est ne omnis homo sapiens: et quis respondeat quod non. tunc ex illa responsione non potest inferri quod omnis homo non est sapiens. sed bene inferitur quod non omnis homo est sapiens. Quartum notabile. queret aliquis an nomina infinita vel verba infinita essent vere negationes. Ad hoc dicitur quod non. quia omnis negatio est vera vel falsa. sed nomen vel verbum infinitum per se sumptum non est verum neque falsum: ergo non est negatio. Quintum notabile quereret aliquis an sit ille de predicatis oppositis se habent adinuenientem quo ad consequentias et oppositiones: ita se habeant ille de subiectis oppositis. Ad hoc dicitur quod non. quia ille de subiectis infinitis non se habent quo ad consequentias vel oppositiones adinuenientem: nec cum illis de subiectis finitis. Sextum notabile quereret aliquis an sicut transpositio negationis mutat veritatem vel falsitatem propositionis: ita etiam transpositio nominum et verborum: Ad hoc dicitur quod nomina et verba transposita idem significant: vt iste dicitur. albus homo est: et homo albus est idem significant. nam nisi sic tunc vnius affirmationis essent due negationes opposite quod est contra dicta. Consequentia patet. quia negatio istius albus homo est: est ista non albus homo est. et negatio istius homo est albus. est si non sit eadem cum prima est ista. non homo albus est. sed etiam illa est negatio huius. albus homo est. ergo huius affirmationis albus homo est. erunt iste due negationes. non homo albus est. et non albus homo est: quod est falsum.

Capitulum tertium de enunciarione plures. et etiam vna: et quomodo valet consequentia a diuisis ad coniuncta et contrario.

Enunciatio plures est quando vnum enunciat de pluribus vel plura de vno: vel plura de pluribus ex quibus non fit vnum: vel in qua ponitur terminus equiuocus. vt tunica est alba. si tunica significet tantum sicut homo et equus. Et sic patet quod interrogatio plures non est interrogatio dialectica: quia interrogatio dialectica est interrogatio vnius partis contradictionis. et ad illam debet dari vna responsio: sed interrogatio plures est interrogatio plurius partis

primum notabile.

secundum.

obiectio: solutio.

tertium.

quartum.

quintum.

sextum.

Prima pars.

Correlatiu.

correlariū.

Secūda ps.

tertia pars.

contradictionis: nec ad illam debet dari vna responsio. Patet etiam quia interrogatio qđ quid est non est interrogatio dialectica. quia interrogatio dialectica est interrogatio vnius partis contradictionis: et est in libertate respondentis eligere quamcūq; partem voluerit. Sed interrogatio qđ quid est. est interrogatio vnius determinate partis. vt si quis querat quid est homo: responderi debet qđ est animal. Unde a diuisis ad coniecta in aliquibus valet cōsequētia quādo illa se habent per modum determinationis et determinabilis. vt bene sequitur homo est animal et est bipēs: ergo est animal bipes. Similiter fortes est homo et est albus. ergo est homo albus. Sed in tribus casibus non valet talia cōsequētia. Primus quando in cōsequente cōmittitur negatio. vt nō sequitur fortes est homo et est bipēs. ergo est homo bipes. Similiter nō sequitur fortes est homo albus. et est homo et est albus. ergo est homo homo. albus albus. Secūdus casus est quando diuisa predicatur per accidens de se inimicem: ita qđ nō se habent per modum determinationis et determinabilis. vt nō sequitur fortes est albus et est musicus: ergo est albus musicus. quia musicum est album secundū accidens. Tertius casus est quando determinatio sumitur equiuoce: vt non sequitur fortes est bonus et est cytharedus. ergo est bonus cytharedus. Similiter a coniectis ad diuisa valet aliquādo cōsequētia vt bene sequitur fortes est homo albus. ergo est homo et est albus. Sed non valet in tribus casibus. Primus est si sit repugnātia in adiecto. vt nō sequitur adā est homo mortuus. ergo est homo: licet sequatur ergo est mortuus. Secūdus casus est quādo arguitur cum determinatione ampliante: vt non sequitur homerus est aliquid vt poeta. ergo est aliquid. Tertius casus est quando determinatio sumitur equiuoce vt nō sequitur fortes est bonus cytharedus. ergo est bonus.

Tractatus secundus est de modalibus. et continet tria capitula.

Capitulum primum de modalibus quomodo sumatur in eis contradictio

prima pars.

ad vnā partē

ad partem oppositam.

scda pars.

Is vero determinatis: scilicet de propositionibus de inesse: videndum est de modalibus. de possibili et impossibili. cōingenti et necessario: quia ille propositiones habēt dubitationem. Est aut dubitatio an ad dandum contradictionem in illis oporteat negationem ferri ad modum: vel sufficiat eam ferri ad verbum. Et arguitur primo qđ sufficiat eam ferri ad verbum. quia si eut est in illis de inesse: ita est in modalibus. sed ad dandum contradictionem in illis de inesse oportet negationem ferri ad verbum: ergo et in modalibus. Admodū patet quia negatio huius est homo est ista nō est homo. et nō ista est nō homo. similiter negatio huius est homo albus. est ista nō est homo albus. et nō ista est homo nō est albus cum possint esse simul false. Et idem dicendum est si ponatur verbum adiectiui: vt negatio huius ambulat homo est ista non ambulat homo. et non ista ambulat non homo: quia nihil refert dicer: hominem ambulare: et hominem ambulantem esse. Sed in oppositum probatur qđ nō sufficiat negationem ferri ad verbū. quia tunc cōtradictorie essent simul vere qđ est impossibile. Cōsequētia patet quia iste esset cōtradictorie. possibile est esse: possibile est nō esse: et ille sunt simul vere igitur. Ad dubitationem dicitur qđ oportet negationem ferri ad modum siue ad totam copulam. Patet quia sicut se habet verbum in illis de inesse: ita modus in modalibus. sed in illis de inesse oportet negationem ferri ad verbum. ergo in modalibus ad modum. vt negatio huius possibile est esse est ista. nō possibile est esse. et nō ista possibile est nō esse. et similiter in alijs modis: Et sic patet solutio ad rationem factam in oppositum. quia sicut esse et nō esse in illis de inesse sunt appositiones. id est determinationes. res vero sunt subiecta id est determinabilia. ita in modalibus esse et nō esse sunt subiecta id est

determinabilia: et modi sunt appositiones determinantes copulam ad quos ad dan-
dam contradictionem debet ferri negatio. ut negatio huius possibile est non esse:
non est hoc possibile est esse. quia ille se invicem consequuntur. id est simul stant.
sed est ista non possibile est non esse. et similiter huius necesse est non esse negatio
est ista non necesse est non esse. et similiter in alijs.

Capitulum secundum de consequentijs et equipollentijs modalium.

Consequentie vero modalium ab antiquis sic ordinabantur in prima li-
nea. forte possibile est esse. contingens est esse. non impossibile est esse non
necesse est esse. In secunda linea sic. possibile est non esse. contingens est non
esse. non impossibile est non esse. non necesse est non esse. In tertia linea sic non
possibile est esse. non contingens est esse. impossibile est esse necesse est non esse. In
quarta vero sic non possibile est non esse non contingens est non esse. impossi-
bile est non esse et necesse est esse. Sed pro equipollentijs earum secundum veri-
tatem ponitur aliqua regula. quarum prima est. Propositiones de possibili
et impossibili equipollent modo unius affirmato. et modo alterius negato. ut
iste equipollent possibile est esse. et non impossibile est esse. Et sic patet quod an-
tiqui bene dixerunt in propositionibus de possibili et impossibili. Secunda re-
gula est propositiones de possibili et necessario equipollent modo et dicto dissi-
militer se habentibus ut iste equipollent possibile est esse et non necesse est non esse.

Et sic patet quod antiqui bene dixerunt de propositionibus de necessario in ter-
tia et quarta lineis. sed non in prima et secunda. Unde in prima non debet poni
hec propositio non necesse est esse quod patet tribus rationibus. Prima est
quia propositiones de impossibili et necessario equipollent modo similiter se ha-
bent et dicto dissimiliter. ergo iste equipollent impossibile est esse et necesse est non
esse. et per consequens iste due equipollent non impossibile est esse. et non necesse est
non esse. Sed prima ponitur in prima linea ergo et secunda: et non ista non necesse
est esse. Secunda ratio est bene sequitur necesse est esse. ergo possibile est esse. quia
contradictorium consequentis quod contrariatur antecedenti scilicet impossi-
bile est esse non potest stare cum antecedente. Et ultra sequitur possibile est esse. er-
go non impossibile est esse. et ultra secundum antiquos. non impossibile est esse.
ergo non necesse est esse. et sic unum contradictorium sequeretur ad reliquum quod
est impossibile. Tertia ratio est ista. non necesse est esse sequitur ad istam im-
possibile est esse. ad quam non sequitur ista possibile est esse cum sit eius contra-
dictoria: ergo iste due non equipollent possibile est esse. et non necesse est esse. Sed
in prima linea debet poni ista non necesse est non esse. et in secunda ista non necesse est esse.

Capitulum tertium movet et solvit dubium utrum ad necessarium esse sequa-
tur possibile esse.

Et circa predicta dubitatur utrum ad necesse esse sequatur possibile esse.

Et arguitur quod sic. Nam si non sequatur necesse est esse. ergo possibile est
esse. tunc oppositum consequentis scilicet impossibile est esse stabit cum antecede-
te. sed hoc est falsum cum ei contrarietur. ergo illa consequentia est bona. In op-
positum arguitur. nam bene sequitur. possibile est esse. ergo possibile est non
esse. quia quod potest incidi potest non incidi. ergo si sequatur necesse est esse. er-
go possibile est esse. de primo ad ultimum bene sequitur necesse est esse. ergo possi-
bile est non esse: et sic ad unum contradictorium sequeretur alterum.

Dubium dicitur quod non omnes potentie valent ad opposita: quia pote-
ntiarum quedam sunt rationales: et ille valent ad opposita. Alie sunt irra-
tionales.

Prima pars.

Secunda pars.
prima regula.

correlarium.
secundum.

Correlarium.
tertia pars.

Prima pars.
ad partem.
affirmativam.
ad negativam.

secunda pars.

duales: et ille sunt duplices. quia quedam sunt semper in actu. ut sphaera ignis est semper in actu calefaciendi: et ille non valent ad opposita. Alii sunt que non semper sunt in actu. ut sunt potentie motiue aliorum animalium ab homine: et ille bene valent ad opposita. Unde potentie eiusdem speciei non valent ad opposita. Secundo dicitur quod possibile capitur dupliciter. Uno modo pro necessario vel contingenti: et sic ad necessesse esse bene sequitur possibile esse. Alio modo capitur pro illo quod non est necessarium. et sic ad necessesse esse non sequitur possibile esse. Et dicitur patet quod illa que sunt de necessitate. sunt priora illis que solum possibiliter sunt. quia illa semper sunt actu: hec autem aliquando actu et aliquando potentia. Unde quedam sunt entia que semper sunt actu ut prime substantie. alia vero que aliquando sunt actu. et aliquando potentia: prius tamen in potentia quam in actu. Alia vero sunt que nunquam sunt actu sed semper potestate. ut in infinitum est motus. De contrarietate an debeat sumi ex parte modi enunciandi. an ex parte contrariorum extremorum.

Tractatus tertius continens unum capitulum in quo mouetur et soluitur dubitatio: utrum oppositio propositionum attendatur penes oppositionem predicatozum inueniente eodem subiecto: vel penes contrarium modum enunciandi.

Ubi dicitur an contrarietas propositionum debeat sumi ex parte modi enunciandi: an ex parte contrariorum extremorum. Et utrum iste contrarietur.

omnis homo est iustus. nullus homo est iniustus. similiter callias est iustus. callias non est iniustus. An iste duc. omnis homo est iustus. omnis homo est iniustus. similiter iste callias est iustus. callias non est iniustus. Ad dubium dicitur primo quod illa que sunt in voce sequuntur ea que sunt in anima. ideo si opinio huius

omnis homo est iustus. contrarietur opinioni huius. omnis homo est iniustus. ita erit in vocalibus et si e contra similiter. Secundo dicitur quod in propositionibus mentalibus contrarietas sumenda est ex parte contrarij modi enunciandi et non ex parte contrariorum extremorum. Quod octo rationibus patet. Prima ratio est ista non contrariantur bonum est bonum. et malum est malum cum

sint simul vere. et tamen sunt de contrarijs extremis agitur non sumitur contrarietas ex parte contrariorum extremorum. Secunda ratio est huic orationi bonum est bonum contrariatur hec bonum non est bonum. aut aliqua alia que significat bonum esse quod non est. aut non esse quod est. sed nulla alia sibi contrariatur cum tunc infinite id est valde multe propositiones eidem contrariarentur igitur ei contrariatur ista bonum non est bonum. Tertia ratio propositioni primo vere opponitur propositio primo falsa: sed hec bonum est bonum est primo vera cum sit vera qua cito est. ergo ei opponitur ista bonum non est bonum que est primo falsa. Quarta ratio est. ista semper est vera bonum est bonum. ergo ei contrariatur ista bonum non est bonum que est per se falsa. et non ista bonum est malum que est secundum accidens falsa. Quinta ratio est ista bonum non est bonum magis distat ab hac bonum est bonum quam ista bonum est malum cum negatio plus distet ab affirmatione: quam affirmatio ab affirmatione ergo magis ei contrariatur quam altera. Sexta ratio est ista bonum non est bonum explicite contrariatur huic bonum est bonum. hec autem bonum est malum implicite solum: ergo prima magis ei contrariatur quam secunda. Septima ratio modus sumendi contrarietate ex parte contrariorum extremorum non est communis omnibus propositionibus: ut patet de hac propositione homo est homo cui

correlariū.

prima pars.

secunda pars.

prima ratio.

secunda.

tertia.

quarta.

quinta.

sexta ratio.

septima.

Si contrariatur ex parte predicati aliqua licet bene ex parte modi enunciandi
ura hec homo non est homo que falsa est. quia qui hominem non putat esse hominem
illus est. ergo talis modus sumendi contrarietatem non est bonus.

Octava ratio sicut se habet iste due bonum est bonum et non bonum est bonum :
ita ille due bonum non est bonum. et non bonum non est bonum. ergo per locum a trans-
mutata proportione sicut se habent ille due. non bonum est bonum: et non bonum
non est bonum: ita ille due bonum non est bonum: et bonum est bonum. sed due pri-
ne contrariantur. quia illi non bonum non est bonum non contrariatur ista non
bonum est non bonum: neque illa non bonum est malum. ergo etiam due secunde co-
trariatur. Et dicitis patet primo quod non differt si tales propositiones sunt uni-
uersales vel indefinite. quia semper in eis sumitur oppositio ex parte modi enu-
ciandi: et non ex parte extremorum. Patet secundo quod ex quo in mentalibus su-
mitur contrarietas ex parte modi enunciandi. ita etiam in vocalibus. ut contra-
ria huius omnis homo est bonus est ista. nullus homo est bonus: et eius contradi-
ctoria non omnis homo est bonus. Patet tertio quod opinioni vere neque contra-
riatur neque contradicit opinioni vera. quia licet contraria sint opposita circa idem
non tamen eidem inesse possunt. Et hec de secundo libro perparmenias.

Liber primus priorum analecticorum est de generatione syllogismorum: et
mentionem medii idonei. et reductione syllogismorum in proprias figuras. et con-
tinet septem tractatus.

Tractatus primus est de quibusdam preambulis ad intentum. Et continet
tria capitula cum intento.

Capitulum primum de quo est intentio.

Primum oportet dicere circa quid: et de quo est intentio: quoniam circa demon-
strationem: et de disciplina demonstrativa: Deinde determinare quid pro-
positio. et quid terminus. quid syllogismus. quis perfectus. et quis imper-
fectus. Postea vero quid est in toto esse vel non esse hoc in illo. et quid dicimus de
omni. aut de nullo predicari.

Secundum capitulum. quid propositio. quid terminus. quid syllogismus. quod
perfectus. quis imperfectus.

Propositio est oratio affirmativa vel negativa alicuius de aliquo. Et est
triplex. quia quedam est universalis. quedam particularis. et quedam in-
definita. Propositio universalis est que omni aut nulli inesse signifi-
cat. Propositio particularis est que alicui. aut non alicui. aut non omni in-
esse significant. Propositio indefinita est que inesse. vel non inesse significat
sine signo universalis vel particulari. ut contrariorum eadem est disciplina. volu-
ptas non est summum bonum. Unde propositio demonstrativa differt a dialec-
tica. quia demonstrativa est sumptio alterius partis contradictionis. Quia qui
demonstrat non interrogat: sed sumit unam partem determinate. Propositio
vero dialectica est interrogatio contradictionis. Sed tamen in hoc conveniunt
quia sunt propositiones syllogisticæ. Nam qui interrogat et qui demonstrat syllo-
gizar aliquid de aliquo esse vel non esse. Et ita diffinitio propositionis syllo-
gisticæ simul convenit tam demonstrative quam dialectice. Nam syllogistica propo-
sicio simpliciter est affirmatio vel negatio alicuius de aliquo. Sed demonstra-
tiva est propositio vera per primas propositiones ostensa. Dialectica vero est
interrogatio contradictionis. sed quando ponitur in syllogismo est sumptio ap-
paretis et probabilis. Et hec pro nunc de illis dicta sufficiant. Unde terminus est in
quod. resolutus propositio categorica ut predicatur: et de quo predicatur appposito vel di-
visio esse vel non esse. Syllogismus vero est oratio in qua positus quibusdam aliud quod ab

octava.

primum cor-
relativum.

secundum.

tertium.

Prima pars.

universalis.
particularis
indefinita.

comparatio

coincidentia.

terminus.

Secunda pars

Bis que posita sunt ex necessitate accidit: eo quod hec sunt. Ultima particula patet quia syllogismus est qui nullius indiget terminis extrinseci ad hoc quod sequatur conclusio. Sed syllogismus perfectus est: qui nullius alterius indiget preter ea que sumpta sunt ut appareat necessarius. Imperfectus vero est qui indiget vnius aut plurium que sunt quidem necessaria per sumptos terminos. non aut per sumptas propositiones.

Capitulum tertium de esse in toto. dici de omni. et dici de nullo.

In toto esse et dici de omni idem sunt. similiter in toto non esse et dici de nullo. Unde dici de omni est quando nihil est sumere subiecti de quo non dicatur predicatum. Et dici de nullo est quando nihil est sumere subiecti a quo non remoueat predicatorum.

Capitulum quartum de diuisionibus propositionis et conuersione propositionum de inesse de necessario et contingenti.

Propositio tripliciter diuiditur. Prima diuisio est. Propositionum alia de inesse. alia de necessario. et alia de contingenti. Secunda diuisio. Propositionum quedam sunt affirmatiue. et quedam negatiue. Tertia diuisio. Propositionum affirmatiuarum vel negatiuarum: alia sunt vniuersales: alie particulares: et alie indefinite. Vniuersalis negatiua de inesse conuertitur in vniuersalem negatiuam simpliciter: vt nulla voluptas est bonum: ergo nullum bonum est voluptas. Sed vniuersalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam. vt omnis voluptas est bonum: ergo aliquod bonum est voluptas. Particularis vero affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam vt quedam voluptas est bonum. ergo quoddam bonum est voluptas. Sed particularis negatiua non conuertitur: quia non sequitur aliquod animal non est homo. ergo aliquis homo non est animal. Prima pars patet. nam si non sequitur nullum. a. est. b. ergo nullum. b. est. a. tunc oppositum consequentis scilicet aliquod. b. est. a. stabit cum antecedente. et si aliquod. b. est. a. tunc aliquid idem erit b. et a. signetur illud et sit. c. tunc arguitur sic. c. est. b. et c. est. a. ergo aliquod. a. est b. modo illa repugnat antecedenti scilicet nullum. a. est. b. Sed secunda et tertia partes patent quia si non sequatur omne. a. est. b. vel aliquod. a. est. b. ergo aliquod. b. est. a. tunc oppositum consequentis scilicet nullum. b. est. a. stabit cum antecedente: sed hoc est falsum. quia per primam partem bene sequitur nullum. b. est. a. ergo nullum. a. est. b. modo illa contradicit antecedenti scilicet aliquod. a. est. b. Sed quarta pars patet quia non sequitur aliquod animal non est homo. ergo aliquis homo non est animal. Et similiter in propositionibus de necessario vniuersalis negatiua conuertitur in vniuersalem negatiuam. vt bene sequitur omne. a. non esse. b. est necesse: ergo omne. b. non esse. a. est necesse. Nam si aliquod. b. non esse. a. est contingens: etiam aliquod. a. non esse. b. est contingens. Similiter vniuersalis et particularis affirmatiue conuertuntur in particularem affirmatiuam. vt bene sequitur. omne. a. esse. b. est necesse. vel aliquod. a. esse. b. est necesse: ergo aliquod. b. esse. a. est necesse. quia ex opposito consequentis inferatur oppositum antecedentis. Nam si nullum. b. esse. a. est necesse: etiam nullum. a. esse. b. est necesse. sed particularis negatiua in illis non conuertitur sicut nec in illis de inesse. Similiter in propositionibus de contingenti. Unde contingens capitur tripliciter. Vno modo pro necessario. Secundo modo prout conuertitur cum possibili. tertio pro contingenti specialiter. Et modo in affirmatiuis de contingenti sic habet loci conuersio sicut in illis de inesse. Nam bene sequitur o. a. esse. b. est contingens vel aliqd. a. esse. b. est contingens. ergo aliqd. b. esse. a. est contingens. nam si nullum. b. esse. a. est contingens. Etiam nullum. a. esse. b. est contingens. Sed negatiue

syllogismus perfectus. imperfectus

diffinitio. diffinitio.

Prima pars. prima diuisio. secunda. tertia. Secunda pars. prima regula. secunda.

tertia.

quarta. prima regula probatur.

secunda et tertia.

quarta.

tertia pars.

quarta pars.

prima regula.

secunda.

nōn similiter conuertuntur nisi sint de contingenti pro necessario: vel de contingenti pro possibili: tunc enim similiter conuertuntur. Nam bene sequitur bonum esse equum est contingens. ergo nullum equum esse hominem est contingens. nam si aliquem equum esse hominem est necesse. tunc aliquem bonum esse equum est necesse. Similiter nullū albū esse tunicā est cōtingens: ergo nullā tunicā esse albā est cōtingēs. Nā si aliquā tunicā esse albā est necesse tūc aliqđ albū esse tunicā est necesse. 7 particularis negatiua similiter non cōuertitur sicut nec illa de inesse. Sed vniuersalis negatiua de contingenti specialiter non conuertitur in terminos. particularis aut conuertitur in oppositam qualitatem: vt videbitur in capitulo de contingenti. Sed quereretur aliquis an ista nullum. a. esse. b. est contingens sit negatiua. Ad hoc dicitur qđ illa 7 similes habent affirmatiuam figuram. Nam sicut se habet hoc verbum est in illis de inesse. ita li contingit in illis de contingenti. sed propositio de inesse non est negatiua nisi hoc verbum est negetur: 7 ideo iste nō sunt negatiue. hoc est non bonum. hoc est non album. ergo etiam nec ille de contingenti erunt negatiue. nisi li contingit negetur.

Tractatus secundus est de syllogismis de inesse in tribus figuris: 7 continet quattuor capitula.

Capitulum primū de prima figura: terminis eiusdem 7 modis ipsius tam vti libus qđ inuilibus.

Is vero determinatis: iam dicendum est per que. 7 quando. 7 quomodo fit syllogismus. Postea dicetur de demonstratione. Sed prius dicendū est de syllogismo. quia syllogismus est vniuersalior demonstratio. omnis enim demonstratio est syllogismus. sed non conuerso. Unde prima figura est quando tres termini sic se habent adinucem vt postremus sit in toto medio. 7 medius in toto primo: vel sic vel nō sic necesse est extremitatum perfectum esse syllogismū. Sed medium est quod est in alio. 7 aliud in ipso: 7 est positione medii. Sed extremum est quod est in alio tantū: vel in quo est aliud tantum. Unde in modis vniuersalibus quando ambe premissæ sunt vniuersales affirmatiue sequitur vniuersalis affirmatiua: 7 regulatur ille syllogismus per dici de omni. vt omne. b. est. a. 7 omne. c. est. b. ergo omne. c. est. a. Similiter quando maior est vniuersalis negatiua. 7 minor vniuersalis affirmatiua sequitur vniuersalis negatiua. 7 regulatur per dici de nullo. vt nullum. b. est. a. 7 omne. c. est. b. ergo nullum. c. est. a. Sed quando maior est vniuersalis affirmatiua. 7 minor vniuersalis negatiua non valet syllogismus: quia ibi dandi sunt termini in quibus omni. vt animal. homo. equus. 7 termini in quibus nulli. vt animal. homo. lapis. Similiter quādo ambe sunt vniuersales negatiue non valet syllogismus: quia dandi sunt termini in quibus omni: vt scientia. linea. medicina. 7 termini in quibus nulli. vt scientia. linea. vnitas. Et sic patet quomodo in modis vniuersalibus fit syllogismus. Sed in modis particularibus quando maior est vniuersalis siue affirmatiua siue negatiua. 7 minor particularis affirmatiua sequitur particularis affirmatiua vel negatiua. 7 talis syllogismus regulatur per dici de omni vel dici de nullo: cum maior extremitas in maiore vniuersaliter dicatur de medio. Vnoe maior extremitas est in qua est medium. Et minor extremitas est que est sub medio. exemplum dicte conclusionis in darii. vt omne. b. est. a. 7 aliquod. c. est. b. ergo aliquod. c. est. a. Et in ferio sic nullum. b. est. a. c. est. b. ergo. c. non est. a. Et similiter fieret syllogismus si minor est indefinita. Nam idem est syllogismus in indefinito 7 particulari sumpto. Sed quando maior est particularis. 7 minor vniuersalis siue affirmatiua siue negatiua nō valet syllogismus. Nā quādo minor est affirmatiua termini in qb? oī sūt bonū. habitus. prudētia.

questio.
solutio.

cōtinuatio.

Prima ps.

medium.
extremum.
Secda pars.
barbara.
celarent.

pria inutilis.

secunda.

darii ferio.

diffinitio.
diffinitio.

tertia inutilis.

Primus

termini in quibus nulli sunt bonū. habitus. indisciplina. Sed quando minor est negatiua. termini in quibus omni sunt albu. equus. cignus. et termini in quibus nulli sunt albu. equus. coruus. et idē si maior sit indefinita. Sicut quando maior ē vniuersalis affirmatiua vel negatiua et minor particularis vel indefinita negatiua nō valet syllogismus. quia quando maior est affirmatiua termini in quibus omni sunt animal homo album capiēdo album pro cigno. et termini in quibus nulli sunt animal. homo. mix. Sed quando maior est negatiua termini in quibus omni. vt animatum. homo album. capiēdo li album pro animali. termini vero in quibus nulli sunt. homo. cignus. et mix. Quod aut tales modi sunt inutiles quando minor est negatiua patet sic ex indefinito: quia quando ambe premissæ sunt vniuersales. tunc ambabus negatiuis. vel minore negatiua nihil sequitur. ergo nec etiam quando ambe premissæ sunt particulares negatiue. vel minor particularis negatiua. quia quicquid nō sequitur ad antecedens bone cōsequentiæ non sequitur ad eius cōsequens. Similiter quando ambe premissæ sūt particulares. vel indefinite ambe affirmatiue. vel ambe negatiue. sine vna affirmatiua. et alia negatiua: non valet syllogismus. quia tunc datur termini in quibus omni: vt animal. album. homo. et termini in quibus nulli. vt animal. album. lapis. Et dictis patet primo qd si debeat fieri syllogismus in prima figura. necesse est terminos sic se habere sicut diximus. Sequitur secundo qd omnes syllogismi prime figure sunt perfecti et regulantur per dici de omni vel de nullo. Tertio sequitur qd omnia pblemata puta vniuersale particulare affirmatiuum et negatiuum concluduntur per hanc figuram.

Secundum capitulum de secunda figura et terminis eius et modis ipsius tam vniuersalibus q̄ particularibus.

Secunda figura est quando idem huic quidem omni inest illi vero nulli: vt vtriq̄ omni vel vtriq̄ nulli. Sed medium secunde figure est quod de vtra q̄ extremitate predicatur. Extremitates vero sunt de quibus dicitur in eodē. Sed maior extremitas est que intra medium posita est. Et minor extremitas est que longius sita est a medio. Et medium in hac figura est foras extremitatum et primum positione. Unde in secunda figura nullus sit syllogismus perfectus. Sed syllogismi eius tamen possunt perfici. Unde in modis vniuersalibus quando ambe premissæ sunt vniuersales vna affirmatiua et altera negatiua: sequitur vniuersalis negatiua. vt nullum. n. est. m. et omne. x. est. m. ergo nullum. x. est. n. Et reducit talis syllogismus ad celarēt per conuersionem simplicem maioris. Similiter reducit ad ferio capiēdo oppositum conclusiones cum maiore. Similiter in canestres sic. omne. n. est. m. nullū. x. est. m. ergo nullum. x. est. n. Et reducit talis syllogismus ad celarēt per conuersionem simplicem minoris et conclusionis: et per transpositionē premissarum. Et ad darii capiēdo oppositum conclusionis cum maiore. Sed duo sunt modi inutiles. Primus modus est quando ambe premissæ sunt affirmatiue. quia tunc dantur termini in quibus omni: vt substantia. animal. homo. et termini in quibus nulli: vt substantia. animal. lapis. Secundus modus est quando ambe sunt negatiue. quia tunc dantur termini in quibus omni scz linea. animal. homo. et termini in quibus nulli scz linea. animal. lapis. Similiter duo sunt modi viles particulares puta quando maior est vniuersalis negatiua. et minor particularis affirmatiua. Vel maior vniuersalis affirmatiua: et minor particularis negatiua: sequitur particularis negatiua in festino vel baroco. Et reducit festino ad ferio maiore cōuersa simpliciter. Similiter reducit ad celarēt capiēdo oppositū cōclusionis cū maiore. Baroco aut nō reducit per cōuersionē sed per impossibile ad barbara. Sed quinq̄

Quarta in utilis.

probatio.

quinta in utilis.

primū corre tariū.

Secundum.

Tertium.

Secda pars. extremitates maior exte. minor exte. medium.

secūda pars. celare. canestres.

prima cōbi natio inutilis

secda inutilis

tertia pars. festino. baroco.

tertia inutilis

sunt modi inutiles. Primus est quando maior est particularis negativa: & minor vniuersalis affirmatiua nō valet syllogismus. quia tunc dantur termini in quibus omni: vt animal substantia coruus. & termini in quibus nulli. vt animal album coruus. Secundus modus est quando maior est particularis affirmatiua. & minor vniuersalis negatiua. tunc enī dandi sunt termini in quibus omni. vt substantia: animal: lapis. & termini in quibus nulli. vt animal. substantia. scientia. Tertius modus inutilis est quando ambe premissæ sunt affirmatiue vel negatiue. maior vniuersalis. & minor particularis nō fit syllogismus. qz quādo ambe sunt negatiue dandi sunt termini in quibus omni dūmodo minor nō se cum cōpatiatur suam subcontrariam in veritate. & termini in quibus nulli. vt nigrum. nix. animal. Quod autē isti tres modi sint inutiles patet. quia ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis vel negatiuis non sequitur conclusio. ergo neqz etiam quādo altera premissarū est particularis. Similiter si ambe sunt affirmatiue dābiles sunt termini in quibus nulli. vt album. cignus. lapis. & termini in quibus omni nō sunt dandi quādo minor cōpatitur suam subcontrariā in veritate. Quartus modus inutilis est quādo ambe premissæ sunt affirmatiue vel negatiue maior particularis & minor vniuersalis. tunc enī nihil sequitur. qz dantur termini in quibus omni quādo ambe sunt negatiue. vt album. animal. coruus. & termini in quibus nulli. vt album. lapis. coruus. Sed si ambe sunt affirmatiue termini in quibus omni sunt album animal cignus. & termini in quibus nulli sunt. album animal nix. Vltimus modus inutilis est quādo ambe sunt particulares. tunc enī dantur termini in quibus omni. vt album animal homo. & termini in quibus nulli: vt album animal inanimatum. Ex dictis patet primo quō debeat fieri syllogismus in secunda figura. Patet secundo quō omnes syllogismi huius figure sint imperfecti. & perficiuntur per conuersionē ad impossibile. Patet tertio quō in hac figura nō concluditur affirmatiue sed solum negatiue particulariter & vniuersaliter. De tertia figura & modis eius tam particularibus q̄ vniuersalibus.

Capitulū tertium de syllogismis de inesse in tertia figura.

Tertia figura est quādo eidem hoc quidem omni illud verō nulli inest. vel ambo omni vel nulli. Sed medium tertiæ figure est de quo ambo predicantur. Extremitates vero sunt que predicantur de medio. Sed maior extremitas est que longius a medio posita est. Minor autē extremitas est que propinquius ponitur medio. Unde in hac figura medium est foras extremitatū & vltimum positione. Similiter in hac figura nullus fit syllogismus perfectus: sed quilibet perfici potest. Unde in hac figura sunt duo modi vniuersales vtilēs.

Primus modus vtilis est quādo ambe premissæ sunt vniuersales affirmatiue sequitur particularis affirmatiua in darapti. vt omne. s. est. p. & omne. s. est. r. ergo quoddam. r. est. p. Et reducitur talis syllogismus ad darij per conuersionē minoris per accidēs: & per impossibile ad celarent. Secundus modus est quādo maior est vniuersalis negatiua. & minor vniuersalis affirmatiua sequitur particularis negatiua in felapton. Et reducitur ad ferio per conuersionē minoris per accidēs: & per impossibile ad barbara potest probari. Isti duo modi possunt etiā probari per expositionem. Sed duo sunt modi vniuersales inutiles.

Primus est. quādo maior est vniuersalis affirmatiua. & minor vniuersalis negatiua nihil sequitur. quia ibi dandi sunt termini in quibus omni. vt animal equus. homo. & termini in quibus nulli. vt animal. inanimatum. homo. Secundus modus inutilis est quādo ambe sunt negatiue. tunc enī dantur termini in quibus omni. vt animal. equus. inanimatum. & termini in quibus nulli.

Quarta inutilis.

Quinta.

Sexta.

Septima.

primū correctarium.

Secundum.

Tertium.

prima pars. medium.

extremitates maior extre. minor extre.

secunda pars. darapti.

felapton.

prima inutilis

secunda.

tertia pars,
disamis,
darisi

ferison,
bocardo;

Tertia & q̄r
ta inutiles;

Quinta;

Sexta;

Correlatiū.
Secūdu cor
relarium.
tertium.

Primū cor
relarium.
Secundum.

Tertium.
Quartum.

Quintum.

ut homo equus; inanimatum. Et sic patet qualiter fit syllogismus vniuersalis in tertia figura. Sed quattuor sunt modi particulares vtilēs. quorum duo primi sunt quando ambe premissæ sunt affirmatiue. vna vniuersalis. & altera particula ris. sequitur particularis affirmatiua in darisi vel disamis. & reducuntur per cō uersionē ad darii: & per impossibile darisi ad ferio. & disamis ad celarent. & pos sunt etiam probari per expositionē. Duo alij modi sunt quando maior est vni uersalis vel particularis negatiua & minor vniuersalis vel particularis affirma tiua sequitur particularis negatiua in ferison & bocardo. & reducitur ferison ad ferio per conuersionem simplicem minoris: & ad darii per impossibile. Bocardo vero ad barbara per impossibile. & possunt etiam probari per expositionem.

Similiter quattuor sunt modi particulares inutiles. quorum duo primi sunt quando maior est vniuersalis vel particularis affirmatiua. & minor vniuer salis vel particularis negatiua nihil sequitur. quia quando maior est vniuersa lis termini in quibus omni sūt animatum. homo. animal. sed termini in quibus nulli nō sunt dandi si minor secum pariatur suam subcontrariā in veritate. Sed quando minor est particularis termini in quibus omni sunt homo. animal. ferū. & termini in quibus nulli sūt animal scientia ferum. Tertius modus inutilis est quando ambe sunt negatiue. vna particularis. & altera vniuersalis. quia quā do maior est particularis dantur termini in quibus omni ut animal. homo ferū. & termini in quibus nulli. ut animal. scientia ferum. Sed si maior sit vniuersalis termini in quibus omni nō sunt dandi si minor secum pariatur suam subcontra riam in veritate. termini vero in quibus nulli sunt cōuus. nix. album. Ultim⁹ modus inutilis est quando ambe premissæ sunt particulares. tunc enī dantur ter mini in quibus omni. ut animal. homo. album. & in quibus nulli ut animal inai marum. album. Ex dictis primo patet qualiter fit syllogismus in tertia figura. Patet secūdo qđ omnes syllogismi huius figure sunt imperfecti. Patet tertio qđ in hac figura non concluditur vniuersaliter sed solum particulariter affirma tiue vel negatiue.

Capitulū quartū in quo ponūtur quedam correlaria & notabilia que sequuntur ex dictis.

Histis manifestū est qđ in nulla figura aliquid sequitur ex puris particula ribus q̄literamq; disponatur secūdu qualitatem. Secūdo sequitur qđ ex maiore affirmatiua siue vniuersali siue particulari. & minore vniuersali nega tiua seqtur particularis negatiua indirecte cocludendo in qualibet figura: in fā pefino & trisesomozū. Et reducūtur illi modi ad ferio per cōuersionē & trāspofiti onē premissarū. Tertio seqtur qđ de particularib⁹ & indefinitis idem est iudiciū. quo ad syllogismū. Quarto seqtur qđ oēs syllogismi imperfecti perficiunt per reductionē ad primā figurā. qz oēs ostēduntur esse eundētes aut per cōuersionem aut per impossibile aut ostēsiue. Quinto sequitur quod oēs syllogismi secunde & tertie figurarū & etiam syllogismi particulares prime figure reducuntur ad mo dos vniuersales prime figure. Patet quia modi vniuersales secūde figure re ducuntur ad celarent per conuersionem. & etiam modi particulares eiusdem per impossibile reducuntur ad modos vniuersales scilicet festino ad celarent: per bar roco ad barbara. Particulares vero prime figure reducuntur per impossi bile ad modos vniuersales secunde. puta darii ad camestres: & ferio ad cesare. & illi modi iterum reducuntur ad modos vniuersales prime figure. ergo modi parti culares prime figure reducuntur ad modos vniuersales eiusdem. Similiter mo di vniuersales tertie figure reducuntur ad modos vniuersales prime per impos sibile. Particulares vero reducuntur per conuersionem ad particu-

lares prime: excepto bocardo qui per impossibile reducitur ad barbara. et illi modi particulares reducuntur ad modos vniuersales eiusdem vt dictum est. ergo omnes alij a modis vniuersalibus prime figure ad ipos reducuntur.

Tractatus tertius est de syllogismis et propositionibus de necessario. et mixtis ex vna de necessario et alia de inesse: et continet duo capitula.

Capitulum primū de syllogismis ex propositionibus de necessario in qualibet trium figurarum.

Syllogismi ex propositionibus de necessario et de contingenti sunt diuersi a syllogismis de inesse. patet quia propositiones de necessario et de inesse sunt diuerse. quia non omne quod inest ex necessitate inest: ergo syllogismi ex illis propositionibus constituti sunt diuersi. Illi tamē syllogismi fere eodē modo fiunt sicut illi de inesse: et in hoc cōueniunt cum eis. quia perfecti syllogismi de necessario regulantur per dici de omni vel per dici de nullo: et imperfecti perficiuntur per conuersionē. Sed tamen in hoc est differentia quia in syllogismis de inesse. syllogismi de baroco et bocardo bene reducuntur per impossibile ad barbara sed nō in propositionibus de necessario. Sed tales syllogismi probantur esse euidentes per expositionē.

Capitulum secundū de syllogismis ex vna de necessario: et alia de inesse in qualibet trium figurarum.

Ro formatiōe syllogismorum ex vna de necessario et altera de inesse ponuntur aliquę conclusiones. Quarum prima est ex maiore de necessario et minore de inesse in quolibet modo prime figure sequitur conclusio de necessario.

Secunda conclusio ex maiore de inesse. et minori de necessario nō sequitur conclusio de necessario. Patet sic quia tunc ex veris sequeretur falsum. vt patet sic arguendo in prima figura. omne animal mouet. et omnis homo necessario est animal. ergo omnis homo necessario mouetur. ibi conclusio est falsa et premissę sunt vere. Et similiter potest dari instantia in quolibet aliorum modorum siue vniuersalium siue particularium. Sed pro secunda figura ponuntur due conclusiones.

Quarum prima est si negatiua premissa fuerit de necessario. et affirmatiua de inesse sequitur conclusio de necessario tā in cesare q̄ in festino: vt potest probari exemplariter. Secunda cōclusio si negatiua sit de inesse et affirmatiua de necessario nō sequitur cōclusio de necessario quod patet tripliciter. Primo quia reducēdo talem syllogismū ad primā figuram maior esset de inesse. modo maior de inesse in prima figura nō sequitur conclusio de necessario. Secundo patet q̄ ex maiore de camestres que ponitur de necessario cum opposita conclusionis de camestres infertur in darij conclusio de necessario repugnans minori que ponebatur de inesse: ergo si negatiua sit de inesse nō sequitur conclusio de necessario. Tertio patet quia datur instantia. nō enī sequitur omnis homo de necessitate est animal. et nullum album est animal. ergo omne album de necessitate nō est homo. Et similiter posset dari in baroco. et sic in camestres et baroco nullo modo valet mixtio ex vna de necessario. et altera de inesse. Sed pro tertia figura ponuntur seprem conclusiones. Quarum prima est. ex vna de necessario. et altera de inesse quecumq̄ premissa fuerit de necessario in darapri: sequitur cōclusio de necessario et reducitur ad darij per conuersionē minoris per accidens. Secunda conclusio est in felapton maiore de necessario. et minore de inesse sequitur cōclusio de necessario. et reducitur ad ferio. Tercia cōclusio in felapton maiore de inesse: et minore de necessario nō sequitur conclusio de necessario. Patet quia tunc reducēdo talem syllogismū ad primā figuram maior esset de inesse ex qua in prima figura nō sequitur conclusio de necessario. Etiam datur instantia. nō enī sequitur null?

prima cōclusio

Secunda.

prima pars:

prima cōclusio
secunda.

Secunda pars.

Tercia.
Quarta.

Cōparatio

tertia pars.
quinta.

sexta.

septima.

octava

nona

decima
vndecima

primum cor-
relarium
secundum

tertium

prima pars.
diffinitio

secunda pars

obiectio

solutio
tertia pars

equus est bonus. et omnis equus de necessitate est animal. ergo quoddam animal de necessitate non est bonus. cum antecedens sit verum et consequens falsum. Quarta conclusio est in modis particularibus affirmativis univ ersali existente de necessitate et particulari de inesse: sequitur conclusio de necessario. et hoc verum est in darisi: sed non in disamis. Quinta conclusio in modis particularibus affirmativis univ ersali de inesse et particulari de necessario non sequitur conclusio de necessario. et hoc verum est in darisi. quia non sequitur omne animal vigilat. quoddam animal de necessitate est bipes. ergo quoddam bipes de necessitate vigilat. sed non re de inesse: sequitur conclusio de necessario. Sexta conclusio in ferison maiore de necessario et minore de inesse: sequitur conclusio de necessario. Ultima conclusio in modis particularibus negativis si affirmativa sit de necessario et negativa de inesse: non sequitur conclusio de necessario. Et ut dicit philosophus in bocardo nullo modo valet mixtio ex una de inesse et altera de necessario. quod tamen non est verum quando maior est de necessario. Et predictis primo patet quod ad concludendum conclusionem de inesse oportet ambas premissas esse de inesse. sed ad concludendum conclusionem de necessario sufficit unam esse de necessario. Patet secundo quod conclusio semper debet esse similis alicui premissarum in hoc quod est esse de inesse vel de necessario. Patet tertio quod non potest concludi conclusio de necessario vel de inesse nisi aliqua premissarum sit de necessario vel de inesse. Et hec de syllogismis de necessario dicta sufficiant.

Tractatus quartus est de syllogismis ex propositionibus de contingenti. vel ex una de contingenti et alia de inesse. vel ex una de necessario. et alia de contingenti. Et continet decem capitula.

Capitulum primum ostendit modos quilibet dicitur contingens. et quomodo convertuntur propositiones de contingenti.

De contingenti post hoc dicemus quando et quomodo et per que erit syllogismus.

Unde contingens in proposito est quo non existente necessario ipso aut posito inesse nullum sequitur impossibile. Et sic patet quod hic aliter capitur contingens quam in secundo per yarmenias. Unde propositiones de contingenti convertuntur in oppositam qualitatem. ut bene sequitur omnem hominem contingit esse album. ergo omnem hominem contingit non esse album. Quod patet sic. quia bene sequitur omnem hominem contingit esse album: ergo omnem hominem non necesse est esse album: quia necessarium et contingens opponunt. et ultra sequitur omnem hominem non necesse est esse album: ergo omnem hominem possibile est non esse album per equipollentiam. Et ultra ergo omnem hominem contingit non esse album. ergo de primo ad ultimum sequitur omnem hominem contingit esse album. ergo omnem hominem contingit non esse album. ergo propositiones de contingenti convertuntur in oppositam qualitatem. Non tamen omnes eodem modo. quia quoddam est contingens natum quod in pluribus evenit: ut hominem canescere. Aliud est contingens infinitum quod non est magis determinatum ad esse quam ad non esse: ut animal ambulare. modo propositiones de contingenti infinitis:

convertuntur in aliam propositionem de contingenti infinito. Sed propositiones de contingenti nato convertuntur in unam de altero contingenti puta in unam de contingenti raro. Et si dicat aliquis. de contingenti non est scientia. sed hec scientia ordinatur ad demonstrandos. ergo non debet hic fieri mentio de propositionibus de contingenti. Ad hoc dicitur negando consequentiam. quia licet de propositionibus contingenti non fiant demonstrationes: fiant tamen ex illis argumentationes topicæ etc. Unde propositiones de contingenti duos habent sensus. Primum est quando significat predicatum contingere inesse illi cui inest subiectum. Secundus est quando significat predicatum contingere inesse illi cui contingit subiectum inesse. ut hec propositio a contingit esse b. duplicem

convertuntur
in aliam pro-
positioem de
contingenti
infinito.

habet sensum. Unus est iste, qđ a contingit esse b. Secundus est iste, qđ contingit esse a contingit esse b. Et hoc patet sic, nam ista, a possibile est esse b, duplices habet sensum, unus est, qđ est a potest esse b, scđs est qđ potest esse a potest esse b, ergo etiam ille de contingenti duos habent sensus, 7 de eis primo dicitur penes secundum sensum: postea penes primum sensum.

Capitulu scđm de syllogismis ex ambabus de contingenti in prima figura.

p Ro syllogismis vniuersalibus ex ambabus de contingenti ponunt quattuor conclusiones. Prima est ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis de contingenti sequitur vniuersalis affirmatiua de cōtingenti in barbara. Et regulatur talis syllogismus per dici de omni. Secunda cōclusio maiore vniuersali negatiua, 7 minore vniuersali affirmatiua sequitur vniuersalis negatiua de contingenti in celarent, 7 regulatur talis syllogismus per dici de nullo. Tertia cōclusio est maiore vniuersali affirmatiua, 7 minore vniuersali negatiua nō fit syllogismus perfectus sed perficitur per conuersionē minoris in oppositam qualitatem. Quarta conclusio est ex ambabus vniuersalibus negatiuis fit syllogismus imperfectus qui perficitur per cōuersionem minoris vlt ambabus in oppositam qualitatem. Sed pro modis particularibus ponuntur tres cōclusiones.

Prima est si maior sit vniuersalis affirmatiua vel negatiua 7 minor particularis affirmatiua: sequitur particularis affirmatiua vel negatiua in darii vel ferio. Secunda conclusio est maiore vniuersali siue affirmatiua siue negatiua 7 minore particulari negatiua nō fit syllogismus perfectus: sed perficitur per conuersionem minoris in oppositam qualitatem. Tertia conclusio est maiore particulari 7 minore vniuersali vel particulari qualitercumq; disponatur nō valet syllogismus. Tum primo quia medium poterit excedere maiorem extremitatem in aliquo supposito pro quo maior extremitas nō poterit ei conuenire, 7 tunc si sumatur illud pro medio nō valebit cōsequencia, vt nō sequitur quoddam album contingit esse animal, 7 oēm lapidem contingit esse album, ergo lapidem contingit esse lapidem. Tum scđo quia in tali cōbinatione dantur termini in quib' oī: vt animal album homo, 7 termini in quib' nulli: vt animal album vestis. Et dicitur primo p3 qđ ex ambabus de cōtingenti dūmodo maior sit vltis siue abe pmissis sint affirmatiue siue negatiue semp sequit' conclusio de contingenti: cum tamē minor est negatiua fit syllogismus imperfectus perficiendus per conuersionem minoris in oppositam qualitatem. Patet secundo qđ hic debet capi cōtingens specialiter pro non necessario.

Tertium capitulum in quo docetur formatio syllogismorū ex vna de contingēti 7 alia de inesse.

p Ro syllogisatione ex vna de contingenti 7 altera de inesse ponuntur quattuor conclusiones. Quattuor prima est maiore de contingenti 7 minore de inesse sequitur conclusio de contingenti in quolibet modo prime figure, 7 regulantur tales syllogismi per dici de omni aut de nullo. Secunda conclusio est maiore de inesse simpliciter, 7 minore de cōtingenti sequitur conclusio de contingenti capro pro possibili, sed tales syllogismi sunt imperfecti 7 perficiuntur per reductionem per impossibile. Pro qua reductione supponitur qđ si antecedens alicuius cōsequentię sit possibile cōsequens erit possibile. Nam si a, antecedens ad b esset possibile, b existente impossibile: tunc a poterit poni inesse, b non posito inesse: 7 sic in bona cōsequentiā antecedēs erit verum cōsequente existente falso. Et si querat aliquis qđ dicitur est a esse antecedēs ad b, vtrum ex vno aliquid sequat'. Respondet qđ nō syllogistice qđ ad min' requirunt' due propositiones, patet ergo qđ si antecedens alicuius bone consequentię sit falsum 7 possibile licet

prima pars
pria cōclusio

secunda:

tertia:

quarta

scđa pars

pria cōclusio

secunda

tertia:

primū cōre
latium

secundum:

pria cōclusio

secunda:

Questio
Solutio

Primus

consequens possit esse falsum; tamen non erit impossibile. Istò supposito probatur secunda conclusio in barbara dupliciter. Primo quia ex opposito conclusionis cum minore posita in esse sequitur oppositum maioris in bocardo. vt si sic arguatur in barbara. omne b est a. omne c contingenter est. b. ergo omne c contingenter est a. sic arguitur in bocardo quoddam c de necessitate non est a. omne c est b. ergo quoddam b de necessitate non est a. illa consequentia non sequitur propter positionem minoris in esse. quia possibili posito inesse nullum sequitur impossibile. ergo sequitur propter oppositum conclusionis. Secundo probatur eadem conclusio. quia nisi talis consequentia valeat oppositum conclusionis stabit cum antecedente: sed hoc est falsum quia ex illo opposito cum minore posita in esse infertur conclusio repugnans maiori. Similiter in celarent valet talis consequentia quia ex opposito conclusionis cum minore posita inesse sequitur oppositum maioris in disamis. et similiter probaretur in alijs modis. Dicitur notanter in conclusione maiore de inesse simpliciter. quia si esset de inesse vt numerarentur termini in quibus omni: vt mouens animal homo. et termini in quibus nulli: vt mouens animal lapis. Dicit notanter conclusio de contingenti pro possibili. quia non semper sequitur conclusio de contingenti ad vtrumlibet. Tum primo quia illa conclusio sequitur cuius contradictoria sumitur reducendo illum syllogismum per impossibile. Sed sumitur contradictoria pro positionis de contingenti pro possibili. ergo in illa consequentia sequitur conclusio de contingenti pro possibili. Tum secundo quia aliquando secundum talem combinationem sequitur conclusio de contingenti pro necessario vt sic arguendo. nullum intelligens est coruus. et omnis homo contingenter est intelligens. ergo omnis homo contingenter non est coruus. conclusio illa secum patitur istam omnis homo de necessitate non est coruus. ergo non semper sequitur conclusio de contingenti ad vtrumlibet licet illa aliquando sequatur: vt sic arguendo. nullum intelligens est mouens omnis homo contingenter est intelligens. ergo omnis homo contingenter non est mouens. Et si ponatur in talibus conclusionibus minor negatiua fiet syllogismus imperfectus perficiendus per conuersionem minoris in oppositam qualitatem. Tertia conclusio si minor sit negatiua de inesse qualitercumque disponant premissae non valet syllogismus: quia dantur termini in quibus omni. vt album animal nix. et termini in quibus nulli. vt album animal pix. Quarta conclusio est si maior sit particularis vel ambe premissae particulares non valet syllogismus. quia dantur termini in quibus omni: vt animal album homo. et termini in quibus nulli. vt animal album tunica. Ex dictis patet quod maiore vniuersali dummodo in minor non sit negatiua de necessario semper fit syllogismus ex vna de contingenti et altera de inesse.

Quartum capitulum de formatione syllogismorum ex vna de necessario et altera de contingenti.

Pro syllogisatione ex vna de necessario et altera de contingenti ponuntur quinque conclusiones. Prima est in quolibet modo prime figure maiore de contingenti et minore de necessario: sequitur conclusio de contingenti specialiter capto. et regulantur tales syllogismi per dicta de omni vel de nullo. Secunda conclusio in quolibet modo affirmatiuo maiore de necessario et minore de contingenti sequitur conclusio solum de contingenti pro possibili. quia ex opposito conclusionis cum minore posita inesse sequitur oppositum maioris in bocardo vel ferison. Tertia conclusio est in quolibet modo negatiuo maiore de necessario et minore de contingenti sequitur duplex conclusio: scilicet de contingenti pro possibili et etiam de inesse: quia ex opposito conclusionis cum maiore sequitur

tertia

quarta

correlarium.

prima
conclusio,

secunda

tertia

oppositum minoris in cesare vel festino. Quarta conclusio est si minor sit ne-
gatina de necessario quocumque disponantur premissae ex una de contingenti. et altera
de necessario non fit syllogismus. quia dantur termini in quibus omni-
um animal album uix. Quinta conclusio quando maior est particularis vel am-
be particulares quocumque disponantur premissae ex una de contingenti. et altera
de necessario non fit syllogismus. quia dantur termini in quibus omni-
um animal homo. et termini in quibus nulli. ut album animal runica. Ex dictis pa-
ter primo quod in omnibus modis in quibus ualeat mixtio ex una de contingenti et al-
tera de inesse in eisdem ualeat mixtio ex una de contingenti et altera de necessario. et
in hoc solum est differentia. quia quando maior negatiua ponitur de necessario
sequitur duplex conclusio scilicet de contingenti et de inesse. sed non quando illa maior
ponitur de inesse. Patet secundo quando secundum hanc mixtionem fiunt syllogismi
perfecti et quando imperfecti.

Quintum capitulum in quo docetur formatio syllogismorum ex propositioni-
bus de contingenti in secunda figura.

Pro syllogisatione ex propositionibus de contingenti in secunda figura po-
nuntur tres conclusiones quarum Prima est ex ambabus de contingenti
siue affirmatiuis siue negatiuis in secunda figura non ualeat syllogismus. Se-
cunda conclusio est ex negatiua de inesse. et affirmatiua de contingenti in secunda
figura sequitur conclusio de contingenti sed non si affirmatiua sit de inesse. Ter-
tia conclusio est ex negatiua de necessario et affirmatiua de contingenti sequitur
conclusio de contingenti sed non si illa negatiua sit de contingenti. Pro probati-
one prime conclusionis supponitur quod uniuersalis negatiua de contingenti non
conuertitur simpliciter in terminis. quod probatur tripliciter. Primo quia tunc
uniuersalis affirmatiua conuerteretur simpliciter quod est falsum. Et patet conse-
quentia. quia ad affirmatiuam sequitur negatiua et contra: ut bene sequitur omne b
contingit esse a. igitur omne b contingit non esse a. et ultra sequeretur omne b con-
tingit non esse a. igitur omne a contingit non esse b. et ultra sequitur: omne a con-
tingit non esse b. ergo omne a contingit esse b. ergo de primo ad ultimum sequitur. om-
ne b contingit esse a. igitur omne a contingit esse b. et sic uniuersalis affirmatiua
conuerteretur simpliciter. Secundo probatur idem quia tunc ex ueris sequeretur
falsum sic arguendo omne hominem contingit esse album. ergo omne album con-
tingit non esse hominem. Et si arguatur sic in hac consequentia omne b contingit
non esse a. ergo omne a contingit non esse b. oppositum consequentis scilicet non omne
a contingit non esse b repugnat antecedenti quia uidetur equiualeere isti quoddam
a de necessitate est b. que conuertitur in istam quoddam b de necessitate est a. et illa
repugnat antecedenti scilicet omne b contingit non esse a. Ad hoc dicitur quod
ista non omne a contingit non esse b non equiualeat huic quoddam a de necessitate est
b. sed isti quoddam a de necessitate non est b. vel idem a de necessitate est b. Quod
patet sic quia eius contradictoria scilicet omne a contingenter non est b. habet duas
causas falsitatis puta vel quia aliquod a de necessitate est b. vel quia aliquod a
de necessitate non est b. ergo ista non omne a contingit non esse b. duas habet causas
veritatis. Isto supposito probatur prima conclusio tripliciter. Primo quia
reducendo talem syllogismum ad primam figuram oporteret uniuersalem negati-
nam de contingenti conuerti que non conuertitur ut dictum est. Secundo quia in
tali consequentia ex opposito consequentis non sequitur oppositum antecedentis cum
idem possit contingenter omni inesse et nulli inesse. Tertio quia secundum talem dis-
positionem datur instantia sic arguendo. omnis homo contingenter non est albus.
omnis equus contingenter est albus. ergo omnis equus contingenter non est albus.

quarta

quinta

correlarium

secundum

prima conclusio
secunda

tertia.

obiectio

solutio

correlarium.

Et sic patet Q ex ambabus de contingenti non valet syllogismus in secunda figura.

prima conclusio

Septimum capitulum in quo docetur formatio syllogismorum ex vna de contingenti et altera de inesse in secunda figura.

scda.

p Ro mixtione ex vna de contingenti et altera de inesse in secunda figura ponuntur quattuor conclusiones. Prima est si affirmatiua fuerit de inesse et negatiua de contingenti non sequitur conclusio de contingenti, quia reducendo talem syllogismum, negatiua de contingenti non posset conuerteri.

tertia

Secunda conclusio si negatiua sit de inesse simpliciter et affirmatiua de contingenti, sequitur conclusio de contingenti. Et reducuntur tales syllogismi ad primam figuram per conuersionem illius negatiue de inesse.

quarta

Tertia conclusio ex ambabus affirmatiuis vna de contingenti et altera de inesse non sequitur conclusio de contingenti, quod dantur termini in quibus omni, vt animal homo saniras, et termini in quibus nulli, vt homo equus saniras.

Quarta conclusio si particularis negatiua sit de inesse vt nunc, non sequitur conclusio de contingenti.

prima conclusio.

Septimum capitulum in quo docetur formatio syllogismorum ex vna de contingenti et altera de necessario.

scda.

p Ro syllogisatione ex vna de contingenti et altera de necessario et in secunda figura ponuntur due conclusiones: quarum Prima est Q in quolibet modo secunde figure ex vna de contingenti et altera de necessario negatiua existente de necessario et affirmatiua de contingenti, sequitur conclusio de contingenti et de inesse in scda figura.

Et reducuntur tales syllogismi ad primam figuram per conuersionem negatiue de necessario. Secunda conclusio est si affirmatiua sit de necessario et negatiua de contingenti non valet syllogismus in secunda figura.

correlarium.

et hoc ratiō in modis vniuersalibus quā particularibus, quia cum premissis sic dispositis potest stare vna de necessario in veritate, vt omnis cignus de necessitate est albus, et omnis homo de contingente non est albus, cum illis stat hec in veritate omnis homo de necessitate non est cignus.

correlarium.

Similiter si ambe premissae essent particulares non fieret syllogismus, quia possunt dari termini in quibus omni et termini in quibus nulli. Et dictis patet quomodo sunt syllogismi in secunda figura ex vna de necessario et altera de contingenti.

Patet etiam Q omnes syllogismi huius figure sunt imperfecti et perficiuntur per primam figuram.

prima conclusio.

Octauum capitulum in quo docetur formatio syllogismorum ex ambabus de contingenti in tertia figura.

scda.

p Ro syllogisatione ex propositionibus de contingenti in tertia figura ponuntur aliquae conclusiones. Prima est Q ex ambabus de contingenti diuisis sequitur conclusio de contingenti in tertia figura.

tertia

Secunda est quod ex vna de inesse et altera de contingenti sequitur conclusio de contingenti in tertia figura.

Tertia conclusio est ex vna de necessario et altera de contingenti si affirmatiua fuerit de necessario sequitur conclusio de contingenti, si vero negatiua sit erit de necessario sequitur conclusio de contingenti et de inesse, et debet capi li contingens specialiter.

Prima conclusio patet quia in quolibet modo talis syllogismus potest reduci ad primam figuram per conuersionem alicuius premissarum, et si in tali mixtione minor sit negatiua vel ambe negatiue eque bene fiet syllogismus.

Seco talis erit imperfectus, perficiendus per conuersionem minoris in oppositam qualitatem.

Nonum capitulum in quo docetur syllogisatio ex vna de contingenti et altera de inesse in tertia figura.

p Ro syllogifatione ex vna de cōtingenti ⁊ altera de inesse ponuntur aliquę conclusiones. Prima est quod in quolibet modo tertie figure ex vna de cōtingenti ⁊ altera de inesse sequitur conclusio de cōtingenti. Et reducuntur tales syllogifini ad primam figuram per conuersionem illius de inesse. Secūda conclusio est q̄ si minor ponatur negatiua de cōtingenti fiet syllogifinus imperfectus: perficiendus per conuersionem minoris in oppositā qualitatem. Tertia conclusio est q̄ quando ambe premissę sunt particulares nō valet syllogifinus quia tunc dantur termini in quibus omni ⁊ etiam in quibus nulli.

Decimum capitulum in quo docetur syllogifatio ex vna de cōtingenti ⁊ altera de necessario in tertia figura.

p Ro syllogifatione ex vna de cōtingenti ⁊ altera de necessario ponuntur tres cōclusiones. Prima est q̄ in quolibet modo tertie figure sine vniuersali sine particulari maiore de cōtingenti ⁊ minore de necessario sequitur cōclusio de cōtingenti specialiter capto. Et tales syllogifini reducuntur ad primā figuram. Secūda conclusio maiore negatiua de necessario ⁊ minore de cōtingenti: sequitur conclusio de cōtingenti pro possibili ⁊ de inesse: sed nō de necessario. Tertia conclusio est si minor sit negatiua de cōtingenti: fiet syllogifinus imperfectus: sed si minor sit negatiua de necessario nō valet syllogifinus quia dables sunt termini in quibus omni. vt somnus equus dormiens. ⁊ termini in quibus nulli vt somnus: equus: vigilans. Et dictis patet quando fit syllogifinus ex propositionibus de cōtingenti ⁊ ex illis de inesse. Patet etiam q̄ syllogifini huius figure sunt imperfecti.

Quintus tractatus est de reductione syllogifinorū in sua principia in cui⁹ primo capitulo demonstratur q̄ omnis syllogifinus est in aliqua trium figurarū.

Capitulum primum.

e Ex predictis patet q̄ omnes syllogifini alij a modis vniuersalibus prime figure reducuntur ad primam figuram. ⁊ hoc erit manifestius cum ostensum fuerit omnē syllogifinum esse in aliqua trium figurarum. Unde omnis syllogifinus est in aliqua trium figurarum. qđ patet sic: quia omnis syllogifinus particularis vniuersalis affirmatiuus vel negatiuus ostensiuus vel ex ypotbesi fit in aliqua trium figurarum. sed omnis syllogifinus ⁊ huiusmodi: igitur omnis syllogifinus est in aliqua trium figurarum. Maior patet ⁊ primo de syllogifino ostensiuo. Nam in syllogifino ostensiuo ostenditur aliquis de aliquo: sed hoc nō potest fieri per eandem propositionem quia tunc peteretur principium igitur hoc fit per aliam propositionem. ⁊ nō per vnā solam. quia ex vno nihil sequitur: ergo oportet q̄ hoc sit per duas propositiones. sed ille due propositiones debent conuenire in aliquo tertio termino alias nihil inferrent: ergo in omni syllogifino ostensiuo oportet esse duas propositiones conuenientes in aliquo termino. Sed ille terminus nō potest nisi tripliciter se habere cum premissis.

Vno modo q̄ subiciatur in vna ⁊ predicetur in altera. ⁊ sic est prima figura.

Alio modo q̄ subiciatur in vtraq̄. ⁊ sic est tertia figura. vel q̄ in vtraq̄ predicetur. ⁊ sic est in secunda figura: ergo omnis syllogifinus ostensiuus est in aliqua trium figurarum. Similiter syllogifinus ad impossibile est in aliqua trium figurarum. quia ille quantum ad finem primum processum est ostensiuus: vt patet sic arguendo. sicut se habet diameter ad sinetrum ita abundans ad perfectum: sed diameter est simeter vt supponitur a respondente: igitur abundans est perfectum. ille est syllogifinus ostensiuus procedens ex vna premissa manifeste falsa cum vna manifeste vera ad inferendum vnā manifeste falsam. ⁊ syllogifinus

prima cōclusio

secunda.

tertia.

prima cōclusio

secunda.

tertia.
primū corollarium
secūm correlatiuum.

cōclusio.

prima pbatio

secūda pbatio

tertia ostentius est in aliqua trium figuratum. ergo et syllogismus ad impossibile.
 Similiter syllogismus a transumpto est in aliqua trium figuratum cum sit ostentius. Et sic patet quod omnis syllogismus alius a syllogismo vniuersali prime figure reducitur ad illum.

prima pars. Secundum capitulum in quo ostenditur quod in omni syllogismo aliqua premissarum debet esse vniuersalis et aliqua affirmatiua.

primum exemplum. In omni syllogismo oportet aliquam premissarum esse vniuersalem: quia alias non ostenderetur propositum vel peteretur principium ut patet duobus exemplis. Primum est si sic arguatur: aliqua voluptas studiosa. musica voluptas est voluptas. ergo musica voluptas est studiosa: vel ergo in maiore fiebat mentio de musica voluptate et sic petitur principium: vel de alia: et sic non ostenditur propositum. Secundum exemplum est: anguli constituti supra circumferentiam circuli sunt equales angulis ad basin positis. sed anguli equicruri sunt huiusmodi. ergo anguli equicruri sunt equales. vel ergo in maiore est sermo de angulis equicruris: et sic petitur principium. vel de alijs et sic non ostenditur propositum. ergo in omni syllogismo oportet aliquam premissarum esse vniuersalem. Et dictis inferuntur duo correlaria. Primum est quod vniuersale non concluditur nisi ex ambabus vniuersalibus: sed particulare ex vna particulari et alia vniuersali. Secundum est quod in omni syllogismo oportet aliquam premissarum esse similem conclusioni non solum quo ad esse affirmatiuum vel negatiuum sed quo ad esse de necessario vel de inesse aut de contingenti.

secundum Capitulum tertium in quo demonstratur quod in omni syllogismo sunt tres termini et due propositiones.

secunda pars. In omni syllogismo sunt solum tres termini et due propositiones dummodo nulla premissarum prosyllogisetur. quia in omni syllogismo est tantum vna conclusio: sed si ad illam conclusionem inferendam sumeretur plures termini. vel non esset idem syllogismus: vel vnus illorum terminorum frustra poneretur. ut si ad istam conclusionem probandam: omnis homo est substantia sumantur hec duo media scilicet animal et corpus: sic syllogizando omne animal est substantia: omnis homo est animal. igitur omnis homo est substantia. Similiter omne corpus est substantia. omnis homo est corpus. igitur omnis homo est substantia: ibi non est idem syllogismus. Sed si sumantur sic: omne corpus animal est substantia: sed omnis homo est corpus animal. igitur omnis homo est substantia: tunc vnus illorum terminorum superflue ponitur: cum vnus sufficeret: igitur in omni syllogismo sunt solum tres termini. Similiter in omni syllogismo sunt solum due propositiones quia in quolibet syllogismo sunt solum tres termini quorum alter bis sumitur: sed ex illis non sunt nisi due propositiones. ergo in quolibet syllogismo sunt solum due propositiones. Et quo patet quod in quolibet syllogismo termini excedunt propositiones et sunt in numero impari. propositiones vero in numero pari: et hoc nisi fiat prosyllogisatio. Nam si fieret prosyllogisatio tunc fortassis termini essent in numero pari: et propositiones in numero impari.

primum correlatiuum secundum. Capitulum quartum in quo docetur que propositiones sunt facile syllogisabiles.

prima pars probatur. He propositiones sunt facile syllogisabiles que per plures figuras et plures modos concludi possunt. Ille vero difficulter sunt syllogisabiles que per pauciores modos et pauciores figuras concludi possunt. Et quo patet quod

secunda pars probatur. correlatiuum.

prima pars

uniuersalis affirmatiua est difficilime syllogisabilis quia solum concluditur in primo modo prime figure. Deinde uniuersalis negatiua solum concluditur per duas figuras scilicet per primam et secundam: et per tres modos scilicet cesare, camestres et celarent. Deinde particularis affirmatiua quia solum concluditur per duas figuras scilicet per primam et tertiam, et per quatuor modos scilicet darii, darapti, disamis, et datisi. Particularis vero negatiua est facile syllogisabilis quia syllogisari potest in tribus figuris et per sex modos, scilicet ferio, festino, baroco, felapton, bocardo, et ferison. Et dictis patet primo quod uniuersalis affirmatiua difficulter construitur et facile destruitur. Primum patet quia uniuersalis affirmatiua non potest constitui nisi per destructionem particularis negatiue que difficulter destruitur: ipsa tamen non destruitur per destructionem uniuersalis negatiue, cum non sequatur uniuersalis negatiua est falsa: ergo uniuersalis affirmatiua est vera, sed ipsa destrui potest per uniuersalem negatiuam et etiam per particularem negatiuam, quod patet quia particularis subalterna bene destruit uniuersalem sed eam construere non potest. Nam non oportet si particularis affirmatiua sit vera quod uniuersalis affirmatiua sit vera.

Et sic patet quod facilius est destruere quam construere. Patet etiam ex dictis quomodo fit syllogismus: per quos terminos et per quas propositiones, et que conclusiones sunt facile syllogisabiles et que difficulter.

primū corollarium.

secūm corollarium

Tractatus sextus est de arte inueniendi medium ad syllogisandum propositum in quolibet figura, et continet tria capitula.

Capitulum primum.

prima pars

diuisio

secunda pars
prima consideratio
secunda.

tertia pars.

prima consideratio.
secunda
tertia

quarta

quinta

b In dictis videndum est quomodo erimus idonei ad concludendum unam quamque conclusionem, quia non sufficit scire formare syllogismos: sed oportet habere promptitudinem eos inueniendi. Unde pro arte inueniendi medium ponitur talis diuisio. Dicitur quidem quedam sunt que de nullo predicantur uniuersaliter: sed alia de ipsis bene predicantur, ut cleon et callias. Alia vero sunt que predicantur de alijs et alia de ipsis: sicut sunt species et genera subalterna. Alia vero sunt que predicantur de alijs: sed alia de ipsis minime predicantur ut genera generalissima. Deinde ponuntur due considerationes generales. Quarum prima est quod inspiciendum est ad diffinitiones et propria terminorum conclusionis, similiter ad antecedentia et consequentia et extranea eorum. Secunda consideratio generalis est quod eorum que consequuntur quedam sunt predicata essentialia, et quedam accidentalium, quedam in sunt secundum veritatem et quedam secundum opinionem. Unde quanto quis pluribus medijs erant efficaciora tanto efficacius demonstrabit. Preterea ponuntur septem considerationes specialis. Prima est quod sumendo consequens ad aliquem terminum sumendum est consequens ad ipsum totum, cum oporteat in syllogismo aliquam premissarum esse uniuersalem. Secunda consideratio est signum uniuersale non est addendum consequenti: quia hoc esset falsum et impossibile, ut hec est falsa homo est omne animal. Tertia consideratio sumendo consequens subiecti non est sumendum consequens predicati: licet omne consequens predicati sit etiam consequens subiecti. Quarta consideratio est sumendo extraneum subiecti vel predicati maxime sumendum est extraneum quod est proprium uni et ab alio valde diuersum. Quinta consideratio est sumendo antecedens predicati

sexta
 septima.
 quarta ps
 prima
 suppositio.
 versus
 secunda.
 versus
 quarta pars.
 secunda.
 cageri
 dafenes
 hebare.
 gedaco.
 gebali
 correlarum.
 ferraps
 feba
 becas
 beoas

non est sumendum antecedens subiecti: licet omne antecedens subiecti sit a ntece-
 dens predicari et non e conuerso. Sexta consideratio non semper sumenda sit
 illa que consequuntur pro quolibet tempore: sed sufficit sumere ea que conse-
 quuntur ut in pluribus. Septima consideratio est non sunt sumenda ea que
 consequuntur ad omnia: quia tunc argueretur ex puris affirmatiuis in secunda
 figura. Istis suppositis ponuntur considerationes principales huius artis.
 Et primo supponitur q̄ quando iste littere a et e ponuntur in tertia syllaba si-
 gnificant qualis et quanta sit conclusio inferenda puta a. significat vniuersalem
 affirmatiuam. et e vniuersalem negatiuam. i. vero particularem affirmatiuam. et
 o particularem negatiuam. ut patet per hos versus. *A*fferit a negat e sunt vni-
 uersaliter ambe. *A*fferit i negat o sunt particulariter ambo. Secundo suppo-
 nitur q̄ quando iste littere a et e. ponuntur in prima vel secunda syllaba. tunc a.
 significat predicatum. et e subiectum. Et potest quilibet istarum litterarum po-
 ni cum tribus consonantibus a. cum b. c. d. et tunc b significat q̄ medium debet esse
 consequens ad predicatum. c. vero q̄ sit antecedens. et d q̄ sit extraneum. Simi-
 liter c. ponitur cum istis tribus f. g. h. et tunc f. significat q̄ medium debet esse co-
 sequens ad subiectum. g. vero q̄ sit antecedens. h. vero q̄ sit extraneum: ut patet
 per hos versus. *L* subit. f sequitur. g. precedit. h. sit extra predicat a. b se-
 quens. c precedit. d sit extra. Tunc ponitur prima regula ad concludendum vni-
 uersalem affirmatiuam sumendum est medium quod sit consequens ad subiectum
 et antecedens ad predicatum et hoc denotatur per dafenes. Secunda regula est
 ad concludendum particularem affirmatiuam in datapri disamis et datisi sume-
 dum est medium quod sit antecedens ad vtramq; extremitatem. ut patet per ca-
 geri. Tertia regula est ad concludendum vniuersalem negatiuam in celarent et
 cesare sumendum est medium quod sit extraneum ad predicatum conclusionis et
 consequens ad subiectum: ut patet per dafenes. Si vero debeat concludi in ca-
 enestres medium debet esse extraneum ad subiectum: et consequens ad predica-
 tum. ut patet per hebare. Quarta regula est ad inferendum particularem ne-
 gatiuam in tertia figura oportet medium esse antecedens ad subiectum et extra-
 neum ad predicatum. ut patet per gedaco. Quinta regula est ad inferendum
 particularem affirmatiuam indirecte oportet medium esse antecedens ad subie-
 ctum. et consequens ad predicatum ut patet per gebali. Et dictis patet quod
 ad concludendum omnia genera conclusionum oportet respicere ad antecedentia
 consequentia vel extranea: et inspiciendo ad illa magis eligenda sunt propinqua
 quam remota et vniuersalia quam particularia. Unde predicta ars inuenien-
 di medium est sufficiens. Tum primo quia ipsa docet habitudinem medij ad
 extrema cuiuslibet generis problematum: et in qualibet figura. Tum secun-
 do quia preter regulas, datas non sunt alie vtilis. Nam si essent alique alie
 hoc esset maxime quando medium est consequens ad vtramq; extremitatem: ut si
 significat hec dictio febas. Vel quando medium est extraneum ad subiectum. et
 antecedens ad predicatum ut significat hec dictio becas. Vel quando me-
 dium est extraneum ad vtramq; extremitatem ut significat hec dictio bedas: sed
 tales dispositiones sunt inutilis quia secundum primam arguitur ex puris af-
 firmatiuis ut syllogizando istam omnis homo est animal sumendo substantiam
 pro medio in secunda figura ut penes secundam arguitur minore negatiua in
 prima figura. Et penes tertiam argueretur ex puris negatiuis in qua-
 libet figura. Tum tertio: Quia si talis ars non esset suffici-

ens hoc esset maxime propter considerationem antiquorum in qua dicebatur quod ad inueniendum medium inspiciendum erat ad consequentia subiecti et predicari et si talia erant contraria ex utroque eorum concludetur conclusio vniuersalis negatiua vel particularis. Sed hec consideratio est inutilis quia ad concludendum aliquam conclusionem per vnum syllogismum inspiciendum est solum ad vnum medium et non ad plura siue contraria ut dicitur secunda consideratio. Tunc quarto quia acceptis medijs contrarijs non fit syllogismus ad concludendum conclusionem negatiuam nisi alterum illorum sit antecedens subiecti et extraneum predicari vel e conuerso. Sed accipientem duo contraria contingit latere vtrum se habeat secundum istum modum: ergo contingit latere vtrum fiat syllogismus nec fiet nisi sumatur medium secundum modum predictum: ergo predicta consideratio vel est inutilis vel non differt ab his que posite sunt.

consideratio
inutilis.

Capitulum secundum in quo applicatur dicta ars ad diuersa genera syllogismorum.

prima pars

¶ **O**mnis syllogismus siue ostensiuus siue ad impossibile fit per istam artem. Et primo de syllogismo ad impossibile patet. quia eadem conclusio que syllogisatur per syllogismum ad impossibile potest syllogisari per syllogismum ostensiuum: et ille syllogismus ad impossibile dicitur syllogismus mendacis sed syllogismi ostensiuus fit per istam artem: ergo et syllogismus ad impossibile. Est tamen differentia inter illos syllogismos: quia in syllogismo ostensiuo bene ponuntur due propositiones vere: in syllogismo vero ad impossibile sumitur vna vera cum vna manifeste falsa. Similiter valet hec ars in syllogismo a transumpto: sicut in syllogismo ostensiuo. Est tamen differentia quia in syllogismo ostensiuo sumitur antecedens consequens vel extraneum terminorum principalis conclusionis: sed in syllogismo a transumpto sumitur antecedens consequens vel extraneum terminorum illius conclusionis ad quam probandam se transfert opponens. Similiter valet hec ars in syllogismo secundum equalitatem in subiectis quorum medium et minor extremitas conuertuntur et inferunt ex maiore vniuersali et minore particulari conclusionem vniuersalem in tertia figura. et in illis oportet respicere ad medium conuertibile cum minore extremitate. Similiter in syllogismo ex propositionibus modalibus valet hec ars sicut in alijs. hoc excepto quod in alijs de in esse sumitur medium quod actu aliter inest vel non inest. sed in modalibus sumitur medium quod possibile est in esse vel non inesse. Ex dictis patet primo quod omnis syllogismus verus fit per istam artem. quia omnis syllogismus fit in aliqua trium figurarum: sed omnis talis fit per hanc artem. ergo omnis syllogismus fit per istam artem. Patet secundo quod hec ars est generalis ad inueniendum medium circa philosophiam. et circa artem quamlibet et disciplinam. non tamen semper eodem modo sumendum est medium: sed aliter sumendum est ad concludendum vniuersaliter quam particulariter. Sed quis dubitare posset ex dictis an ista ars sufficiat ad probandum principia alicuius scientie. Ad hoc dicitur quod non quia talia principia sumenda sunt per viam sensus memorie et experimenti.

secunda pars
primum cor-
relarium.
secundum

dubitatio
responsio

¶ Tertium capitulum in quo philosophus reprobat opiniones antiquorum circa artem inueniendi medium.

¶ **I**ta artem inueniendi medium dixerunt antiqui diuisionem multam valere ad ipsum inueniendum quia valet ad concludendum diuisionem de diffinito: et in illa illatione potissime saluatur ratio syllogismi. Sed contra hoc dicitur:

prima pars.

secunda pars

primo dicitur Q̄ diuisio non valet ad inueniendum medium. quia diuisio est syllogismus infirmus petens principium vel non ostēdens propositum. Secūdo dicitur Q̄ diuisio non valet ad concludendum distinctionem de diffinito. quia ibi peteretur principium: aut concluderetur aliquid cōmuniū intento. vt si per diuisiōem velimus inuestigare hanc diffinitionem. animal rationale mortale habens pedes de homine. et primo Q̄ homo sit mortalis sic arguēdo. omne animal est mortale vel immortalē. sed homo est animal. ergo homo est mortalis vel immortalis. ibi concluditur maior extremitas cōmuniōis intento. Et si procedatur vltra sic arguēdo. homo est mortalis vel immortalis. sed non est immortalis. igitur est immortalis. ibi peritur principium quia minor est eque dubia sicut cōclusio. Similiter si velimus probare Q̄ homo sit habens pedes sic arguēdo. omne animal est habens pedes vel non habens pedes. sed homo est animal. igitur homo est habens pedes vel nō habens pedes: ibi concluditur aliquid cōmuniū intento. Et si iterum sic arguatur homo est habens pedes vel nō habens pedes. sed non est nō habens pedes. igitur est habens pedes: ibi peritur principium. Tertio dicitur Q̄ diuisio non valet ad concludendum aliud predicatum a diffinitione de suo subiecto. quia in tali processu nō concluditur propositum vlt peritur principium. vt si velimus probare Q̄ diameter est assimeter sic arguēdo. omnis longitudo est simetra vel assimētra. sed diameter est longitudo: igitur diameter est simetra vel assimeter. ibi non concluditur propositum. Et si iterum sic arguatur diameter est simetra vel assimeter. sed non est assimeter. igitur est simetra. ibi peritur principium: ergo diuisio nō valet ad inueniendum medium.

Tractatus septimus est de reductione pro syllogismorum in figuras et modos propriorum syllogismorum. et de reductione vnius figure in aliam. et continet quinque capitula.

Capitulum primum de reductione pro syllogismorum in propositiones et terminos. et qualiter in ea falli contingit.

Is visis resoluendi sunt syllogismi in propositiones et terminos: quod facto erunt clariores que dicta sunt. Unde pro resolutione syllogismorum ex parte propositionum quatuor ponuntur documenta. Primum est Q̄ prius est resoluendus syllogismus in propositiones q̄ in terminos: quia facilius est in maiora q̄ in minora diuidere. Secundum est videndum est an vna propositio sit maior et alia minor. an vna sit particularis et alia vniuersalis. Tertium est si in argumentatione desit vna premissa: videndum est ad syllogisantem vtrum ponat maiorem et taceat minorem vel e contra. Quartum documentum est quod oportet inspicere an in syllogismo aliquid desit: et illud est apponendum. vel aliquid superfluum: et illud est remouendum quousq̄ deueniam⁹ ad duas propositiones. Unde quandoq̄ facile est videre an aliquid desit pura quando non sequitur conclusio de necessitate. et aliquando est difficile pura quando conclusio sequitur de necessitate. vt patet per duo exempla. Primum est nō interempta substantia non interimitur substantia. sed partibus substantie interemptis interimitur substantia. ergo partes substantie sunt substantie. ibi sequitur conclusio de necessitate: et tamen nō est syllogismus. quia maior nō est vniuersalis. ideo deberet sic formari. omnia quibus interemptis interimitur substantia sunt substantie. sed partes substantie sunt huiusmodi. igitur substantie. Secundum exemplum est si homo est animal est. et si animal est substantia est. ergo si homo est substantia est. ibi conclusio necessario sequitur et tamen nō syllogistica: sed sic reducitur. omne illud quo posito ponitur alia est substantia. s; boie posito ponitur alia. igitur homo est substantia. Et sic patet Q̄ si credamus cōsequentiā esse syllogisticā q̄ est necessa-

pria pars

primum documentum.
secundum.

tertium.

quartum

primum exemplum.

secundum.

ria decipimur. Sed pro resolutione syllogismorum ex parte terminorum sumendi sunt tres termini in reducendo orationem non syllogisticam ad syllogisticam. et tunc si unus illorum qui dicitur medium subijciatur in vna et predicetur in altera: est reducta ad primam figuram. Si vero bis predicetur ad secundam. et si bis subijciatur ad tertiam. Et sic patet quod nulla consequentia est syllogistica nisi idem frequenter dicatur. In tali tamen reductione quandoque fallimur propter duo impedimenta. Primum est quia propter similem dispositionem in vniuersalibus et particularibus credimus syllogismum esse bonum qui non est bonus. ut patet per duo exempla. Primum est aristomenes intelligibilis semper est. et aristomenes est aristomenes intelligibilis. igitur aristomenes semper est. ibi non est syllogismus: quia neutra premissarum est vniuersalis. Secundum exemplum est. micalus musicus corrumpetur cras. sed micalus est micalus musicus. ergo micalus corrumpetur cras. ibi etiam nulla premissarum est vniuersalis. Secundum impedimentum est. frequenter non sequitur conclusio. quia termini non bene disponuntur secundum locutionem: sed variantur secundum concretionem et abstractionem. ut non sequitur in prima figura. nulli egritudini inest sanitas. et omnis homo est susceptibilis egritudinis. ergo nullus homo est sanus. Similiter non sequitur in secunda figura nulli egritudini contingit inesse sanitatem. et omni homini contingit inesse sanitatem. ergo nulli homini contingit inesse sanitatem. Similiter non sequitur in tertia figura. omni homini contingit inesse sanitatem. et omni homini contingit inesse egritudinem. ergo alicui egritudini contingit inesse sanitatem. Et sic patet quomodo debet fieri resolutio. In tali tamen resolutione non semper fit resolutio usque ad terminos simplices: sed quandoque capiuntur termini se habentes per modum determinationis et determinabilis pro eodem termino.

Capitulum secundum in quo determinatur de resolutione pro syllogismorum ex terminis obliquis.

Non semper oportet maiorem extremitatem predicari de medio: nec medium de minori extremitate in retro: sed tot modis quot modis contingit casus variari. Unde ex obliquis eque bene fit syllogismus sicut ex rectis. Et primo in prima figura maiore de recto et minore de obliquo sequitur conclusio de obliquo ut omnis sophia est disciplina. et boni est sophia. ergo boni est disciplina.

Secunda conclusio maiore de obliquo et minore de recto valet syllogismus ad inferendum conclusionem de obliquo. ut omnium contrariorum eadem est disciplina. bonum et malum sunt contraria. ergo boni et mali est eadem disciplina. Similiter ex ambabus de obliquo sequitur conclusio de obliquo. ut cuiuscumque est disciplina illius est genus. sed boni est disciplina. ergo boni est genus. Similiter in secunda figura ex obliquis sequitur conclusio de recto ut bene sequitur nulli generationis est morus. sed voluptatis est morus. ergo voluptas non est generatio. Similiter nullius signi est signum. sed ipius risus est signum. ergo ipse risus non est signum. Similiter ex obliquis in tertia figura valet consequentia. ut bene sequitur. deo non est tempus oportunitatis et deo est estas. ergo estas non est tempus oportunitatis. Et pro resolutione talium syllogismorum resoluendi sunt termini obliqui in suos rectos. Ex quo patet quod tot modis contingit predicatum inesse subiecto quot modis contingit variare casus. et hoc secundum quid aut simpliciter. Considerandum est tamen ad illud quod magis est vtile in resolutione syllogismorum.

Tertium capitulum in quo docetur syllogisari ex propositionibus reductiuis.

Syllogisandum propositionem reductiuam in prima figura reductio est addenda maiore extremitati: ut patet per tria exempla. Pri-

secunda pars

primum impedimentum
primum exemplum.
secundum

secundum impedimentum

prima pars.

prima conclusio

secunda conclusio.

tertia conclusio.

secunda pars

tertia pars

prima pars.

num est bonū est disciplina in quantum bonum. et iusticia est bonū. ergo iusticia est disciplina in quantum bonū: ibi reduplicatio non est addenda medio in minori propositione dicendo iusticia est bonum in quantum bonum: quia talis propositio est falsa. cum sensus sit iusticia est omne bonum: quod est falsum quādiu sunt plura bona. Secundum exemplum est. omne bonum est disciplinatum in quantum bonum. sed salubre est bonum. igitur salubre est disciplinatum in quantum bonum. Tertium exemplum est. omne non existens est opinabile in quantum non existens. et hyrcu ceruus est non existens. ergo hyrcu ceruus est opinabile in quantum non existens. Et sic patet quod ad syllogisandum conclusionem simpliciter sine non reduplicatiua sufficit capere medium quod est simpliciter. hoc est sine reduplicatiua. ut ad syllogisandum istam bonum est disciplinatum sufficit capere honestum pro medio. Sed ad syllogisandum eius scdm quod ens id est conclusionem reduplicatiua debet sumi medium cum reduplicatiua. ut ista bonum est disciplinatum in eo quod honestum debet sic syllogisari. omne ens est disciplinatum in eo quod honestum. et bonum est ens. ergo bonum est disciplinatum in eo quod honestum. ibi reduplicatur minor extremitas per maiorem per quam deuenitur ad aliquam partem subiectinā eius. quia non omni bono conuenit esse disciplinatum loquendo de disciplina moris: sed bono honesto. Ex predictis patet quod reduplicatio habet similiter ordinari in syllogismis particularibus sicut in vniuersalibus. Unde pro facili reduplicatiua syllogismorum ponuntur sex documenta. Primum est quod in syllogismo loco dictionis vel orationis minus notē potest capi notior: ut loci istius suspicabile non est idem quod opinabile potest capi bec. suspicabile non est genus opinabilis. Unde cauendū est ne terminus sumptus cum reduplicatiua sumatur sine reduplicatiua. non enim est idem famere voluptatem simpliciter: et sumere voluptatem cum reduplicatiua. Secundum documentum est in resolutione syllogismorum multum refert propositiones esse vniuersales vel particulares. quia ex vniuersalibus fit syllogismus concludens vniuersalem: ex particularibus vero non. Tertium documentum est non semper oportet exempla esse vera: sed possumus aliquando uti falsis pro veris. ut geometer dicit lineam esse rectā que non est recta. Exempla enim non ponimus ut vera sint: sed ut sentiat iuuenis qui discit. Quartum documentum est non oportet syllogismos probantes premissas alicuius syllogismi esse in eadem figura cum illis premissis: sed possunt esse in diuersis figuris. Quintum documentum est. ad interimendum vnam totam diffinitionem sufficit vnum terminū eius iurcrimi vel interimere. ut si quis velit probare quod aqua non est potus humidus: sufficit probare quod non est potus. quia omnis potus est transubstantialis in substantiam: videntis sed aqua non est huiusmodi. ergo non est potus. Sextum documentum est syllogismi ex ypothese si non reducuntur ad aliquam figuram ea parte qua sunt ex ypothese. ut si quis se transferat ad probandum quod contrariorum est eadem potestas. quo posito probat quod contrariorum non est eadem disciplina. tunc licet syllogismus inferens primam conclusionem resoluat in duas propositiones et tres terminos: illa tamen conclusio non est principaliter intentata ratione cuius dicitur syllogismus. Et similiter syllogismus ad impossibile: licet quo ad primum processum sui resoluat in duas propositiones et tres terminos: non tamen quo ad conclusionem principaliter intentam procedit syllogistice sed ex suppositione. Unde syllogismus ad impossibile differt ab alijs syllogismis ex ypothese. quia in alijs ex ypothese concluditur aliquid preter conclusionem principalem: Sed hoc non oportet in syllogismo ad impossibile. Et subdit philosophus

scda pars
primū docu
mentum.

secundum

tertium

quartum

quintum

sextum

¶ plures sunt species syllogismoꝝum et yporbesi de quibꝫ postea videbis.

Quartum capitulum in quo docet quomodo reducuntur syllogismi trium figurarum ad se inuicem.

i Alii syllogismi reducuntur ad se inuicem qui concludunt eandem conclusio-
nem. Et quo patet primo ¶ inter syllogismos prime figure soli syllo-
gismi negatiui ad scđaz figuram reducuntur per cōuersionem. puta celarent ad
cesare: ferio ad festino. Modi autē affirmatiui nō reducuntur ad secunđā figu-
ram. Tum primo quia vniuersalis affirmatiua nō conuertitur nisi in particu-
larem que nō potest esse maior in secunda figura. Tum secundo quia i u secun-
da figura nō concluditur affirmatiue. Sed omnes modi secunde figure excepto ba-
roco reducuntur ad primam. puta cesare et camestres ad celarent: et festino ad fe-
rio. baroco autē nō reducitur: quia minor nō potest conuerti. Patet secundo ¶
inter modos primę figure soli modi particulares. puta darij et ferio reducuntur
ad tertiam figuram. darij ad datisi. ferio ad ferison. Modi autē vniuersales nō
reducuntur. quia in tertia figura nō concluditur vniuersaliter. Sed omnes mo-
di tertię figure excepto bocardo reducuntur ad primam figuram: modi affirma-
tiui ad darij: et negatiui ad ferio. bocardo autem nō reducitur quia maior nō po-
test conuerti. Patet tertio ¶ inter modos secunde figure festino solum redu-
citur ad tertiam figuram: pura ad ferison per conuersionem ambarum premissa-
rum. Modi autem vniuersales nō reducuntur: quia in tertia figura nō conclu-
ditur vniuersaliter. Neqꝫ baroco reducitur quia oporteret vtramqꝫ premissa-
rum conuerti quod fieri nō potest. Inter modos tertię figure selapton solum et
ferison reducuntur ad secundam figuram puta ad festino. Modi autem affirma-
tiui nō reducuntur: quia in secunda figura nō concluditur affirmatiue. neqꝫ bo-
cardo reducitur propter causam dictam.

Quintum capitulum in quo docecur syllogisatio ex propositionibus de ter-
minis infinitis.

p Ro syllogisatiōe propositionū de terminis infinitis supponitur ¶ affir-
matiua de predicato infinito et negatiua de predicato finito differunt vt
iste non sunt eodem. hoc nō est album. et hoc est non album. Patet tripliciter.
Primo quia huic. hoc est album contradicit ista hoc nō est album et non ista hoc
est nō album. quia sicut se habet hec sorte possibile est nō ambulare ad istam sor-
tem possibile est ambulare: ita hec hoc est nō album ad istam hoc est album. sed
prime due nō contradicunt ergo neqꝫ secunde. quia de proportionalibus idem ē
iudicium. Secundo patet quia affirmatiua de predicato infinito aliquid ponit
Nā cū dicit hoc est inaequale ibi aliqd subiacet et aliquid est quod est inaequa-
le. Negatiua autem nihil ponit: ergo ille propositiones differunt. Tertio pa-
tet quia ad affirmatiuā de predicato infinito sequitur aliquid quod non sequi-
tur ad negatiuam de predicato finito. vt ad istam hoc est lignum: non album se-
quitur ista hoc est lignum. que nō sequitur ad istam hoc non est lignum album:
igitur ille due valde differunt. In hoc autē conueniunt: quia sicut iste due hoc
est album. et hoc non est album de quolibet verificari possunt: ita iste due hoc est
non album. et hoc non est nō album. Et sicut ad affirmatiuam de predicato fi-
nito sequitur negatiua de predicato infinito: ita ad affirmatiuam de predicato
infinito sequitur negatiua de predicato infinito. Et ita propositiones de ter-
minis infinitis conueniunt cum illis de terminis priuatiuis in quibus affirma-
tiua inserit negatiuam de predicato opposito. vt bene sequitur hoc est inaequale:
igitur non est equale. Sed tamen differunt vniuersales de predicato finito et
infinito a particularibus: quia si predicatum conueniat subiecto pro ali-

prima pars.
primum cor-
relatum.

scđm

tertium

prĩa pars.

differencia.

cōuenientia.

cōuenientia.

differencia.

quibus suppositis et aliquibus non tunc ambe vniuersales erunt false et particu-
lares vere. vt si quedam animalia sunt alba. et quedam non: iste sunt false. omne ani-
mal est album. et omne animal non est album: et sue particulares verc. Istis sup-
posito dicitur quod affirmatiua de predicato infinito non eodem modo syllogifatur
sicut negatiua de predicato finito. quia negatiua concluditur in celarent: et affirma-
tiua in barbara. sed affirmatiua de predicato infinito concluditur sicut affirma-
tiua de predicato finito. Unde pro maiori declaratione oium superius dicto-
rum ponuntur quattuor regule. Quarum prima est si ad antecedens sequatur
consequens tunc ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Pa-
tet quia vel oppositum consequentis sequitur ad oppositum antecedentis. vel op-
positum consequentis stat cum antecedente: sed non secundum. quia oppositum con-
sequentis repugnat consequenti ergo et antecedenti. quia omne repugnans consequen-
ter repugnat antecedenti. Secunda regula est ad oppositum antecedentis non
sequitur oppositum consequentis. Patet quia oppositum antecedentis potest sta-
re cum consequente. Tertia regula oppositum consequentis non potest stare cum
antecedente. Quarta regula est oppositum antecedentis potest stare cum con-
sequente. Sed contra secundam regulam instatur ponendo quod a et b contradicant
et c et d ex altera parte. tunc si ad c sequatur a. tunc ad b contradictorium consequen-
tis sequitur d sumatur igitur vnum contradictorium consequentis et sui oppositi scilicet
a et b. et sic fit. et sumatur aliud oppositum antecedentis et sui oppositi scilicet c et d. et sic
fit. tunc si ad c sequatur a. tunc ad. f. contradictorium consequentis sequitur b contra-
dictorium antecedentis. et si ad f sequatur b. tunc ad d contradictorium consequen-
tis sequitur b contradictorium antecedentis. Sed d ponebatur contradictorium pri-
mi antecedentis scilicet c et b contradictorium consequentis scilicet a. ergo ad oppositum ante-
cedentis sequitur oppositum consequentis. Ad hoc dicitur quod non est vna nega-
tio duorum oppositorum sicut ponebatur f vel b. sed sunt due negationes. Nam
negatio huius hoc est bonum: est ista hoc non est bonum. et negatio huius hoc non
est bonum est ista. non hoc non est bonum. vel ista hoc est bonum. et sic argumen-
tum supponebat falsum. Et hec de primo libro priorum.

Liber secundus priorum est de potestatibus syllogismorum: et de peccatis cir-
ca eos contingentibus: et de speciebus argumentationis alijs a syllogismo. et con-
tinet quattuor tractatus.

Tractatus primus est de potestatibus syllogismorum. et continet sex capitula
secundum sex potestates.

Capitulum primum de potestate plura concludendi.

In quantis igitur figuris et per quales. et per quos propositiones. et quan-
do et quomodo fit syllogismus et qualiter sumendum sit medium ad conclu-
dendum propositionem. et quomodo per viam resolutionis sumendi sunt tres
termini et due propositiones iam pertrausiuimus: nunc autem dicendum est de po-
testatibus syllogismorum. Et primo de prima: que est plura concludere. Pro
quo primo supponitur quod syllogismorum quidam sunt vniuersales et quidam
particulares. Unde omnis syllogismus concludens vniuersaliter: affirmatiue
vel negatiue. vel particulariter affirmatiue potest plura concludere: non autem
syllogismus concludens particulariter negatiue. Prima pars patet quia vni-
uersalis affirmatiua habet subalternatam que potest simpliciter conuerti. ergo
syllogismus concludens illam potest concludere et subalternatam et eam conuertentem. Si-
militer syllogismus concludens vniuersalem negatiuam potest concludere vni-
uersalem negatiuam conuertentem eius et subalternatas illarum duarum

scda pars.

pria regula.

secunda.

tertia regla.
quarta
instantia

responsio.

pria pars.

scda pars.

primus modus.

vniversalium. Similiter syllogismus cōcludens particularem affirmatiuam potest concludere cōuertētem eius. Secunda pars patet quia particularis negatiua nō potest conuerti: ergo syllogismus cōcludens eam nō potest plura cōcludere. Unde alio modo potest syllogismus plura concludere, et primo syllogismi vnuerfaliae prime figure possunt plura concludere sumendo plures minores extremitates sub medio: vñ sub minori extremitate. Patet quia tam medium q̄ minor extremitas in modis vnuerfalibus distribuunt, ergo sub ip̄is sumi possunt plures termini. exemplū quādo sumitur sub medio, vt omne animal est substantia omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia. Similiter omnis asinus est animal, igitur ois asinus est substantia, exemplū sumēdo sub minore extremitate, vt omne animal est substantia, ois hō est animal, igitur ois hō est substantia. Similiter ois hō est substantia, fortes est hō, ergo fortes ē substantia. Et in modis vnuerfalib⁹ secūde figure possunt cōcludi plures cōclusiones manifeste sumēdo sub minore extremitate. Sed sumēdo sub medio cōcludunt plures cōclusiones inmanifeste. Prima pars patet quia minor extremitas in illis modis distribuitur, et minor secūdi syllogismi erit prosyllogisata: ergo tunc plura concluduntur manifeste. Secunda pars patet quia licet medium distribuatur: tamen neutra premissarum secūdi syllogismi erit prosyllogisata: ergo tunc plura cōcluduntur inmanifeste. Sed in modis particularibus scōde figure nō possunt plura cōcludi sumendo sub minore extremitate cum illa nō distribuatur, sed bene sumendo sub medio qd̄ distribuatur: sed hoc erit inmanifeste.

Capitulum secundū de potestate syllogisandi ex falsis verum.

Sicut sunt aliqui syllogismi cōstituti ex ambabus veris: ita aliqui sunt cōstituti ex duabus falsis, aut ex vna vera et altera falsa. Et ad maiorem declarationem ponuntur due conclusiones. Prima est q̄ ex veris non sequitur falsum. Nam tunc due contradictorie essent simul vere qd̄ est impossibile. Et patet cōsequentia quia illud falsum nō repugnaret vero nec eius contradictoriū verum, cum verum nō repugnat vero: ergo illud falsum et suū contradictoriū simul stabūt quod est impossibile. Nō tamē propter hoc credendum est qd̄ vna premissa vera possit esse antecedēs syllogismi qz ex vno nihil sequitur. Secūda cōclusio est ex falsis bene sequitur verū qz est: sed nō propter qd̄. Prima pars patet qz in qualibet figura et in quolibet modo ex ambabus falsis in toto vñ in parte vel ex vna falsa in toto vel in parte et altera vera sequitur conclusio vera dūmodo maior nō ponatur in toto falsa et minor vera in prima figura: tunc enī nō sequitur conclusio vera, qz impossibile est maiorem extremitatem dici de medio false pro quolibet eius supposito et pro aliquo eius vere: qd̄ contingeret si ex maiore in toto falsa et minore vera sequeretur conclusio vera in modis vnuerfalib⁹ prime figure. Sed semper alias ex ambabus falsis vel vna falsa sequitur conclusio vera vt posset probari inductiue. Et sic patet q̄ licet sequatur cōsequens est falsum: ergo antecedens est falsum: nō tamē sequitur cōsequens est verum: ergo antecedens est verum. Secunda pars patet quia si ex falsis sequeretur verum propter quid: sequeretur q̄ ad idem affirmatiuū et negatiuū sequeretur idē sed cōsequens est falsum igitur et antecedens. Cōsequentia patet qz in cōsequentiā propter quid ad antecedēs esse verum sequitur cōsequens esse verum: ergo si ad ipm̄ esse falsum sequatur cōsequens esse verum tunc ad antecedens esse verum et nō esse verum sequeretur idem scz cōsequens esse verum. Sed falsitas cōsequētis patet quia si ad idem affirmatiuū et negatiuū puta ad, a. esse bonum, et a non esse bonū sequatur idem scz, b. esse magnum, tūc vnum contradictoriū sequitur ad reliquum, Nam bene sequitur a est bonum, igitur b est magnum, ergo cetera sequit̄

scōs mod⁹.

prima pars.

prima cōclusio

scōda cōclusio

correlarium.

b nō est magnum. ergo a nō est bonum. 7 vltra sequitur a nō est bonum. ergo b est magnum. igitur bene sequitur. b nō est magnum. igitur b est magnū. 7 sic ad vniū contradictorium sequeretur reliquum quod est impossibile.

Capitulum tertium de potestate syllogisandi circulariter.

prima pars.

f Syllogismus circularis est qui procedit ex cōclusionione prioris syllogismi cū cōuertente alterius premissæ ad inferendū alteram premissam. vt si sic arguatur in barbara. omne b est a. omne c est b. ergo omne c est a. sic fit syllogismus circularis. omne c est a. omne b est c. igitur omne b est a. Unde nō contingit circulariter syllogisare sumēdo alios terminos a terminis prioris syllogismi: sed bene sumendo aliam premissam a premissis prioris syllogismi. quia nisi sumeretur altera premissa esset eadem conclusio quā tamē oportet esse alteram. Similiter nō fit syllogismus circularis verus nisi in terminis cōuertibilibus: qz oportet ibi vniuersalē affirmatiuā in aliam vniuersalē conuerti qd nō potest fieri nisi in terminis cōuertibilibus. Unde in barbara contingit quinqz modis circulariter syllogisari. Primo ex cōclusionione cum cōuertēte minoris infertur maior.

primum cor-
relatiū

secundum

scda pars.
primæ regula

Secūdo ex cōclusionione cum cōuertente maioris infertur minor. Tertio ex cōuertente cōclusionionis cum minore posita loco maioris: infertur cōuertens maioris. Quarto ex cōuertente cōclusionionis cum maiore posita loco minoris infertur cōuertens minoris. Quinto ex cōuertentibus premissarum transpositarum infertur cōuertens cōclusionionis. Sed in celarent nō cōtingit premissam affirmatiuā circulariter syllogisari. quia argueretur ex ambabus negatiuis nisi maior cōuertatur in vnam affirmatiuā de subiecto infinito vel in vnam yporbeticā vt si sic arguatur in celarent nullum rationale est lapis. omnis homo est rationalis. igitur nullus homo est lapis. potest minor sic syllogisari. omnis nō lapis est rationalis. vel cui nulli inest lapis huic omni inest rationale. sed nullus homo ē lapis. igitur omnis homo est rationalis. sed premissa negatiua syllogisari potest ex cōclusionione cum cōuertēte minoris. In darij aut 7 ferio nō possunt premissæ vniuersales circulariter syllogisari. pater quia argueretur ex ambabus particularibus: sed premissæ particulares bene possunt syllogisari. differenter tamen in darij 7 ferio: quia in darij ex cōclusionione cum cōuertente maioris infertur minor sed in ferio ex cōclusionione cum cōuertente maioris nō infertur minor nisi maior cōuertatur in vnam affirmatiuā de subiecto infinito vel in vnam yporbeticā.

scda.

tertia

quarta

Similiter in cesare 7 camestres premissa affirmatiua nō potest circulariter syllogisari. quia argueretur ex ambabus negatiuis nisi premissa negatiua cōuertatur in vnam affirmatiuā vel in vnam yporbeticā. sed in eis bene syllogisatur premissa negatiua differenter tamen quia in camestres ex cōclusionione cum cōuertente maioris infertur minor in propria forma: sed ex cōclusionione de cesare cum cōuertente minoris non infertur maior de cesare sed cōuertens eius in celarent

quinta

sexta regula.

septima.

Similiter in baroco 7 festino premissa vniuersalis nō potest circulariter concludi propter causam dictam sed bene premissa particularis. differenter tamen quia in baroco ex cōclusionione cum cōuertente maioris infertur minor in propria forma: sed in festino ex cōclusionione cum cōuertente maioris nō infertur minor nisi maior cōuertatur in vnam affirmatiuā de subiecto infinito. Sed in modis vniuersalibus tertie figure neutra premissarum potest circulariter syllogisari. qz in tertia figura nō cōcluditur vniuersaliter. Sed in modis particularibus sine affirmatiuis sine negatiuis: licet premissa vniuersalis nō possit circulariter syllogisari propter causam dictam tamen bene premissa particularis. differenter tamen quia in disamis 7 bocardo ex cōclusionione cum cōuertēte minoris infertur maior in propria forma: sed in darisi 7 in ferison nō. quia in darisi ex cōclusionione cū

conuertente maioris inferitur conuertens minoris in darij. et in ferison cum conuertente maioris in vnam affirmatiuam de subiecto infinito et conclusione inferit conuertens minoris. Ex predictis patet primo quod omnis syllogisatio premissarum syllogismi prime figure fit per ipsam primam figuram aut per tertiam. Nam si syllogisetur premissa negatiua tunc fit per primam figuram. Si vero syllogisetur affirmatiua in modis negatiuis hoc fit per tertiam. Secundum correlarium est omnis syllogisatio premissarum syllogismi secunde figure fit per ipsam primam figuram aut per secundam aut per tertiam. Nam si syllogisetur maior negatiua tunc hoc fit per primam: si minor negatiua tunc hoc fit per secundam. et si syllogisetur premissa affirmatiua hoc fit per tertiam. Tertium correlarium est. omnis syllogisatio premissarum syllogismi tertie figure fit per ipsam tertiam figuram.

Quartum correlarium est in secunda et tertia figuris non fiunt syllogismi circulares nisi imperfecti quia ex conclusione cum altera premissarum conuersa non syllogisatur altera premissarum in propria forma.

Quartum capitulum de potestate syllogisandi conuersiue.

Syllogismus conuersiuis est syllogismus procedens ex contrario vel contradictorio conclusione cum altera premissarum ad inferendum contrariam vel contradictoriam alterius premissae. Unde si conclusio prioris syllogismi sit vniuersalis potest indifferenter sumi contrarium vel contradictorium eius licet referat sumere contrarium vel contradictorium. Si vero talis conclusio sit particularis solum potest sumi contradictorium. Unde minor de barbara interimitur per suam contrariam in camestres sumendo contrarium conclusionis cum maiore.

Sed sumendo contradictorium conclusionis interimitur per suam contradictoriam in baroco. Sed maior de barbara non potest interimi per suam contrariam quia hoc esset in tertia figura in qua non concludit vniuersaliter: ipsa vero interimitur in selapton per suam contradictoriam sumendo contrariam conclusionis cum minore et in bocardo sumendo contradictorium conclusionis. Sed minor de celarent interimitur per suam contrariam in cesare: et per suam contradictoriam in festino. maior vero interimitur in darapti sumendo contrarium conclusionis cum minore et in disamis sumendo contradictorium conclusionis. Sed in darij et in ferio. et sili in omnibus modis particularibus neutra premissarum conuersiue syllogisat sumendo contrariam conclusionis quia cum conclusio sit particularis ipsa non potest habere sub contrariam que interimat alteram subcontrariam. Sed quelibet premissarum conuersiue syllogisat sumendo contradictoriam conclusionis: puta minor de darij in camestres: et maior in ferison. maior autem de ferio in datisi et minor in cesare. In modis autem secunde figure maior non potest interimi per suam contrariam: quia hoc esset in tertia figura in qua non concludit vniuersaliter: sed bene potest interimi per suam contradictoriam. Unde minor de cesare interimitur per suam contrariam in celarent et per suam contradictoriam in ferio. sed maior interimitur in darapti sumendo contrariam conclusionis: et minor pro maiore. sumendo autem contradictoriam conclusionis interimitur in datisi. Similiter in camestres minor interimitur per suam contrariam in barbara: et per suam contradictoriam in darij: sed maior interimitur per suam contradictoriam in selapton sumendo contrarium conclusionis cum minore loco maioris. et in bocardo sumendo contradictorium conclusionis. Similiter minor de festino interimitur in celarent: et maior in disamis. Sed minor de baroco interimitur in barbara: et maior in bocardo. In modis autem tertie figure neutra premissarum potest conuersiue syllogisari sumendo contrariam conclusionis quia illa contraria esset particularis que non potest esse maior in prima vel secunda figura. Sed bene potest quelibet premissarum interimi sumendo contradictorium conclusionis. ut maior de

tertia pars.
primacore
larium.
secundum correla
rium

tertium.

quartum.

prima pars.

secunda
pars.

barbara.

celarent.

darij.

tertia ps.

cesare

camestres

festino.

baroco

quarta ps.

Secūdus

darapti

felapton
disamis.
darisi
bocardo
ferison

darapti interimitur in celarent sumendo cōtradictorium conclusionis cum mino-
re. minor vero interimitur in cesare sumendo cōtradictorium conclusionis cu ma-
iore posita loco minoris. Similiter in felapton maior interimitur in barbara
per suam contrariam: et minor in camestres. Sed in disamis maior interimitur
in celarent: et minor in festino. In darisi vero maior interimitur in ferio: et mi-
nor in cesare. Similiter in bocardo maior interimitur in barbara: et minor in
baroco. Sed in ferison maior interimitur in darij et minor in camestres. Et di-
ctis patet primo quō fiet syllogismus cōuersiuus. et quando debet capi cōtrariuz
cōclusionis et quando cōtradictorium. Patet secundo q̄ premisse syllogismi
prime figure interimitur per scđam et tertiam figuras. maior per tertiam: et mi-
nor per scđam. Patet tertio q̄ premisse syllogismi secunde figure interimitur
per primam et tertiam figuras maiore per tertiam: et minor per primā. Patet
quarto q̄ premisse syllogismi tertie figure interimitur per scđam et primam fi-
guras. maior per primam: et minor per scđam.

prima pars.

Capitulum quintum de potestate syllogisandi per impossibile.

scđa pars
documentum

primum cor-
relatiuū

Syllogismus per impossibile est ille qui procedit ex cōtradictorio proposi-
tionis negate a respondēte cum vna manifeste vera ad inferendum vnam
manifeste falsam. ex cuius falsitate inferitur falsitas alicuius premisse: et ex falsi-
tate illius inferitur veritas cōclusionis probande. Et fit talis syllogismus in oī-
bus figuris sicut syllogismus cōuersiuus. qz ex eisdem terminis et propositioni-
bus constituitur sicut syllogismus cōuersiuus. differt tamē ab eo qz in syllogismo
conuersiuo sumitur cōtradictoria cōclusionis prioris syllogismi: sed in syllogis-
mo ad impossibile non sed solum sumitur cōtradictoria propositionis negate a
respondente. Unde pro syllogismo ad impossibile ponitur tale documentum.

secundam.

tertium

Omnis illa premissa potest per impossibile syllogisari in aliquo modo et in ali-
qua figura cuius cōtradictoria potest esse premissa in illo modo et in illa figura
Et quo patet q̄ vniuersalis affirmatiua nō potest per impossibile syllogisari
in prima figura quia in ea sua cōtradictoria non potest esse maior. quia maiore
particulari nihil sequitur. neqz minor quia minore negatiua nihil sequitur. er-
go vniuersalis affirmatiua nō potest syllogisari per impossibile in prima figura
sed bene alie propositiones: puta particularis affirmatiua in celarent sumendo
cōtradictorium eius pro maiore cum minore manifeste vera. Similiter vniuersa-
lis negatiua syllogisat per impossibile in darij: sumendo cōtradictoriū eius pro
minore. et particularis negatiua in barbara sumendo eius cōtradictorium pro
maiore. et nō debet ibi capi cōtrarium. quia tunc nō ostendit̄ propositū: cum due
cōtrarie possunt simul esse false. Patet secundo q̄ omnes propositiones pos-
sunt syllogisari per impossibile in scđa figura: puta vniuersalis affirmatiua in
baroco sumendo cōtradictorium eius pro minore. et particularis affirmatiua in
camestres sumendo eius cōtradictorium pro minore. Vniuersalis autē negatiua
in festino. et particularis negatiua in cesare. et hoc sumendo cōtradictorium pro
minore. Patet tertio q̄ in tertia figura potest quehbet conclusio syllogisari
per impossibile: puta vniuersalis affirmatiua in bocardo sumendo eius contra-
dictorium pro maiore cum vna vniuersali manifeste vera. similiter particularis
affirmatiua syllogisatur per impossibile in ferison sumendo eius cōtradictoriū
pro maiore. Sed vniuersalis negatiua syllogisatur per impossibile in darisi in-
mendo cōtradictoriū eius pro minore. particularis autē negatiua in bocardo su-
mendo cōtradictorium eius pro minore. Et sic patet q̄ sumendo cōtradictori-
um propositionis negate et nō contrarium fit syllogismus ad impossibile in qua-
libet figura sicut ostensiuus. Differunt tamen illi syllogismi dupliciter. quia

tertia ps
diuisio

in syllogismo ostensiuo nõ oportet vnã premiffam esse verã & alterã falsã immo ambe possunt esse verc. Sed in syllogismo ad impossibile oportet vnã esse verã & alterã falsã. Secundo quia conclusio syllogismi ad impossibile semper debet esse falsa non aut semper in syllogismo ostensiuo. Sed tamen conueniunt in hoc quia omnis conclusio syllogisara per impossibile potest syllogisari ostensiuè. capiendo contradictoriam conclusionis syllogismi mendacij cũ altera premiffarum ad inferendum cõtradictoriam pporthesis vt si aliqua affirmatiua syllogisatur per impossibile in prima figura syllogisabitur ostensiuè in tertia: & si sit negatiua syllogisabitur in secunda. Similiter omnis propositio syllogisara per impossibile in secunda figura: & si sit affirmatiua syllogisatur in prima: & si negatiua in tertia. & similiter omnis propositio per impossibile syllogisara in tertia figura. & si sit affirmatiua syllogisatur in prima: si negatiua in secunda vt particularis affirmatiua syllogisara per impossibile in celarent syllogisatur conuersiue in darij. & vniuersalis negatiua syllogisara per impossibile in darij syllogisatur cõuersiue in camestres & particularis negatiua syllogisara per impossibile in barbara syllogisatur cõuersiue in baroco. Sicut vniuersalis affirmatiua syllogisara per impossibile in baroco syllogisatur conuersiue in barbara. & particularis affirmatiua syllogisara per impossibile in camestres syllogisatur conuersiue in darij. & vniuersalis negatiua syllogisara per impossibile in festino syllogisatur conuersiue in celarent. & particularis negatiua syllogisara per impossibile in cesare: syllogisatur conuersiue in ferio. Similiter vniuersalis affirmatiua syllogisara per impossibile in bocardo syllogisatur conuersiue in barbara. & particularis affirmatiua syllogisara per impossibile in ferison: syllogisatur conuersiue in darij. & vniuersalis negatiua syllogisara per impossibile in darisi syllogisatur cõuersiue in cesare. sed particularis negatiua syllogisara per impossibile in bocardo syllogisatur cõuersiue in baroco. Et sic patet quod omnis propositio syllogisara per impossibile potest syllogisari conuersiue.

Capitulum sextum de potestate syllogisandi ex oppositis.

¶ Hinc dicendum est in qua figura & in quo modo fit syllogismus ex oppositis. Unde quaduplices sunt oppositiones: puta vniuersalis affirmatiua ad particularem negatiua. & vniuersalis negatiua ad particularem affirmatiua. Similiter vniuersalis affirmatiua ad vniuersalem negatiua. & etiam particularis affirmatiua ad particularem negatiua. & inter istas tres prime sunt oppositiones secundum veritatem: quarta vero secundum locutionem. Unde pro syllogismo ex oppositis ponuntur tres conclusiones. Prima est in prima figura non fit syllogismus ex oppositis neq; in modis affirmatiuis neq; in modis negatiuis. De modis affirmatiuis patet. quia propositiones affirmatiue non opponuntur adinuicem. De modis negatiuis patet. quia propositiones oppositæ habent idem predicatum. sed premissæ prime figure non habent idem predicatum. ergo non sunt oppositæ. Secunda conclusio est in quolibet modo secunde figure potest fieri syllogismus ex oppositis per se vel per accidens. Exemplum de oppositis per se in camestres: vt omnis disciplina est studiosa. & nulla disciplina est studiosa. ergo nulla disciplina est disciplina. Et similiter arguitur in cesare. Exemplum de oppositis per accidens. vt omnis disciplina est studiosa. & nulla medicina est studiosa. ergo nulla medicina est disciplina. Exemplum in festino. vt nulla disciplina est opinio. & quedam medicina est opinio. ergo quedam medicina non est disciplina. Tertia conclusio licet in modis affirmatiuis tertie figure non fiat syllogismus ex oppositis: bene tamen in omnibus modis modis negatiuis. Prima pars patet sicut in modis affirmatiuis prime figure.

conuenientia

prima pars

secunda pars
prima conclusio

secunda:

tertia

re. Secunda pars patet sic arguendo in serifon. nulla medicina est disciplina
 ⁊ quedam medicina est disciplina. ergo quedam disciplina non est disciplina. Et
 sic patet Q in modis vniuersalibus negatiuis fit syllogismus ex contrarijs: in mo-
 dis vero particularibus ex contradictorijs. Unde pro maiori declaratione pre-
 cedentium ponuntur sex documenta: quorum primum est. In syllogismo ex op-
 positis non sunt sumende propositiones subcontrarie: quia ille sunt particula-
 res ex quibus nihil sequitur. Secundum documentum est. ad boetij premise
 syllogismi ex oppositis concedantur oportet vtramque pro syllogisari: vel vnam
 assumi. ⁊ alteram pro syllogisari sicut dictum est in topicis. Tertium documē-
 tum est ex quo sunt solum tres modi oppositionis secundum veritatem. sex duo
 contradictoriij ⁊ vnus contrarius. ideo sex modis contingit opposita combinari
 quia si premise sunt contrarie tunc vel maior est vniuersalis affirmatiua ⁊ mi-
 nor vniuersalis negatiua vel contra. ⁊ similiter in contradictorijs. Quartum
 documentum est syllogismus ex oppositis differt a syllogismo ex falsis. quia in
 syllogismo ex falsis conclusio semper est vera: sed in syllogismo ex oppositis con-
 clusio semper est falsa si termini supponant: cum ibi negetur idem de seipso vel to-
 tum de sua parte. Quintum documentum est nihil differt in syllogismo ex op-
 positis inferre conclusionem contrariam vel contradictoriam propositioni con-
 cesse a respondente: quia talis propositio supponebatur tanqua vera. Sex-
 tum documentum est premise syllogismi ex oppositis non possunt per vnum syl-
 logismum concludi nisi maior propositio statim assumatur cum vtraque parte cō-
 tradictionis ex parte predicati. Et si non concludantur ambo opposita oportet
 vnum concedi a respondente: ⁊ alterum concludi vel ambo inferri per diuer-
 sos syllogismos. Exemplum primi. vt omne animal est album ⁊ non album.
 omnis homo est animal. igitur omnis homo est albus ⁊ non albus. Exemplū
 secundi vt si concedatur ista. omnis disciplina est opinio. tunc syllogisatur sua cō-
 tradictoria sic. nulla medicina est opinio. ⁊ quedam disciplina est medicina. ergo
 quedam disciplina non est opinio.

Tractatus secundus est de peccatis contingentibus circa syllogismos. ⁊ con-
 tinct tria capitula.

Capitulum primum de petitione principij que est peccatum in syllogismo
 circulari.

prima pars

p Petere principium est quando nō ostenditur propositū. ⁊ hoc fit multipli-
 citer. Primo quando nihil omnino ostēditur. Secundo quando ali-
 quid ostenditur per ignotiora. Tertio quando prius ostenditur per posterius
 Et non fit petitiō principij circa prima principia que sunt per se nota: sed circa
 propositiones que possunt probari. Unde dupliciter contingit petere principium
 scilicet statim: ⁊ non statim. Statim quando idem ostenditur per se ipm vt a est.
 ergo a est. Non statim quando aliquid ostenditur per aliud quod natum est oste-
 di per primum. Et reducitur petitiō principij non statim ad petitionem princi-
 pij statim sic. si quis probet lineas esse paralellas quia non concurrunt: tūc tan-
 dem petitur principium statim sic arguendo. iste linee sunt paralelle: igitur non
 concurrunt. ⁊ vltra non concurrunt: igitur sunt paralelle. ergo de primo ad vlti-
 mum iste linee sunt paralelle. igitur sunt paralelle. ibi est petitiō principij statim

scda pars

Unde in barbara petitur principium. Primo si maior sit magis dubia quaz
 conclusio. quia tunc ex conclusione ⁊ conuerrente minoris syllogisabitur maior ⁊
 tandem maior per se ipam. Secundo quando minor est magis dubia quā cōclu-
 sio. quia tunc ex conclusione ⁊ conuerrente maioris syllogisatur minor per syllo-
 gismum circulari. ⁊ sicut petitur principium in barbara: ita ⁊ in celaret: ⁊ etiā

in alijs modis aliarum figurarum. Differt tamen petere principium in demon-
strativis & dialecticis. quia in demonstrativis petitur principium secundum ve-
ritatem: in dialecticis vero secundum opinionem.

Secundum capitulum in quo determinat de non propter hoc accidere falsuz:
quod est peccatum contra syllogismum ad impossibile.

n **Q**uoniam propter hoc accidere falsum fit in syllogismo ad impossibile & non in
syllogismo ostensiuo. patet dupliciter. Primo quia in illo syllogismo
fit non propter hoc accidere falsum in quo ex falsitate conclusionis inferitur fal-
sitas alterius premissae. sed hoc fit in syllogismo ad impossibile & non in syllogis-
mo ostensiuo igitur. Secundo patet quia in illo syllogismo fit non propter hoc
accidere falsum in quo ponitur aliqua premissa superflua: quae remota non min-
us sequitur conclusio: sed hoc est in syllogismo ad impossibile: & non in syllogismo
ostensiuo. in quo si aliquid remoueat non manebit nisi entymema igitur. **U**n-
de non propter hoc accidere falsum est propositio superflue posita in syllogismo
ad impossibile: nihil faciens ad illationem conclusionis: cuius tamen falsitas infer-
tur ex falsitate conclusionis ac si talis propositio esset causa falsitatis conclusi-
onis. **E**t est duplex. Nam quoddam est quod non conuenit in aliquo termino cum pre-
missis syllogismi ad impossibile: ut si sumatur ista pro hypothese. diameter est si-
meter cum ratione zenonis: sic arguendo. diameter est simeter. impossibile est in-
finita pertransire. sed in quolibet spacio sunt infinita. igitur impossibile est aliquod
spacium pertransire. conclusio est falsa. ergo & ista diameter est simeter. Aliud
est quod comunicat in aliquo termino cum premissa syllogismi ad impossibile. ut
si sub hypothese sumatur medium vel supra predicatum eius maior ex-
tremitas: verbi gratia. sit haec hypothesis omne b est a. tunc potest sumi sub subi-
ecto li c. sic arguendo. omne c est b. omne d est c: igitur omne d est b. conclusio est
falsa. ergo & hypothesis. scz omne b est a. vel potest sumi supra predicatum li f. sic
arguendo. omne b est f. & omne a est b. ergo omne a est f. conclusio est falsa ergo &
hypothesis scz omne b est a. Secundo potest diuisi non propter hoc accidere fal-
sus in duos modos. Primus est quando sumitur sub subiecto hypothese & con-
clusio conuenit cum hypothesis in predicato. ut si haec sit hypothesis. omne b est a. sub
cui subiecto sumatur c. sic arguendo. omne c est b. & omne d est c. igitur omne d
est b. tunc conclusio non sequitur propter hypothesis. Sed si iterum conclusio co-
puletur ad hypothesis: sic arguendo. omne b est a. omne d est b. igitur omne d est
a. iam sequitur impossibile propter hypothesis. Secundus modus est quando
sumitur supra predicatum & conclusio conuenit cum hypothesis in subiecto. ut sit hypo-
thesis omne b est a. & sumatur supra predicatum f. sic arguendo omne b est f. om-
ne a est b. igitur omne a est f. ibi sequitur conclusio & non propter hypothesis. sed
si ipsa iterum copuletur ad hypothesis: sic dicendo. omne a est f. & omne b est a. igi-
tur omne b est f. iam sequitur falsum propter hypothesis. **E**t si querat aliquis
an ex quo non sequitur falsum propter hypothesis. utrum illud falsum sequatur
propter premissam veram sumptam in syllogismo ad impossibile. **A**d hoc di-
citur **Q**uod non quia in omni syllogismo habente conclusionem falsam oportet unam
premissarum vel ambas esse falsas. Unde pro respondente ponuntur due cau-
tele. Prima est si conclusio opponentis sit nota respondententi: tunc respondens
cauere debet ne concedat propositiones conuenientes in eodem termino: quia ali-
as opponens non poterit contra cum facere syllogismum: cum sine medio non fiat
syllogismus. Secunda cautela est si conclusio opponentis sit ignota respon-
denti: tunc respondens cauere debet ne concedat propositionem per quam possit
inferri talis conclusio considerando in quibus modis & figuris possit talis con-

pria pars.

secunda pars
diffinitio

pria diuisio

secunda diuisio

questio

solutio

tertia pars.
pro responde-
te.

pro oppo-
nente

clusio concludi. Similiter pro opponente ponuntur due cantele. Prima est qd opponens non manifestet inani conclusionem respondentem, sed statim assumat propositiones necessarias quas faciat a respondente concedi. Secunda est si opponens habeat plura media ad eandem conclusionem: debet incipere a remotioribus, et si non habeat nisi unum debet ab illo incipere anteqm ponat conclusionem. Et sic patet habito quomodo debeat fieri syllogismus: quomodo fieri elenchus, quia elenchus potest fieri ex duabus affirmatiuis vel ex vna affirmatiua et alia negatiua dummodo concludat contradictoria propositionis respondētis. Sed contra illum qui omnia negat nō potest fieri elenchus, neqz sine propositione vniuersali potest fieri elenchus cum elenchus idem sit qd syllogismus.

Capitulum tertium in quo determinatur de fallacia contrarie opinio-
nis.

prima pars
primus modus

a. Cedit autem decipi in opinione terminorum et propositionum: et hoc potest dupliciter fieri. Uno modo per media non subalternata: vt si quis sciat substantia inesse animali: et ignoret eam inesse sensibili: tunc ducetur ad opinandum duas contrarias, affirmatiuam per huc syllogismum, omne animal est substantia, omnis homo est animal, igitur omnis homo est substantia negatiuam per istum syllogismum, nullum sensibile est substantia, omnis homo est sensibilis igitur nullus homo est substantia. Similiter per media subalternata, vt si qs sciat substantiam inesse animali et ignoret eam inesse corpori: sciat tamen qd corpus et animal insunt homini: talis ducetur ad opinandum contrarias propositiones, affirmatiuam per hunc syllogismum, omne animal est substantia, omnis homo est animal, igitur omnis homo est substantia, et negatiuam per istum syllogismum, nullum corpus est substantia, omnis homo est corpus, igitur nullus homo est substantia. Ex vtroqz istorum modorum contingit opinari contraria dupliciter. Uno modo cum incommenenti. Alio modo sine incommenenti. Cum incommenenti quando quis opinatur propositiones ordinatas in syllogismo ex quibus inferuntur contrarie, vt si quis opinetur premissas syllogismi affirmatiui: et etiam negatiui ducetur ad opinandum vnam premissam et suam contradictoriam, quia ex conclusione syllogismi negatiui, et minore syllogismi affirmatiui inferitur contradictoria maioris syllogismi affirmatiui, vt suppositis duobus primis syllogismis sic arguitur in felapton, nullus homo est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddam animal non est substantia. Sed sine incommenente opinantur contraria quando opinantur propositiones ex quibus vnum illorum potest concludi, et ille capiuntur extra syllogismum vel in diuersis syllogismis, tunc enim opinantur vnam contrariam in vniuersali, et alteram in particulari, vt patet per duo exempla.

secundus.

Primum est si quis cognoscat omnem triangulum habere tres, tunc presentato sibi aliquo triangulo poterit opinari qd ille triangulus non habet tres: et tamen opinatur in vniuersali qd ille triangulus habet tres. Secundum exemplum est si quis cognoscat omnem mulam esse sterilem et presentetur sibi vna mula habens grossum ventrem tunc opinabitur qd illa mula non est sterilis, et tamen sciebat in vniuersali hanc mulam esse sterilem. Unde aliqd dicitur sciri tripliciter: et tot modis dicitur ignorari. Primo aliquid dicitur sciri in vniuersali quando scitur aliqua propositio ex terminis communibus constituta ex qua illud potest deduci. Secundo contingit sciri in propria forma quando scitur aliqua conclusio ex terminis specialibus constituta. Tertio modo scitur aliquid in actu quando illud actualiter consideratur, et scitur in habitu: quando de eo habetur habitus per quem potest quis de eo considerare cum voluerit. Similiter contingit opinari contraria ex parte terminorum dupliciter

notabile.

ter. Primo cum inconuenienti, vt si quis opinetur aliquid esse malum: et illud idem esse bonum tunc ducitur ad opinandum istas duas, bonum est malum, et bonum est bonum. Primam sic arguendo, hoc est malum, et hoc est bonum, igitur bonum est malum. Secundam sic arguendo, bonum est malum, et malum est bonum igitur bonum est bonum. Sed sine inconuenienti contrahitur opinari contraria ex pre terminorum opinando. Quod vnum insit per se: et aliud per accidens.

Tertius tractatus in quo ponitur quedam regule valentes ad reducendum alias species argumentationis a syllogismo ad ipsum syllogismum.

Capitulum primum.

Pro reductione aliarum specierum argumentationis ad syllogismum ponuntur sex regule. Quarum prima est si extremitates conuertantur inter se necesse est medium conuerti cum extremis patet, quia in barbara ex conuertente conclusionis cum minore posita loco maioris inferitur conuertens maioris.

Similiter ex eadem conuertente cum maiore posita loco minoris inferitur conuertens minoris, ergo si extremitates conuertantur inter se necesse est medium conuerti cum extremis, et similiter si medium conuertatur cum extremis necesse est extrema conuerti adinuicem: quia ex conuertente maioris cum minore posita loco maioris inferitur conuertens conclusionis. Similiter ex conuertente minoris cum maiore posita loco minoris inferitur conuertens conclusionis, ergo si medium conuertatur cum extremis extremitates conuertantur inter se.

Secunda regula est si sint duo contraria: puta genitum et ingenitum ex vna parte, et duo alia: puta corruptibile et incorruptibile ex altera, tunc si duo prima contraria conuertantur cum alijs duobus, et contra necesse est si duo prima de quolibet ente verificentur et de nullo simul: Quod etiam duo secunda de quolibet ente verificabuntur et de nullo simul. Patet per duos syllogismos. Primus est omne genitum vel ingenitum est corruptibile vel incorruptibile, sed omne ens est genitum vel ingenitum, igitur omne ens est corruptibile vel incorruptibile. Secundus syllogismus, omne corruptibile vel incorruptibile est genitum vel ingenitum, sed nullum ens est genitum et ingenitum, igitur nullum ens est corruptibile et incorruptibile.

Tertia regula est si sint duo contraria puta genitum et ingenitum, et duo alia: puta corruptibile et incorruptibile, tunc si vnum conuertatur cum vno alterius contrarietatis necesse est etiam alterum conuerti cum alio alterius contrarietatis. Nam nisi sic tunc aliquid esset ingenitum quod non esset incorruptibile, et sic illud esset corruptibile: et per consequens genitum quod est impossibile. Quarta regula est si aliquid dicitur de duobus terminis vniuersaliter, vt rationale de homine et risibile: et de nullis alijs dicitur quin illa de ipsis dicantur, tunc si homo et risibile conuertantur inter se necesse est rationale cum eis conuerti.

Quinta regula est si aliqua duo predicata puta animal et risibile dicantur de eodem subiecto puta de homine vniuersaliter, tunc si homo cum risibili conuertatur: animal predicabitur vniuersaliter de risibili. Et valet hec regula pro syllogismo secundum equalitatem in subiectis. Sexta regula est si sint duo opposita: puta a et b, quorum vnum seorsum sit eligendum, et b fugiendum, similiter sint alia duo opposita ex altera parte: puta c et d, quorum d sit eligendum et c fugiendum, tunc si a iunctum cum c, est magis eligendum quam d iunctum cum b, sequitur quod a erit magis eligendum quam d. Patet nam si a non sit magis eligendum quam d, aut hoc erit, quia a est eque eligendum precise sicut d, aut quia est minus eligendum quam d, non primum, quia si a et d essent eque eligenda: tunc b et c, essent eque fugienda, et ita a iunctum cum c non essent magis eligendum quam d iunctum cum b, nec secundum cum tunc b quod opponitur a esset minus fugiendum quam c. Nam quod minus est: minori opponitur, et sic d.

secunda pars

prima regula:

secunda

tertia regula

quarta

quinta

sexta,

iunctū cum b. esset magis eligendū q̄ a cum c. cuius oppositum suppositum est. Aliter declaratur illa regula in terminis significatis. quia a velle bene agere iunctum cum c quod est non bene agere: est magis eligendum q̄ d. quod est bene agere iunctum cum b. quod est nolle bene agere. quia voluntas bona sine actione est magis eligenda q̄ actio bona sine voluntate. ergo velle bene agere est magis eligendum q̄ bene agere. Et similiter amor dilectionis magis est eligendus q̄ coitus. cum delectatio sit finis coitus.

Quartus tractatus est de speciebus argumentationis alijs a syllogismo reducibilibus ad syllogismum: et continet sex capitula.

Primum capitulum in quo determinatur de inductione.

pria pars.

¶ Hinc dicendum est de alijs speciebus argumentationis a syllogismo. quia non solum syllogismi dialectici aut demonstrativi sunt per tres figuras sed etiam argumentationes rhetorice: sicut sunt enthymema et exemplum: que reducuntur ad syllogismum aut inductionem. Unde inductio est syllogismus ostendens maiorem extremitatē de medio per minorem. ut si esse longeuū demonstratur de hoc complexo. animal non habens coleram per istud medium: hic equus. hic asinus. sic arguendo hic equus est longeuus. hic homo est longeuus. et sic de omnibus animalibus non habentibus coleram: ergo omne animal non habens coleram est longeuū. Et reducitur talis inductio ad syllogismum capiēdo disiunctum ex singularibus pro medio: sic arguendo omne quod est hic equus. hic asinus. et sic de alijs animalibus non habentibus coleram est longeuū. sed omne quod est hic equus. hic asinus. et sic de alijs est animal non habens coleram. igitur omne animal non habens coleram est longeuū. Et si dicatur q̄ ibi cōcluditur vniuersaliter: qualiter non potest concludi in tertia figura. Ad hoc dicitur q̄ in tertia figura bene concluditur vniuersaliter diuino modo medium et minor extremitas conuertantur. ut patet per quintam regulam prius positam. Ex dictis patet q̄ inductio differt a syllogismo tripliciter. Primo quia syllogismus est probatius propositionū mediatarum. Inductio vero propositionū immediate. Secundo quia syllogismus ostendit maiorem extremitatem de minore per medium. Inductio vero ostendit maiorem extremitatem de medio per minorem. Tertio quia syllogismus procedit ex prioribus secundum naturam. Inductio vero ex posterioribus nobis.

inductio.

obiectio.

solutio

scda pars.

Capitulum secundum de exemplo.

pria pars

¶ Exemplum autē est quando ostenditur maior extremitas de medio per aliud simile minori extremitati: et iterū ostenditur maior extremitas de minori per medium: ut sic arguendo. athemenses pugnare contra thebanos malum est. igitur omnes affines cōtra affines pugnare malum est. Et vltra cōtra affines contra affines pugnare malū est. et focenses contra thebanos pugnare est affines contra affines pugnare. igitur focenses cōtra thebanos pugnare malum est ibi est inductio imperfecta: et syllogismus ad quem reducitur exemplum. Aliter diffinitur sic exemplum. est argumentatio in qua antecedēs se habet ad cōsequēs nō sicut pars ad totum. nec sicut totū ad partē: sed sicut pars ad partem. Et differt ab inductione dupliciter. Primo q̄ inductio pcedit ab oibus singularibus ad vniuersale: exemplum autē nō. Secundo q̄ inductio ostendit maiorem extremitatē de medio per minorem et ibi fit status: sed exemplum ostendit maiorem extremitatem de medio per simile minori extremitati: et vltra ostendit maiorem extremitatē de minori per mediū.

alia diffinitio.

scda pars

Tertium capitulum de deductione.

¶ Deductio autem est quando maior est manifesta et minor dubia. Similiter tamen credibilis aut magis credibilis conclusione. Et fit duobus modis. Primo quando minor est credibilior conclusione. ut sic

arguendo omnis disciplina est docibilis. iustitia est disciplina. ergo iustitia est docibilis. Secundo modo fit quando minor indiget paucioribus medijs ad probandum q̄ conclusio: vt sic arguendo omne equale recte linee potest quadrari. s̄ circulus est equalis recte linee. ergo circulus potest quadrari: ubi ad probandum minorem sufficit probare q̄ quarta pars circuli: et quarta pars quadrati sunt equales. et ad probandum conclusionem plura requiruntur. Sed si neq̄ minor esset credibilior conclusio: neq̄ paucioribus medijs indigeret nõ esset deductio et etiam si minor esset propositio in mediata nõ esset deductio.

Capitulum quartum de instantia.

i Instantia vero est propositio propositioni contraria. Et differt a propositione contra quam fit instantia quia propositio contra quam fit instantia semper est vniuersalis: instantia aut̄ potest esse vniuersalis vel particularis. Et sic patet q̄ omnis instantia fit in prima aut tertia figura. q̄ si fit vltis fit in prima vt contra ista om̄n̄ contrariorũ est eadẽ disciplina sic arguit̄ instantie. nulloꝝ oppositorũ eadẽ disciplina. s̄ oia contraria sunt opposita. ergo nulloꝝ contrariorũ est eadem disciplina: ubi est instantia vniuersalis in prima figura. Sed particularis sic fiet in tertia. Mori et ignoti non est eadem disciplina. sed notum et ignotum sunt contraria. ergo contrariorũ non est eadem disciplina. Et similiter instaretur contra propositionem negatiuam vniuersaliter in prima figura: et particulariter in tertia. Et sic patet q̄ omnis syllogismus instantius fit in prima aut tertia figura. quia ad instandum vniuersaliter sufficit capere medium qd̄ est superius ad subiectum propositionis contra quam fit instantia: et inferius ad predicatum et sic est in prima figura. Et ad instandum particulariter sufficit capere mediũ qd̄ est inferius ad vtramq̄ et est in tertia figura. ergo omnis syllogismus instantius fit in prima aut tertia figura: non aut̄ in secunda. Tum primo q̄ si propositio contra quam debemus instare esset negatiua: tunc eius contraria vel contradictoria non posset concludi in secunda figura. Tum secundo quia instantia debet esse statim nota. modo in secunda figura indigem̄ longo sermone: igitur in secunda figura non fit syllogismus instantius saltem affirmatiuus et per consequens nec argumentũ a signo qd̄ fit vt in pluribus affirmatiue. Unde instantia posset fieri per locum a contrarijs per syllogismum ad impossibile. et per aliquos syllogismos ex hypothese.

Capitulum quintum in quo determinatur de enthymemate: et de differentia p̄coris a signo.

e Enthymema est syllogismus ex p̄coribus et signis. Unde p̄coris est propositio probabilis. quia illud quo facto vt in pluribus aliud factum est. vel quo nõ facto aliud nõ est factum est propositio probabilis. sed p̄coris est huiusmodi. ergo p̄coris est propositio probabilis: vt odire inuidentes: et diligere amantes. Sed signum est propositio demonstratiua vel necessaria. quia illud quo facto aliud necessario fit est propositio necessaria sed signum est huiusmodi. igitur signum est propositio necessaria. Unde triplicia sunt signa. quedã sunt conuertibilia cum extremis ex quibus fit enthymema in prima figura vt sic arguendo. hec mulier habet lac in manillis: igitur peperit. Alia sunt excedentia extrema ex quibus fit enthymema in secunda figura sic arguendo. hec mulier est palida: igitur peperit. Tertia sunt inferi ora ad extrema ex quibus fit enthymema in tertia figura sic arguendo. p̄bitacus est studiosus: igitur sapiens est studiosus. Et differunt ista enthymemata ab inuicẽ. q̄ enthymema prime figure ē insolubile. i. difficulter solubile. q̄ si addat maior fiet syllogismus in prima figura: s̄ enthymemata secunde et tertię figurarũ sũt facile solubilia. q̄ addita vna p̄missa ad huc nõ fit syllogismus s̄ arguit̄ ex abab̄ affirmatis

prima pars.
secunda pars

primo.

secundo.

prima pars

secunda pars

in secunda figura sic arguendo, omne quod peperit est pallidum, hec mulier est pal-
lida, igitur hec mulier peperit, vel argueretur ex puris particularibus in tertia
figura. Similiter differunt illa signa ex quibus sumit abinvicem quia signum quod
est medium prime figure debet dici prodigium cum maxime faciat scire: sed non
signa que sunt media in alijs figuris.

Capitulum sextum:

prima suppo-
sicio.
secunda.
primam do-
mentum.

secundum

Vnde ad inuentionem talis prodigij supponitur primo, quod duplices sunt pas-
siones, quedam sunt naturales que transmutant corpus et animam: ut ire
et concupiscentie. Alię vero sunt que solum transmutant animam: sicut discipli-
na. Secundo supponit quod unius passionis non est nisi unum signum. Tunc ponit
duo documenta. Primum est si alicui subiecto non insit nisi una passio: ut
leonibus fortitudo: si velimus signum cognoscere illius passionis: debemus vi-
dere ad alias species puta ad hominem in quo est fortitudo: et tunc illud quod est
signum fortitudinis in homine: puta habere magnas sumitates erit signum for-
titudinis in leonibus. Secundum documentum est si uni subiecto insint due pas-
siones et non insit nisi unum signum, tunc si velimus scire cuius passionis est illud
signum debemus respicere ad subiectum in quo solum est una illarum passionum
ut si velimus scire quod est signum fortitudinis in homine qui est fortis et libe-
ralis: tunc videndum est ad leones quod est signum fortitudinis, et quia in eis si-
gnum fortitudinis est habere magnas sumitates: ideo habere magnas sumita-
tes erit signum fortitudinis in hominibus. Et tale signum potest esse medium
in prima figura ad ostendendum illam passionem de suo subiecto: quia excedet
minorem extremitatem et conuertetur eum maiori extremitate: puta cum passio-
ne. Et hoc de secundo libro priorum.

Liber primus posteriorum analecticoꝝ est de demonstratione et deceptione in
ea: et statim in medijs et terminis eius, et comparatione demonstrationum ad in-
uicem: et scientiarum inter se: et scientie ad opinionem.

Tractatus primus est de demonstratione in se et partibus ac proprietatibus
eius: et continet undecim capitula.

Primum capitulum ostendit quod omnis doctrina et omnis disciplina est ex
precognitis, et quot modis est precognoscere: et tollit errores negantium scire.

prima pars:
prima conclusio

secunda conclusio

Omnis doctrina et omnis disciplina intellectiva ex preexistenti fit cog-
nitione, hoc patet in scientijs speculatiuis, quia in mathematicis ex uocina
premissarum fit uocina conclusionis. Et similiter in argumentationibus dia-
lecticis que sunt inductio et syllogismus, et etiam in argumentationibus rhetori-
cis que sunt exemplum et enthymema quod est uere syllogismus. Unde duplici-
ter contingit precognoscere: scilicet quid est: et quia est, patet. Nam in demon-
stratione sunt tria scilicet dignitas: ut de quolibet est affirmatio vel negatio ue-
ra, subiectum ut uitas: et passio ut triangulus, modo de dignitate presuppouit
tur quia est: et sit uera, de passione uero precognoscitur quid est: hoc est quid ipa
significet, et de subiecto precognoscitur quid est, id est quid significet, et quia est, id est quod
possit supponere, ergo due sunt precognitiones. Et habent iste locum in demon-
stratione: quia maior potest cognosci ante conclusionem ut ista: omnis triangu-
lus habet tres angulos et cetera, potest cognosci ante istam triangulus in semicir-
culo descriptus habet tres et cetera. Sed cognita minore simul tempore cogno-
scitur conclusio. Circa dicta est aduertendum quod plato negauit nes-

aliquid scire de nouo, quia secundum eum anima nostra fuit creata cum virtutibus et scientiis et quando iuncta est corpori oblita est omnium quorum potest reminisci per exercitium et laborem, et hanc opinionem probat duabus rationibus. Prima quia non videtur quod causa ita perfecta sicut deus creasset intellectum nostrum imperfectum; sed creasset ipsum imperfectum nisi creasset eum cum virtutibus et scientiis igitur. Secunda ratio est quia nisi intellectus precognouisset primum principium tunc non assentiret magis ei quam suo opposito, ut patet de seruo fugitino quam si paterfamilias non uiderit et ei occurrat non magis conoscet illum esse fugituum quam alterum. Sed pro solutione istarum rationum ponitur talis conclusio, ipsa conclusio demonstrationis ante demonstrationem quodammodo scitur; puta in uniuersali et quodammodo ignoratur puta in particulari, patet quia nisi sic non posset saluari ratio platonis posita in maiore. Necque valet solutio aliquorum dicentium cum sic argueretur eis sit dualitas in bursa et hoc te lateat tunc sic arguitur, tu scis omnem dualitatem esse parem, sed dualitas in bursa est dualitas, ergo tu scis dualitatem in bursa esse parem. Ad hoc respondebatur negando maiorem; sed bene sciebatur omnem dualitatem quam sciebatur esse dualitatem esse parem; modo nesciebatur dualitatem in bursa esse dualitatem. Verum hec solutio non valet. Tum primo quia ista omnis dualitas est par inferitur per demonstrationem simpliciter et non cum addito; ergo etiam scitur simpliciter. Tum secundo quia premisse demonstrantes illam sumuntur simpliciter et non cum hoc addito quam nouimus igitur; ergo scitur simpliciter. Ideo melius est dicendum apud illam rationem quod non est inconueniens aliquid sciri in uniuersali et addisci in propria forma.

Capitulum secundum quid est scire; et quid demonstratio, et quod necesse est magis credere principiis quam conclusioni.

Scire autem opinamur unumquodque simpliciter et non sophisticato modo quod est secundum accidens cum causam arbitramur cognoscere propter quam res est et quemnam illius est causa; et non est contingere hoc aliter se habere.

Quod autem hec diffinitio sit bona patet quia tam scientes quam nescientes arbitrantur se scire cum causas rei arbitrantur cognoscere, licet nescientes arbitrentur se cognoscere causam quam non cognoscunt; igitur scire est rei causam cognoscere. Et si sit alius modus sciendi videbitur in secunda diffinitione que est. Scire est per demonstrationem intelligere. Demonstratio vero est syllogismus apodicticon id est faciens scire. Et si prius scire sit hanc diffinitum; necesse est demonstrationem esse ex primis ueris et immediatis prioribus notioribus causisque conclusionis. Unde sine illis erit syllogismus sed non erit demonstratio quia non facit scire.

Quod autem demonstratio sit ex ueris patet quia quod non est non scitur, ut quod diameter sit finiter; ergo solum uerum scitur et non nisi ex ueris igitur. Sed quod sit ex primis, patet quia tunc conclusio perfecte scitur quando resoluitur in premissas indemonstrabiles, mediate uel immediate. Sed quod procedat ex causis patet, quia tunc rem perfecte cognoscimus cum causam cognoscimus.

Sed quod procedat ex prioribus notioribus patet quia procedit ex causis que sunt priores suis effectibus. Duplex est tamen prius aut notius, quia quoddam est prius aut notius secundum naturam quod est longius a sensu; sicut sunt uniuersalia. Aliud est prius uel notius quo ad nos quod est proximum sensui; sicut sunt singularia que in hoc uniuersalibus opponuntur. Sed quod demonstratio sit ex immediatis patet quia ipsa est ex primis; igitur et immediatis, patet consequentia quia idem est primum et immediatum. Unde oppositio immediata est oppositio qua non est altera prior.

scda pars

pria ratio

scda

cōtra plato-
nem.

responsio
aliquorum

prima pars,

scire

scire
demonstratio

demonstratio

scda pars

Propositio vero est enunciationis altera pars unum de vno significans. Pro-
positio autem dialectica est similiter accipiens quamlibet partem contradic-
tionis. Demonstrativa vero determinate alteram: puta veram. Enunciati-
ua vero contradictionis quamlibet partem. Contradictio est oppositio cuius
non est medium secundum se. Affirmatio autem est pars contradictionis signifi-
cans aliquid de aliquo. Negatio vero aliqd ab aliquo. Unde propositio im-
mediata dividitur in positionem et dignitatem. Dignitas est quam non contra-
dit demonstrare: et necesse est quemlibet docendum eam habere. Et alio nomine di-
citur maxima. Positio vero est quam non contingit demonstrare: et non est necesse
quemlibet docendum eam habere. Et dividitur in suppositionem et diffinitio-
nem. Suppositio est quamlibet partem enunciationis accipiens: id est signifi-
cans aliquid esse aut non esse. Diffinitio vero est sine hoc quia non significat
esse vel non esse: et ideo non est positio. Exemplum de diffinitione. ut indivisibile
secundum quantitatem ponitur ab arithmetico diffinitio unitatis. sed hec propo-
sitione unitas est: dicitur suppositio. Alterius pro comparatione notitie premissa-
rum ad notitiam conclusionis ponuntur due conclusiones. Prima est quod ne-
cessario est magis credere principiis quam conclusioni. Patet dupliciter. Primo quod
propter quod unumquodque tale et illud magis. ut propter quod amantur illud ami-
cum magis est. sed conclusioni credimus propter principia: igitur magis credi-
mus principiis. Secundo sic principia formantur ante conclusionem: ergo ma-
gis credimus eis quam conclusioni. tunc consequentia quia nisi sic tunc sciens vel ve-
lius dispositus quam sciens: non magis crederet his que novit quam his que non no-
vit. sed hoc est falsum: igitur oportet principiis magis credere quam conclusio-
ni. et hoc si principia non indigeant probatione: nec conclusio sciatur per plures
demonstrationes aut aliunde quam per demonstrationem. Secunda conclusio
sicut nihil est credibilis principiis in veritate: ita nihil est notius oppo-
sitis eorum in falsitate: ex quibus oppositis fit syllogismus contrarie deceptoris.
Et sic patet quod oportet addiscentem non esse incredibilem simpliciter: sed oportet
ipsum credere principiis.

Capitulum tertium quo remouentur duo errores circa ipsum scire.

c Circa ipsum scire duo fuerunt errores. Primus dicebat quod nihil contingit
sciri. Ad quod probandum. Primo supposebat quod nihil scitur nisi per
demonstrationem. Secundo supposebat quod nisi premissa sciantur non posset sciri
conclusio. Tunc sic arguit. impossibile est premissas demonstrationis sciri: igitur etiam
conclusio sciri non potest. Antecedens patet quia tunc ille premissa scirentur per
alias. et iterum ille alie per alias et sic esset processus in infinitum: neque standum
esset ad aliquas. quia tunc ille essent ignore. Sed ad hanc rationem respon-
detur quod non omne quod scitur. scitur per demonstrationem: quia principia inde-
monstrabilia sciuntur cognitio terminis. Secundus error dicebat quod omnia
contingit sciri. et supposebat quod omnia possunt circulariter demonstrari: ex quo
sequitur quod omnia possunt sciri. Sed contra hanc opinionem instatur triplici-
ter. Primo quia si demonstratio circularis esset possibilis cum demonstratis
debeat ex prioribus et notioribus procedere sequeretur quod idem esset prius et no-
tius seipso: consequens est falsum. Et patet consequentia quia in demonstratione
circulari idem est conclusio et principium. modo principium notius est et prius co-
nclusionem non solum scire quid. sed etiam simpliciter ut patet ex diffinitione scire. Secundo sic
sequeret quod idem posset demonstrari per seipsum. ut sic arguendo si. a. est. b. est. si b
est. c. est. et si. c. est. a. est. ergo si. a. est. a. est. et sic demonstrare non erit nisi dicere hoc est

igitur hoc est et per consequens facile esset demonstrare. Tertio instatur, quia ut demonstratum est secundo priorum si demonstratio circularis esset possibilis non fieret nisi in terminis convertibilibus, sed non omnes termini sunt convertibiles: igitur non omnia demonstrantur circulariter.

Quartum capitulum in quo ostenditur quod omnis demonstratio est ex necessariis, quid de omni, quid per se, et quid uniuersale.

Omnis demonstratio est ex necessariis patet quia conclusio demonstrationis est necessaria, et non potest sciri nisi ex necessariis: igitur est ex necessariis. Et ideo videndum est ex quibus est demonstratio. Et primo quid sit de omni.

De omni quidem hoc dico quod vtrique est non in quodam quidem sic in quodam autem non, neque quod aliquando sic aliquando vero non, ut hec omnis homo est animal si verum est dicere hominem esse, et similiter omnis linea est ex punctis.

Quod autem hec diffinitio sit bona patet a signo quia ferimus instantiam contra aliquam propositionem quod non sit de omni quia eius predicatum non conuenit subiecto pro quolibet tempore, igitur signum est quod in propositione de omni predicatum debet sepe inesse.

Per se autem sunt quatuor modi. Primus modus est quando predicatum est diffinitio subiecti vel pars diffinitionis eius, ut triangulo per se inest linea et punctum lineae. Nam substantia ipsorum ex his est.

Secundus modus est quando subiectum est diffinitio predicati vel pars diffinitionis eius, ut rectum et circulare insunt lineae secundo modo per se. Similiter par et impar numero insunt secundo modo per se.

Et quaecumque non insunt his modis accidentia sunt, ut musicum et album. Tertius modus est quando aliqua non sunt in subiecto: et hoc aliquid vel quale quid significant, illa enim sicut per se sicut sunt dicibilia de genere substantie.

Quartus modus est causandi quando aliquid sit propter alterum: tunc illud propter quod sit est causa effectus per se, si vero non fiat propter illud iam illud est causa per accidens ut interfectio est causa per se interitus: quia interijt aliquis propter interfectionem.

Sed si quis ambulet ut fiat coruscatio tunc si fiat coruscatio: ambulatio est eius causa per accidens. Et sic patet quot sunt modi dicendi per se. Unde circa predictos modos per se est aduertendum quod duo primi modi ingrediuntur demonstrationem ex eo quod faciunt scire et sunt propositiones necessarie.

Secundo est aduertendum quod duplices sunt passionis. Quaedam sunt que insunt simpliciter vel sine disiunctione. Alie vero sunt que solum insunt cum disiunctione ut par et impar numero, rectum et curuum lineae.

Ex predictis potest haberi diffinitio uniuersalis quod est de omni de per se et de seorsum quod ipsum: ut ista omnis triangulus habet tres angulos equales duobus rectis. Quod enim uniuersale sit de omni patet, quia propter hoc hec non est uniuersalis figura, habet tres angulos et cetera, quia non est de omni.

Sed quod sit de secundum quod ipsum, patet quia propter hoc hec non est uniuersalis ysocheles habet tres etc. ergo uniuersale debet esse de omni de per se et de secundum quod ipsum, quia per se et secundum quod ipsum idem sunt, debet etiam uniuersale esse necessarium.

Quintum capitulum in quo narrantur tres errores incidentes circa assignationem uniuersalis.

Circa assignationem uniuersalis possumus tribus de causis errare. Prima est si aliquid superius non habeat nisi unum inferius tunc si passionem superioris assignemus uniuersaliter inesse inferiori erramus assignando velle, ut si non esset alius triangulus quam ysocheles tunc si istam passionem habere tres assignare

de omni

per se
primus modus.

secundus.

tertius

quartus.

notabile.

notabile

uniuersale.

prima pars

mas inesse vniuersaliter ysocheli: erraremus. Secunda causa est si aliqua passio in fit pluribus specie distinctis per aliquod commune inuocatum si tunc assignemus illam passionem primo inesse: erramus assignando vniuersale. vt si proportionabiliter commutari quod inest lineis temporibus numeris et temporibus assignetur inesse alicui illorum primo est error in assignatione vniuersalis.

Tertia causa est. si propter ignorantiam inter totum et partem assignemus passionem partis primo inesse: tunc est error assignando vniuersale. vt si istam passionem non concurrere: que primo conuenit lineis parallelis assignemus primo inesse lineis erramus assignando vniuersale. quia passio non perfecte scitur: nisi sciatur de primo subiecto. Et si dicat aliquis quod si de passio habere tres sciatur de qualibet specie trianguli tunc videtur perfecte sciri. Respondeatur quod illa passio non sciretur tunc nisi sophisticis modo quia non potest perfecte sciri nisi sciat de subiecto adequato per rationem eius communem. Unde ad cauendos illos errores duo ponuntur documenta. Primum est si aliqua nomina sint synonyma: vt puta triangulus et scaleron tunc omnis passio vnius potest esse passio alterius: sed si non sint synonyma tunc nihil quod est passio vnius est passio alterius. Secundum documentum est si aliqua passio in fit pluribus ordinatis per modum inferioris et superioris. tunc si velimus cognoscere primum subiectum debemus videre quod est illud. quo posito ponitur passio: et quo remoto remouetur passio. Et sic patet quod figura vel ysocheles non est primum subiectum huius passionis habere tres. quia posita figura non ponitur illa passio: neque remoto ysochele remouetur. sed quia posito triangulo ponitur illa passio: et remoto eo remouetur: ideo triangulus est primum subiectum illius passionis.

Sextum capitulum in quo demonstrat quod omnis demonstratio est ex propositionibus per se: et etiam necessarijs.

Ad dictis patet quod demonstratio est ex propositionibus per se. Patet quia est ex propositionibus necessarijs. Dumne autem necessarium est per se vel per accidens. sed non per accidens cum accidentia non sunt necessaria. igitur per se: et per consequens demonstratio est ex propositionibus per se. Quod autem demonstratio sit ex necessarijs patet. quia conclusio demonstrationis est necessaria et impossibili aliter se habere: sed talis non potest sciri nisi ex necessarijs. igitur demonstratio est ex necessarijs. Et hoc idem patet a signo quia ferimus instantiam contra aliquam demonstrationem quia non est ex necessarijs igitur debet esse ex necessarijs. Ex quo patet quod stulti sunt illi qui bene credunt sumere principia demonstrationis quando sumunt propositiones probabiles. Tum primo. quia scire est scientiam habere: que non potest generari per propositiones probabiles.

Tum secundo quia per medium contingens non potest sciri conclusio: ergo scitur per medium necessarium. Antecedens patet dupliciter. Primum quia conclusio non scitur nisi per rationem ostendentem propter quod illius conclusionis sed medium contingens non est huiusmodi quia est falsificabile: igitur per ipsum non scitur conclusio. Secundo patet antecedens. quia si quis nesciat nunc aliquam conclusionem per b medium: omnibus alijs paribus: tunc nunquam sciuit illam conclusionem per b medium sed si medium contingens sit falsificatum sicut potest esse cum sit contingens: tunc nemo scit conclusionem per illud medium dato quod sit saluatus in esse et nullius sit oblitus et conclusio maneat necessaria. ergo nullus sciuit illam conclusionem per medium contingens: sed illa solum scitur ex necessarijs. Et si queres an conclusio necessaria solum possit inferri ex necessarijs. Ad hoc respondeo per tres regulas. Prima est sicut verum potest syllogizari ex non veris ita necessarium ex non necessarijs. Secunda regula est sicut ex non non sequitur nisi verum: ita ex ne-

obiectio

responsio

secunda pars.
primum documentum.

secundum

prima pars.

secunda pars
prima regula.
secunda

cessatio non sequitur nisi necessarium. Tertia regula est conclusio necessaria non potest sciri nisi per medium necessarium. Et sic patet quod omnis demonstratio siue propter quid siue quia non potest sciri nisi per medium necessarium. Et sic patet quod omnis demonstratio debet procedere ex propositionibus per se et necessariis. et quod conclusio demonstrationis est necessaria quam non contingit sciri per medium contingens. Et si querat aliquis si conclusio non possit sciri per medium contingens quare ergo interrogamus de consensu responderis circa premissas contingentes. Dicitur quod hoc est quia si premissae contingentes concedantur oportet conclusionem concedi.

Septimum capitulum in quo ostenditur quod omnis demonstratio est ex vniuersalibus et propriis.

b Is visis ponende sunt septem conclusiones ad videndum ex quibus procedit demonstratio. Prima conclusio est quod demonstratio est ex propositionibus vniuersalibus. Patet quia est ex propositionibus per se et de secundum quod ipsum igitur. Secunda conclusio. Non contingit demonstrantem descendere de genere in genus. ut geometricum in arithmeticum. Nam tria sunt in demonstratione scilicet subiectum passio et dignitas. Adhuc in demonstratione oportet medium esse eiusdem generis. id est conuertibile cum extremis. sed impossibile est medium vnius scientie: puta arithmetice esse conuertibile cum extremis alterius scientie puta geometrie: igitur non contingit descendere de genere in genus. Et qua conclusio ne sequitur duo correlaria. Primum est quod nulla scientia habet demonstrare de subiecto alterius scientie aliquam passionem per medium proprium: licet in scientia subalternata demonstratur aliqua passio per principia scientie subalternantis demonstratione quia est secundum correlarium. Nulla scientia habet considerare ea que per accidens insunt suo subiecto. ut geometer non habet considerare quod linea sit pulchra. Tertio conclusio. Necesse est conclusionem demonstrationis esse perpetuam. Patet quia inferitur ex propositionibus vniuersalibus ex quibus non sequitur nisi necessarium. Quarta conclusio est corruptibile non est demonstratio neque scientia. Patet quia demonstratio est ex vniuersalibus. Et ex hac conclusione sequitur quod corruptibile non est definitio. quia definitio est principium demonstrationis aut tota demonstratio positioe differentis: aut conclusio demonstrationis. Et si dicat aliquis quod de lineae defectu et pluuia et ventis que sepe fiunt sunt demonstrationes. Ad hoc dicitur quod de illis non habentur scientiam nisi per propositiones necessarias. Quinta conclusio demonstratio propter quid et potissima non procedit ex communibus. Patet quia demonstratio debet procedere ex his que faciunt scire secundum quod ipsum: cum in medio debeat conuenire cum extremis. sed principia communia non faciunt scire secundum quod ipsum. ut patet in ratione hirsutis: quia probat circulum posse quadrari sic arguendo. ubi cumque est reperibile maius et minus ibi est reperibile equale. sed est dabile quadratum maius et minus circulo: igitur est dabile quadratum equale circulo: et per consequens circulus potest quadrari: ibi principia non faciunt scire secundum quod ipsum cum sint communia lineis et corporibus. ergo demonstratio non debet procedere ex communibus. Et si arguas quod in scientia subalternata aliquid demonstratur per principia scientie subalternantis: et talia sunt communia: igitur demonstratio procedit ex communibus. Ad hoc dicitur quod per principia scientie subalternantis in illa scientia fiunt demonstrationes propter quid. et in subalternata quia est solus. Et si queras an scientia subalternata egeat subalternante: cum ipsa debeat ex propriis procedere. Ad hoc dicitur quod sic quia si illa principia propria essent dubia: probarentur per scientiam subalternantem. Sexta conclusio demonstratio

tertia

questio

solutio

pria pars

pria conclusio

secunda

primum correlarium.

secundum

tertia conclusio.

quarta correlarium

obiectio.

quinta

obiectio.

solutio.

questio.

responsio sexta.

septima.

est ex proprijs. patet quia non est ex cōmūibz. Septima conclusio est. nulla sciētia habet probare sua propria principia patet. quia nihil habet notū illis.

prima pars.

Octavū capitulum in quo determinatur de principijs demonstrationis.
 e **Ex** predictis patet **Q** nō contingit demonstrante descēdere de genere in genus. 7 ideo difficile est scire quando habemus scientiam perfectam: qz alī quando credimus habere scientiam perfectā cōclusionis cum ipa demonstratur ex premissis immediatis 7 indemonstrabilibus: 7 tamen nō habemus quia talis demonstratio non procedit ex proprijs. Unde principia sunt que cum sint vera nō contingit ea demonstrare. Et sunt duplicia. quedam sint cōmūia secundum analogiam que possunt contrahi ad diuersas sciētiās: vt hoc principium. Si ab equalibus equalia demas cōtrahitur ad geometriam per hunc terminū magnitudo: 7 arithmetica per hunc terminum numerus. Alia sunt propria. 7 illa sunt duplicia. Nam quedā sunt cōplexa: vt linea est longitudo sine latitudine 7 profunditate. Alia sunt incōplexa: vt linea. Unde omnia principia in hoc conueniunt: quia de oībz illis presupponitur quid est. Sed differunt quia de principijs materialibus demonstrationis precognoscitur quia est: de alijs vero demonstratur. Unde sciētie speciales vtuntur principijs cōmūibus quibz ignoratis ignoratur propria: nō tamen in sua cōmunitate manentibus sed contractis.

questio

Pincipia autē propria sunt circa que scientia speculatur: 7 de quibus precognoscit quid est 7 quia est. vt arithmetica presupponit quid est 7 quia est de unitatibus: 7 de principijs complexis. geometria vero de lineis. Nam tamen precognoscunt quia est de passionibus sed solum quid est. vt geometria precognoscit quid rationale aut irrationale. id est cōmensurable aut incōmensurable. arithmetica vero quid par vel impar. Et si querat aliquis cum tria sint demonstratiōe scz dignitas passio: 7 subiectum de quibus aliquid precognoscitur: an oporteat in principio cuiuslibet scientie ista narrari. Ad hoc dicitur **Q** nō quia talia sunt aliquādo ita manifesta **Q** non egent narratione: licet debeant semper presupponi. Unde ad maiorem declarationē dictorum ponuntur aliquę cōparationes.

responsio:

Prima est. dignitas differt a suppositione 7 petitione tripliciter. Primo qz dignitas est principium per se notum: nō autē suppositio nec petitio. Secūdo differunt. quia dignitas videtur per seipam 7 fit nota per rationem interiozem: suppositio vero 7 petitio indigent ratione exteriori. Tertio quia contra dignitatem nō contingit instare: sed bene contra suppositionem vel petitionem. Secūda cōparatio est. suppositio questio: 7 petitio differunt ab invicē qz suppositio est propositio quam addicens sumit tanqz probabilē: 7 illa nō dicitur suppositio simpliciter sed ipsi addiscendi. Petitio vero est propositio cui neqz addiscens assentit neqz contrariam habet opinionem. Questio autē est propositio de qua addiscens contrariam habet opinionem. Tertia cōparatio est suppositio differt a diffinitioe tripliciter. Primo quia suppositio est propositio vera dicens esse vel non esse: diffinitio vero non. Secūdo quia suppositio subordinatur conceptui cōplexo: non autē diffinitio. Tertio quia ex suppositionibz debite ordinatis infertur conclusio: nō autē ex diffinitionibus. Et si dicatur geometer supponit de linea que nō est bipedalis vel recta esse bipedale vel rectum: ergo non omnis suppositio est vera. Ad hoc dicitur **Q** geometer non presupponit de linea quam facit **Q** sit recta vel bipedalis: sed de illa que per eam inteligitur. Quarta cōparatio. Diffinitio differt a suppositione vel petitione. quia omnis suppositio vel petitio est sicut totum vel pars: id est propositio vniuersalis vel particularis: non autē diffinitio. Ex dictis sequitur contra platonē **Q** propter demonstrationes nō oportet ponere species 7 genera distincta a suis

secūda pars

prima cōparatio.

secūda cōparatio

tertia cōparatio.

obiectio

solutio.

quarta cōparatio.

cōrelarium

Primo qz dignitas est principium per se notum: nō autē suppositio nec petitio. Secūdo differunt. quia dignitas videtur per seipam 7 fit nota per rationem interiozem: suppositio vero 7 petitio indigent ratione exteriori. Tertio quia contra dignitatem nō contingit instare: sed bene contra suppositionem vel petitionem. Secūda cōparatio est. suppositio questio: 7 petitio differunt ab invicē qz suppositio est propositio quam addicens sumit tanqz probabilē: 7 illa nō dicitur suppositio simpliciter sed ipsi addiscendi. Petitio vero est propositio cui neqz addiscens assentit neqz contrariam habet opinionem. Questio autē est propositio de qua addiscens contrariam habet opinionem. Tertia cōparatio est suppositio differt a diffinitioe tripliciter. Primo quia suppositio est propositio vera dicens esse vel non esse: diffinitio vero non. Secūdo quia suppositio subordinatur conceptui cōplexo: non autē diffinitio. Tertio quia ex suppositionibz debite ordinatis infertur conclusio: nō autē ex diffinitionibus. Et si dicatur geometer supponit de linea que nō est bipedalis vel recta esse bipedale vel rectum: ergo non omnis suppositio est vera. Ad hoc dicitur **Q** geometer non presupponit de linea quam facit **Q** sit recta vel bipedalis: sed de illa que per eam inteligitur. Quarta cōparatio. Diffinitio differt a suppositione vel petitione. quia omnis suppositio vel petitio est sicut totum vel pars: id est propositio vniuersalis vel particularis: non autē diffinitio. Ex dictis sequitur contra platonē **Q** propter demonstrationes nō oportet ponere species 7 genera distincta a suis

singularib? licet oporteat bene ponere dicibilia vniuersalia sine quibus nō potest esse medium demonstrationis.

Capitulum nonum in quo ostenditur quomodo istud principium impossibile est idem affirmari et negari de eodem ingreditur demonstrationem: ponendo duas conclusiones et duo incidentia.

i **S**tud principium impossibile est idem affirmari et negari de eodem non ingreditur demonstrationem ostensiuā. Patet quia vel esset ex parte maioris extremitatis sic arguendo, omnis homo est animal vel nō animal, callias est homo, igitur est animal vel nō animal, vel ex parte mediij aut minoris extremitatis, sed nullum est dicendum: quia negatio sumpta cum affirmatione nihil facit ad veritatem premissarum licet aliquid faciat ad illationem: igitur tale principium nō ingreditur demonstrationem ostensiuā: sed bene ingreditur demonstrationem ad impossibile in qua ostenditur quod vna propositio est vera: quia sua contradictoria est falsa: nō tamen eam ingreditur in sua cōmunitate manēs: sed ipm cōtractū. Post hec duo ponunt incidentia. Primum est quod omnes scientie particulares vtuntur principijs cōmunijs nō tanq̄ de illis aliqua demonstrātes sed tanq̄ bis per que demonstrant. Scdm incidentis est dialectica et methaphisica vtuntur istis principijs cōmunijs: nō tamen quod ea demonstrant: qz demonstrator solum vnam partem concludit scz veram et necessariam. Dialectica vero vtr anq̄ cōcludit: et ideo nō est circa vnum genus sciibile determinatū quē admodum alie scientie.

Capitulum decimum in quo ostenditur quod omnis scientia habet proprias interrogationes.

o **O**mnis scientia habet suas proprias interrogationes. Patet quia vnaqueque scientia habet suas propositiones, igitur etiam habet suas proprias interrogationes. Tenet cōsequentiā quia illud quod prius erat interrogatio postea fit propositio. Ex illo sequuntur quattuor correlaria. Primum est non omnis interrogatio est geometrica neq̄ omnis est medicinalis, et sic de alijs. Patet qz illa sola est geometrica quae ex proprijs terminis geometrie cōstituit. Scdm correlarium est geometer licet habeat dare rationē de suis cōclusionib?: nō tamē de suis principijs, qz nihil habet notius illis. Tertium est ad nullū artificem speciales spectat oīa interrogare et ad omnē interrogationē respondere: sed solum quae sunt sine scie. Quartū correlariū ē si quis disputet cū habere geometriā per principia geometrie bene disputat: si vero per alia principia male disputat. Tū primo, qz nō posset respondēs redargui nisi per accidēs: puta in quantū methaphisic? vel phisic?. Tū scdo qz lateret in tale disputatione quō melius disputaret. Sed circa p̄dicta monētur tres q̄stiones. Prima est vtrū aliqua sint interrogatiōes nō geometricae sicut etiā sunt aliquae geometricae. Scda est vtrū interrogatiōes faciētes ignorantia in geometria sint non geometricae. Tertia est vtrum syllogismi procedentes ex oppositis principiorū geometrie sint syllogismi secundum ignorantiam aut paralogismi. Ad primam dicitur quod aliqua sunt interrogatiōes nō geometricae sicut sunt ille quae nō cōstituiuntur ex terminis geometrie. Ad secundā dicitur quod aliqua interrogatio potest dici nō geometrica dupl. Vno mō quod nullo mō sit geometrica: et sic interrogatiōes faciētes ignorantia nō sunt nō geometricae. Alio mō quod lz aliqd habeat de geometria illud tamē habet prae: et sic ille interrogatiōes bene dicuntur nō geometricae. Nec distinctio p̄ per s̄ik. Hāc aris mon dicit vno mō quod nullo mō sonat. Alio mō quod turpe sonat. Ad tertiā q̄stionē dicitur quod illi syllogismi dicuntur syllogismi scdm ignorantia. His positis ponunt quinq̄ differētiē inter scias demonstratiuas et dialecticas. Prima est quod in de-

pria pars

scda pars
primū.

secundum

pria pars.

primum cor
relariū.

secundum.

tertium.

quartum.
scda pars.
p̄ria q̄stio
secunda
tertia
ad primam.
ad secundam

ad tertiam
tertia pars
p̄ria differē
tia

mōstratiuis nō sit palogifm⁹ seu deceptio: cū bitudines extremōz demōstratiōis sūt per se euidentes. In dialecticis vero bene fit palogifmus. vt si querat aliq̄s an aliq̄d carmen sit circulus tunc si deuōstretur figura scripta nō fiet deceptio: sed si solum voce p̄seratur potest fieri deceptio. Sc̄da differentia est qz contra propositionē demōstratiua nō fit instantia nisi vniuersalis: cū talis debeat poni in syllogifmo instantiuo demōstratiuo. sed contra propositionē dialecticā potest fieri instantia tā vlis q̄z particularis. Tertia differentia est qz in dialecticis sp̄ obseruatur forma syllogistica. In demōstratiuis aut̄ non semp̄ vt patet in argumento scenis q̄d est istud. omne q̄d generatur in multiplicata analogia cito generatur. sed ignis cito generatur. igr̄ generat̄ in multiplicata analogia. ibi arguitur ex puris affirmatiuis in sc̄da figura in terminis cōuertibilib⁹. Quarta differentia est qz in demōstratiuis est faciliōz resolutio q̄z in dialecticis: cū in demōstratiuis fiat resolutio in verū solum ⁊ in cōuertibilia. In dialecticis vero fit resolutio aliquādo in verum ⁊ aliquādo in falsum. Adodo facilius est resoluerē pauca in vnum q̄z plura. Quinta differentia est qz syllogifmi dialectici possunt augeri per diuersa media: nō aut̄ demōstratiui licet possint augeri in latius assumendo: hoc est sumēdo plures extremitates sub medio. vel in post assumēdo: hoc est sumēdo plures minores extremitates sub minori extremitate distributa.

Capitulum vndecimū in quo ostendit̄ quō differt demōstratio qz est a demonstratione propter quid.

Demōstratio qz est ⁊ demōstratio p̄pter quid dupliciter differūt. Prima differentia est qz demōstratio qz est p̄cedit per causam remotam: demōstratio vero p̄pter quid per causam propinquā. Sc̄da differentia est qz demōstratio p̄pter quid p̄cedit a causa ad effectū: demōstratio vero qz est ab effectu ad causam: vt patet per duo exēpla. Primum est si quis demōstret stellas esse nos per hoc q̄d nō scintillāt sic arguendo. omne nō scintillans est prope nos. sed planete erratici nō scintillāt. igr̄ sūt prope nos: ibi est demōstratio qz est. qz nō scintillare est effect⁹ huius q̄d est esse prope nos. ⁊ potest fieri demōstratio p̄pter quid si demōstretur planetas nō scintillare. per hoc q̄d sūt prope nos sic arguendo omne q̄d est prope nos est nō scintillās. sed planete erratici sūt prope nos. ergo planete erratici nō scintillāt. Sc̄dū exemplū est si q̄s demōstret lineam esse circularis figure per hoc q̄d augmentat̄ vel diminiuitur circulariter tunc est demōstratio qz est: qz esse circularis figure est causa hui⁹ q̄d est augmētari vel diminiui circulariter. Et sic p̄z sc̄da differentia. Sed prima p̄z duob⁹ exemplis. Primum est si q̄s demōstret parietē nō respirare per hoc q̄d nō est animal ibi est demōstratio qz est: qz nō esse animal est causa remota nō respiratiōis. Ad p̄z qz si esset causa propinqua nō respiratiōis: tunc esse animal esset causa propinqua respiratiōis s̄z hoc est falsum: qz nō oīa animalia respirāt: s̄z solum pulmōnē habētia. Patet tamen cōsequētia qz si negatio est causa negatiōis: affirmatio est causa affirmatiōis. vt si sine mēsurā esse calidum ⁊ frigidū est causa nō sanandi: esse cū mensura calidū vel frigidū est causa sanandi. Et sic p̄z qz ibi p̄ceditur per causam remotam. ⁊ debet fieri talis demōstratio in sc̄da figura in cārestres sic arguendo. oē respirās est animal. s̄z null⁹ paries est animal. igr̄ null⁹ paries est respirās. Sc̄da exemplū est illius philosophi anatharctidis assignatis causa quare in sc̄tis nō sūt s̄billatores qz ibi nō sūt vites: illa enī causa est causa remota. Et sic p̄z quō differūt demōstratio qz est ⁊ propter quid in in eadē sc̄ia. S̄z in diuersis sciētijs q̄rū vna est subalternas respectu alteri⁹ sic differunt. qz in sc̄ia subalternate demōstrantur passiōes de subiecto illi⁹ sc̄ie per sua principia demōstratione p̄pter quid. ⁊ in sc̄ia subalternata eadem passiōes demōstrantur de subiecto sc̄ie subal-

secunda

tertia differētia.

quarta

quinta

primaps.

primū exēplū

secundum

primū exēplū.

secundum

sc̄da pars

ternate demonstratione qz est. Unde scientia subalternata est que est sub altera siue cuius subiectu cōmetur sub subiecto scientie subalternaris. vt specularina respectu geometrie. z armonica: id est musica ad arithmetica. z apparentia: id est perspectina ad astrologia. Et sunt tales scientie fere vnite: qz de eadem re cōsiderant. Et si querat aliquis an sciens propter quid in scientia subalternata propter hoc sciat qz est in subalternata. Ad hoc respondet qd nō qz illi nō applicant principia scie subalternaris ad sciam subalternatā: sicut sciens vniuersale frequēter singulare ignorat. Et si qras qno differūt sciētia subalternās z subalternata. Respondetur q differunt sic qz scia subalternās est circa species: id est subiecta nō cōtracta scia vero subalternata est de subiecto cōtracto. Et si qras iterum an ne eadem scia sit subalternās z subalternata. Respondet q sic qz per spectina subalternat geometrie: z est subalternās respectu scie de pride. Tertio differunt ille demonstrationes in scientijs oīno disparatis. quia de eadem cōclusionē vna scia scit qz est: z altera propter quid. vt chirurgia scit qz est de ista cōclusionē. vulnera circularia rarius sanātur qz ob longa: z tamen geometer scit propter quid scilicet qz vulnerū circulariū latera maxime distant qua propter vix appropinari possunt.

questio

responsio

questio

responsio.

questio

responsio
tertia pars.

Secundus tractatus est de figura maxime faciēte scire. z deceptione in demonstratione. z statu siue nō processu in infinitū in medijs z terminis eius: z cōparatione demonstrationū adinueniem. z scientiarū inter se z scientie ad opinionē: z cōtinet septem capitula.

Capitulū primum in quo ostendit q prima figura maxime facit scire.

prima figura maxime facit scire pbatur quattuor rationibz. Prima ratio est qz in prima figura sunt demonstrationes mathematice q sunt oīum certissime: igit prima figura maxime facit scire. Secda ratio est qz in pma figura fere sunt oēs demonstrationes ppter qd que maxime faciūt scire: igit. Tertia ratio est qz in pma figura solū potest cōcludi diffinitio de diffinito cū in illa sola cōcludat vlt affirmatiue: igit prima figura maxime facit scire. Quarta ratio est qz prima figura nō indiget alijs figuris: s3 alie densant z augmentantur p primā quousqz deueniat ad ppositiones immediatas in prima figura: igit prima figura maxime facit scire.

prima ratio.

scda.

tertia

quarta

Capitulum scdm de ignorantia siue deceptione z demonstratione.

ficut sunt alique ppositiones affirmatiue mediate z alique immediate: ita sunt alique negatiue mediate z alique immediate. De mediata patet. qz tripliciter aliqua negatiua potest dici mediata. Primo mō quādo subiectū cōtinetur sub aliquo z pdicatū nō. vt nullū corp⁹ est quāritas. Secdo mō quādo pdicatū est in aliquo: subiectū vero nō. vt nulla substātia est caliditas. Tertio quādo ambo extrema cōtinentur sub aliquibz nō tamē sub eodē. vt nullū aīal ē caliditas. Ad aut illa nō sub eodē cōtinetur p3 qz coordinatiōes pdicamētoz sunt ipermixte. De immediatis p3 qz quādo subiectū nō cōtinetur sub aliquo neqz pdicatum tūc illa negatiua ē immediata. qz si esset mediata posset in pma figura demonstrari z tūc subiectum cōtinetur sub aliquo. aut in scda. z tūc indifferēter quelibet extremitas esset in aliquo. igitur alique sunt ppositiones mediate z alique immediate per quas pōt causari ignorantia praeue dispositionis. Unde ignorantia praeue dispositiois ē deceptio facta p syllogismū. Et pōt fieri duplx. Vno mō cū qd assentit falso tanqz vero sine ratione: z sic nō fit nisi vno mō. Secdo mō cū qd assentit falso tanqz vero p aliquā rationē z tūc fit multipl^r. cū pluribz modis fiat syllogism⁹ ignorantie vt patebit p cōclusiones sequētes: quarū. Prima conclusio ē. vltis affirmatiua falsa immediata pōt cōcludi p syllogismū ignorantie ex vtrif

prima pars

secunda

scda pars

prima cōclusio

secunda.

tertia.

quarta

quinta

sexta

septima.

octava

tertia ps

obiectio

solutio

pria pars
pria suppo-
sio.
secunda
tertia.

¶ pmissis falsis v[er]i in toto vel in pte: 7 etiã ex minore falsa. 7 maiore vera sed nõ e contra. Prima pars patet sic arguendo. ois qualitas est substãria. 7 omnis quantitas est qualitas. ergo ois quantitas est substãria: 7 similit[er] probarẽ tur aliẽ due particule. Secõda pars patet. qz cõclusio posita est imediata. ergo su biectũ eius nõ est in aliquo: in quo tamẽ esset si minor esset vera. Secõda con clusio vniuersalis negatiua imediata falsa: potest concludi ex ambab[us] falsis vel ex altera falsa quecuq[ue] sit illa in prima figura. Exemplũ primi vt null a albedo est color. 7 ois nigredo est albedo: igit[ur] nulla nigredo ẽ color. Unde si maior sit vera minor nõ poss[et] esse vera: qz tunc maior extremitas negaret de minori extre mitate 7 affirmaret de medio qd cõueniret minori extremitati. Tertia cõclu sio v[er]is negatiua imediata falsa nõ potest cõcludi ex ambab[us] in toto falsis s[ed] be ne ex ambab[us] in pte falsis vel ex altera falsa quecuq[ue] sit illa in secõda figura.

¶ Prima pars p[er] qz cũ cõclusio sit falsa 7 imediata: sua cõtraria erit vera. 7 p[er] con sequens nihil idem poterit affirmari de vna extremitate 7 negari de altera quod tamen oportet et si pmissis esset in toto false. Aliẽ pres possunt parere p[er] exempla

Quarta cõclusio v[er]is negatiua falsa 7 mediata nõ potest cõcludi per mediũ ppriũ ex ambab[us] falsis in prima figura s[ed] bene ex maiore tũ falsa. Ratio pri mi est qz minor debet esse eadẽ in syllogismo ignorãrie 7 in syllogismo vero. ergo si in syllogismo ignorãrie minor esset falsa etiã in syllogismo vero vel cõuerteret in vna negatiua: 7 sic argueret minore negatiua in prima figura. Secõda pars p[er] sic arguendo. nullũ aial est substãria ois hõ est aial. igit[ur] nullus hõ substãria

¶ Quinta cõclusio v[er]is negatiua mediata falsa p[ot]est syllogisari per mediũ non prop[ri]ũ ex ambab[us] falsis: vel ex maiore vera 7 minore falsa. Et itelligit[ur] per me diũ nõ prop[ri]ũ mediũ extraneũ extremitatib[us]. Sexta conclusio in secõda si gura v[er]is negatiua falsa nõ potest cõcludi ex ambab[us] in toto falsis: sed bene ex altera falsa quecuq[ue] sit illa. Prima pars p[er] per tertiã cõclusionẽ. 7 secunda patere potest per exempla. Septima cõclusio v[er]is affirmatiua falsa 7 media ra nõ potest syllogisari per mediũ ppriũ in prima figura ex ambab[us] falsis sed be ne ex maiore tũ falsa. Hec cõclusio p[er] sicut quarta. Octava cõclusio v[er]is affir matiua falsa 7 mediata potest syllogisari per mediũ nõ prop[ri]ũ in prima figu ra ex ambab[us] falsis vel ex altera falsa quecuq[ue] sit illa. Et sic patet quot modis potest causari ignorãria prave dispõnis Sed per ignorantia pure negationis ponitur talis cõclusio. Deficiente nobis sensu alicuius sensibilis deficit nobis scia illius sensibiliis. Patet cõclusio qz omne qd scitur sine sciat per demonstra tionẽ aut alias mediate vel imediate scitur per inductionẽ. Nam ipossibile est v[er]ia speculari nisi per inductionẽ. sed deficiente sensu nõ potest haberi talis in ductione: igitur nihil potest sciri. Et si dicatur ¶ principia mathematicalia q[ue] sũt de abstractis a motu 7 materia sensibili nõ sciuntur per inductionẽ. ergo nõ oia principia sciuntur per inductionẽ. Ad hoc dicitur ¶ licet principia mathemati calia abstrahãt a motu 7 materia sensibili secõdum rationẽ. sic ¶ eorũ terminũ non cognõtãt motum: non tamen secõdum rem cum sint de rebus sensibilibus.

¶ Tertium capitulum in quo ostẽditur esse statum in sursum 7 deorsum et in medijs demonstratiuis

¶ Itẽquã moueãtur q[ue]stiones sup statũ p[ro]dicato[rum] quattuor supponũtur. Prima suppositio est ¶ ois syllogism[us] cõstituit[ur] ex trib[us] terminis 7 duab[us] p[ro]positioib[us]. Secunda suppositio est affirmatiua nõ concludit nisi ex ambabus affirmatiuis: negatiua vero cõcludit per vnã affirmatiua 7 alterã negatiua. Tertia suppositio si aliqua p[ro]missarũ demonstratiõis sit mediata ipa debet de monstrari quousq[ue] deueniam[us] ad imediatã. nõ secõdum opinionẽ solũ sicut in

g. 77777

dialecticis: sed scdm veritatē. 7 per hoc differt demonstrator a dialectico. *Quarta*
 suppositio est: eoꝝ q̄ predicatur q̄dā scdm se predicatur: vt hic hō est albus. 7 q̄dā
 scdm accidens: vt albū est hō. His suppositis mouētur tres questiones. *Primi*
 ma est vtrū accepto infimo subiecto cōtingat supra ipm ascendere accipiēdo infi-
 nita p̄dicata. *Secda* est vtrū accepto supremo p̄dicato cōtingat sub ipo descē-
 dere accipiēdo infinita subiecta. *Et* differt hec a p̄ma qz p̄ma querit de statu in
 sursum. *secūda* vero de statu in deorsū. *Tertia* q̄stio est vtrū extremis determi-
 natis cōtingat media esse infinita. *Et* querit iste questioes an cuiuslibet rei sit de-
 monstratio tā ascendendo q̄ descendēdo: ita q̄ qualibet p̄positionē cōtingat per
 qualibet aliā demonstrari. *Sz* pro responsione ad has q̄stiones. *Primo* dicit
 q̄ iste questiones nō habent locū in terminis cōuertibilib⁹. qz hic querit de statu
 in sursum vel in deorsū. nō termini cōuertibiles nō ordināt p̄ modū superioris 7 infe-
 rioris. *Secdo* dicit q̄ si sit stat⁹ in affirmatiuis erit status in negatiuis. p̄ qz ac-
 cepta aliqua p̄missa negatiua. vel illa est imediata vel mediata. si primū sic ē sta-
 tus. si scdm tunc illa habet demonstrari per vnā affirmatiuā 7 vnā negatiuā. vt p̄
 per *secūda* 7 *tertiā* suppositioes. 7 tunc vel negatiua est mediata vel imediata.
 7 cū nō sit p̄cessus in infinitū in affirmatiuis seq̄tur q̄ erit status in negatiuis: hoc
 p̄ in *prima* figura. *Itā* si fiat iste syllogism⁹. nullū corp⁹ est quāritas. ois hō est
 corpus. ergo nullus hō est quāritas. tunc maior est mediata. 7 demonstratur. sic.
 nulla substātia est quāritas. oē corpus est substātia. igr nullū corp⁹ est quāritas
 7 tunc cū maior sit imediata. *Itā* est status. *Hoc* idem p̄ in *secūda*. *Itā* si fiat iste
 syllogism⁹. ois hō est corpus. 7 nulla quāritas est corpus. ergo nulla quāritas
 est hō. *Minor* est mediata 7 sic demonstratur. oē corpus est substātia. nulla quan-
 titas est substātia. ergo nulla quāritas est corpus. 7 tunc est stat⁹ in minore. *In*
tertia p̄ si sic arguat. nullū aial est quāritas. 7 oē aial est corpus. ergo quoddā
 corpus nō est quāritas. maior est mediata. ideo p̄t sic demonstrari: *Nullus* hō
 est quāritas. 7 ois hō est aial: ergo quoddā aial nō est quāritas. 7 est stat⁹ in
 maiore. cū nihil possit sub hō sumi. *Tertio* dicit q̄ extremis determinatis nō cō-
 tingit media esse infinita. *Pater* qz tunc nunquā contingeret ab infimo subiecto
 ad supremū predicatū puenire nec ecōtra. Cū ipossibile sit infinita p̄transire.
Hec valet dicere q̄ nō est dabile p̄dicatū p̄ oximū infimo subiecto qd̄ tamē sup-
 ponit ratio. qz siue ponatur illa media cōtigna siue nō dūmō ponant infinita nō
 poterūt p̄transire. *Et* sic p̄ q̄ extremis determinatis media sunt determinata.
 7 q̄ in medijs scdm quālibet figuram sigillatim est stat⁹: 7 p̄ cōsequēs in tribus
 figuris simul sumptis est status. qz finita finities sumpta semper sunt finita.
Quarto dicit q̄ in p̄dicatis essentialib⁹ nō est p̄cessus in infinitū p̄. qz tunc nihil
 posset diffinitue cognosci: cōsequēs est falsum. 7 p̄ cōsequētia qz in diffinitione
 oportet ponere oia p̄dicata: vel saltē oia resolvere quoniscq̄ deueniam⁹ ad vnum
 irresolubile. *Sz* si esset p̄cessus in infinitū nūquam veniremus ad finē resoluti-
 onis cū nō cōtingat infinita p̄transire: igr nihil posset diffiniri. *Unde* pro quin-
 to dicto dno supponit. *Prima* suppositio est qz p̄dicatoꝝ q̄dā infimo subiecto
 p̄r accidēs. vt subiectū de accidere: vt dicēdo albū est hō. vel accidens de accidere
 vt albū ambulat. *Et* q̄dam per se p̄dicantur. vt accidens de subiecto: vt dicēdo
 hō est albus. *Secda* suppositio. *Corū* que per se p̄dicantur. q̄dam predicantur
 per modū quantitatis: 7 q̄dam per modū q̄litaris. 7 sic de alijs p̄dicamentis acci-
 dentium. *Alia* vero p̄dicantur p̄ modū substātie 7 in q̄d. 7 talia indicant quidi-
 tatem rei pro qual supponit. *Et* sic p̄ opinionem platonis ponentis id eas esse
 separatas a singularib⁹ esse falsam: ideo dicit. *Bandent* genera 7 species qz si sunt
 monstra sunt: hoc est nihil sunt. 7 si sic essent: nihil faceret ad demonstrationes.

quarta
 scda pars
 p̄ia questio
 secūda
 tertia

primū dictū

secundum

tertium

quartum.

quintū dictū.

Posteriorum

obiectio.

secundū dictum.

septimum dicitur:

prima conclu

secda conclusio

tertia.

prima diuis

secunda.

tercia

prima pars :

ad vnam par
pauia ratio.

secda.

tercia

solutio.

Quinto dicitur ad questiones q̄ in predicatis affirmatiuis est status. patet quia omnia predicata sūt accidentalialia vel substantialialia. sed in omnibus illis est status: cum omnia reducatur ad decem genera igitur. Nec valet dicere q̄ est processus in infinitum in predicatis secundū circularionē: q̄ predicata secundū se nō predicantur circulariter de suis subiectis. vt licet bec sit per se. homo est albus: nō tamen ista albus est homo. Sexto dicitur q̄ in medijs demonstratiuis est status alias per de monstracionē nihil sciretur. qd̄ patet sic q̄ nullus scit conclusionē per demonstracionē nisi sciat premissas: vel melius ad eas se habeat q̄ sciens. sed si media essent infinita nō contingeret eam sciri cum per demonstracionem nihil sciretur: et sunt ille rationes prius facte logice. Septimo dicitur q̄ in predicata per se non est processus in infinitum. Haret ratione analerica. Et primo de predicatis secundi modi. Nam cū in secundo modo subiectū sit de diffinitione predicati: si essent infinita talia predicata idem esset de diffinitione infinitorum quod est inconueniens. Itē predicata secudi modi cōuertunt cū suis subiectis sed in terminis cōuertibilib⁹ non est p̄cessus in infinitū igit. De primo modo patet q̄ predicata p̄mi modi sunt de diffinitione subiecti. igitur si talia essent infinita essent de diffinitione eiusdē et per consequēs nihil cōtingeret sciri.

Quartū capitulū in quo ostēdit q̄ gen⁹ nō est demonstrabile de suis sp̄ib⁹. In hoc caplo habent tres cōclusiōes. Prima est. Non omne qd̄ inest plibus et nō vni per alterū inest eia per aliqd̄ cōe. Haret de genere qd̄ cōuenit plibus sp̄ibus et non vni per aliā neq̄ per aliqd̄ cōe. Et sic patet q̄ illa regula huic opposita intelligit de passiōe q̄ cōuenit plibus inferiorib⁹ subiecti adequari. Secda cōclusio. in qualibet demonstratiōe tot sunt media quot sunt elc̄mēta. i. maiores extremitates. Tertia cōclusio. In nulla demonstratiōe mediū debet esse foras extremitatū. i. extraneū vtriq̄ extremitati: alias arguendū esset ex negatiuis vel ex falsis in demonstratiōe tñ in negatiua mediū bene est extraneū vni extremitati.

Quintū ca. in quo comparantur demonstratiōes adinuicem. Demonstratiōnū quedā est vniuersalis: et quedā particularis. Itē demonstratiōnū quedā est affirmatiua: alia est negatiua. Item demonstratiōnū quedā est ostensiuā: alia est ad impossibile. Hūc igitur primo dubitat vtrū demonstratiō vlis sit potior particulari. Secdo querit an demonstratiō affirmatiua sit potior negatiua. Tertio queritur an demonstratiō ostensiuā sit potior demonstratiōe ad impossibile. Quāntum ad primam dubitationem videtur q̄ demonstratiō particularis sit potior vniuersali propter tres rationes. Prima ratio est quia demonstratiō particularis magis facit scire q̄ demonstratiō vlis ergo est ea potior. Hīs patet r̄ primo. q̄ demonstratiō particularis facit scire in particulari vlis aut in vli. Adodo p̄fectius est scire in particulari q̄ in vniuersali: q̄ qui scit coruscū esse musicū maiorē scientiā habet de chorusco q̄ qui scit homines esse musicū igitur particularis magis facit scire. Tū secdo q̄ particularis facit scire scdm̄ qd̄ ipm̄ igitur magis facit scire. Secda ratio est demonstratiō particularis est particulariū et vniuersalis vniuersaliū. Adodo particularia verū sūt quā vlia. q̄ vniuersalia nihil sunt aur singularib⁹ posteriora sunt: igitur particularis est certū veriorū q̄ vniuersalis et per cōsequēs est potior vniuersali. Tertia ratio. demonstratiō vniuersalis dat causas errandi vt cum demonstratur bec passio p̄portionaliter cōmutari de quantitate datur occasio credendi q̄ illi subiecto q̄ntitas correspondeat aliqd̄ quod nec sit linea: nec numerus neq̄ aliqua singularis q̄ntitas: particularis autē non dat occasiōē errandi igitur est potior vli.

Sed bis non cōstantibus dicendū est q̄ demonstratiō vlis potior est particula

Liber primus

ri et ideo soluende sunt prime rōes. Ad primā enī dicitur quod non magis militat pro demonstratiōe particulari quā vli qz sicut demonstratio particularis demonstrat passionem subiecti particularis de scdm qz ipm: ita demonstratio vli demonstrat passionem subiecti vniuersalis de illo subiecto scdm qz ipm: et eandē passionē demonstrat particularis demonstratio de inferiori ad primum subiectū nō secundū qz ipm et cū scire scdm qd ipm sit verius quā non scdz qd ipm: sequitur quod demonstratio vli magis facit scire. et licet faciat scire in vniuersali passionē de subiecto inferiori nō tñ de primo subiecto. Ad secundā dicitur quod vli est magis ens quā particulare. qz quā diu particularia supponūt tandiu supponit vniuersale. Ad terciā dicitur quod propter demonstrationē vli non oportet opinari vli esse extra animā. sed solū rerum viles: et ideo si quis errat demonstratio nō est causa sed male audress. Tūc probatur quod vli sit potior particulari septē ratiōibz. Prima est quod demonstratio vli facit scire propter passionē de suo subiecto propter causas propter quod cui inest: demonstratio autē particularis non: igitur vli potior est particulari. Secunda ratio est vli resoluit vliqz ad vltimā non autē particularis. quia contingit vltra quā quare passio inest subiecto. igitur vli potior est particulari. Consequētia patet quod perfectior est scire per vltimā quā non per vltimā: vt patet in causis finalibz. vt si queratur quare venit iste ad forū. respondet vt argentū recipiar. et si queratur quare vt argentū recipiat. vt debitori reddat: et hoc vt iuste agar. ibi est vltima causa finalis: et tūc habetur pfectā scientia. Similiter patet in causis formalibz. vt si queratur quare ysocheles habet tres angulos. et respondetur quod est triāgul⁹. Et si queratur de triāgulo. respondetur quod est figura plana tribus rectis hincis cōtenta et ibi est status.

Tercia rō est demonstratio vli quā facit scire de primo subiecto minus accedit ad infinita quā particularis: igitur vniuersalis potior est particulari. Tenet consequentia quia finita sunt magis scibilia quā infinita. Quarta ratio est demonstratio vli facit scire vli et particulare: demonstratio autē particularis solum facit scire particulare igitur demonstratio vniuersalis potior est particulari. Quinta ratio est demonstratio vniuersalis procedit ex immediatis et propinquoibus primis principijs quā particularis igitur demonstratio vniuersalis potior est particulari. Sexta ratio demonstratio vniuersalis procedit ex propositionibz potioribus quā particularis quia procedit ex vniuersalibus que faciūt scire vniuersale et particulare. igitur demonstratio vniuersalis potior est particulari.

Septima ratio est demonstratio vniuersalis procedit per medium intelligibilius et remotius a sensu quā particularis igitur demonstratio vniuersalis potior est particulari. Ad secundā dubitationē dicitur quod demonstratio affirmatiua potior est negatiua. Patet quinque ratiōibus. Prima ratio est demonstratio affirmatiua potioribus eget quā negatiua. quia affirmatiua solum indiget affirmatiuis. negatiua vero indiget affirmatiua et negatiua: igitur demonstratio affirmatiua est potior negatiua. Secunda ratio est demonstratio affirmatiua procedit ex propositionibus affirmatiuis. sed propositiones affirmatiue sūt potiores negatiuis: quia affirmatiua habet virtutem concludendi affirmatiuas et negatiuas. negatiua vero solū potest concludere negatiuas igitur. Tercia ratio est propositio negatiua indiget affirmatiua et non econtra: igitur affirmatiua potior est negatiua. Quarta ratio est principia demonstrationis affirmatiue sunt priora et notiora principijs demonstrationis negatiue. igitur demonstratio affirmatiua potior est negatiua. Antecedens patet quia demonstratiōis affirmatiue principia sunt propositiones affirmatiue que sunt potiores negatiuis: sicut esse potius est quā non esse. et affirmatio potior est quā negatio.

Quinta ratio est illud est prius a quo non conuertitur subsistendi consequen

ad secundam.
ad terciam
rationem.

propter altera;
prima ratio.

secunda

tercia

quarta.

quinta

sexta.

septima

secunda pars.
prima ratio

secunda

tercia
quarta;

quinta;

tia sed licet sequatur in demonstratione est propositio negatiua igitur est aliqua affirmatiua: non tamen sequitur contra ergo affirmatiua est prior negatiua igitur demonstratio affirmatiua prior est negatiua. Ad tertiam dubitationem dicatur quod demonstratio ostensa prior est demonstratione ad impossibile. Unde demonstratio ostensiva est demonstratio propter ex duabus premissis veris et necessariis ad inferendum conclusionem necessariam. Sed demonstratio ad impossibile est quod procedit ex opposito alterius propositionis negata a respondente cum vna manifeste vera ad inferendum vnam falsam: ex cuius falsitate fit regressus ad falsitatem vni premissis et ex falsitate illius inferit veritas conclusionis probate. Tunc probatur sic ratio. Demonstratio ostensiva procedit ex prioribus secundum naturam cum procedat ex premissis que se habent ad conclusionem sicut totum ad partem: demonstratio vero ad impossibile procedit ex posterioribus secundum naturam. ergo demonstratio ostensiva prior est demonstratione ad impossibile.

tertia pars.

quarta pars.

Et sicut aliqua demonstratio est altera prior: ita vna scientia potest dici certior altera tribus modis. Primum modus est illa scientia est certior que facit scire quod est et propter quod de conclusione: quod illa que facit solum scire quod est. Secundus modus est illa que est de non subiecto. id est de subiecto non contracto: certior est illa que est de subiecto contracto: ut arithmetica certior est arithmetica. Tertius modus illa scientia que est de subiecto in cuius ratione pauiores includuntur est certior illa que est de subiecto in cuius ratione plura includuntur ut arithmetica que est de vniuersitate: certior est geometria que est de puncto: quia punctum addit ultra vniuersitatem que habeat positionem in continuo.

prima pars

Capitulum sextum in quo demonstratur a quo scientia totalis continens plures conclusiones capiat vniuersitatem.

Haec scientia est que est vniuersalis subiecti quod habet partes passiones et principia. Sed diuerse scientie sunt que sunt diuersa principia non de pendente a se invicem. hoc patet a signo. quod oportet omnes propositiones mediatas reduci ad immediatas. ille item reducitur ab subiecti attributionis: igitur ab illo subiecto scientia dicitur vna. Ad autem plures demonstrationes ad eandem spectent scientiam. Propter quia eadem conclusio potest demonstrari per diuersa media subordinata et etiam per diuersa non subordinata: sicut hec letas transmutatur potest demonstrari sic. omne mouens transmutatur sed letans est mouens. ergo letans transmutatur. et potest iterum sic demonstrari. omne quiescens transmutatur. sed letans est quiescens: igitur letans transmutatur: igitur ad eandem scientiam possunt plures demonstrationes pertinere. Sed circa dicta dubitatur primo an omnia qualitercumque habentia attributiones ad illud subiectum sunt scibilia. Ad hoc respondetur per duas conclusiones. Prima est casualium et fortuitorum non est scientia. quia demonstratio est ex necessariis. igitur fortuitis non potest esse scientia. Secunda conclusio est per sensum non habet scientiam. Patet tribus rationibus. Prima ratio est scientia est vniuersaliu que sunt vbi que et sunt: sensus vero singularium que sunt hic et nunc. igitur per sensum non habet scientiam. Secunda ratio est scientia est notitia conclusionis: sed talis non potest cognosci per se sum: igitur per sensum non potest haberi scientiam. Ad idem patet duobus exemplis. Primum exemplum est. si quis videat hunc triangulum habere tres per hoc quod habet illos angulos extrinsecos. ad huc ille non habet scientiam: quod solum scit singulariter. Secundum exemplum est si quis tempore eclipsis lune esset supra lunam: videns terram interponi inter solem et lunam ad huc non haberet scientiam cum non cognosceret vniuersaliter: licet ex pluribus singularibus frequenter sensatis vniuersale sit manifestum. Tertia ratio est vniuersale quod est causa suarum passionum est honorabilius singulari: igitur scientia que est vniuersalium nobilior est sensu qui est singularium. Secundo dubitatur an ne a primis principijs ad que videntur omnia ordinari scientia capiat vniuersitatem. Ad hoc respondetur per quatuor conclusiones. Prima est non omnia syllogorum sunt eadem principia per quod syllogorum verorum principia sunt vera: cum verum non possit ex falsis demon-

secunda pars.
dubitatio
responsio.
prima conclusio.
secunda
prima ratio
secunda.

tercia ratio

tercia pars

prima conclu

strari et falsoꝝ principia sunt falsa igitur non omni syllogismoꝝ sunt eadem principia. Secunda conclusio non omni syllogismoꝝ falsoꝝ principia sunt eadem, quia multe sunt propositiones false impossibiles ad inimicem, ut quod iusticia sit in iustitia et timor audacia, aut bos equus. Tales non possunt concludi ex eisdeꝝ principijs: igitur. Tertia conclusio est non omni syllogismoꝝ veroꝝ sunt eadem principia. Patet primo quatuor rationibus dialecticis. Prima est multe conclusiones vere differunt genere et non demonstrantur per eadem principia, ut ad demonstrandum aliquid de magnitudine non sumitur unitas per medium sed punctum: igitur non omni syllogismoꝝ veroꝝ sunt eadem principia. Secunda ratio est si sic hoc esset maxime verum de principijs coibus: sed talia non manent eadem cum ad diversas applicat scientias: igitur non omni syllogismoꝝ sunt eadem principia. Tertia ratio est quod tunc sequeretur quod multiplicatis conclusionibus non multiplicarentur principia quod tamen est falsum. Quarta ratio est aliquorum syllogismoꝝ veroꝝ principia sunt necessaria: et aliorum principia sunt contingenta. Secundo probatur eadem conclusio tribus rationibus analencis. Prima est geometrie et medicie sunt diversa principia alias esset otiosum dicere quod essent distincte scientie: igitur non omni syllogismoꝝ sunt eadem principia. Secunda ratio nam si sic tunc posset quodlibet ex quolibet demonstrari: quod tamen falsum est. Tertia ratio est principia sunt proportionales immediate: sed tales in diversis scientijs sunt diverse: igitur et principia. Quarta conclusio non contingit ex quolibet quodlibet demonstrare. Quinta conclusio scientia capit unitatem a subiecto attributio nis et non a principijs complexis. Patet quod omnia ad subiectum attributionis reducuntur igitur ab eo scientia dicitur una et non ab alijs principijs. Unde duplicia sunt principia quedam sunt complexa et quedam incompleta. Completa sunt duplicia, quedam sunt communia: quod diversis scientijs applicatur. Alia sunt propria circa que scientia versatur.

secunda conclusio
tertia.
prima ratio.
secunda
tertia
quarta
quinta
sexta
septima
quarta conclusio
quinta

Capitulum ultimum in quo comparatur scientia ad alios habitus intellectuales.

Pro comparatione scientie ad alios habitus ponuntur due conclusiones. Quarum prima est. Scientia et scibile differunt ab opinabili et opinione quod scientia est verum et necessarium: opinio autem est contingens aliter se habere: igitur scientia differt ab opinione. Secunda conclusio est intellectus differt a scientia et opinione, quod intellectus est premissarum indemonstrabilium: scientia autem et opinio non. Item intellectus et scientia differunt ab opinione, quod intellectus et scientia sunt circa necessaria: opinio vero non sed est possibile aliter se habere. Sed circa dicta dubitatur primo. Utrum idem possit sciri et opinari. Et videtur quod sic quod quis sciri per demonstrationem ante poterat dubitare et opinari igitur idem potest sciri et opinari. Secundo dubitatur quare scientia non est opinio? Ad secundam dubitationem primo dicitur quod si habeamus notitiam conclusionis per medium necessarium nunc habemus scientiam: sed si habeamus illam notitiam per medium contingens tunc habemus opinionem. Tunc dicitur ad primam dubitationem quod eiusdem quodammodo est scientia et opinio, puta tanquam scibilis et opinabilis remotissimi: sed eiusdem non potest esse scientia et opinio tanquam scibilis propinquum. Unde de comparatione scientie ad alios habitus spectat ad philosophum moralem. Solertia est autem subtilitas inveniendi medium in non perspecto tempore. Et valet ad demonstrandum qui procedit per causas ultimas quod cognoscit causas medias sicut solers facile cognoscit ultimas. De solertia autem dantur tria exempla. Primum est si quis videat lunam splendere versus solem et dicat quod hoc ideo est quia luna recipit lumen a sole: ille dicitur solers. Secundum exemplum est si quis videat divitem litigantem cum paupere et dicat quod hoc ideo est quia dives vult habere pecunias quas pauperi concessit ille dicitur solers. Tertium exemplum si quis videat duos qui prius erant inimici nunc esse amicos et dicat quod hoc ideo quia illi duo facti

prima pars.
prima conclusio
secunda
secunda pars.
solutio secunda
solutio prima.
tertia pars

sunt inimici vniū tertij: ille etiam dicitur solers. Et valet tale medium inuentū per solertiā ad demonstratiōē. Et hec de primo posteriorum.

Secundus liber posteriorū est de questionibus scibilibus: quot sunt et qualiter terminatur, et de modis sumendi principia demonstratiōum.

Tractatus primus secundi libri posteriorum in quo enumerantur questiones vere scibiles.

prima pars

q
 Questiones vere scibiles sunt equales numero his que vere scimur. Sed scimus quattuor puta quod est, propter quod est si est, et quod est, igitur sunt quattuor questiones vere scibiles. Ad idem patet primo quod querimus de aliquo an hoc sic in hoc puta vtrum sol deficiat. Ad idem patet a signo quod quando deficiat pauisam? et si scimussemus vtrum deficiat, et cum scimus quod est: puta quod sol deficiat: querimus propter quod. Sicut querimus si est: vt si est aut non est centaurus aut deus, et postea querimus quid est, vt quod est deus, aut quid hoc, igitur quattuor sunt questiones vere scibiles: scilicet quod est, propter quod est si est: et quod est. Et differunt ab invicem quod si est: et quod est. quod est questionem si est de esse simpliciter: non autem questionem quod est. Unde omnis questio est questio querens si est medium aut quod est medium. Patet sic, omnis questio simpliciter aut secundum quod querit si medium est aut quod est medium: scilicet omnis questio est huiusmodi: igitur omnis questio querit si est: aut quid est medium. Ad idem patet quod querimus primo quod est aut si est simpliciter aut in parte, vt vtrum luna sit aut nox, vel vtrum luna deficiat vel augeatur, et tunc queritur si est medium. Sed cum queritur quod est aut propter quod est, queritur quid est medium. Conuenit cum questio quid est et propter quod est in hoc quod ambe querunt quod est medium. Nam si querat quid est eclipsis lune? Respondetur quod est defectus luminis propter interpositionem terre inter solem et lunam. Et si queratur propter quod est eclipsis lune, illud idem respondetur scilicet propter interpositionem terre, et terra. Patet ergo quod omnis questio est querens si est medium aut quid est medium. Similiter omnis questio est questio medij: quod illius est omnis questio quo inuenio cessat omnis dubitatio: scilicet medio inuenio cessat omnis dubitatio igitur omnis questio est questio medij. Ad idem patet quia si quis tempore eclipsis lune esset supra lunam, et videret lunam eclipsari propter terram interpositam inter solem et lunam ille non quereretur vtrum luna eclipsatur aut propter quod eclipsatur: ergo inuenio medio cessat omnis questio. Et si dicatur quod prius dictum est quod per sensum non habetur scientia: igitur ille qui esset supra lunam non sciret lunam eclipsari. Dicitur quod licet per vnam notitiam sensitivam non possit haberi scientia: potest tamen per plures haberi. Nam ex particularibus multotiens sensus colligitur vnum vniuersale. Et sic patet quod omnis questio est questio medij.

obiectio

solutio.

Secundus tractatus est quomodo questio quid est: et terminabilis et scibilis.

Capitulum primum secundi tractatus in quo demonstratur quomodo quod quid est potest sciri de diffinito.

prima pars.
 prima conclusio
 prima ratio.

secunda.

tertia.

quarta.

secunda conclusio.

Sciendum quomodo questio quid est terminatur: ponuntur aliquae conclusiones. Prima est. Non cuiuslibet cuius est demonstratio est diffinitio. Patet quattuor rationibus. Prima ratio est. Eorum que nec vniuersaliter nec affirmatiue dicuntur est demonstratio: sed talium non est diffinitio, cum diffinitio predicet de suo diffinito vlt et affirmatiue: igitur. Secunda ratio est in omnibus alijs modis a primo modo prime figure concludit particulariter, vt quod figura habet tres angulos vel negatiue: scilicet talium non est diffinitio cum vlt et affirmatiue de suo diffinito predicetur, igitur. Tertia ratio est, quod aliquid scitur per demonstratiōem quod sciri non possit per diffinitionem et e contra: igitur. Quarta ratio est soli substantie et incomplexorum est diffinitio: multorum autem aliorum est demonstratio, igitur non cuiuslibet cuius est demonstratio est diffinitio. Secunda conclusio est non omnis cuius est diffinitio est demonstratio, patet tripliciter. Primo

qz solius substantie e diffinitio: no aut demonstratio. Secdo sic: quia tunc illud qd uatum est sciri per demonstratione sciretur sine demonstracione: puta si quis haberet diffinitione sine demonstracione. cosequens est falsum: igitur. Tertio sic: diffinitioes sunt principia demonstrationu que sunt indemonstrabilia alias esset processus in infinitum: igitur uo omnis cuius est diffinitio z demonstratio.

Tertia conclusio est nullius eiusdem est diffinitio z demonstratio. Patet tripliciter. Primo sic diffinitio est terminoru de predicamento substantie. demonstratio uero est conclusionu: z presupponit quid est. ut mathematicis presupponit qd unitas z quid par: igr. Secundo sic. in demonstracione ostendit aliqd de aliquo: no aut in diffinitione: ut neqz animal de bipede neqz de plano figura: igr. Tertio sic aliud est scire qd est z qz est: sed diffinitio facit scire quid est. demonstratio uero qz est: ut qd ysocheles habet tres angulos: igr nullius eiusdem est diffinitio z demonstratio. z per cosequens no omnis cuius est demonstratio e diffinitio nec econtra. Quarta conclusio est. Diffinitio z demonstratio non sunt idem pz. per conclusiones precedentes. Quinta conclusio est qd quid est no potest demonstrari de eo cuius est in eo qd quid est per syllogismu reduplicatum. Pro cuius probatione quattuor supponuntur. Primum est qd omnis demonstratio ostendit aliquid de aliquo per aliqd medium. Secundum est qd qd quid est: est proprium illi cuius est. Tertium est qd qd quid est predicatur de eo cuius est in eo qd quid est. Quartum est qd qd quid est couertitur cum eo cuius est. Tunc probatur conclusio quia vel in tali syllogismo premissis sumerentur sine reduplicacione. z tunc no sequeretur conclusio reduplicatina. vel cum reduplicacione: z tunc esset petitio principij cum in minore predicetur diffinitio de diffinito cum hac reduplicacione in eo qd quid est. ut si diffinitio anime data a platone scz causa uiuendi demonstraretur per aliam diffinitione sic arguendo. ois numerus se ipsum mouens est causa uiuendi in eo qd quid est: sed anima est numerus seipsum mouens in eo quod quid est: igitur est causa uiuendi in eo quod quid est: ibi in minore est petitio principij quia cu sit tantu una quiditas vnus rei: quod ibi assumitur deberet probari. Sexta conclusio est qd quid est no est demonstrabile de eo cuius est in eo qd quid est per syllogismu diuisiu. Patet duabus rationibz. Prima est per illum syllogismu no potest concludi qd quid est in quo no sequit conclusionem esse veram premissis existentibus ueris nisi respondens concedat diuisionem assumptam esse sufficientem. sed sic est in syllogismo diuisiuo. ut si quis probet qd homo est animal qz homo est animal vel inanimatu. z uo est inanimatu. igr est animal. ibi no sequitur conclusio nisi diuisio concedatur esse bona: igr per syllogismu diuisiuu no potest qd quid est demonstrari. Secunda ratio est licet per diffinitione sufficienter possit ostendi qd quid est. uo tamen in eo qd qd est: cum in diuisione possit aliquid apponi qd uo est necessarium: aut auferri quod est necessarium ut cum sit diuisio per differentias excedentes diuisum: igitur tunc per diuisionem non demonstratur quod quid est. Nec ualeat dicere qd licet partes diffinitionis diuisim no possint per diuisionem demonstrari: bene tamen tota diffinitio. quia licet diuisio faciat aliqualem notitiam de diffinitione: non tamen potest esse mediu ad demonstrandu qd quid est. quia tunc peteretur principiu ut patet sic arguendo. ho est mortalis vel immortalis. sz no est immortalis. ergo e mortalis. Septima conclusio est qd qd est no pot demonstrari de eo cuius est per diffinitione pz duplr. Primo sic qz tunc pereret principiu cu tunc assumeret illud qd deberet probari. Secdo sic qz ad concludendu aliquam conclusionem non oportet sumere reduplicacionem syllogismi: igitur neqz diffinitionem diffinitionis. Octaua conclusio est quod: qd est non potest demonstrari de eo cuius est per diffinitionem

tertia conclusio.

prima ratio

secda.

tertra

q̄rta cōcl̄sio

quinta

sexta

prima ratio

secda

septima conclusio

octaua

nota

ultima

contrarij: quia tunc peteretur principium, ut si esse indivisibile probet esse diffinitio boni per hoc quod esse divisibile est diffinitio mali. *Idem* conclusio est quod quid est non potest demonstrari per reductionem patet: quia tunc peteretur principium. *Ultima* conclusio est quod quid est non scitur diffinitive. *Pro* cuius probatione tria supponitur. *Primum* est quod quia est scitur ante quid est saltem quod rei: licet non quid nominis, quia quis bene scit quod nominis tragelaphi: qui nescit tragelaphum esse. *Secundum* est aliter scitur quid est quod quia est, quia quid est scitur diffinitive et quia est demonstrative. *Tertium* est quod sciente ante demonstrationem quia est supponunt diffinitiones terminorum. Tunc probatur conclusio quatuor rationibus. *Prima* est si quid est sciret diffinitive: tunc ante demonstrationes supponatur diffinitiones: sequeretur quod quid est sciretur ante quia est quod per demonstrationem scitur, sed hoc est falsum igitur. *Secunda* ratio est idem est quid est et propter quod est, sed diffinitio non facit scire propter quod est: ergo neque quid est. *Tertia* ratio est quia tunc omnis oratio explicans significationem nominis faceret scire quod quid est: sed hoc est falsum. *Quarta* ratio est quod tunc accidendum esset quod quid est. *Quinto* quia tunc non curium esset quod quid est. *Sexto* quia tunc tota historia troiana esset quod quid est: sed hec sunt inconuenientia: igitur. *Quarta* ratio est per illud non scitur quod quid est quod presupponitur in scientia: sed diffinitiones terminorum in scientijs presupponunt: igitur quod quid est non scitur diffinitive, et sic videtur haberi quod neque diffinitive neque demonstrative sciuntur.

prima pars

Secundum capitulum in quo ostenditur quomodo secundum veritatem quod quid est potest sciri de suo diffinito.

Is dicitur speculandum est quid eorum que dicta sunt sit verum et quid non. *Unde* aliquod quod quid est: est demonstrabile de suo diffinito, quia est aliud quod quid est explicans causam que habet aliam causam: et illud potest demonstrari per diffinitionem explicantem illam causam. *Ille* tamen modus demonstrandi non est proprie demonstratio: sed potius syllogismus dialecticus. *Unde* sicut non est possibile scire propter quid est quin sciatur quia est, licet per sensum possit consci quia est ignorato propter quid est: ita non est possibile scire quid est nisi sciatur si est. *Hoc* patet per duo exempla. *Primum* est si quis sciat lunam eclipsari et nesciat hoc per medium proximam: tunc scit quia est sed non propter quid. *Si* vero sciuerit quod luna eclipsatur propter interpositionem terre inter solem et lunam: tunc scit quia est et propter quid. *Secundum* exemplum est: si quis sciuerit quod tonitruum est sonus factus in nubibus: et nesciat propriam causam per quam fit ille sonus, tunc bene scit si est: sed nescit propter quid est. *Si* vero sciat quod tonitruum est sonus factus in nubibus propter extinctionem ignis in nube: tunc scit quid est et si est. *Pro* maiori autem declaratione eorum que dicta sunt ponuntur aliquae divisiones diffinitionum. *Prima* est. *Diffinitio* quedam est formalis et quedam materialis. *Diffinitio* formalis est que explicat causam formalem: et non habet causam per quam possit demonstrari. *Diffinitio* vero materialis est que explicat causam materialem: et habet causam per quam possit demonstrari. *Secunda* divisio est. *Diffinitio* quedam est quid nominis: alia est quid rei. *Diffinitio* quid nominis est tam terminorum supponendum quam non supponendum, et potest sciri ante quod est. *Diffinitio* vero quid rei est solum terminorum supponendum: neque potest sciri ante si est. *Tertia* divisio est. *Diffinitio* quedam est de quod est, et illa non est medium in demonstratione, alia ostendit propter quod est: et illa est tota demonstratio positione differens ab ea. *Differunt* autem quid est et propter quid est. *Illam* differunt querere quid est tonitruum: et querere propter quid tonat.

primum exemplum

secundum

secunda pars

prima divisio

secunda

tertia.

cum sit alius modus respondendi et alius interrogandi. Nam cum queritur quid est tonitruum. Respondetur quod est sonus factus in nubibus propter extinctionem ignis in nube. Sed cum queritur propter quid tonat. Respondetur quod est extinctio ignis in nubibus. Quarta diuisio est. Diffinitionum quedam est in demonstrabilis. Altera est syllogismus demonstratiuus ab eo positione differens. tertia est conclusio demonstrationis. Ex dictis patet qualiter quod quid est potest demonstrari. et qualiter non. et quod duplex est diffinitio.

Tertium capitulum in quo determinatur de generibus causarum.

¶ Quoniam autem scire opinamur cum scimus causam: ideo de causis dicendum est que sunt quattuor. Una est quod erat esse. i. causa formalis. Altera est que aliquo primo mouer puta efficiens. Tertia est gratia cuius per quam omnes alie tanquam per medium demonstrantur ut puta finalis. Quarta est que cum sit necesse est aliud esse. Nam una propositione accepta que explicat causam materiale sequitur conclusio. Exemplum quando fit demonstratio per causam materiale. ut ois angulus qui est medietas duorum angulorum rectorum est rectus sed ois angulus trianguli in semicirculo descripti est medietas duorum angulorum rectorum: igitur est rectus. Exemplum ubi demonstratur per causam efficientem. ut qui primo inceperunt bellum sunt debellandi. sed atthenienses primo inceperunt bellum contra sardos qui erant subditi medis: igitur atthenienses debellandi sunt a medis. Exemplum ubi demonstratur per causam finale. ut si queratur propter quid iste ambulat. Respondetur ut sanus fiat. Et differt causa finalis ab efficiente. quia efficiens est prima via generationis et quo ad esse. causa vero finalis est prima in intentione. Unde eadem conclusio potest demonstrari per plures causas. Patet per duo exempla. Primum est de ista lumen diffundit per pellem lucerne que possit demonstrari per hoc medium pellem esse plenam poris vel dyaphanam tanquam per causam materiale. et per causam finale potest demonstrari per hoc medium ne ledamus pedem de nocte. Secundum exemplum est de ista tonitruum est: que demonstratur per hoc medium extinguit ignis in nube tanquam per causam materiale. et per causam finale secundum pythagoricos per hoc medium: ut per terreant anime que sunt in tartaro. Sed secundum veritates per hoc medium ut saluentur viuencia. In scientijs autem naturalibus ut in pluribus sic fit quod eadem conclusio demonstratur per causam finale. quia natura agit propter finem: et etiam per causam materiale cum multa eueniant de necessitate materie. Est autem duplex necessitas. quedam naturalis: sicut cum lapis mouetur deorsum: et quedam violenta. ut cum sursum proicitur. Ea autem que sunt ab intelligentia non sunt a casu vel a fortuna: quia que sunt ab arte vel prudentia fiunt propter finem: non autem alia. Ad sciendum autem applicate medium causale ad causatum: ponuntur aliquae conclusiones. Prima est quod per causam necessariam et sufficientem potest demonstrari causatum tam secundum esse quam secundum fuisse vel fore: patet duobus exemplis. Primum est bene sequitur terra interponitur inter solem et lunam: igitur eclipsis lune est. et etiam sequitur terra interposita fuit inter solem et lunam: igitur eclipsis lune fuit: et sic de alijs temporibus. Secundum exemplum est. si aqua indurata est. cristallus est. et si fuit: cristallus fuit. et si erit cristallus erit. Secunda conclusio est quod si causa sit necessaria et non sufficiens tunc ab effectu ad causam valet demonstratio et non e contra. Prima pars patet quia causa est necessaria. Sed pro secunda parte queritur an quando causa est prior effectu: effectus sine temporis interruptione sequatur suam causam vel sit tempus intermedium. Ad hoc dicitur quod inter primum esse cause et primum esse totale causati est tempus intermedium licet continue post causam fiat causatum. Et

quarta diuisio

prima pars.

secunda pars

tertia pars.

prima conclusio

secunda conclusio

dubitatio

solutio

sic p3 scda pars: q2 in tpe intermedio verum est dicere causam esse: et tamen no est verum dicere causam esse. Et hoc p3 per exemplū. Nam bene sequitur domus est facta ex lapidibus: igr lapides sunt decisi no tamen eotra. Unde in his q sic se habent q quando causa est causari est: bene deveniendū est ad immediatā: no aut in his in qbus causa prior est effectu sed sunt infinita media. Tertia conclusio in his que sūt scdm generationē circularē potest fieri demonstratio circularis: vt si pluer terra erit madida: et si erit madida fient nubes: et si fient nubes pluet: no tamen est eadē deplutio in numero s3 in specie. Quarta conclusio ad demonstrandū ea q fiunt vt frequer no est capiendū medium vt semp. q2 tunc illud diceret semper de extremitatib: et per cōsequēs extremitates semp de ipis dicerentur: sed est inueniendū medium quod inest vt frequer.

Quarum capitulum in quo docetur inuenire qd quid est per viam diuisionis et resolutionis: et etiam medium propter quid.

a Diuiniendū qd quid est per viam diuisionis ponit primo talis diuisionem. **Corum** q sunt in plus q3 diffinitum. qda sunt in genere diffiniti: alia sunt extra genus diffiniti. Tunc ad habendū diffinitionē speciei specialissime ponuntur due conditiones. Prima est q qdlibet cor que ingrediuntur diffinitionem debet esse in plus q3 diffinitum: non tamen debet esse extra genus eius s3 de eo predicari essentialiter. Scda conclusio est. q talia predicata in tanta multitudine sumantur q aggregatum ex eis couerantur cū diffinito: vt paret de diffinitione ternarij. Ternarius est numerus impar vtrubiq3 primus: vbi quelibet pars est cōmuniō diffinito: et tamen aggregatum ex illis est cum eo coueribile. Sed ad habendū diffinitionem generis subalterni oportet primo videre sub quo genere illud continetur. et ipm in species diuidere: easq diffinire. et qd erit cōmune in illis diffinitionibus erit differentia in diffinitione generis subalterni. et genus eius assignabitur primo loco. vt ad diffiniendum lineam sumendum est genus eius s3 quantitas. et diuidenda est in lineam rectam et curuam: quas lineas oportet diffinire. et quia in eorum diffinitionibus cōmune est hoc totum longitudo sine latitudine et profunditate: ideo illud assignabit pro differentia in diffinitione lineae: dicendo. linea est quantitas habens longitudinem sine latitudine et profunditate. et valer talis processus non ad demonstrandum qd quid est de eo cuius est: sed ad colligendū partes diffinitionis. Unde circa talem processum duo sunt obseruanda. Primum est qd non fiat inordinatus situs sic qd preponenda postponentur. Nam multum differit dicere homo est animal mansuetum bipes. et dicere homo est bipes animal mansuetum. Secundum est qd non diuidatur genus per differentias remotas: quia tunc per diuisionem no acciperentur omnes particule diffinitionis. vt ad diffiniendum animal non oportet ipm diuidere sic. animalium quoddam habet penas nigras: et quoddam penas albas: q2 differentie no euacuat totam potestatem diuisionis. Neq3 v3 dicere sicut dicitur primum error circa hunc processum qd nihil contingit diffinire. quia tunc oporteret oia specialiter cognoscere a qb differt diffinitū qd est impossibile. q2 adfecte diffiniendū no oportet differentias accidentales cognoscere: sed solum differentias inmediate. qbus cognoscet diffinitum ab oibus alijs in generali differre. Neq3 valer et dicere sicut dicitur scds error qd ad inquirēdū diffinitionē p diuisionē oportet q̄rere an diuisū sit totaliter euacuatū p mēbra diuidētia. q2 etiā si diuisio facta sit p differentias immediatas. no ē dubiū quin mēbra diuidētia euacuet prātē diuisi. Itē ē aduerendū qd circa talē diffinitionē sūt tres cōditiones obseruandē. Prima est qd per diffinitionē solū sumantur ea q predicantur essentialiter de diffinito. et hoc poterit sciri per problema de genere. Secunda est quod illa debite

correlariū in

tertia cōclusio.

quarta conclusio.

prima pars. prima cōditio.

scda cōditio.

scda pars

duo obseruanda. primum secundum

primus error.

scds error.

conditiones bone diffinitionis.

ordinetur adinuicem et hoc fiet si illud ad cuius remotionem sequitur aliorum remotio primo loco ponatur. Tertia est quod nihil omittatur de his que necessaria sunt ad diffinitionem et hoc fiet si totum aggregatum conuertatur cum diffinito. Et hec tria sufficiunt ad bonitatem diffinitionis: quia ad diffinitionem requiritur quod nihil contineat superfluum et habetur per primam conditionem. et quod nihil diuinitum contineat: et hoc habetur per secundam. et quod diffinitio conuertatur cum diffinito quod habetur per tertiam. Et sic patet quomodo inuenitur diffinitio per viam diuisionis. Sed ad inueniendum eam per viam resolutionis videndum est in aliquibus singularibus ipsius diffinitionis in quo sunt similia: et iterum in alijs videndum est in quo conueniant: et tunc si diffinitum conueniat illis per eandem proprietatem habebit unam rationem communem omnibus illis conuenientem. Si vero non conueniat illis per eandem proprietatem non habebit unam diffinitionem. ut si velimus scire an magnanimitatis sit una diffinitio: videndum est ad hecrotrem et aiacem et alcipiadem qui dicuntur magnanimi. quia non possunt tolerare iniurias: et ideo vnus illorum diuicauit: alter insaniuit: puta achilles. et alter se ipsum interfecit: puta aiar. videndum est consequenter ad alios: puta ad lisandrum et socratem qui dicuntur magnanimi: quia equanimitate se habent in prosperis et aduersis. et cum illis non conueniat magnanimitas per eandem proprietatem sequitur quod magnanimitatis non erit vnica diffinitio sed due. Prima est. Magnanimitas est non tolerantia iniuriarum. Secunda est magnanimitas est constantia in prosperis et aduersis. Non est tamen credendum quia est inspicendum ad singularia quod singularium sit diffinitio: quia omnis diffinitio est ipsius vniuersalis. Non enim diffinit medicus sanitatem in oculo sed sanitatem simpliciter. facilius est tamen diffinire minus commune quam magis commune. cum in magis communi plures lateant equiuocationes quas oportet diffinire curare: debet etiam vitare diffinens methaphoram cum diffinitio per methaphoram dari non debeat. Et sic patet quomodo inuestigandum est quid quid est. Sed ad inueniendum medium propter quid ponuntur quattuor conclusiones. Prima est quod ad inueniendum medium propter quid in genere vniuersali nominato oportet illud in plures species diuidere. et videre quid sit eis commune: quia illud poterit demonstrari de speciebus per genus. ut diuisio animali in brutum et hominem si velimus ostendere hanc passionem dormiens vel vigilans de brutis sumendum est illud medium animal. Secunda conclusio si tale genus vniuersali non sit nominatum tunc ad demonstrandum passionem communem de speciebus eius sumendum est aliquod accidens conuertibile cum illo genere. ut ad demonstrandum hanc passionem habere duos ventres: vel non habere dentes in superiori mandibula de speciebus animalis: sumendum est illud medium habere cornua. Tertia conclusio quod demonstrandum passionem analogam de aliquibus sumendum est medium analogice conueniens illis. ut ad demonstrandum hanc passionem non continere molles partes que analogice conuenit sepioni. spine et ossi sumendum est hoc medium duricies quod conuenit illis analogice. Quarta conclusio multarum conclusionum potest esse idem medium in genere contractum per diuersas differentias speciales. et etiam eiusdem conclusionis possunt esse plura media ordinem non habentia. ut si queratur propter quid in fine mensis sit humor aque responderetur quod finis mensis est magis pluuialis. Et si queratur quare est magis pluuialis. Responderetur quia luna deficit.

Quintum capitulum in quo due mouentur questiones et soluntur.

e Circa predicta sunt due questiones. Prima est utrum ex causato sequatur tur causa: sicut ex causa causatum. Ad hanc questionem responderetur per

tertia ps

obiectio.

quarta ps.
prima conclusio.

scda

tertia

quarta

pria questio

prima conclusio.

duas conclusiones Quaz prima est si vnus causari no fit nisi vna causa: tuc sicut ex ausa sequitur. causatum ita et econtra vr patet per duo exempla. Primum est bn enim sequitur luna eclipsa: igitur terra interponit inter sole z lunam et etiam econtra. Scdm exemplū ē sequit eni folia arboris sunt lata: igit ipsa cadit et sequitur esse vnus illaz causaz vr si a z b sint cause sufficētes ipsius c. tuc non sequit cest: ergo a ē qz c potest esse p b.

scda conclusio.

Scda conclusio si eiusde causati sint plures cause tuc ad esse causati no sequitur esse vnus illaz causaz vr si a z b sint cause sufficētes ipsius c. tuc non sequit cest: ergo a ē qz c potest esse p b.

scda questio. prima conclu.

Scda questio ē vtrū eiusde conclusionis sit tantum vnum mediū. Ad hac responderetur per duas conclusiones. Prima est si demonstratio procedat ex premissis que sūt per se z scd3 quod ip3 tunc eius no est nisi vnū mediū quod est rō vltimi termini .i. subiecti : vr si passio analogi demonstratur de subiecto a analogo puta pportionaliter comutari hoc erit per mediū analogum. Scda conclusio si demonstratio sit per accidēs hoc est no ex ppoibus per se z scdm quod ipū : tuc eiusdem conclusionis erunt plura media. Et patet de due conclusiones per duo exempla. Primum ē si bec passio habere tres demonstratur de triāgulo hoc erit solū per vnum mediū : s3 si demonstratur de ysochale hoc erit per plura media.

scda conclusio.

Scd3 ē si hoc cōplexū folia cadere demonstratur de arbore hoc erit per vnū mediū s3 si demonstratur de vite hoc erit p plura media. Et sic patet q in omnibus figuris si passio demonstratur de suo subiecto inadeguato : hoc erit per plura media. Si vero demonstratur de subiecto a dequato hoc erit p vnū mediū.

prima pars.

Tertius tractatus in quo determinatur de noticia principiorum.

¶ Circa hūc tertiu tractatū mouēt due questiones. Prima ē qualiter sūt nobis nota picipia Scda ē quis habitus est quo cognoscimus ea. Notū est enim q picipia indemonstrabilia no cognoscuntur p demonstrationem sicut conclusio. Et ideo primo queritur vtr un sit idem genus quo cognoscimus picipia z conclusiones. Scdo queritur an noticia picipioz insit nobis a natura.

scda pars. prima conclu.

Et ad banc questionem respondet per quattuor conclusiones. Prima est noticia principioz no inest nobis a natura. Patet quia noticia picipioz est certissima sed fatū esset dicere notitiā certissimā nobis inesse et q hoc lateret nos : igit talis noticia non inest nobis a natura.

scda conclusio.

Secunda conclusio est noticia principioz non acquiritur in nobis per doctrinā . quia omne qd sic addiscitur fit notum ex preexistenti cognitione alicuius magis noti sed picipijs nihil est notius qz tuc esset processus in infinitum. Tercia conclusio. inuata est nobis quedā potētia per quā determinamur ad assentiēdū primis picipijs debite presentatis. Patet quia omnes fere assentiunt primis picipijs sibi debite oblati: igitur habent potentiam determinatam ad huiusmodi assensum. omnia enī animalia habent sensum mediante quo iudicant de sensibilibus. sed aīaliū sensum habentis quedam preter hoc non habent memoriā: alia vero habent. Et illa sunt duplicia qz quedam preter sensum et inemoriā non habent intellectū : alia vero habēt quibus sic fit notū vniuersale picipiū puta istud omnis calor est calefactiuus. Nam primo percipimus aliquē calorem calefacere et hoc in memoriā referuam? Percipimus iterū alium calorem de quo memoramur : et tunc mediantibus illis memorijs iudicamus de calore non percepto q potest calefacere : z illud iudicium vocatur experimentale. cōsequenter intellectu videns sic esse in multis z in nullo instantiam esse iudicat omnem calorem esse calefactiuū.

tercia.

Quarta conclusio noticia principioz non fit in nobis ex noticia alioz principioz sed per viā sensus memorie et experimenti: quia ex sensu fit memoria. ex memoria fit experimentum: et ex experimento fit vniuersale notū quod est picipiū artis et scientie. Et hoc patet per simile. Nam sicut in eersione belli cum vnus incipit immobiliter stare alius se sibi coniungit et consequenter alter quousqz bellū fiat. Ita etiam

quarta.

Liber primus

oportet primo cognoscere unū singulare et deinde alterū: et sic cōsequēter quoduisq; sciāmus uniuersale p̄ intellectu. Unde potētia sc̄itiua est ipsius uniuersalis: actus autē sc̄itiuū est ipsius singularis. Et sic patet quid sit dicēdū ad secundam q̄stionem. Ad primā vero p̄tio dicitur q̄ notitia p̄ncipioꝝ non ē sciētia. quia sciētia acq̄ritur p̄ demōstrationē: p̄ncipia autē nō sciunt p̄ demōstrationē. Sc̄do dicit q̄ notitia p̄ncipioꝝ est intellectus p̄. q̄ nullus est habitus nobilior sciētia q̄ intellectus cū sc̄ia nobilior sit opinione. sc̄do hinc p̄ncipioꝝ est nobilior habitu cōclusiōis: igitur notitia p̄ncipioꝝ ē intellectus. Et hec de sc̄do libro p̄stertioꝝ

Liber primus topicōꝝ est de p̄ncipiis syllogismi dialēctici: tā simplicib; q̄ cōpositis.

Capitulū primū p̄mi libri topicōꝝ in quo diffinitur et diuiditur syllogismus et enumerantur utilitates huius scientie.

Propositū quidē negociū ē methodū inuenire a qua poterimus syllogizare de oī p̄bilitate ex p̄babilibus: et ut nos ipsi disputatione sustinētes nichil dicamus repugnās. Prīmū igitur dicēdū est quid syllogismus et quomodo sit et ut sumat syllogismus dialēcticus de quo ē ad p̄positū. Est autē syllogismus oratio in qua positis quibusdā aliquid aliud a positis ex necessitate accidit per ea que posita sunt. Demōstratio autē est quādo ex veris et primis fit syllogismus. aut ex talibus que p̄ aliqua prima vera eius que circa ipsa est cognitionis p̄ncipiū sup̄ferūt. Dialēcticus hō syllogismus ē qui ex p̄babilib; est syllogizans. Unde vera et prima sūt que nō per alia sed p̄ seipsa fidē habent. In illis enī nō oportet q̄rere p̄pter quid: sed de eis habēda est fides. Probabilia autē sunt que vidētur oībus aut pluribus aut sapientibus et his vel oībus vel pluribus vel maxenotis. Syllogismus autē litigiosus est qui ex his que videntur p̄babilia et non sunt syllogizans: aut qui ex probabilibus aut ex his que videntur p̄babilia est apparatus. Unde quidā est syllogismus peccans in materia qui peccat ex his que non sunt p̄babilia: sed solū habēt fantasiam et ille ē bonus syllogismus. Alius est peccans in forma qui nō syllogizans licet videatur syllogizare.

Syllogismus autē falsigraphus est syllogismus qui procedit ex p̄ncipiis alicuius sciētie male intellectis: sicut est ille qui fit in geometria. oēs linee ducte ab eodē p̄ncipio. Et differt iste syllogismus ab aliis quia non procedit ex primis nec ex p̄babilibus: s; ex p̄ncipiis alicuius sciētie male intellectis. Et sic patet de speciebus syllogismi. Nūc autē vidēdum est de modo p̄cedēdi in hac scientia: et de utilitatibus eius. Unde talis est modus p̄cedēdi in hac scientia q̄ de nullo eorū que tradūt in hac scientia dāda est ratio subtilis: sed est figuratim in hac scientia p̄cedēdi. Et valere hac scientia ad exercitationes ad obuiationes et ad secundam p̄bilosophiā disciplinas. Quod valeat ad exercitatioes patet q̄ per eā possumus facile argumentari de quolibet proposito. igitur ipsa valet ad exercitatioes. Sed quod valeat ad obuiationes patet quia illa scientia utilis est ad obuiationes per quam possumus respondere de proprijs p̄ncipijs discipline ad ea que non videntur nobis bene dici. sed logica est huiusmodi igitur.

Sed q̄ valeat ad secundam p̄bilosophiā disciplinas. Patet quia per eam possumus arguere et respondere ad vtriusq; partem contradictionis igitur ipsa utilis ad secundam p̄bilosophiā disciplinas. Antecedens patet quia maxime proprium est dialēctice: cum sit inquisitiua ad omnium methodoꝝ p̄ncipia viam habere. Et si querat aliquis au ad hec q̄ quis sit bonus dialēcticus requiratur ipsum scire probe recte improbare quamlibet propositionem sibi p̄positam

tertia pars.

prima pars.

syllogismus.

demonstratio

dialēcticus
prima vera:
probabilia

litigiosus.

falsigraphus.

sc̄da pars.

questio.

responsio.

tionem sibi proposita. Ad hoc respondetur q non sed sufficit q nihil omittat de medijs requisitis ad illas conclusionem probandam vel improbandam. vt sicut ad hoc q quis sit bonus verborum non requiritur q semp vincat suadendo. neq ad hoc q quis sit bonus medicus requiritur q semper sanat: sed sufficit q nihil omittat de medijs requisitis ad persuadendum vel sanandum.

Capitulum secundum in quo determinatur de predicatis.

prima pars.

Est hec autem considerandi est de quibus in hac scientia agit. Et primo ad quid et q est utilis hec scientia. Secundo ex quibus fiant argumentationes dialectice. Tertio quot sunt instrumenta abundandi in syllogismis dialecticis. Unde propositiones dialectice et problemata sunt equalia numero. Patet sic quia illa sunt equalia numero que fiunt ex equalibus numero: sed propositiones dialectice et problemata fiunt ex equalibus numero: igitur equalia sunt numero. Ad idem patet quia sunt et predicatis que sunt quattuor Nam omnis propositio aut problema: aut est proprium. aut genus. aut accidens aut indicat: et hoc collocando differentiam cum genere. hoc est omne problema est ex diffinitione. accedente. genere vel proprio. Duplex est autem proprium. quoddam est quod indicat quid est esse rei et vocatur terminus. Aliud est quod non indicat: quod communi nomine dicitur proprium. Et si querat aliquis an problema sit predicatum cum dictum sit omne problema esse genus aut proprium etc. Ad hoc respondetur q non quia illud intelligebatur ad hunc sensum: q omne problema erat ex genere vel proprio et sic de alijs. et sic probata est minor Maior patet quia illa sunt equalia quorum vnum potest fieri alterum. scilicet de propositione dialectica potest fieri problema: igitur propositiones dialectice et problemata sunt equalia numero. Ad idem patet quia propositio dialectica in hoc solum differat a problemate. quia problema est interrogatio vtriusque partis contradictionis vt dicendo an animal rationale sit diffinitio hominis vel non. Sed propositio dialectica est interrogatio vnius partis solum. vt dicendo an animal rationale sit diffinitio hominis. Et sic patet quod problemata sunt numero equalia propositionibus dialecticis. Consequenter diffinienda sunt predicata. Unde diffinitio est oratio indicans quid est esse rei. Potest autem oratio capi dupliciter. Vno modo pro nomine. Alio modo pro oratione complexa: et isto modo omnis diffinitio est oratio sed non contra. Diffinitioni autem annectuntur idem et diuersum diffinitione. Quod patet dupliciter. Tum primo quia circa idem et diuersum diffinitione est magnus labor ad terminandum problema diffinitionis. Tum secundo quia problema de eodem et diuerso diffinitione eisdem considerationibus terminatur quibus problema de diffinitione: igitur idem et diuersum diffinitione sunt annexa diffinitioni. Proprium autem est quod non indicat quid est esse rei soli at inest et conuersus predicat de re. Secunda pars huius diffinitionis patet quia propter hoc esse bipede non est proprium homini quia non inest soli: licet dicat proprium ad aliquid. Tercia particula patet quia propter hoc vigilare non est proprium animali: cui soli inest: quia non semper inest ei et per consequens nec conuertibiliter: Genus vero est quod predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid Quod autem ieo quod quid predicatur. Patet quia conuenienter respondetur ad questionem factam per quid. vt querenti quid est homo: respondetur quod est animal. Ipsa autem generis annexa sunt idem et diuersum genere. quia non sunt principale predicatum: sed eisdem considerationibus terminantur cum genere. Nam si sit ostensum q animal est genus hominis et bouis: satis habetur q homo et bos sunt idem genere. Accidens autem dupliciter diffinitur. Primo sic accidens est quod nihil eorum est neque diffinitio: neque proprium: neque genera: inest autem

questio solutio

secunda pars diffinitio annexum diffinitionis.

proprium

genus

annexum generis

accidens

rei. Secundo sic. *Accidens est quod contingit eidem inesse et non in esse: vt albū et sedere.* Et inter has diffinitiones secunda melior est prior: quia ad primam cognoscendam oportet scire quid genus, quid proprium etc. non autem ad cognoscendam posteriorem. *Accidentis autem annexum est comparatio secundum magis et minus, quia eidem considerationibus terminatur quibus problema de accidente, vt si ostendatur quod hoc non est eligendum, satis habetur quod non est magis eligendum.* Et si querat aliquis ex quo dictum est accidens non esse proprium: an nullum proprium sit accidens. Ad hoc dicitur quod propriū quando et proprium ad aliquid bene possunt contineri sub accidente: vt sedere aliquando solū inest et tamen est accidens.

Capitulum tertium in quo ostenduntur omnia predicata a diffinitione reduci ad diffinitionem.

Omnia predicata a diffinitione reductuntur ad diffinitionem. Patet quia sicut potest probari quod hoc non est proprium illius, quia nō in est ei solita per idem probari potest quod hoc non est illius diffinitio.

Et sic probatur quod hoc non est genus illius quia non inest ei essentialiter: ita per idē potest probari quod hoc nō est diffinitio illius. Et sicut probatur quod hoc nō est accidens illius quia nō inest ei ita per idē potest probari quod hoc nō est diffinitio illius ergo oīa predicata a diffinitione ad ipsam reductuntur. Hec tamē propter hoc est dauda vna cōsideratio generalis omnibus predicatis. Vm primo quia illa esset nimis difficilis ad inueniendum. Vm secundo quia ipsa inuenta parum esset vtilis ad ostendendum propositum cum solum esset vniuersalis: ideo melius est de vnoquoque predicatorum cōsiderationes speciales ponere. Unde eadem dicuntur tripliciter. Numero que eodem nomine nominantur. Eadem specie que sub eadem specie ponuntur. Et eadem genere que sub eodem genere ponuntur. Et si dicat aliquis quod aque de eodem fonte magis conueniunt quod aque diuersorum fontium: et tamen aque diuersorum fontium sunt eiusdem speciei: gūtur est aliqua idēmpritas maior idēmpritate specifica: et minor idēmpritas numeralis: que tamen bene enumerantur. Ad hoc dicitur quod licet aque eiusdem fontis magis conueniant accidentaliter quod aque diuersorum fontium non tamen essentialiter: ideo non sunt plures modi idēmpritatis quod idem genere: dem specie: et idem numero. Et inter hec idem numero est maxime idem. Et est triplex, scilicet idem numero nomine: vel diffinitione. vt vestis et tunica, animal gressibile bipes et homo, idem proprio: vt susceptibile discipline et homo, et idem accidente vt sociates et sedens. Quod autem idem accidente sit idem numero patet quia ignorato nomine alius solemus ipsum circumloqui per accidentia: pura per sedens vel stans. Ex predictis patet quod quattuor sunt predicata. Vm primo quia omne problema: aut est genere: aut diffinitione: proprio: vel accidente. Vm secundo quia omne predicatum aut predicatur conuertibiliter aut non conuertibiliter. si primum vel indicat quid est esse rei: et sic est diffinitio, vel non: et sic est proprium. Si secundum aut ponitur in diffinitione speciei: et sic est genus, vel in ea non ponitur: et sic est accidens. Et reductuntur talia predicata ad aliquod decem predicamentorum: quia omne tale aut predicatur in quid aut in quantum aut in quale et sic de aliis. Et si querat aliquis an predicari in quid reperiat in alio predicamento a predicamento substantie. Ad hoc dicitur quod inuenitur in quolibet predicamento, quia sicut animal predicatur in quid de hominibus color de albedine, et magnitudo de linea, licet alia predicata non predicentur in quid de substantia.

Quartū capitulum in quo ostenditur quid propositio dialectica, quid prolema

annexū accide
tis
questio
responsio

prima pars

scda pars.

obictio

solutio

correlatio

questio
responsio

Topicorum

Dialecticū: quid positio: et quot sunt species argumentationis dialectice.

prima pars.

positio dia-
lectica.

Est uer dicendum est quid propositio dialectica : et quid problema
 dialecticū. Non enim quilibet propositio est dialectica : nec omne pro-
 bleuma est dialecticum. Illas nullus proponit id quod nulli uideatur
 neqz quod omnibus manifestum est. Sed propositio dialectica est questio pro-
 babilis aut omnibus aut pluribus aut sapientibus, et his aut omnibus aut plu-
 ribus aut maxime notis non extranea: propositiones enim que uidentur sapien-
 tibus sunt ponende nisi sint contrarie opinionibus plurium. Et sunt multipli-
 ces propositiones dialectice. Quodam tunc et se probabiles, ut qd omnis mater
 filium suum diligit. Alie sunt similes probabilibus, ut si probabile sit qd oium
 contrariorum est eadem disciplina: probabile est qd oium eorū sit idem sensus. Et
 si probabile est qd grammatica sit una, probabile est qd musica est una. Alie uero
 sunt contrarie probabilibus. Et illarum quedam protrahuntur secundum con-
 tradictionem ut amicis oportet benefacere: et non amicis malefacere. Alie nō pro-
 trahuntur secundum contradictionem, ut amicis oportet benefacere: et inimicis
 malefacere: et illarum si una est probabilis: etiam et altera. Alie sunt probabi-
 les que ponitur ab e, pectis in aliqua scientia ut propositiones geometricæ que
 ponuntur ab experito in geometria. Problema uero dialecticū est speculario cō-
 tendens uel ad electionē et fugam uel ad ueritatem et scientiam aut ut ipsum aut
 ut ad minucians aut ad aliquid aliud huiusmodi. Et diuiditur primo sic, quia
 quedam sunt de quibus neutro modo opinamur. Alia sunt de quibus sapientes
 contrariantur uulgaribus. Alia sunt de quibus uulgares inter se contrariantur
 Exemplū de primis et maxime quando non habet ratio ad aliquam partem, ut
 utrum astra sint paria uel imparia, uel quando habemus rationes eque fortes
 ad utramqz partem, ut utrum immortis sit eternus. Positio autem est opinio ali-
 cuius notari secundū philosophiam extranea, ut qd non contingit esse contradictio-
 nem: ut dicit aristoteles, et quod omnia mouentur: ut dicit erastus aut qd omnia
 sunt unum ut dicit melissus. De quo libet autē contraria opinionibus proferente
 sollicitū esse stultum est. Nam propositiones sunt de quibus contrarias opinio-
 nes habemus, ut quoniam non omne qd est: est factum uel eternum sicut dicunt so-
 phiste. Nam grammaticus musicus neqz est factus neqz eternus. Unde omnis
 positio est problema sed non cōtra. Secunda pars patet quia aliquod est pro-
 bleuma de quo neutro modo opinamur: et illud non est positio. Prima pars
 patet quia omnis propositio de qua habentur opiniones contrarie est probleu-
 ma: seu omnis positio est huiusmodi: igitur omnis positio est problema. Non
 autem omne problema est dialecticum, quia illa problemata que sunt mora
 per defectum rationis non sunt dialectica. Qui enim dubitant utrum oporteat
 deos uereri et parentes honorare uel non sunt rationibus comminendi sed uer-
 beribus et penis plectendi. Et similiter problemata q̄ sunt mora per sensum
 ut qd nix sit alba non sunt dialectica. Similiter illa que sunt longe a sensu non
 sunt dialectica: sed ad altiorē spectant scientiam. His dictis dicendum est de
 speciebus argumentationis dialectice que sunt due scilicet sillogismus et inductio
 Quid autem sit sillogismus patet ex dictis. Inductio uero est a singularibus
 ad uniuersale progressio, ut sic arguēdo, gubernator nauis bene eruditus est eli-
 gendus, et similiter auriga, ergo omnis eruditus in aliqua arte est eligendus.
 Et differt inductio a sillogismo quia inductio est planior, uerisimilior, secundū
 sensum notior et pluribus cōmuniō: sillogismus autē est uolentior et ad contra-
 dicendum efficacior. Et sic dictum est de partibus argumentationis dialectice.

scda pars.
problema

positio

tercia pars.

genus.

Quintum capitulum in quo determinatur de instrumentis habundandi in sil

ilogismis dialecticis.

Instrumēta quib^{us} abundam^{us} in syllogismis dialecticis sūt quatuor scilicet p^{ro}positionū sup^{er}io^{rum}, multiplicis distinctio differentiarum inuen^{it}io: et similitudinis consideratio. Et reducuntur hec tria vltima ad sumptionem p^{ro}positionum, quia qui scit distinguere bonum in vtile bonestum et delectabile tunc iuauit: potest has tres p^{ro}positiones sumere, vtile est bonum: suauē ē bonum, bonestum est bonum. Et qui scit ponere differentia inter sensum et disciplinam, quia smittens sensum non potest naturaliter recuperare eum: amittēs autē disciplinam potest naturaliter recuperare eam, potest illas duas p^{ro}positiones dictas sumere. Et similiter considerans similitudinem quam habet sanariū ad sanitatem, et euectum ad euectiam potest sumere has duas p^{ro}positiones sanariū potest habere sanitatem, et euectum euectiam. Et ita oia instrumēta reducuntur ad sumptionem p^{ro}positionum. Pro qua p^{ri}mo ponuntur decem consideratioes. Prima est quod sumit de iur^e p^{ro}ponēs ap^{er}tē oibus pluribus aut sapientibus. Secunda consideratio est sumit de iur^e p^{ro}ponēs cōtrarie p^{re}sentē secundum cōtradictionem. Tertia est sumit de iur^e p^{ro}ponēs p^{ro}babiles secundum artem. Quarta est sumit de iur^e p^{ro}ponēs similes p^{ro}babiles, vt si cōtrariorū est eadē disciplina: etiā eorū est idē sensus, et sicut videmus in us suscipientes et non extra mittentes: ita audimus in us suscipientes nihil extra mittentes et sic de alijs sensibus. Quinta cōsideratio est oportet inspicere ad descripiōes terminorū puta aialis, vel boni. Sexta cōsideratio est oportet sumere dicta ab expertis in aliquo scia, vt corporum quatuor sūt elemēta sicut dicit empedocles. Pro septima aut p^{ro}fratralis diuisio p^{ro}positionū vel p^{ro}blemātū: Alie sūt p^{ro}ponēs erbice, vt vtrū oportet legibus magis quā parentibus obedire. Alie sūt iogice: vt vtrū cōtrariorū sit eadem disciplina. Alie sūt p^{ro}bice: vt vtrū mundus sit cernus. Que autē sūt tales p^{ro}ponēs difficile est videre siue scire nisi hoc p^{ro} inductionem aut cōuetudinem cognoscatur. Et hac diuisione sumitur septima consideratio que est inspiciendū est ad p^{ro}positiones erbicas. Octaua est inspiciendū est ad p^{ro}positiones p^{ro}bicas. Nonā est inspiciendū est ad p^{ro}positiones logicas.

Decima est oportet sumere p^{ro}positiones vniuersales sub quarum subiectis subiecti possit sicut est hec, omnium oppositorum est eadem disciplina. Sed pro multiplicis distinctioe ponuntur quindecim considerationes. Prima est si p^{ro}positum habeat diuersa cōtraria diuersis nominibus nuncupata vel eodem nomine: tunc p^{ro}positum est multiplex. Exemplum primi, vt acuto in voce cōtrariatur graue, et acuto in magnitudine cōtrariatur obtusum. Similiter graui in voce cōtrariatur acutum: et graui in magnitudine leue. Similiter bono in animali cōtrariatur fedum, et bono in domo cōtrariatur pestilens, ergo bonū graue: et acutum multiplicia sunt. Exemplum secundi vt albo in voce cōtrariatur nigrum in voce, et similiter albo in colore cōtrariatur nigrum in colore.

Secunda consideratio est si p^{ro}positum vno modo habeat cōtrarium et altero modo non ipsum est multiplex: vt delectationi in potu cōtrariatur tristitia in siti, Delectationi vero secundum animam nihil cōtrariatur: ideo delectatio est multiplex. Similiter amori secundum animā cōtrariatur odiū: amori vero secundum corpus nihil cōtrariatur igitur amor est multiplex. Tertia consideratio est si inter p^{ro}positum et suum cōtrarium vno modo sit mediū: et altero modo non ipsum est multiplex, vt inter albu in voce et nigrum nihil mediat, sed inter album in colore et nigrum aliquid mediat: igitur album est equiuocum.

Quarta consideratio est si inter p^{ro}positum et suum cōtrarium vno modo sit vniuersum mediū et altero modo aliud: tunc p^{ro}positum est multiplex, vt inter al-

prima pars.

secunda pars
prima cōside.
secunda
tertia,
quarta.

quinta,
sexta.

septima,
octaua,
nona
decima,
tertia pars.

bum in voce et nigrum mediatur raucum. sed inter album in colore et nigrum mediatur
 at pallidum igitur album est multiplex. Quinta consideratio est si inter pro-
 positum et suum contrarium vno modo sit vincum medium: et altero modo plu-
 ra tunc propositum est multiplex. vt inter album et nigrum in colore plura medi-
 ant: sed inter album in voce et nigrum solum mediatur raucum igitur album est mul-
 tiplex. Sexta consideratio est si contradictorius propositi sit multiplex etiam
 et propositum vt non videre dicitur multipliciter vno modo pro carere visu. alio
 modo pro non vti visu ideo videre dicitur multipliciter. Septima consideratio
 est. Si prauitue oppositum propositi sit multiplex etiam et propositum. vt sen-
 sibile dicitur multiplex de illo quod sentit secundum animam et de illo quod sentit
 secundum corpus: ideo insensibile multipliciter dicitur. Octaua consideratio
 si principale sit multiplex etiam et casus ab eo descendens vt sic sanatus est mul-
 tiplex ita et sanitas. Nonna consideratio est si aliquid significet res diuersorum
 predicamentorum diuersis conceptibus tunc est multiplex vt bonum in cibis est effe-
 ctuum voluptatis: et bonum in medicina est effectuum sanitatis: ideo tunc est in
 predicamento actionis: sed bonum in anima est quale et bonum in tempore est quan-
 do: ideo bonum est equiuocum. Et similiter acutum pro vt conuenit voci est qua-
 le sed pro vt conuenit angulo est quantum ideo est equiuocum. Decima consi-
 deratio est si aliquid ponatur in diuersis generibus non subalternis: tunc est equi-
 uocum. vt si asinus significaret animal et vas poneretur sub diuersis generibus
 et per consequens esset multiplex quia haberet diuersas rationes illorum generum
 Si tamen aliquid sit in diuersis generibus subalternis non propter hoc est mul-
 tiplex: vt patet de coruo qui ponitur sub aue et sub animali. Undecima consi-
 deratio est. Si contrarium propositi sit in diuersis generibus aut res diuerso-
 rum predicamentorum significet: tunc propositum est multiplex. Quia si vnu con-
 trariorum multipliciter dicatur etiam et reliquum. Duodecima consideratio
 est. Si aliquid conueniat aliquibus et non ratione eiusdem differentie posite in
 sua diffinitione tunc est multiplex. vt patet de albo quod vt conuenit diffinitur sic
 Album est disgregarium visus. Sed vt conuenit voci sic diffinitur. Album est vox
 bene audibilis. Tridecima consideratio est. Si aliquid conueniat aliquibus
 et non sunt in illa comparabilia illud est multiplex: vt vox et color comparari
 non possunt in hoc predicato album. ideo album est multiplex. Quarta decima
 consideratio est. Si differentia importet res diuersorum generum tunc est
 multiplex. Quinta decima consideratio est. Si propositum vno modo ha-
 beat aliquas differentias et alio modo alias tunc est multiplex. vt patet de albo
 quod vt conuenit colori habet hanc differentiam disgregarium et vt conuenit vo-
 ci habet hanc differentiam bene audibile. Ultima consideratio est. Si pro-
 positum vno modo sit genus: et alio modo differentia ipsum est multiplex. vt al-
 bum quod est species coloris et differentia vocis. Nam vna vox ab altera differt
 quia vna est alba: altera vero non. Sed pro inuentione differentiarum ponun-
 tur due considerationes. Prima est inspiciendum est ad ea que sunt eiusdem ge-
 neris in quo differunt. vt quo modo differt iustitia a fortitudine: et temperantia
 a prudentia. Secunda consideratio est que inspiciendum est ad ea que sunt di-
 uersorum generum: et maxime si non multum differant. quia tunc difficile est in
 eis inuenire differentiam: vt qualiter differt sensus a scientia. Sed pro simili-
 tudinis consideratione due ponuntur considerationes. Prima est que inspiciendum
 est ad ea que sunt diuersorum generum propinquorum: vt vnum sic se habe-
 at ad aliud sicut alterum. vt sicut habet disciplina ad disciplinatum: sic sensus
 ad sensatum. Et sicut se habet visus in oculo: ita mens in anima. Et sicut se

Quarta pars.

quinta pars.

babet tranquillitas in mari ita serenitas in aere. Secunda consideratio est inspicendum est ad ea que sunt in eodem genere: et si aliquid idem in eis inueniatur: tunc sunt in illo similia. Et hec de considerationibus per 20 instrumentis habundandi in sillogismis dialecticis. Huc autem videndum est de utilitatibus eorum

Unde multiplicis distinctio valet. Primo ad ostendendum propositum quia per illam distinctionem fit manifestum quod ostenditur. Secundo valet ut fiat disputatio ad rem et non ad nomen, quia si sit aliquid obscurum non distincto multiplici respondens et opponens ferat suos intellectus ad diuersos sensus. Tertio valet ad non paralogizari et paralogizare, quia qui scit multiplex distinguere non potest per ipsum decipi. Unde non per quodlibet multiplex potest quis paralogizari quia scit multiplex esse verum in utroque sensu. Similiter paralogizare non est proprium dialectico sed a beo negandum est. Sed inuenio differentiarum primo utilis est ad sillogismos de eodem et diuerso quia qui ostendit aliquid qua differre satis ostendit illa non esse eadem. Secundo valet ad definitiones quia unumquodque diffinitur per differentias proprias quibus ab alijs separatur. Similitudinis vero consideratio primo valet ad inductionem, quia in inductione ex singularibus inferitur vniuersale propter aliquod simile in ipsis reperit: et ideo non est facile inducere ignorantibus similia. Secundo utilis est ad sillogismos ex hypothese, quia in sillogismo a transumpto ex vno inferitur alterum propter eorum similitudinem. Tertio valet ad definitiones quia in definitionibus semper primo loco ponit aliquid in quo multa continentur. Exemplum in multitudine distributibus: ut idem est tranquillitas in mari et serenitas in aere: quia utriusque est quies. Exemplum in his que parum differunt ut idem est punctum et vinitas quia vnumque est principium. Et hec de primo libro topicorum.

Liber secundus topicorum est de problematibus accidentis simpliciter et a se solui. Secundi libri topicorum tractatus primi capitulum primum in quo ponuntur diuisiones problematum: et comparat problema accidentis ad problema mata aliorum predicatorum.

Problematum quedam sunt vniuersalia: ut utrum omnis voluptas sit bona an non: et quedam particularia, ut utrum aliqua voluptas sit bona an non. Secunda diuisio problematum est. Problematum quedam sunt constructiua: et quedam destructiua. Et inter hec problemata prius determinandum est de problematibus vniuersalijs quia problemata vniuersalia sunt communiora. Et etiam ostenso quod aliquod predicatum inest subiecto pro quolibet eius supposito satis ostensum habetur quod inest pro aliquo supposito. Et inter problemata vniuersalia prius est determinandum de destructiuis quod de constructiuis, quia problemata destructiua pertinent ad opponerem qui ut in pluribus conatur probare partem negatiua. Et inter hec problemata problema accidentis est difficilimum ad terminandum. Nam in accidentibus licet ab inesse ad esse quod valeat consequentia non tamen semper, quia non sequitur albedo inest erbiopi igit erbiops est albus. In alijs autem predicatis semper ab inesse ad esse valet consequentia. Nam bene sequitur animal rationale inest homini: igit homo est animal rationale, et sicut animal vel gressibile inest homini igit homo est animal vel gressibile. Unde in his problematibus duo possunt accidere peccata. Primum est mentiri. Secundum est transgredi propositam locutionem: ut vocando hominem platanum.

Capitulum secundum in quo docetur terminare problema accidentis.

Determinandum problema accidentis ponitur talis consideratio. Si quis assignet aliquid aliorum predicatorum in esse ut accidens problema est destruendum, ut si quis assignet coloratum accidere albo: aut vir

sesta pars

prima diuisio.
secunda diuisio.

ordo primus

ordo secundus
tertius ordo.

tutem iustitie: aut albedinem coloris: vel ambulacionem moueri mala est assignatio quia a nullo genere denominatiue predicatio de specie dicitur, sed genus de specie uniuoce predicatur. Secundi tractatus primi capitulu in quo docentur terminari problemata simplicis inherentie per locos intrinsecos a substantia vel a concomitantibus substantiam.

prima pars

De terminandis problemata simplicis inherentie per locos intrinsecos a substantia ponuntur aliquę consideraciones. Et primo in simplicibus ponuntur due. Quarum prima est per locum a toto in quantitate, si aliquod predicatum assignetur inesse omni vel nulli uidentur est ne sit instantia in speciebus: et postea in indiuisis, quia facilius est ad pauca inspicere quam ad plura, et si non sit instantia construendum est problema: si uero sit est destruendum, ut si queratur an omnium oppositorum sit eadem disciplina, uidentur est utrum omnium contrariorum sit eadem disciplina: et similiter in priuatiue oppositis. Et ualeat hec consideratio ad construendum et destruendum. Nam si ostendatur aliquid inesse pluribus oportet concedere quod inest omnibus uel dare instantiam. Quod inconueniens sit negare uel nisi detur instantia. Secunda consideratio est per locum a diffinitione. Si aliquid assignetur inesse alicui uidentur est an diffinitio predicari conueniat subiecto uel diffinitioni subiecti predicato, uel diffinitio predicari diffinitioni subiecti et si sic construendum est problema: et si non destruendum est.

iniustus.

Exemplum primum ut si queratur an deus faciat iniusticia: uidentur est quod est iniusticia facere. Et est sponte alicui nocere sine causa quod deo non conuenit ideo deus non facit iniusticia. Exemplum secundum ut si queratur an inuidus sit studiosus videtur est quod sit inuidus.

inuidus.

Et est quod contristatur in bonorum prosperitatibus cum igitur ille non sit studiosus, sequitur quod inuidus non est studiosus. Exemplum tertium ut si queratur an inuidus sit reprehensor, uidentur est quod inuidus: et quod reprehensor. Reprehensor est qui in malorum prosperitatibus

reprehensor

primum documentum
secundum documentum

contristatur: et cum ille in bonorum prosperitatibus non doleat sequitur quod inuidus non est reprehensor. Pro hac autem consideratione tria ponuntur documenta. Primum est quod in diffinitione loco termini minus notum debet poni nomine notum. Secundum quod opponens non

tertium.

debet capere propositionem uniuersalem que habet instantiam sine instantia ne illa negetur a respondente sed eam cum ualente instantia debet sumere. Tertium est in diffinitionibus uel argumentationibus utendum est nominibus ut plures: opinandum uero ut pauci, ut sanatiuum est perfectiuum sanitatis ut multi dicunt: sed utrum sit dicendum est ut medicus. In multiplicibus autem ponuntur quatuor consideraciones.

secunda pars

prima consideratio.

Prima est si multiplex sit, equiuocum et lateat respondentem tunc potest secundum unum sensum construere et secundum alium destrui diuerso tamen modo: quia ad ipsum destruendum sufficit ostendere predicatum alicui non in esse. Sed ad ipsum construendum oportet respondere rem concedere quod si sic sit in aliquibus: ita erit in omnibus, ut si uelimus probare quod non omnis anima sit immortalis sufficit ostendere de aliqua anima quod non sit immortalis. Sed si uelimus probare quod omnis anima sit immortalis oportet ostendere quod si aliqua est immortalis etiam quilibet, non tamen sponte uidentur est pre concessione respondentis pura quando opponens habet rationem communem per quam predicatum inest subiecto, ut geometer ad probandum istam omnis triangulus habet tres non uidentur est pre concessione respondentis. Secunda consideratio est si multiplex non lateat respondentem debet distinguere et tunc uterque sensus construere uel destrui nisi unus sit uerus et alter falsus, ut si queratur an omne oportunitum sit expediens distinguendum est de expediente quia quodammodo est utile et quodammodo est honestum et tunc si uelimus construere probandum est quod omne oportunitum est utile et honestum. Si uero illud oppositum probemur tunc problema destrui. Tertia consideratio est si multiplex sit amphibologicum lateat respondentem debet distinguere et tunc construere secundum unum uerum et secundum sensum falsum destrui ut si queratur an disciplina sit una plurium

secunda consideratio.

tertia.

Respondetur qd hoc potest dupliciter intelligi vno modo qd sit vna pluriū vni⁹ vt finis et alterius vt mediū, vel vnius per se et alterius per accidēs. Alio mō qd sit pluriū vt finium tunc si velimus construere debemus vt vnum probare. Si vero velimus destruere simpliciter tunc debemus probare qd nullo modo sit vna pluriū alias non destrueretur nisi secundum quid. Quarta consideratō est per locum a transumptione debemus nomen obscurum in nomen clarū trāsferre vt hoc vbiū iuestigare i hoc vbiū inq̄rere. Sz ad finitādū pblemata simplicis inherētie per locoa a cōcomitantibus substantiā ponūtur sex cōsiderationes cū tribus regulis et quatuor documentis. Prima cōsideratio est si aliqd assignetur in esse speciei: videndum est vtrū insit generi, et si sic cōstruendū est pbleuma et si non destruendū est, vt si queratur an contingat recte sentire videndum ē an contingat recte iudicare, quia qui sentit quodāmodo iudicat: et si sic cōstruendū ē pbleuma. Secunda consideratio si aliqd assignetur in esse generi videndū est an insit speciei: et si sic construendū est pbleuma, vt si queratur an dispositō sit bona videndum est an disciplina sit bona. Et differt hec consideratio a prima quia prima non semper est constructiua: secunda autem semper est constructiua. Prima regula ē si gen⁹ predicet de aliquo oportet aliquā speciez eius de eodē predicari. S^{ca} est q̄cūq; habēt aliquod genus habent aliquā sp̄ez illius generis. Tertia est de quocūq; predicatur genus denominatiue de eodē predi cat aliqua species eius denominatiue: vt si anima moueatur necesse ē aliqua specie motus moueri. Primū documentum est si opponens non sit p̄optus ad arguendū i aliqua materia debet sumere diffinitiones terminorum ex quibus factis erit argumentario Tertia cōsideratio est respiciendū est ad antecedens et cōsequena, quia si antecedens est verū etiam et consequens. Quarta cōsideratio est si aliqd assignetur in esse de necessitate oportet qd illud semp insit: et ideo aialia non necessario augent. Nam licet animalia semper nutriantur non tamen sp̄ augentur. Similiter scire non est remitti sci quia remitti solum est p̄teritorū scire autem presentium p̄teritorū et futurozū. Secundum documentum est opponens debet dicere respondentem ad propositum in quo est magis idoneus ad arguendū et hoc si respondens neget aliqd necessarium vel apparens ad illud propositum. Non aut si non neget apparens vel necessarium: quia tunc se trāfferre est extraneum dyalectico. Quinta consideratio est si aliqd predicatum assignetur in esse alicui subiecto oportet illud omnibus inesse que cōsequuntur ad ip̄ū vt si homo ē oportet animal esse et similiter corpus. Tertiu documentum est opponens debet cauere ne sumat antecedens difficilius ad probandum qd sit consequēs. Sexta consideratio est si vnum contrariōzū insit aut nō insit subiecto facile potest ostendi de altero quod inest aut non inest, vt si egritudo corpi inest potest ostendi facile qd ei nō inest sanitas. Quartū documentum est qd opponens debet trāfferre nomen minus notum innotius vt pequamino equum a nimum habena: et pro magnanimo magnum animum habens, et p bene fortunato cuius fortuna fuerit studiosa, quē admodū dicit socrates bene fortunatum esse qui animam habet studiosam.

Capitulum secundum in quo terminantur problemata simplicis inherētie per locos extrinsecos siue ab oppositis siue per alios.

De terminandū problemata simplicis inherētie per locos ab oppositis. Et primo per locos a disparatōis ponuntur sex considerationes cum vno documento et duabus diuisionibus. Prima diuisio est. Rerū quedā insit de necessitate qdā vt i plurib⁹ et qdā ad vtrūlibet ex

quarta.

tertia pars.

consideratio
nes.

regule.

documenta.

prima pars.

diuisiones.

Topicorum

considerationes

documentum

secda diuisio

correlatiua

considerationes

scda pars

qua sumuntur tres considerationes. Prima est si aliquid insit vt in pluribus et assignetur inesse de necessitate problema est destruendum: quia quod necessario inest semper inest: non autem quod inest vt in pluribus. Secunda consideratio est si aliqd insit vt in paucioribus et assignetur inesse vt in pluribus problema est destruendum vt si queratur an homines sint vt in pluribus boni: dicendum est qd non sed sunt vt in pluribus mali et in paucioribus boni. Documentum aut tale est si respondens non determinauerit modum secundum quem predicatu inest subiecto tunc debet opponens contra eum instare perinde ac si illum modum determinasset. Tertia consideratio est si aliquis assignet idem sibi ipsi accidere problema est destruendum. vt si quis assignet voluptatem: que secundum prodiu- gum diuiditur in gaudium: iocunditatem et leticiam: accidere leticie problema est destruendum. Secunda diuisio est contraria possunt complecti sex modis. Primo modo quando ambo contraria predicantur de duobus contrarijs: hoc dupl. Primo sic. amicis oportet benefacere: inimicis oportet malefacere. Secdo. sic amicis oportet malefacere: inimicis oportet benefacere. Secundo quando ambo contraria predicantur de eodem subiecto: et hoc dupliciter. Primo sic. ami- cis oportet benefacere amicis oportet malefacere. Secundo sic. inimicis oportet benefacere inimicis oportet malefacere. Tertio quando idem predicatur de ambo bus contrarijs et hoc dupliciter. Primo sic. amicis oportet benefacere ini- micis oportet benefacere. Secundo sic amicis oportet malefacere: inimicis oportet malefacere. et sic sunt duodecim propositiones et sex complectioes inter quas neqz prima secunde neqz tertia quarte contrariantur. quia sicut in illis comple- tionibus vna pars est eligenda et altera spernenda: ita est in alijs. Adodo sper- nendum spernendo non est contrarium. Sed quinta que est eligenda quanru ad vtramqz partem eius contrariatur sexte que est omnino fugienda. Et sic patet qd eidem plura contrariantur. vnum ex parte subiecti: et alterum ex parte predi- cati. Et hac diuisione sumuntur tres considerationes. Prima est si aliquod predicatum assignetur inesse alicui subiecto cui insit contrarium predicati pro- blema est destruendum: cum impossibile est contraria simul esse in eodem. Secunda consideratio si aliquod predicatum assignetur in esse alicui subiecto ad quod sequuntur contraria vel contradictoria destruendum est problema: vt ad ydeas in nobis esse sequitur eas esse immobiles vt dicit Plato. et etia ipsas esse mobiles. quia mouentibus nobis necesse est omnia que in nobis sunt simul mo- ueri: ideo ideo non sunt in nobis ponende. Tertia consideratio si aliquod pre- dicatum habens contrarium assignet inesse alicui subiecto videndum est vtru ei possit contrariu eius in esse: et si non destruendu est problema: vt amicitia non contrariatur odio. qz amicitia est in appetitu concupiscibili: odiu vero est in ap- petitu irascibili. Sed inspiciendo ad opposita penes eoz cosequentias ponunt quattuor coseuerationes. Quarz prima est si aliqd predicatu assignet inesse alicui subiecto. videndu est an contradictoriu subiecti dicatur de contraditorio predica- ti cosequentia ecotratio. et si sic costruendu est pblema. et si no destr uendus est. vt si bonu est suauē tūc nō suauē erit nō bonū. Scda consideratio est si cosequēs sequr ad aūs. videndu est vtru ad cotrariu aūtis sequr cotrariu cosequētis. vt si iustitia est virtus iniustitia est viciū. Et valet cosequētia in ipō incotrarijs non aut ecotratio nisi cotraria se habeant p modū toti? et pris: vt euechia est sanitas igitur egritudo est cacocchia. Tertia consideratio est si aliqd sequat ad aliud vidē- du est si ad puatiue oppositu aūtis sequat puatiue oppositu cosequētis: et si sic cosequētia ē bona. et si nō mala ē: vt si visus est sensus cecitas est infelicitas sen- sus visus. Et valet cosequētia in ipso in puatiue oppositis: sed nō contrario. Quarta consideratio est in reatiue oppositis valet consequentia in ipso. vt si

Liber secundus

duplum est multiplex subduplum erit submultiplex. Et valet hec consequentia in relatiuis secundū esse et non secundum dici vt non sequitur scibile est sensibile: igitur sensus est scientia. Sed ad terminandū pblemata simplicis inherentie p alios locos apdicatis sumunt quideci cōsideratiōes. due pzie a loco a cōiugatis.

Quarū prima est si aliqđ cōiugatoꝝ cōstruatur vl' destruat cū altero videndū est vtrū alia se habeant similr secundū cōiugationē: vt si iustū sit studiosū: iusticia erit virtus. et qđ iuste fit studiose fit. Secda cōsideratio est si cōiugatū predicet de cōiugato tūc cōtrariū predicari predicabit de cōtrario subiecti. vt si bonū est suauē. malū erit triste. et sic qđ iuste fit sciēter fit. qđ ignorāter fit triste fit. Tertia cōsideratio est per locū a gñatiōe: quoz generatiōes sunt bone ipa sūt bona et quozū corruptiōes sunt bone ipa sunt vel fuerūt mala: et similitet in efficiētibz et corruptiōibz. Quarta cōsideratio est inspiciendo ad silia opozter enim in illis inspicere an silr se habeant. vt si disciplina est vna pluriū: ita et opinio et si visum habere sit videre: auditū habere erit audire. Quinta q̄ etiā per locū a fili sumitur est. in filiis nō solū inspiciēdū est ad vnū sed ad multa. qz plerūqz aliqua in vno cōueniūt et in altero drāt. vt cōtingit pla scire: intelligere vero nō plura. Sexta sumpta p locū a maiori est hec si aliqđ predicatū assignet inesse alicui subiecto videndū est an ad ipm sumptū cū hoc aduerbio magis sequatur predicatū cum eodē sumptū. vt si voluptas sit bona: magis voluptas erit magis bona. Septima ab eodē sumpta est: si duo predicata se habeāt ad idē subiectū sic qz vnū eoz videf magis inesse qz alterū tūc si illud qđ magis videf inesse nō inest nec illud qđ minus. et si illd qđ min⁹ videf inesse inest et illud qđ magis.

Octaua silr est si vnū predicatū se habeat ad duo subiecta sic qz magis vni videt inesse qz alteri: tūc si pmo non inest neqz scdo. Nonā cōsideratio p eundē locū supra est. si duo predicata se habeāt ad duo subiecta sic qz vnū magis videf inesse suo sbo qz alteri suo sbo tūc sit prius pmo nō inē neqz scdo. Decia p locū a fili ē si duo predicata silr se habeāt. ad vnū subiectū: tūc si vnū inest illi et alterū. Undecima cōsideratio p eundē locū est si vnū predicatū silr se habeat ad duo subiecta: tūc si vni inest et alteri. Duodecima cōsideratio silr est si duo predicata similr se habeant ad duo subiecta: tūc si primū inest primo et scdm scdo. Tridecima cōsideratio inspiciendo ad ea q̄ videntur inesse est si aliquid appositū alicui faciat ipsum tale cū prius non esset ipfuz est tale. Quartadecima est si aliquid appositū alicui faciat ipm magis tale ipm est magis tale. Quintadecima est si aliquid inest alicui cū hoc aduerbio magis: inest ei simpliciter. Et valet iste cōsiderationes ad construendū et non ad destruendū. Tandem ponitur cōsideratio partim dialectica et partim sophistica que est hec. Si aliquid inest secundum partem sufficientem denominare suū totū tūc inest simpliciter et si non inest simpliciter inest secundum partem sufficientem temporis vel loci vt pater sex est exemplis. Primum est non sequitur aliqui sunt studiosi puta liberales et casti naturaliter igitur sunt studiosi. Secundum est non sequitur cōtingit aliquid nō corrumpi igitur non corrumpitur. Tertium est non sequitur egrotis expedit dicta: igitur dicta expedit. Quartum non sequitur in aliquo loco est tantum vnū igitur est tantum vnū. Quintum est non sequitur bonum est mactare patrem in trinallis igitur bonum est mactare patrem. Sextum est non sequitur expedit medicari quando quis egrotat: igitur expedit medicari qz ibi arguit a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Mani simpliciter dico quod sine appito dico. Et hec de secundo lib 20 topicorum.

Liber tertius topicorum est de pobleumatis accidentis comparati et contracti ad mores: et contracti non comparati: et comparati non contracti.

tertia pars.
a cōiugatis.

A gñatiōe.

a simili.

a maioribz.

ab his qz videtur inesse

Capitulū primum tertij libri in quo terminantur problemata vniuersalia,
Et primo pro comparatis et contrariis ponuntur aliquę consideraciones.

prima pars

On enim ponetur consideraciones de his que multū distant: quia nemo dubitat beatitudinē esse eligibiliorē diuitijs: sed ponetur consideraciones de his que parum distant: quia difficile est cognoscere quod eorum est eligibilius. Ex parte igitur eligibilis ponuntur septem consideraciones. Primum est bonum diuturnius est ma-

ab eligibili

gis eligendum minus diuturno. Secunda que sex complectitur est illud est magis eligendum quod eligit vir prudens, vir bonus: lex recta, studiosi: scientes: in vniuscuiusq; genere plures vel omnes. Et in medicina que plures medici eligunt sunt eligibilia et bonum semper est eligendū quia bonum omnia appetunt: aliqua tamen in aliqua scientia sunt magis eligēda que non sunt simpliciter magis eligēda. Sed inspiciendo ad bonum in communi ponuntur tres consideraciones. Prima est illud quod est in genere melius est eo quod non est in genere vt iusticia que est in genere moris: melior est iusto quod non est in genere. Secunda est quod est eligendum propter se: vt sanum esse: est magis eligendum eo quod eligitur propter aliud vt exercitari. Tertia est quod est eligendum per se est magis eligendum eo quod eligitur per accidens: vt magis eligimus amicos esse iustos quā inimicos esse iustos: quos eligimus esse tales vt non noceant nobis.

a bono

a cā boni.

Et sic differt hec tertia consideratio a secunda: quia secunda querit de hijs q̄ ordinantur ad inuicem, tertia vero non. Inspiciendo autem ad causam boni in communi ponuntur due consideraciones. Quarum prima est illud est magis eligendum quod est per se causa boni q̄ illud quod est per accidens causa boni, vt virtus est eligibilior fortuna. Secunda est qd̄ per se est causa mali est magis fugiendum eo quod est per accidens causa mali: vt viciū est magis fugiendū q̄ causa. Inspiciendo autē ad causam formale ponuntur due consideraciones. Prima est qd̄ est bonū vnicuiq; est eligibilius eo qd̄ est bonū alicui solū, vt sanū fieri melius est q̄ secari. Secda est qd̄ per suam naturā est bonū: melius est eo quod non est bonū per suā naturā vt iusticia melior est iusto.

a causa formali boni.

a causa materiali boni.

Inspiciendo ad causā materialē ponuntur tres consideraciones. Prima est qd̄ melioribus cōuenit vt deo et angelis melius est eo quod eis non cōuenit: Secda est qd̄ est propriū melior: vt deo et angelis melius est cōmuni bus per que ab alijs non differunt. Tertia est quod est in melioribus et honorabilioribus: melius est eo qd̄ non est in illis: vt sanitas que est in interioribus: melior est robore et decore que sunt in exterioribus.

a cā finali

a causa efficiē

Sed inspiciendo ad causam finalē ponuntur quatuor consideraciones. Prima est finis est eligibilior medijs ordinatis ad ipsum. Secunda est mediōrum ad eundem finē ordinatoꝝ qd̄ est ei propinquus est melius. Tertia est mediōrum ad diuersos fines ordinatoꝝ qd̄ ad finē ordinat meliorē melius est. Quarta est mediū possibile est magis eligendū medio impossibili. Sed inspiciendo ad causas efficientes ponuntur vndecim consideraciones. Prima est duoz effectiuoz quorū finis est melior ipsius est melius, vt virtus effectiua beatitudinis melior est medicina effectiua sanitatis: Secunda consideratio est si talium duorum effectiuorum finis vnius magis excedat finem alterius quam ille alter finis suum effectiuum excedat: tunc effectiuū primi finis melius est secūdo fine vt beatitudo magis excedit sanitatem q̄ sanitas medicinam: ideo virtus est melior sanitate. Tertia consideratio est bonozum honorabiliū quod est ppter se eligendum melius est eo quod propter aliud eligitur, vt amicitia que propter se eligitur melius

or est pecunijs que propter aliud eliguntur. Quarta consideratio est si sint aliqua duo sibi similia et nesciamus quod eorum magis eligendum sit tunc illud est magis eligendum ad quod plura sequuntur bona. Quinta consideratio est si ad idem sequantur plura per prius et posterius, quod per posterius sequitur melius est eo quod per prius sequitur: ut ad adificere sequitur prius ignorare et postea scire: ideo scire melius est quam ignorare. Sexta consideratio est plura bona sunt paucioribus magis eligenda: dum tamen illa non ordinantur ad eundem finem. Quia ubi unum propter alterum: ibi unum tantum. Septima consideratio est nihil prohibet quaedam non bona quibusdam bonis esse eligibilia, ut beatitudo cum parva tristitia est magis eligenda quam fortitudo cum iustitia.

Octava consideratio est bonum quod cum delectatione possidetur est magis eligendum quam bonum quod cum tristitia possidetur. Nonna consideratio est unum quod bonum magis est eligendum in tempore in quo magis proficit quam in tempore in quo minus proficit, ut prudentia in senectute magis quam in iuventute.

Nemo enim iuvenes eligit duces eo quod non constat eos esse prudentes. Similiter fortitudo et temeritas maxime profunt in iuventute. Magis enim iuvenes quam senes a concupiscentia molestantur. Decima consideratio est quod semper prodest eligibilis est eo quod aliquando prodest solum. Undecima consideratio est bonum quo habito altero non indigemus est eligibilis eo quo habito indigemus altero, ut iustitia eligibilior est fortitudine. Nam si omnes iusti essent nihil utilis fortitudo, si vero omnes essent fortes utilis esset iustitia. Per hoc enim vero a generatione et corruptione sumitur talis consideratio. Quorum generationes sunt eligende ipsa sunt vel erunt eligenda: et quorum corruptiones sunt eligende ipsa sunt vel fuerunt fugienda. Sed inspiciendo per locum a simili sumuntur undecim considerationes. Prima est illud est eligibilis quod est bono similis. Secunda est illud est magis eligendum quod est meliori similis et hoc in bonis et non solum in ridiculis. Nam simia similior est homini in ridiculis quam equus: et tamen non est eligibilior equo. Tertia est illud quod est similis meliori in multis bonis est eligibilis eo quod est similis peiori.

Quarta est magis nobile et quod cum difficultate acquiritur est eligibilis minus nobili et quod sine difficultate acquiritur. Quinta est bonum proprium melius est bono communi. Sexta est si aliquis est altero melius optimum illi us erit melius optimum alterius, ut sicut homo melior est equo: ita optimum hominum melior est optimo equo. Septima est illa sunt magis eligenda que volumus amicos participare quam que non volumus amicos participare: ut beneficere melius est quam videri benefacere. Octava consideratio est bonum ex circumstantia est magis eligendum bono simpliciter siue necessario, ut bene vivere melius est quam vivere, non tamen meliora sunt magis eligenda: quia melius est philosophari quam ditari: et tamen indigenti melius est ditari quam philosophari.

Nonna est illud cuius posse non est ab alio: eligibilis est eo cuius posse est ab alio: ut iusticia eligibilior est fortitudine. Decima est si unus est sine altero et alterum non est sine illo tunc illud est magis eligendum: ut potestas sine prudentia non est eligenda: prudentia vero sine potestate est eligenda. Undecima est si sint duo bona quorum unum negamus nobis inesse ut alterum videat inesse tunc illud alterum est eligibilis: ut studere negamus ut ingeniosi esse videamur. Sed inspicendo ad presentiam et absentiam boni ponuntur quatuor considerationes.

Prima est si sint duo bona de quorum ammissione vituperamur illud est melius de cuius ammissione magis vituperamur. Secunda est si sint duo bona de quorum ammissione sumus tristes illud est melius de cuius ammissione

Aggratide.

6 simili

ad presentia et absentia.

tristitia minus vituperantur. Tercia est eorum que sub eadem sunt specie illud quod habet propriam virtutem melius est eo quod non habet. et secun non quod magis habet: secundum hoc melius est. Quarta est si aliquid appositum alteri faciat ipsum bonum melius est eo quod non facit ipsum bonum. Inspiciendo autem ad casus: actus: et operationes ponuntur octo considerationes. Prima est quor casus actus. et eparioes. sunt magis eligende. ipsa sunt magis eligenda. vt si quod iuste fit melius est eo quod fortiter fit: iustum melius erit q̄ forte. Secunda est si aliquid est magis bonum respectu vnius q̄ alteru tunc magis bonum est magis eligendum. Tercia consideratio est si sint aliqua eligibilia vno et vnum illorum est magis eligendum respectu vnius terciū illud est simpliciter magis eligendum. Quarta est cuius superbabundantia est magis eligenda ipsum est magis eligendum: vt amicitia eligibilior est pecunijs. Nam magis eligenda est superbabundantia amicitie quā pecuniarum. Quinta est illud cuius causa sum? eligibilis est eo cuius non sum? causa. vt amicitia eligibilior est pecunijs. Sexta est illud quod appositum alteri facit totum magis eligendum: eligibilis est eo quod eidem appositum non facit totum magis eligendum. Habet tamen hec consideratio instantiam in instrumentis. Nam ars fabricatoria cum ferra eligibilior est eadem arte cum falce: et tamen ferra non est melior falce.

Septima consideratio est duorum bonorum illud quod appositum minorum bono non facit totum magis bonum est magis eligendum. Octaua est duorum bonorum illud quod ab aliquo ablatum facit residuum minus bonum est magis eligendum. Sed ex parte boni ad aliud relati sumuntur sex considerationes. Prima est illud est magis eligendum quod propter se eligitur q̄ quod propter gloriam vt sanitas eligibilior est decore. Secunda est quod est eligendum propter se et propter gloriam est magis eligendum. Tercia est quod est propter se magis honorandum est magis eligendum. Quarta est quod est vtile ad omnia vel plura est magis eligendum. Quinta est si duobus bonis insunt alique conditiones tunc delectabilis est magis eligendum. vt quod est propter virtutes eligibilis est eo quod est propter voluptates. et quod impedit virtutes fugibilis est eo quod impedit voluptates. Et hec de considerationibus pro terminandis problemata contractis et comparatis. Sed ad terminandum problemata contracta et non comparata possunt ille eadem considerationes poni. quia si aliquis ostendat honorabilis esse magis eligendum satis ostendit q̄ honorabile est eligendum. Ad terminandum autem problemata accidentis comparata et non contracta ponuntur quinque considerationes. Prima est si aliquid secundum naturam extrale illud est magis tale. Secunda est illud quod oppositum alteri facit ipsum tale est magis tale. Tercia est duobus bonis vni et eidem appositis quod facit totum magis tale est magis tale. Quarta est ablati duobus bonis ab aliquo quod facit residuum minus tale est magis tale.

ab acibus et cassibus:

a bono relato

secda pars.

tertia pars.

prima pars

Unde magis talia sunt que suis contrarijs impermixtiora sunt. vt albus est quod est nigro impermixtus. Quinta est illud quod suscipit magis rationem alicuius est magis tale. vt magis albu est quod est magis disgregatum visus: Secundo capitulu in quo terminantur problemata particularia et indefinita. Terminanda problemata particularia possunt assumi considerationes predictae quia qui ostendit predicatum vniuersaliter alicui in esse satis ostendit illud particulariter inesse. Et possunt talia problemata terminari per locu a casibus: a coniugatis: a generatione et corruptione: a maiore ad minus. Pro quor terminandis ponitur tres considerationes. Prima est si aliquid in vno genere videat esse magis tale quā aliud in suo: genere tunc si

primum non est tale nec secundum ut si disciplina non est bona nec voluptas. Secunda est non solum est videndum in his que sunt diversorum generum sed in his que sunt eiusdem generis. ut si dilectio non est bona nec disciplina. Tercia est in problematibus particularibus debemus uti hypothese. ita que si sic est in uno ita etiam in quolibet. Nam qui hypothese utitur problema facit universale particulariter positum. Nam particulariter concedentem oportet vel confiteri ut si quis velit probare animam hominis esse immortalem debet supponere que si est sic in una ita et in quolibet. Ad terminandum vero problema indefinitum ponuntur quatuor considerationes cum uno documento. Prima consideratio est: problema indefinitum potest tantum modo per unum destrui et per duo constitui. Destru per suam contradictionem: et constitui per suam viam vel particularitatem: ut hec voluptas est bona per istam omnino voluptas est bona. vel per istam quedam voluptas est bona. Secunda consideratio. est problema indefinitum sumptum cum una determinatione interimit dupliciter ut hec voluptas est bona et voluptas non est bona: per hanc omnis voluptas est bona. vel hanc nulla voluptas est bona. Tercia est problema indefinitum sumptum cum duabus determinationibus destruit tripliciter ut istud tantum voluptas est bona per hanc omnis voluptas est bona. vel per istam nullam voluptas est bona: vel per istam plures voluptates sunt bone. Quarta est problema indefinitum sumptum cum tribus determinationibus quod dupliciter destruit: ut hec sola prudentia que est una virtus est scientia interimit per istam omnis virtus a prudentia est scientia. vel per istam prudentia non est scientia. Documentum autem tale est si subiectum problematis particularis sit terminus communis videndum est ad omnia inferiora eius usque ad individua: et si predicatum non insit alicui inferiori destruendum est problema: si vero insit construendum est. ut si rempus moveatur oportet ipsum aliquam speciem motus moveri. Et si anima sit numerus oportet que sit numerus perfectus vel habundans. Et hec de tercio libro topicorum.

¶ Quartus liber topicorum in quo terminantur problemata generis et differentie.

secunda pars.

documentum.

Est hec que dicta sunt dicendum est de problematibus generis et differentie quia sunt elementa definitionis. Unde ad terminandum problemata generis primo ponuntur undecim considerationes destrucive. Prima est si aliquid assignetur esse genus alicuius: videndum est utrum predicetur de omnibus inferioribus eius et si non mala est assignatio: et ideo bonum non est genus ad voluptatem cum non omnis voluptas sit bona. Secunda est si genus non predicetur inquit de specie sed in quale mala est assignatio: ideo album non est genus nigris. Tercia est si genus et species non ponantur in eodem predicamento mala est assignatio. Quarta est si genus participet speciem mala est assignatio. Nam participare est rationem participati suscipere ideo species debet participare genus et non e contra. Quinta est si species de aliquo predicatur de quo non predicetur genus mala est assignatio: ideo opinabile quod predicatur de non ente non est genus entis. Sexta est si nulla species generis assignati predicatur de illo cuius assignatur genus mala est assignatio: et ideo motus non est genus voluptatis cum nulla species motus de voluptate predicatur. Septima est si species de pluribus predicatur que genus mala est assignatio quia genus semper de pluribus que species predicatur. Octava est si genus et illud enim fuerit assignatum de equalibus predicatur mala est assignatio ideo primus non est genus ad principium quia de pluribus dicitur genus que species. Nonna est si genus assignatum predicatur solum de differentibus numero mala est assignatio: ideo indivisibile non est genus ad lineas rectas. Decima est si superiora generis assignati non predicentur de illo cuius est assignatio mala est assigna-

prima pars.

Topiconum

secunda pars

tio: ideo prudentia non est genus ad scientiam. Ultima est si genus vel aliquod superius eius participet speciem mala est assignatio. Secundo per eisdem problematibus ponuntur tres considerationes constructivae. Prima est si genus assignatum predicetur in quod de specie tunc videbitur esse bene assignatum: et ideo latio genus est ad ambulationem. Secunda est si omnia superiora generis predicentur de specie in quod: bona est assignatio. Tertia est si differentia generis predicetur de specie et contentis sub ea bona est assignatio. Inspiciendo autem ad differentias

tertia pars.

ponuntur tredecim considerationes. Prima est si quis ponat differentiam pro genere mala est assignatio. cum differentia predicetur in quale. Secunda est si quis ponat differentiam sub genere mala est assignatio quia quod est sub genere participat genus: differentia autem non participat genus sed tantum species vel inordinatum. Tertia est si quis ponat genus sub specie male assignat: ideo continuum non est genus ad continuum. quia omne continuum est continuum et non e contra. Quarta est si quis ponat differentiam sub specie male assignat. quia sepe differentia de equalibus vel pluribus predicat quod genus. Quinta est si quis ponat genus sub differentia ut numerum sub impari vel colorem sub disgregatum in ale assignat. quia genus de pluribus predicatur quod differentia. Sexta est si nulla differentia generis predicetur de eo cuius fuerit assignatum mala est assignatio. vel si aia non est numerus perfectus neque abundans non est numerus. Septima est si species sit prior genere et ipsum interinat mala est assignatio. Octava est si species aliquid participet de contrario generis mala est assignatio. Nonna est si spes possit amittere genus vel differentiam mala est assignatio. Decima est si spes de aliquo potest de quo non predicatur genus mala est assignatio. Undecima est si spes est eque mala est assignatio. Duodecima est si genus non habeat nisi unam speciem nec natura sit plures habere: tunc non est genus illius speciei. Ultima consideratio si genus predicetur transumptive de specie: mala est assignatio. ideo consonantia non est genus temperantiae: cum omnis consonantia proprie sit in sonis. Et haec de considerationibus superius per locos intrinsecos. Sed per locos extrinsecos ponuntur aliquae considerationes. Et primo inspiciendo ad contraria ponuntur octo. Prima est si genus non habens contrarium habeat speciem mala est assignatio. Secunda est si genus habeat contrarium tunc contrarium speciei debet esse in eodem genere. Tertia est si contrarium speciei non sit in genere assignato sed sit ipsum genus: mala est assignatio. Quarta est si genus et species habeant contrarium et generis sit medium: non autem sanitatis et egritudinis. Quinta est inter genus et suum contrarium debet esse eodem modo medium sicut inter speciem et suum contrarium.

quarta pars.
contraria.

Sexta est medium debet poni in eodem genere cum suis extremis. Septima est si genus habeat contrarium species autem non: mala est assignatio. Est tamen instantis quia egritudo contrariatur sanitati: febris autem non habet contrarium. Octava est si contrarium speciei non sit in eodem genere vel alio genere vel in eodem non est eiusdem generis: mala est assignatio. Inspiciendo autem ad coniugata ponitur talis consideratio si principale sit genus principale concretum predicatum erit genus ad concretum subiecti: similiter inspiciendo ad similia: ut suaue similiter se habet ad voluptatem: et proficiens ad bonum. Inspiciendo vero ad generationes et corruptiones ponitur talis consideratio si terminus significans generationem vel corruptionem assignetur esse alicuius videndum est an ea quae descendunt a predicato sint eorum genera quae descendunt a subiecto. ut si fieri sit genus ad edificari: etiam et factum esse ad edificatum esse. Et si corrupti sit genus

coniugata.

simila
generationes
et corruptiones

ad dissolutū etiā et corruptio ad dissolutionē: et corruptū esse ad dissolutū esse. Inspiciendo autē ad priuatiue opposita ponuntur due considerationes. Prima est si priuatiue oppositū speciei sit in eodē genere: mala est assignatio. Secunda est si predicatū sit genus ad subiectū: priuatiue oppositū predicati erit gen^{us} ad priuatiue oppositū subiecti. Quasi si oppositū in opposito: et oppositū in opposito.

Contradictoria

Inspiciendo autē ad contradictoria ponitur talis consideratio si predicatū sit gen^{us} ad subiectū contradictoriū subiecti erit genus ad contradictoriū predicati, vt si suaue sit bonū: nō bonū erit nō suaue. Sed inspiciendo ad relatiue opposita ponuntur septem considerationes. Prima est si species dicatur ad aliquid genus nō non mala est assignatio nō tamē e contra, quia disciplina que est gen^{us} grammatice dicitur ad aliquid: species vero non. Secunda est si species nō dicatur ad idem cū genere mala est assignatio. Tertia eōia superiora speciei debent ad idē dici cū spē. Quarta est spēs et genus debet ad idē dici sub eodē casu. Est tamē instātia d^{istinctio} contrario et diuerso. Quinta est si genus et species ad idem dicantur sub eodē casu bona est assignatio. Sexta est si genus et suū correlatiuū dicantur ad conuertentia: mala est assignatio. Septima est: si oppositū speciei sit in oppositū generis: bona est assignatio, vt si sensus sit scia: scibile erit sensibile: quoda tamen sunt scibilia: sensibilia vero nō. Unde relatiua sunt triphica, quia quedā semper insunt bis ad que referuntur: vt habitus et dispositio in habituato et disposito. Alia vero nō de necessitate insunt: vt scientia et scibile in quo nō semp est scientia.

Relatiue

Alia vero non possunt in esse: vt cum contrarium refertur ad suū contrarium. Et hac diuisione potest poni talis consideratio si genus est in aliquo in quo non ē species mala est assignatio: ideo mansio nō est genus memorie cum mansio sit in manente et memoria in anima. Sed inspiciendo ad actum et habitum ponuntur sex considerationes. Prima est si habitus ponatur genus actus mala est assignatio: ideo sensus non est genus motus. Secunda est si habitus ponatur genus potentie sequentis ipsum mala est assignatio: ideo abstinentia ire non est genus mansuetudinis. Tertia est si habitus ponatur species alicuius consequentis quod est prius tempore eo mala est assignatio: ideo ira nō ē genus tristitie. Illam tristitia est causa ire. Quarta est si genus et species non sint nata fieri circa idem mala est assignatio: ideo timor non est genus tristitie, quia timor est in aiositatis: et tristitia in concupiscibili. Quinta est si species participet genus scdm qd mala est assignatio. Sexta si genus sit pars integralis speciei mala est assignatio.

diuisiones

act^{us} et habit^{us}

Si inspiciendo ad moralia ponuntur quindecim considerationes. Prima est si quis ponat aliquid vituperabilem vel fugendorū sub potētia mala est assignatio: ideo male agere non est genus ad posse praua agere quia deus et studiosus possunt praua agere: qui tamē nō sunt mali. Secunda consideratio ē si quis ponat potestatem sub parte eligibili male assignat: cū potestas eligēda sit propter actū. Tertia est si aliquid sit in pluribus generibus et in vno solo ponatur mala est assignatio. Quarta est si differētia assignetur esse gen^{us} mala est assignatio: ideo stupor nō est genus admirationis. Quinta ē si passio assignetur esse genus subiecti mala est assignatio: ideo immortalitas non est genus vite eterne. Sexta est si qd passionem generis assignet esse gen^{us}: mala est assignatio. Septima si qd nullū est assignetur esse genus: mala est assignatio. Octaua est si quis assignet illud quod sequitur ad omnia esse genus ad illa mala est assignatio: ideo ens nō ē genus ad omnia, quia tunc omnia essent eiusdem generis. Nonā est si genus assignatū sit in specie: mala est assignatio. Decima est si gen^{us} sit equiuocū mala est assignatio: cū genus debeat vniuoce de speciebus predicari. Undecima ē si genus et species habeant contraria quorum vnum se habeat melius et al

moralia.

ter ut peior: si melius loco peioris ponat mala e assignatio. Quodertia est si spe
 nes sint se habeat ad duo genera quoz vnu est meli? altero tuc si ponat sub peio
 re mala est assignatio. Tredertia e si gen? suscipiat magis r min? etia r spes
 Quarcadertia e si duo genera coparat ad ea de spem r vnu eoz magis videt ee
 gm? qz alter: tuc si primu no e gen? neqz secudu. Ultra e si due spes equaliter
 se habeat ad duo genera: tuc si vnu eoz est gen? etia et reliquu. Et hec de consi
 siderationib? destructivis. Reliquu aut esse videt vt ponat due consideratões con
 structivine cu trib? differentis inter gen? r differentia r vno documeto. Prima con
 sideratio est si aliqd assignet esse gen? oportet ipm de pluribus differentib? spe p
 dicari in quid. Et sic differt genus a differentia triplr. Prio qz de plibz pre
 dicat qz dra. Secundo quia magis significat rem significantem per speciem
 quaz differentia vt animal magis indicat quid est homo qz gressibile. Ter io qz
 differentia se habet per moduz qualificatis respectu generis. Scda consideratō
 test si principale sit gen? principalis etia et cōcretu erit genus cōcreti: vt si sciētia
 sit genus musice sciens erit genus musici. Documētū aut tale ē si aliqd sequa
 tur vt in plibus ad aliud esto q difficile sit probare illud non esse gen? ad aliud
 nō tamen oportet ipsum esse genus. vt licet ad fieri vt in pluribus sequat nō esse
 non tamē fieri ē genus ad non esse vel ecōtra. Et hec de quarto libro topicorū
 Aristotelis. Liber prim? elenchorū ē de argumētationibus sophisticis quo ad
 earum constitutionem r vt cadunt in vsum opponēntis: et continet tres tractatō
 nes. Primus est de esse syllogismi sophisticī r causis eius et generibus disputa
 tionū et metbaz r de fallacijs peccatibus in forma in p̄ru per eas opponēs vni
 tur ducere respōdētē ad metbam redargutionis. cuius sūt quatuor capitula.
 Primi libri elenchorū primū capitulū in quo determinat de esse syllogismi
 sophisticī et causis eius de generibus disputationū et de generibus metbarum.
 Sophisticis aut elenchis et de his qui vidētur elenchis: sunt aut para
 logismi et nō elenchis dicemus incipientes a primis secundū naturā. Un
 de syllogismozū quidā sūt veri syllogismi. alij sunt qui nō sunt tales quales ap
 parēt. Quod pars p simile. Primo in animatis qz alij vere habēt habitū.
 Alij vero vidētur habere qui tamē nō habēt s; se tribualiter inflant. Et alij
 sūt de facto pulchri. Alij vero apparēt esse non sime sed se cōponūt. Scudo
 in inaiatis que de vere sunt argētea vel aurea. Alij vero vidētur secūdū sensū
 argētea vl aurea r nō sūt vt licargirea: flagnea. auricalcea r felle tincta aurea
 ergo etia est silks q nō est talis qlis apper sic est elenchus sophisticus. Et ille hēt
 eaz apparētie qz p eū imperiti decipiuntur. hēt etia eaz defectus qz ois sylks con
 cludit ex p̄missis suā cōclusionē: nō sic est aut de elenchis sine silks sophisticis:
 qz licet sint multi inter eos: tamē locus qui sit per noia est apertissimus r publi
 cissimus: qm nō est per ipsas res disputare sed noibus pro rebus vtimur notis.
 Et sic patet q syllogismi sophisticī hnt eam apparētie: qz p eos arbitramur ita
 esse in rebus sicut est in noibus. ita q sicut nomē est vnu credimus q res sit vna
 Hnt etia causas defectus: qz nō est sic in rebus sicut in noibus. Itā noia quides
 finita sūt et orōnū multitudo: res aut numero infinite. Necesse est ergo plura ea
 dem orationē et vnu nomē significare. Et sicut qui nō sunt p̄p̄ri numerare faci
 le expellunt a sciētibus numerare. Ita qui ignari sunt virtutū nominū facile pa
 ralogsant. Et hec de causis formalibz sillogismi sophisticī. Sed pro causa fina
 li et efficiente ponūtur tres p̄positiōes. Prīa est q hec ars sophistica vtilis ē
 ipsi sophiste. qz per eam sophista potest cōsequi finem suū: qui est videri sapiens
 magis qz esse. vt patet per definitionem artis sophistice. Ars enim sophistica
 est apparens sapientia et non existens. Sophista autem est vir copiosus ab
 apparente sapientia r nō exire. Adodo per hāc sciētiā sophista videt esse sapiēs

quinta pars

probemū.

prima pars.
 scda
 tractatus.

cā formalis.

scda pars.

cū nō sit quia videtur facere opa sapientis. puta nō mēiri de his quenduit. et
 mēriem manifestare: cū tame illa nō faciat. p argumētationē enim sophistica
 videtur ostēdere mēiri respōdētē cū tñ nō faciat: igit illa ars vtilis ē ipsi sōphi
 ste. - Scōs ppositio sophista ē causa efficiēs huius artis. Nam hęc ars maxi
 me apperit a sophista cui p eam possit videri sapiēs cū tñ non sit vt patet in dis
 putatione sophistica. Sūt autem quattuor disputationes. s. doctrinalis. dia
 lectica. rētratiua et litigiosa. Disputatio doctrinalis ē que ex propriis principis
 cuiuslibet discipline r nō ex his que videntur respōdētī syllogizat. Et in tali
 oportet aōiscētem credere. Disputatio vero dialectica ē que ē collectiua cōtra a
 ditionum ex pbabilibus. Disputatio vero rētratiua ē que syllogizat ex his
 que videtur respōdētī: et necesse est eū scire qui se simulat habere scientiā. Dis
 putatio vero litigiosa ē que ex his que videntur pbabilia non sunt autem syllogi
 zat. De disputatione doctrinali dictū ē in analēticis. De dialectica vero et rē
 ratiua in alijs. Hūc autē de agōisticis dicēdū ē p quarū fine ponit terna pro
 positio. Quinq; sūt methē ad quas opponens sophista mritū suū respōdētē
 ducere nō autē vere scō apparēter. Et iurer bas primo intēdit ducere ad re
 dargurionē. Scō ad fin. Tertio ad inopiabile. Quarto ad solocismū
 Quinto ad nugationē. Capitulū scōm in quo determinat de sex fallacijs idictionē.
 f. Illatiarū quā sūt in dictione r quā extra dictionē. Fallacie in dictione
 sūt equiuocatio apbibologia. cōpositio. diuisio. accētus r figura ditionis
 vt pōt patere p in ductionē r etiā p syllogismū sic. Tot sūt fallacie in ditione q
 modis cōtingit nō eisōē noibus vel orōmb⁹ eisōē vri. s; hoc cōtingit sex modis:
 igit vnoe p prio modo fallacie equiuocationis ponit talis paralogism⁹. quicūq;
 dicit sūt sapientes. gramatici dicit: igit gramatici sūt sapientes. ibi enim ē
 equiuocatio ex parte deli dicit q significat disciplinā dāre et disciplinā accipe
 re. Scō p scōo modo ponit illis quicūque expediunt bona sūt. mala expediunt:
 igitur mala bona sūt. ibi est equiuocatio ex parte deli ex pēdiēs. Pro tertio ve
 ro ponitur duo paralogismi. Primus est quicūq; surgebat stat. scō scōēs surge
 bar. ergo scōēs stat. Scōs est quicūq; sanabatur sanus est. scō laborās sanabatur
 igitur laborās sanus est. Alidior ē distinguēda qz vel subiectū accipitur pro
 presentib⁹ vel pro pteritis. Scō p prio mō apbibologie ponitur talis paralo
 gismus. quoscūq; vellē me accipere vellē q ipi acciperēt me. scō pugnātes vellē
 me accipere: ergo vellē q pugnantes acciperent me. Alidior est distinguēda qz vel
 li pugnātes regitur a parte ante vel a parte post. Pro tertio autē modo ponunt
 quattuor paralogismi. Primus est qd quis scit hoc scit: scō lapis dicit quis scit: er
 go lapis scit. Scōs est qd quis videt hoc videt: scō columnā quis videt: ergo co
 lūna videt. In vtroq; maior est distinguēda qz vel li hoc est nominariui casus et
 sic est falsa: vel accusariui et sic est vera. Tertius est quod tu dicis esse hoc dicis
 esse: scō lapis dicit tu dicis esse: ergo tu lapis dicis esse. Quartus est quicūq;
 dico cōtingit dicere: scō tacētē dico: ergo cōtingit tacētē dicere. Et sic patet q
 equiuocatiōis et apbibologie trs sunt modi. Primus est qñ dicitio vel oratio pri
 cipaliter plā significat. Scōs est qu dicitio vel oratio significat aliqd pprie r ali
 ud improprie. Tertius est qñ cōpositū plā significat: separatiū rō simpli vt scit
 et scim. nā vtrūq; vnū significat ambo autē plura. Sed pro primo modo fallacie
 cōpositiōis ponitur duo paralogismi. Prim⁹ est quicūq; possibile est ambulare
 possibile est q ambulat. scō sedentē possibile est ambulare: ergo possibile est q se
 dētē ambulat. Scōs est quicūq; possibile est scribere possibile est q scribat: s; nō
 scribentē possibile est scribere. ergo possibile est q nō scribēs scribat. Alidior pōt
 esse cōposita et sic est falsa. vel diuisa et sic est vera. Pro scōo autē mō etiā ponit

tertia pars.
doctrinalis.

dialectica.
retratiua
litigiosa.

cā finalis.

equiuocatio.

apbibologia

modi pōiti.

compositio.

tur uno fallacisimi. Primus est quicūq; scit lras nūc didicit illas antiqui grama-
 ricus scit lras: igitur nūc didicit illas. Maior est distinguēda, q; vel li nūc dederat
 li scit et sic est cōposita vera, vel li didicit et sic est diuisa falsa. Scōs est q; pōt vnus
 solū ferre nō pōt plā ferre: sed qd pōt plā ferre pōt vnū solū ferre: ergo qd potest
 plura ferre nō pōt plura ferre. Minor est distinguēda: q; vel li solū dederat li
 vnū: et sic est cōposita vera, vel li potest: et sic est diuisa falsa. Sed pro primo mo-
 do fallacie diuisionis ponitur duo paralogisimi. Primus est quicūq; sūt duo et tria
 sūt paria et imparia: sed quinq; sunt duo et tria, ergo quinq; sunt paria et impa-
 ria. Maior est distinguēda q; vel li et copulat inter terminos: et sic est cōposita
 falsa: vel inter ppositiōes: et sic est diuisa vera. Scōs paralogisim⁹ est quicūq;
 est alicui tantūdem et ampli⁹: est eidem equale et maius, sed aliqd est alicui tan-
 dem et amplius: ergo est ei equale et mai⁹. Minor autē est distinguēda: q; aut ē
 cōposita et sic est categorica falsa: aut diuisa et sic est copulatiua vera. Sed pro
 scōdo modo ponuntur duo paralogisimi. Primus est quicūq; posui seruū entē libe-
 rū de liberto feci seruū, sed seruo demonstrato te posui seruū entē libere: igitur de li-
 berto feci seruū. In maiore li entē potest dederat li seruū: et sic est cōposita vera
 vel li libere et sic est diuisa falsa. Scōs est quocūq; viroz cētū reliquit achilles
 illi et aut plures q; centū, sed quinquaginta viroz centū reliquit achilles: igitur
 quinquaginta viri erāt plēs q; centū. In minore vel li viroz dederat li centū et sic
 est diuisa falsa, aut li quinquaginta et sic est cōposita vera. Sed pro pmo mo fallacie
 accentus ponitur talis paralogisimus, quicūq; dicit metuo longas pereunte no-
 cres lidia dormis: ait se timere, sed nō timēs dicit metuo et, ergo nō timēs timet
 Minor est distinguēda, q; vel li metuo est due dictiones vel tres dictiones: sic est
 vera, vel est vna dicitō: et sic est falsa. Pro secūdo aut modo ponitur talis para-
 logisimus, quicūq; dicit heu quia nā tanti cōperūt ethera nimbi: interrogat, sed
 nō interrogās dicit heu q; nā et: igitur nō interrogās interrogat. Ultraq; pui⁹
 sarū est distinguēda, q; vel li q; nā tenet interrogatiue: et sic minor est falsa, aut
 causaliter et sic maior est falsa. In fallacia vero figure dictionis duo sunt modi
 Primus est quādo masculinū inter preteritū femininū vel femininū masculinū vel neu-
 trū alterū horū. Scōs est qn quid inter preteritū et quantū. Tertium capitulū in
 quo determinat de septem fallacijs extra dictionem.

diuisia

accentus

figure dictionis

accidentis
scdm quidignorantia
elenchi.

Fallacie extra dictionē sūt septē, s. fallacia accidentis, scdm qd ad simpliciter
 ignoratē elenchi: cōsequētis: petitiōis principij: nō cāe vt cāe, et falla-
 cia scdm plēs interrogatiōes vt vnā. Unde fallacia accidentis est qn attri-
 butū indifferētē attribuitur rei subiecte et accidenti vt sic arguēdo: coriscus est
 alter a socrate et socrates est homo igitur est alter ab hoīe. Sed fallacia scdm qd
 ad simplr est qn nō bene pcedit a dicto scdm qd ad dictū simplr: vt patet p bec
 exempla, chimera est opinabilis: igitur est, sicut a sin⁹ nō est homo: igitur a sin⁹ non est,
 sicut erbiops est albus scdm dētes igitur est albus, ibi enī at quif a dicto scdm quid
 ad dictū simplr, et facile p defectus. Si tñ vtrūq; cōtrariōz inesset eodē modo
 difficile ē rōdere, vt si scurū sit p media pte albū et p media pte nigrū difficile ē
 scire an sit albū vel nigrū. Sed fallacia ignoratē elenchi fit q; omittit aliqua p-
 ticia posita in diffinitōe elenchi. Elēchus at est cōtradictio vni⁹ et eiusdē nō nois
 tantū nec rei tantū sed nois et rei sicut, nō sinonimi sed eiusdē ex his q; data sūt de
 necessitate, nō cū numerato qd erat in principio secundū idē et ad idem et sicut et in
 eodē tēpore. Et ideo si omittat aliqua illatū particularū cōmittit bec fallacia
 vt sic arguēdo, duo sūt duplū vnus et nō sunt duplū triū: igitur sunt duplū et nō
 duplū. Similiter hoc est duplū huic secundū longitudinē et non secundū latitu-
 tudinē: igitur est duplū et nō duplū. Sed petitiō principij fit eodē modo quot
 f ij

modis petis principiu ex eo qd nescim? distinguete inter idem et diversa: siue inter non et ignoti? Sed fallacia consequens fit qd credimus consequentia couerti que tamen non couertitur: vt pz per exēpla. Primum est si mel e rubeu exigis si rubeu e mel e. Secundū e si pluir terra est madida: igitur si terra est madida pluuit. Tertiu e iste e coprus: ergo e adulter. Quartū est iste e er tabudus de nocte igitur e fur. Quintū e exēplū mellisi. qd est factū habet principiu: igit qd non est factū nō habz principiu. Sextū e si febris est calor est. igit si nō febris nō e calor. ibi arguit a destructōe aūtis ad destructōez cōsequētis. Sed fallacia nō cause vt cause fit qm illd qd nō e causa accipitur ad aliquā cōclusōez inferēdam tanqz causa illatiōis. Et bēt fieri in sillogismo ad impossibile: vt omne cōtrariū corruptioni est generatio. sed vita est contraria corruptioni. et vita et aia sūt idem: ergo vita est generatio. cōclusio e falsa ergo et aliqua pmissarū et nō nisi ista vita et anima sūt idē. Ex pōictis sequūtur tria. Primum e qd paralogismi huius fallacie nō sūt simplt in sillogisati: sed sūt in sillogisati ad ppositū. Secundū est qd hec fallacia nō minus decipit interrogatē qz respondēte. Tertiu est qd argumētatiōes dicte sūt ppter nō causā vt causas. Fallacia aut secundum plures interrogatiōes vt vna fit ex eo qd reputamus plures interrogatiōes esse vna et tūc dāmus vnicā respōsiōē cū deberemus plures dare. Unde aliquādo facile patet an sit dāda vna respōsiō. vt vtrū terra sit mare aut celū. aliquādo vero est difficile: vt hic est ne hic et hic homo demonstratis homine et aīno. et hic sunt ne hec bona an non bona demonstrato vno bono et vno malo. Et fit hec fallacia qz credimus terminū pluralis numeri diffiniri sicut terminū singularis numeri vt sicut cecū est animal non vidēs aptū natū videret: ita credim? ceca esse animalia nō vidētia apra nata videret: cū tamē sūt animalia quoz neutru vider.

petitio prin.
consequens.

nō cā vt causa

correlari.

scdm plures
vt vnam

Quartū capitulū in quo reducūtur sillogismi sophistici ad ignoratiā elēchi et ostēditur quomodo per eos decipimur.

Omnes sillogismi sophistici deficiūt a vero elēcho qz dēs tales sūt inamodificari. Unde paralogismus fallacie cōuocatiōis apbologie et figure dictōis nō cōstituitur ex his qz sūt eadē secūdu rem et vocē. Nā licet in apbologiar cōuocatiōe sit eadē vox: nō tamē eadē res. In figura vero dictōis non est idēitas vocis: s; solū similitudo. In fallacia vero cōpositiōis et diuisionis et accentus neqz est idēitas vocis nec rei: et ideo illi peccāt contra vtrūqz elēchū.

prima par.

Similiter fallacie extra dictionem et maxime paralogismi fallacie accidētis peccāt cōtra elenchuz. qz in talibus paralogismis extremitates sic vniuntur cū medio quod non vniuntur inter se: quod tamē non fit in elēcho qui est sillogismus probarius et contradictorius. Antecedens patet per duo exēpla. Primum est animal est albū. omnis cornus est animal: igitur omnis cornus est albus.

Secundū est oīs triāgulus inquamū triāgulus hēt tres. sed figura est triāgulus: ergo figura inqzū figura hēt tres. Per hāc aut fallaciā artifices et eminento sciantes ab inscis bene arguuntur. Similiter paralogismi fallaciarū secundū quid ad simpliciter ignoratiā elēchi deficiūt a vero elenchō. qz in illis nō est affirmatio et negatio eiusdem de eodē et sic de alijs nec in eis sequitur conclusio de necessitate. Et similiter paralogismi petitiōis principij et nō cause vt cause deficiunt a vero elenchō quia in primis cōnumerantur quod erat in principio et secundis vero conclusio non sequitur ex pmissa non causa: et ideo male fit ad eam regressus. Similiter fallacia consequens deficiit a vero elēcho. quia fallacia accidētis ab eo deficiit: igit fallacia cōsequens qz e pars fallacie accidētis.

secunda pars

Sicut fallacia scilicet plures interrogaciones ut vna deficit a non elencho, quia propositio plures non est propositio cum sit eadem definitio vni rei et rei simpliciter: puta vnus bois et bo imis: in elencho autem requiritur propositio vna. Et sic patet quod omnes filii sophisticis deficiunt a non elencho. Hinc autem videndum est quomodo per eos decipimur. Vnde per fallacias amphibologie et equocationis decipimur: quia nescimus distinguere inter multiplex et non multiplex. Sicut per fallacias compositionis et diuisionis decipimur, quia nescimus distinguere inter orationem compositam et diuisam. Sicut per fallacia accentus quia nescimus distinguere inter dictionem accentu accuro plara et accentu graui. Per fallacia autem figure dictionis quia nescimus dicere quod sit et quod dissile. Qui autem scit distinguere inter similia et dissimilia est prope videre deum. Vnde hec fallacia est in dictione ut patet dupliciter. Primum quia in illa fallacia est in dictione in qua fit magis deceptio cum alijs disputando quam per se ipsum considerando. sed sic est de ista: igitur. Secundo patet quia per hanc fallacia a liquis decipit in quantum considerat de dictionibus vel orationibus ad placitum significandis: igitur est in dictione. Decipimur etiam per fallacia extra dictionem. Et primo per fallacia accidentis quia nescimus quando extrema sic vniuersum medio quod vniuersum inter se. Et quia fallacia consequens est pars fallacie accidentis: ideo etiam per ipsam decipimur et hoc quia nescimus distinguere inter antecedens et consequens: Similiter per fallacia ignorantie elenchi et secundum quid ad simpliciter decipimur: quia nescimus discernere inter dictum secundum quid et dictum simpliciter inter apparetes contradictiones et veras. Similiter per fallacia petitionis principij decipimur quia nescimus distinguere inter notum et ignotum. Et per fallacia non cause ut cause quia nescimus distinguere inter premissas que facit aliquid ad illationem conclusionis et que non. Sicut per fallacia secundum plures interrogaciones ut vna decipimur quia credimus interrogacionem plures esse vnam rationem. Et sic patet quomodo per impericia nostram ipsis fallacijs decipimur.

Secundum tractatum primum capitulum in quo dicitur de sillogismis peccantibus in materia.

prima pars.

Sillogismorum sophisticorum quodam sunt appentes et non exites. Alij vero sunt sillogismi sed non conuenientes rei sicut sunt sillogismi peccantes in materia. Similiter filii reprobati qui monstrat ignorantia responderis. ille enim videtur procedere ex probabilibus et tamen non procedit. Et si dicat aliquis reprobatiua est pars dialectice igitur cum dialectica ex probabilibus procedat sequitur quod reprobatiua procedat ex probabilibus. Ad hoc dicitur quod licet argumetatio reprobatiua procedat ex probabilibus alicui non tamen ex probabilibus simpliciter: ideo dicitur peccare in materia. Vnde autem sillogismi peccantes in materia a filiis peccantibus in forma. quia filii peccantes in forma non monstrant ignorantia responderis: sed bene peccantes in materia. Et valent ad capiendum experientia de ignorantia responderis. In hoc tamen conueniunt quia filii peccantes in materia sunt per eadem principia cum peccantibus in forma. cum eadem conclusio que inferretur per filium peccantem in forma sit principium in sillo peccantem in materia. Per se enim disputando quis eque bene decipitur sicut cum alio disputando. in aliquibus tamen fallacijs facile videtur defectus ut in hijs que ducunt ad solecismum in alijs vero difficulter. Et si dicat aliquis quod filii peccans in forma aliquando videtur responderi ergo male dictum est quod nullo modo est elenbus. Ad hoc dicitur quod licet filius sophisticus peccans in forma sit elenbus apud aliquem non tamen simpliciter. Et sic patet quod secundum eadem principia sunt sillogismi sophisticis peccantes in materia et peccantes in forma. Ad illas tamen artes pertinet omnes locos elenchos sophisticos considerare quia cum ex cuiuslibet scientie teris possit fieri tales elenchi infiniti sunt elenchi sophistici. sed infinita secundum suas rationes speciales non spectant ad aliquam artem: igitur nulla ars habet omnes illos elenchos sophisticos considerare et per consequens dialectica

secunda pars
secunda conclusio.

dabet dēs illos elenchos sophisticos secundū suas rōes spēales cōsiderare. sed solū illos qui cōponūtur ex terminis secunde intentionis siue sint dialectici siue sophistici. Capitulū scđm in quo reprehēdit opinio antiquoz diuideriū dōem.

Ratio secundū antiquos diuidit sic. *Orationum* quedam disputantur ad nomen: cum scilicet op ponens et respondens suos intellectus ferunt ad diuersos sensus. *Alie* vero disputantur ad intellectum: cum scilicet opponens et respondens ferunt suos intellectus ad eundem sensum. Sed

hec diuisio est insufficientis. Tū primo qz eadē oratio disputatur ad nomen et ad intellectum. Nam possunt vno tempore dponēs et respōdens ferre suos intellectus ad diuersa et alio tpe ad idem. Tū scđs qz aliqui sunt ofoēs que nec ad nomen nec ad intellectū disputant, vt patet de illis que nō ponunt in argumētationibus: igit illa diuisio est insufficientis. Sed ad hanc diuisionē dixerūt aliqui antiquoz qz omnes dōes multiplices disputant ad nomen: nō multiplices vō ad intellectū. Hoc aut dicitū stare nō pōt. Tū primo qz ofo disputat ad nomen in ordine ad respōdentē qui circa dōem multiplicē dat aliū intellectū ab intellectu dponētis. sed cōtingit respondentē nō dare aliū intellectū ab intellectu dponētis: ergo possibile est qz ofo multiplex nō disputet ad nomen. Tū scđo qz ofo nō disputat ad nomen nisi ex defectu cōtradictionis. sed stat ofoe existente multiplici non esse defectū cōtradictionis: igit stat ordinē multiplicē nō disputari ad nomen. An̄s patet qz si respondēs dicat qz nō est possibile tacentē dicere: et sic arguar opponēs. quēcūqz dico possibile est dicere. tacentē dico: ergo tacentē possibile est dicere ibi est disputatio ad nomen ex parte defectus cōtradictionis. *At* ordēs non multiplices vere pnt disputari ad nomen quia quis potest credere qz li triangul⁹ pla significet: et sic poterit capi a respondēte in vno sensu et ab opponēte in alio. *Prererea* ordēs multiplices false possunt disputari ad intellectum igit illud dicitū antiquoz est falsus. An̄s patet. Tū primo qz qzūcuqz ofo sit multiplex possibile est qz opponēs et respōdēs nō nouerunt nisi vna significatio nē. sed tūc ofo illa disputabit ad intellectū igit. Tū scđo qz possibile est qz opponens distinguat multiplicitatē sicut debet fieri in disputatiōe dialectica et tūc qz rat de vtroqz sensu a respondente. sed tūc fiet disputatio ad intellectū. igit ofo multiplex potest disputari ad intellectum: et non multiplex ad nomen. Non tamen omnes tales disputantur ad nomen licet de facto possint disputari.

Sed circa illam diuisionem dixerunt alij antiqui qz oratio nō disputatur ad nomen nisi ex vicio opponētis nō distinguētis multiplex. Sed hoc dicitū nō pōt stare in veritate. Tū primo qz aliqui opponēs ignorat illud multiplex: ergo non tenet ipsuz distinguere. Tū nemo teneat ad impossibile. Tū scđo qz in disputatiōe sophistica vel reptatiā opponēs nō debet docere respondētes. hoc aut faceret si multiplex distingeret igit. Tū tertio qz stat ofoz nō multiplice disputari ad nomen: igit qz ofo disputet ad nomen hoc nō ē ex vicio opponētis. An̄s patet duplt. *Primo* qz si rōdens dicat qz in quaternario nō sūt tot binarij quot sūt vnitates et alius arguar qz sic. qz in quolibz cono est vn⁹ binari⁹: et similt in quolibet latere: s; duo sūt con⁹ et duo latera: ergo sūt qrtuoz binarij et p consequens tot quot vnitates. ibi ē disputatiō ad nomen qz vlē s;mo de binarijs nō cōcātib⁹ et sic nō sūt tot q⁹ vnitates. vl⁹ de binarijs cōcātib⁹ et sic sūt tot quot vnitates. Scđm exēplū est si qrat an oim cōtrarioz sit eadē disciplina pōt esse disputatiō ad nomen cū possit intelligi vno nō qz oiz cōtrarioz notoz sit eadē disciplina. Alio modo qz omniū cōtrariozum ignorozum sit eadem disciplina.

Capitulū tertiu in quo comparantur species disputationis ad inuicem.

Rō cōparatiōe speciez disputatiōis inter se ponūtur quinqz cōclusiones.

Prima est species disputationis inter se differunt. quia ex quo aliud est

prima cōclu.

secunda cōclu

tertia cōclu.

prima cōclu.

secunda conclusio

docere et aliud temptare: demonstrator qui docet non interrogat: sed in disputatione dialectica qui disputat interrogat. In disputatione vero tempraria non interrogat ad probandum vel demonstrandum: sed ad sumendum experienturum de scientia vel ignorantia respondentis. Disputatio vero litigiosa procedit ex apparere probabilibus: et in hoc differt a dialectica quae procedit ex vere probabilibus. Secunda conclusio est cum sint quidam filii litigiosi apparatus et non exites: alij vero sunt filii non tamen convenientes rei. sequitur quod filii repararius est litigiosus: sed non fillogismus falsigraphus. Prima pars consequens patet: quicumque paralogismi videtur esse secundum propria principia artium specialium et tamen non sunt: sunt litigiosi. Et fillogismus temprarius videtur esse secundum propria principia artium specialium et non est: igitur est litigiosus. Aliud patet per argumentum briffonis quo probatur circulo quadrari sic arguens. ubi cum est reperire maius et minus ibi est reperire equale: sed est reperire quadratum maius circulo et etiam minus: igitur est reperire quadratum equale circulo. ibi est argumenta tunc sophistica cum non procedat ex proprijs sed ex coibus. Et sicut illi qui sunt coram iudice in causis habet speciem veri et iusti cum non habeant: sic etiam ille fillogismus videtur esse bonus cum non sit. Secunda pars patet quod illi fillogismi qui procedunt ex proprijs principijs artium specialium non sunt sophistici: sed fillogismi falsigraphi sunt huiusmodi ut patet in argumentatione pocratis qua visus est probare circulum quadrari sic arguens: omnes linee ducte ab eodem puncto in idem punctum sunt aequales: sed quarta pars circuli et quarta pars quadrati procedunt ad eodem puncto in idem punctum: igitur sunt aequales: ibi procedit ex proprijs principijs geometrie licet male intellectis: cum maior intelligat de lineis rectis. Tertia conclusio filii temprarius est quodammodo dialecticus. Probatum duplici ratione. Prima est sicut se habet falsigraphus ad geometria. i. demonstrationem geometricam sic temprarius ad dialecticam sed falsigraphus pertinet ad geometria: ergo et temprarius ad dialecticam. Non est tamen totalis similitudo temprariae ad dialecticam: sicut fillogismi falsigraphi ad geometria. Tunc primo quod falsigraphus est ex proprijs ad propria: tertia autem ex coibus ad propria et non ad coia. Tunc secundo quod filii falsigraphus non potest ad diversas scientias applicari cum procedat ex proprijs ut patet per rationem pocratis: temprarius autem potest applicari ad diversas scientias cum ex communibus procedat ut patet per rationem briffonis. et etiam per rationem antipodis quae penitur in pbia naturali. et per rationem zenonis qua probavit nihil posse pertransiri cum infinita non possunt pertransiri. in quolibet spacio sunt infinita. illius enim rationis principia ad pbiam naturalem et ad medicinam applicari possunt. Pro secunda ratione ponunt alie conclusiones. Quarta est dialectice quattuor convenienter conclusiones. Prima est quod non est circa aliquod determinatum genus scibile. Secunda quod ipsa non est alicuius demonstrativa. Tertia est quod ipsa non est talis qualis est universalis scientia quae metaphisica dicitur. Quarta est quod ipsa est interrogativa de utraque parte contradictionis. Et si queratur an ipsa debeat interrogare de principijs scientie. Dicitur quod non quod eis nihil est notum. Quinta conclusio est dicte conclusiones dialectice convenienter temprariae: et ideo tempraria quodammodo ad dialecticam pertinet. De prima parte. Tunc primo quod illa disputatione non est alicuius generis deteriorati quam habent nescientes artes speciales. sed temprariae habent ignorantes dictas artes: quod aliqui querunt coia ad quae periti ne sciunt respondere sic sumunt experientiam de scientia respondentis ergo tempraria non est alicuius generis deteriorati. Tunc secundo quod tempraria procedit ex coibus omnibus scientijs applicabilibus: igitur non est alicuius generis deteriorati. Ex quo patet quod omnes videntur quodammodo dialecticae et temprariae etiam si sint idem quod ille procedunt ex coibus quae sunt nobis valde nota. Et si dicatur quod ex quo idem utuntur dialectica frustra addiscet illa ars.

tertia conclusio

quarta

questio quinta

Ad hoc dicitur negando consequentiam quia non oēs videntur dialectica et tempra-
tina artificialiter. De tertia cōdictiōe patet qz tempra-tius procedit ex cōmuni-
bus: merba p̄bificā vero nō. Tūm etiā qz tempra-tius est quōdāmo litigiosus.
et differt a falsigrāp̄o qui pertinet ad eandē scientiā cū demonstratiō. Et sic pa-
tet q̄ sillogismus tempra-tius pertinet ad dialecticū qz de oībus sillogismis p̄-
cedentibus ex cōibus p̄tinet ad dialecticū cōsiderare. Tertij tractatus primūz
capitulū in quo ponuntur cautele ad ducendū ad merbā falsi et inopinabilis.

Ducendū ad merbā falsi ponūtur quinqz cautele que in his versibus
cōtinētur. *Lela, multa pete, lauda: transferre memento. Discere te fin-
gas si vis cōcludere falsum. Quaz prima est opponens nō debet interro-
gare sed celare intentū suū. Secunda est opponens debet simul interrogare mul-
ta. Tertia est opponens debet laudare dicta responderis. Quarta est oppo-
nens debet se rrastrerre ad materiā in qua magis habundat argumentis: et hoc
bene fiet si respondens nō percipiat vel neget aliquid qd est necessariū vel videtur
esse necessariū opponēti: male nō fiet si hoc respōdēs p̄cipiat. Quinta est op-
ponens debet fingere se velle discere a respondente. Et valet quelibet harū caute-
larū ad ducendū ad merbā falsi. Sed ad ducendū ad merbas inopinabilis po-
nūtur quinqz cautele. Prima est qd opponens cōsideret de qua secta sit respon-
dens et tunc ei pponat inopinabilia secundū suā sectam aut secundū aliam: quia
quicq̄o respondēs dicat videt duci ad merbā inopinabilis. Secda est q̄ oppo-
uens interroget ea q̄ sunt occulta in mente et manifesta in sermone. Non enim
eadem volunt et dicunt homines, sed dicūt quidē decoratissimas orōnes: volunt
autē ea que vident̄ prodesse, vt vtrum sit magis eligendū bene mori: q̄ voluptuo-
se vīnere, v̄ legere iuste q̄z diuicijs p̄tate affluere. Tertia est opponens inter ro-
get ea de quibus est contrarietas secundū legem et naturā vt vtrum bonū sit la-
trones suspendi. Quarta est q̄ opponēs interroget ea que habent vtranzqz partē
probabilē: vt vtrū sit magis obediendū deo q̄z legibus si dissonent. Quinta est
q̄ opponēs inter roget ea de qb̄ est cōtrarietas inter p̄les pura inter p̄les et sa-
pientes vt vtrum reges sint felices vel non. Capitulum secundū in quo ostendi-
tur quomodo quis ducitur ad merbam negationis.*

Ducendorū aliq̄e ad merbam negationis oportet supponere q̄ idem
significat dictio si per se ponatur et si cū alio: et si respondens admittat
illā suppositionē poterit vere duci ad negationē vt si cōcedat q̄ sicut du-
plū per se significat duplū dimidiij et ita cū alio, tunc dicendo hoc est duplū di-
midij erit negatio cum sensus sit duplum dimidiij dimidiij. Silt si cōcedat q̄ sicut
habundans per se significat numerū habentē mediū ita cū alio tunc erit negatio
dicendo ternarius est numerus habundans cū sensus sit ternarius est numerus:
numera habes mediū. Sed si nō cōcedatur hec suppositiō nō poterit ad merbā
duci nisi apparenter. Capitulū tertij in quo docet quō q̄s ducit ad soleocismū.

Soleocismo spectat ad logicū cōsiderare qz aliq̄n fit vere et nō apparen-
ter. Aliq̄n vero apparenter et nō vere vt si quis dicat ficus maturos vere
cōmittit soleocismū: nō tamē scdm̄ cecilianū qui dicit ficus esse femini ge-
neris et scdm̄ edinatiōis. Sed si quis dicat ficus maturos licet vere nō cōmittat
soleocismū bene tñ secundū cecilianū. Silt si finis solū est masculini ḡnis secundū
quosdā et q̄s dicat finē bonā licet videat̄ soleocismū cōmittere scdm̄ illos nō tñ ve-
re cōmittit. Unde ad ducendū ad soleocismū tria ponunt̄ documenta. Primū est
q̄ maxie debemus vti neutro genere si velimus ad soleocismū ducere, qz neutrum
quodammodo comprehendit masculinum et femininum. Secundum est si aliq̄o
concessum sit sub hoc pronomine hoc debemus illud mutare in hoc pronome hunc.

capitulum 113

prima ps.

prima.
scda.
tertia.
quarta.

quinta.

secunda ps.

prima.
secunda.

capitulum 114

tertia.

quarta.
quinta.

capitulum 115

primap ars.

capitulum 116
capitulum 117

secunda ls.

Tertiu est debemus oratione de nro et indicatio in illa de accusatio et in finitimo murate vt sic arguendo. quicqd dicit esse hoc est. sed lapide dicit esse: ergo lapidem est. Et peccat tales paralogismi penes fallaciam figure dictionis.

Cap. vltimu in quo ponitur cautele pro opponente et respondente.

prima pars

Offert aut multu sic vel sic premillas proponere cum aliquando sic proponant vt facile pateat defectus et ideo dade sunt cautele ad eas sic proponendas q defectus minime patcat. Et primo ex parte opponens ponuntur quinqz. Prima est q opponens debet vti proliferare. quia difficile est simul multa conspicerere. Secundo a est q opponens debet festinare respondentem.

scda pars.

Terna est q opponens debet cum pronocare ad iram. qz conturbati minus possunt omnia considerare: et hoc potest fieri dicendo q ipse nihil scit. Quarta est q opponens debet interrogare propositiones ad inuicem permixtas puta maiorem vnius rationis cum minore alterius. Quinta est q opponens interroget ea que sunt vtilia ad occultationem. cum occultatio sit causa latendi: et latentia causa fallendi. Sed contra respondentem omnia negantem ponuntur quattuor cautele. Prima est si respondens omnia proposita neget tuc si v. limus ab eo habere affirmatiua debemus suam opposita interrogare. Secunda est si respondens concedat aliqua singularia sub subiecto alicuius vniuersalis et opponens indigeat tali propositione non debet eam interrogare sed debet ea vti tanq concessa. Tertia est si opponens velit a respondente aliqz propositionem habere debet eam interrogare sub disiunctione ad sua opposita. Appositis eni iuxta se contrarijs maiora et minora videtur et peiora et meliora hoibus. Et hoc est q solet dici sub hac forma. Opposita iuxta se posita magis elucescunt. Quarta si opponens non habeat ex quibus syllogiset debet capere que sibi sunt vtilia et imponere respondenti q ea concessit. Sed contra respondentem non multu doctru ponunt oue cautele.

tertia pars

Prima est si respondens concedat aliquod inopinabile debet ipsum opponens laudare et ei proponere aliquod proponere aliquod pbabile ad qd sequitur oppositu concludi quod fortassis concedet respondens propter laudem sibi attributa. Secda est q opponens debet videre ne propositiones a respondente concessit repugnet inter se. Et parte aut respondentis periti postremo ponitur quinqz cautele. Prima est si respondens instet contra dicta opponentis tunc opponens debet frangere multiplicatē in dicto suo et dicere q in vno sensu est veru et in alio falsum: et si respondens concedat debet dicere q cepit in sensu falso: si vero neget debet dicere qd cepit in sensu vero. Secunda est si opponens videat q respondens precipit multiplicatē dicti sui tunc debet praenire respondentem ipsum distinguendo vt videat velle bene agere. Tertia est si opponens non habeat argumentu ad propositum debet se ad aliud transferre. et si querat ab eo respondens que se transfert debet dicere q intendit sine propositioni contra dicere. Quarta est q opponens debet interrogare ppositiones eo sui ppositu valentes. et etiā aliquibus vti tanq concessis: qz multa conceduntur no interrogata q si interrogetur no concederent. Quinta est no oportet sepe conclusionem interrogare sed aliqu vti ipa. qz sepe respondentes cu multa dixerut si pponat eis q concesserut tale ppositionem credut ea concessisse. Et hec de libro elenchoru. Secundi libri elecchoru primu caplm in quo de terminat de vtilitatibus huins libri et solutionibus paralogisimoz in genera li.

quarta pars

prima pars

prima conclu.

Unc dicendum est de solutione sine recta sine appente palogisimoz et de argumentationibus q sunt digne solutione et q no sunt digne et ad q vtilis est hec scientia: Un hec scientia primo vtilis est ad philosophia. Tu prio qz qui sciut soluere palogisimos fallacie in dictione sciut multiplicitates dictionu sine terminoz: et p conseques sic quo se bnt tmimi ad res significatas qd multu cofert pbie

Liber secundus

Tum secundo quia sicut facile decipiuntur cum alio disputando et tamen non percipiunt ita per nosmetipsos considerando, sed per solutionem ab hac deceptio-
ne cauere possumus igitur paralogismorum solutio utilis est ad philosophiam.
Secundo valet hec solutio ad laudem et gloriam soluentis, quia soluens argu-
mentationem sophisticam videtur esse circa omnia exercitatus et in nullo infensus
Et si dicat aliquis quod solutio paralogismorum potest haberi per primum librum:
igitur iste liber est superfluous. Ad hoc dicitur negando consequentiam, quia ali-
quod est sine resolutione paralogismorum in sua radice sicut habet in primo libro et sci-
re eos solvere in speciali quod fit in hoc libro. Multi enim habentes habitum
qui non sunt exercitari decipiuntur: et ideo hec scientia non est superflua. Ita sicut
in figuris geometricis aliqui sciunt eas dissolvere qui tamen nesciunt eas compo-
nere, ita ex opposito in paralogismis aliqui sciunt eos componere et nesciunt eos sol-
uere. Unde aliquando ad paralogismos sophisticos danda est solutio appa-
rens magis quam vera: quia respondens debet solvere sicut opponens arguit. Sed
licet opponens videatur arguere non tamen arguit, quia non facit elenchum cum vi-
deatur facere: ergo etiam respondens debet videri solvere dano quod non soluat. Et
si dicatur quod ex quo opponens non arguit videtur quod opponens non debet dare so-
lutionem neque rectam neque apparentem. Ad hoc respondetur negando consequen-
tiam quia quod respondens soluat: hoc non est quia opponens arguit sed quia videtur
arguere: modo non solum est cauendum reargui, sed etiam videri reargui: et
laborandum est alium rearguere. Unde pro tali solutione faciendae debet respon-
dens distinguere multiplex antequam opponens concludat contra eum. Quos pa-
ret dupliciter. Primo quia respondens debet illud facere per quod acquirit apparen-
tiam sapientiam siue gloriam: sed hoc facit distinguendo multiplex cum viciu op-
ponentis corrigat, eo quod oratio multiplex non distincta est viciosa: igitur. Secun-
do patet quia sicut est de interrogatione plures ita est de interrogatione multiplex.
sed ad interrogationem plures non est danda vnica responsio, ergo ad in-
terrogationem multiplicem non est danda vnica responsio: sed plures per disti-
ctionem. Et si querat aliquis an si oratio multi-plex sit vera in vtroque sensu sit di-
stinguenda. Ad hoc dicitur quod sic quia faciendum est de oratione multiplici sicut de
interrogatione plures, sed questio plures est distinguenda etiam si sit in vtroque sen-
su vera igitur et oratio multiplex. Et dicitur patet quod sicut sunt aliqui elenchus
apparentes et aliqui veri: ita alique sunt solutiones apparentes et alique vere.
Solutio autem apprensiva est quando explicatur quare argumentum non valet in ge-
nerali et non in speciali. Sed solutio recta est quando exprimitur viciu in gene-
rali et in speciali. Et pro istis solutionibus faciendis ponuntur alique can-
dele respondentis: et primo ad resistendum interrogationi vne ponuntur quinque. Pri-
ma si est opponens, proponat respondenti aliquam propositionem probabilem que non vi-
detur respondenti probabilis tunc ipse non debet simpliciter concedere ne videat
dici ad inopinabile: sed debet dicere mihi sic videtur. Secunda est si opponens
proponat aliquid inopinabile: tunc etiam debet dicere respondens mihi sic vide-
tur ne contra eum possit fieri elenchus. Tertia est si opponens velit probare ali-
quid a respondente negatum: tunc respondens debet dicere quod petit principium:
quia videtur assistentibus quod bene dicat, et si hoc negat opponens: tunc respon-
dens debet illud manifestare. Quarta est si opponens aliquid inferat ex dictis a
respondente propter aliquam similitudinem respondens debet dicere quod ipse non ar-
guit in illo sensu in quo dedit ipsas propositiones. Quinta est respondens non de-
bet respondere nisi prius interrogatio fuerit perfecta, ut est ne homo animalium.
puta sine quicquid est danaum possessio est danaum: Sed ad resistendum interroga-

obiecto

secunda conclusio.

tertia conclusio.

questio.

secunda pars.

tertia pars

tionem plures ponuntur quinque considerationes: Prima est si opponantur plura se habentia per modum antecedentis et consequentis quorum oporteat unum concedi debet consequens potius concedi quam antea ut si queratur an ne homo vel animal currat: potius est concedenda secunda pars quam prima. Secunda est si opponens disputet cum respondente de duobus quae respondens dicit habere contraria et opponens dicat quod unum habet contrarium alterum vero non: tunc debet respondens dicere quod unum habet contrarium nominatum et aliud in nominatum et propter hoc videtur non habere contrarium. Tertia est si opponens proponat aliquam propositionem quae videtur assistentibus vera respondens non debet eam negare. sed si aliqua proponatur quae in differenter negatur et concedatur tales potest respondens negare. Quarta est si aliqua proponatur respondenti quae ab aliquibus negatur et ab aliquibus concedatur respondens debet dicere quod cepit in alio sensu quam opponens. Quinta est si respondens percipiat quod opponens velit interrogare debet ipsum prevenire dicendo quod ipse voluit hoc interrogare. Et valet hoc cautele ad solutionem apparem. Sed solutio recta est manifestatio falsi syllogismi secundum omnem modum secundum quem ille dicitur falsus. Syllogismus autem dicitur falsus dupliciter. Uno modo quia syllogizat sed tamen syllogizat falsum sicut est ille qui peccat in materia. et ille soluitur per interemptionem unius praemissarum vel amborum. Alius est qui dicitur syllogizare cum non syllogizat: et talis soluitur per distinctionem unius praemissae. Syllogismus autem falsus primo modo quidam habent unam praemissam falsam et etiam conclusionem et illi solvuntur per interemptionem praemissae et etiam conclusionis. Alii habent solum praemissam falsam: per interemptionem eius solvuntur. Et ita si debeat proficere solui argumentatio sophistica videndum est an sit syllogizata an non. Si sic videndum est an conclusio sit vera vel falsa et similiter in praemissis. Si non tunc vel est multiplicitas in praemissis et tunc solvenda est per distinctionem. vel non est multiplicitas: et tunc solvenda est per negationem consequentiae. Et si dicat aliquis quod huiusmodi solutio potest haberi per primum librum respondetur quod licet per primum librum possit haberi talis solutio cum magna praemeditatione: non tamen sine magna praemeditatione. Capitulum secundum in quo solvuntur paralogismi fallaciarum in dictione.

prima pars

Paralogismorum fallaciae equivocationis vel amphibologie quidam habent conclusionem multiplicem. ut contingit tacere loqui. Alii vero habent praemissam multiplicem ut quidquid scit hoc scit. lapis quis scit: ergo lapis scit. Et talis oratio multiplex aliquando est vera secundum quemlibet sensum et aliquando falsa. aliquando vero est vera secundum unum sensum et aliquando falsa. Unde si conclusio sit multiplex non fit elencus contra respondentem nisi ipse concesserit apparem contrariam conclusionis. Si vero praemissa sit multiplex nullo modo potest respondens redargui. Unde paralogismi equivocationis et amphibologie debent solvi distinguendo multiplex dum modo non lateat: ut si fiat iste paralogismus. quocumque dico possibile est dicere tacetum dico: ergo tacetum possibile est dicere. conclusio est distinguenda quia vel est sensus possibile est quod quis dicit tacetum: et tunc est vera. Alius sensus est possibile est quod tacetum dicat: et tunc est falsa. Et similiter solveretur paralogismus qui fieret per hunc terminum expeditens. Sed si respondens ignoret multipliciter et postea percipiat tunc debet se corrigere dicendo quod in tali sensu concessit. Et ideo per illo ponitur talis cautela si respondens concesserit aliquam conclusionem et opponens bene arguat contra ipsum ita quod difficulter solvi potest eius argumentum: tunc respondens debet dicere quod propositum est multiplex licet non sit: et quod in tali sensu concessit ea et non in illo: ut patet in hoc paralogismo. quicquid aliqui sciunt hoc sciunt. sed aliqui sciunt a finos et lapides: ergo affini et lapides sciunt. In maiore vel hoc est nominativus casus: et sic tunc est falsa. vel accusativus casus: et tunc est vera. Sed ad solvendos paralogismos compositionis et divisionis

secunda pars.

tertia pars

Liber secundus

Dicendum est quod oratio composita et diuisa non idem significant: ideo si inferatur
 in vno sensu dicendum est quod est concessa in alio: vt patet per hos sex paralogis-
 mos. Primus est quocumque vidisti hunc percussum hic percussus est. sed oculo
 vidisti hunc percussum: igitur hic oculo percussus est. minor est distinguenda.
 Et licet talis paralogismus videatur ad amphibologiam spectare. non tamen
 spectat ad amphibologiam cum illa oratio non maneat eadem secundum diuersos
 eius sensus sicut hec dictio malum secundum sua diuersa significata non manet ead-
 dem. Secundus paralogismus quicumque videt naues nunc existentes in pyrayens
 in siciliam est extra siciliam. sed tu qui es in sicilia vides naues existentes in py-
 rayens in sicilia: igitur tu es extra siciliam. Minor est distinguenda quod vel si eis
 determinat si in pyrayet sic minor est falsa et maior vera. vel si in sicilia et sic est
 vera. Tertius est nullus bonus futor malus est: sed aliquis bonus futor malus
 est: ergo aliquis bonus futor non est bonus futor. In maiore vel si futor est de-
 terminabile et sic est composita vera. vel si homo est eius determina-
 bile et sic est diuisa falsa. Quartus est quicquid est malorum malum est. sed discipli-
 na bona est malorum. ergo disciplina bona malum est. Minor est distinguenda
 Quintus est quemcumque nunc dico. vere esse factum hic nunc factus est. sed te nunc
 vere dico vere esse factum. ergo tu nunc factus es. In minore vel si nunc determi-
 nat si dico et sic est composita vera. vel si esse et sic est falsa. Sextus est quemcumque po-
 tes sicut potes sic facies. sed tu potes non citbarifans citbarifare. ergo tu citba-
 rifabis non citbarifans. Minor est distinguenda penes sensum compositum vel
 diuisum. Sed ad hunc paralogismum dicebant antiqui quod licet concessum sit parti-
 culariter quod sicut tu potes sic facies non tamen vniuersaliter quod quocumque modo
 potes sic facies. Sed hec solutio est falsa. quod dato quod maior acciperetur vniuer-
 saliter adhuc non valet consequentia. Sed pro fallacia accentus pauci sunt in
 scripto vel in voce paralogismi penitur tamen iste. quocumque iustum est pendere
 iustum est penam pati. sed iustos iustum est pendere. ergo iniustos iustum est penam
 pati. In minore vel si pendere habet secundam breuem et sic est vera: vel media lo-
 gam et sic est falsa. Sed pro paralogismo fallacie figure dictionis dicendum est
 quod genera predicamentorum sunt distincta. et ideo licet dictiones habeant similitu-
 dinem in voce vel scripto non tamen propter hoc habent eodem modos significandi vt pa-
 tet in his paralogismis. contingit idem videre et videri: igitur contingit idem fa-
 cere et fieri. Similiter facere actionem importat et fieri passionem: ergo similiter
 videre actionem actionem importat et videri passionem. Ille consequentie non va-
 lent quod licet voces sint similes habent tamen diuersos modos significandi. Ter-
 tius paralogismus est quicquid heri habuisti et hodie non habes perdidisti. sed
 decem digitos heri habuisti et hodie non habes: ergo decem digitos perdidisti.
 ibi mutatur quid in quartum. Quartus est quicquid aliquis non habet illud non
 dat. sed vnum solum denarium aliquis non habet: ergo vnum solum denarium
 quis non dat. Quintus est tu aliquem percussisti sola manu: sed solam manum
 non habes: ergo aliquem percussisti per illud quod non habes. Sextus est tu vidisti
 solo oculo equum. sed solum oculum non habes: ergo vidisti equum per illud quod
 non habes. In illis tribus paralogismis sub signo distributivo substantie su-
 mitur terminus de predicamento ad aliquid. Septimus est quicumque cito dat ali-
 quid cito dat sed illud quod dat non habet cito: ergo illud quod dat non dat. ibi muta-
 tur quid in quale. Sed ad predictos paralogismos et maxime ad quartum di-
 cebant antiqui quod iste simul stant. iste habet vnum solum et iste habet plura. licet
 iste non simul stent. iste solum habet vnum: et iste habet plura. Sicut dicebat ad sep-
 tum quod licet ille non habeat vnum solum oculum. habet tamen vnum oculum quo
 videt equum. Similiter ad quartum dicebant quod non est inconueniens aliquem dare

quarta pars

quinta pars.

non habet ut si quis det vinū qđ in datione vertatur in acetum. Sed he solutio-
 nes non valent qz opposita eorum datis ad huc possunt solui illi paralogis-
 mi. **Octau^{us}** paralogismus est quicquid scriptum est aliqua scripsit. sed oratio
 falsa scripta est: igitur aliquis scripsit orationē falsam. ibi sub signo distributi-
 vo substantie sumitur terminus de predicamento signi. **Nonus** paralogismus
 est quicquid addiscit discēa hoc est qđ discit. sed discens addiscit cito quod est tar-
 de ergo quod est cito est tarde. ibi mutatur quid in quale. **Decimus** est quicquid
 aliqua ambulat illud calcat. sed diem totam aliqđ ambulat: ergo totam diem
 aliquis calcat. ibi mutatur quid in quando. **Undecimus** est quicquid bibisti est
 in corpore tuo. sed cypsum id est vinū replens cypsum bibisti: ergo vinū replēs
 cypsum est in corpore tuo. ibi mutatur substantia in actionē. **Duodecimus** est
 quicquid sciisti tu inueniens vel addiscens sciisti: sed duaa propositiones sciū-
 sti: igitur eas inueniens vel addiscens sciisti. ibi mutatur numerua singularis
 in pluralem. **Tertiusdecimus** est fortes est tertia ab homine et fortea est homo:
 igitur fortes est tertia a se ipso. **Alia** cōsequētia videtur esse similis vni in qua
 mediū est terminus singularis. **Ultimus** est. quēcumq; vidisti ille est alter ab eo
 quē non vidisti. sed tu vidisti coriscum et non vidisti coriscū musicum. ergo cor-
 riscus musica est alter a corisco. ibi mutatur quid in quale. **Ex his** pater quō
 soluntur paralogismi in dictione: soluitur enīz per oppositū qz si respondēs cō-
 tesserit propositionē compositā ex qua opponens aliquid cōtra eum inferat de-
 bet dicere qz concessit eam in sensu diuiso. **Et sicut** in alijs fallacijs si opponēna ar-
 guar ex vna oratiōe in vno sensu debet respondens dicere qz cepit in alio.

Tertiu^m cap. in quo soluitur paralogismi fallaciarū extra dictionem.

pria para

In solvendos paralogismos extra dictionē et maxime fallacie accidētia pōt
 generaliter negari cōsequētia sed tamē hec solutio nō sufficit sed oportet
 assignare causas quare nō valet talia cōsequētia qđ est difficile cū nō sit
 per vnā regulā dēterminatū qñ ex vnione extremorū cū medio debeat inferri vnio
 extremitarū inter se poterit tamē hoc parere per hos sex paralogismos. **Primum**
 est tu scis bonum et bonū est qđ intendo interrogare: ergo tu scis illud qđ inten-
 do interrogare. **Secundua** est tu cognoscis fortem: et fortea est veniens: ergo tu
 cognoscia venientē. **Tertiu**a est tu cognoscis fortem et fortes est coopertua: ergo
 tu cognoscia coopertū. in illis tribua variatur appellatio. **Quartus** est hec sta-
 tua est opus. et hec statua est tua: igitur hec statua est opua tuū. **Quintus** ē iste
 canis est tuus et est pater: igitur est pater tuus. **Sextus** est pauca sunt raro. et
 pauca sunt pauca: ergo pauca sunt raro pauca. **Horū** paralogismorū tres pri-
 mi deficiunt propter variationē appellatiōis qz non quicquid attribuitur acci-
 denti attribuitur rei subiecte maxime si habeant diuersas ratiōes sicut coriscus
 et veniens. pōt enīz quis cognoscere coriscū sub ratiōe corisci non cognoscēdo ipz
 sub ratiōe venientia. Sed ad trea vltimoa dicif negādo cōsequētia qz ibi arguit
 indebite a diuisa ad cōiuncta. **Terūtāmē** hea paralogismoa aliter soluebāt au-
 riqni. **Nam** primo ad secundū dicebāt qz non erat incōueniens aliquid cognosce-
 re et idem ignorare: dum tñ hoc non esset secunou idem. Sed hec solutio nulla est
Tum primo qz omēa paralogismi eiusdem fallacie debent eadem solutione sol-
 ui sed hec solutio non est huiusmodi igitur. **Tum** secundo qz per hanc solutiōnē
 nō dicif quare nō sequitur cōclusio: igitē hec solutio nō est bona. **Eadem** enīz oīo
 potest plurea habere defectua: et si soluat secundū vnū solum non est bona solu-
 tio. **Tum** tertio qz paralogismi illi cōcludunt illud quod ipsi dicunt. ergo solu-
 tio est mala. **Sed** dicebāt ad sextū paralogismū qz nō erat incōueniens cōcedere
 cōclusiōnē qz hec cōcedif raro pauca multa: igitur hec concedi potest raro pauca

sunt pauca. scilicet hec solutio etiam nulla est cum non ostendat quare non sequitur conclusio. Tertio dicebatur ad quintum palogismum quod hec est distinguenda iste canis est tuus. quod vel scilicet est quod iste canis genuit te: vel quod possidet a te: vel quod seruit tibi. sicut cum aliquid fiebat iste palogismus. prudenter est malorum. et est quoddam bonum: ergo quoddam bonum est malorum. Distinguebatur consequens quod vel scilicet est. quoddam bonum est malorum possessio. vel quod est malorum causa: vel quod est malorum distinctio. Sed hec solutio nulla est quod nulla illarum significat pluram: ergo nulla illarum proponitur est distinguenda. Quis patet quod hec. hoc est horum: non significat nisi quod hoc est possessio horum: nisi ponatur loco propositionis truncata. igitur etiam ista. quoddam bonum est malorum non significat nisi quod quoddam bonum est malorum possessio. cum genitivus rectus a nominativo absoluto ex vi possessionis regatur: igitur etiam ista. iste canis est tuus. non significat nisi quod iste canis possidet a te. Sed ad solvendum palogismos fallacie scilicet quod ad simpliciter inspicendum est ad conclusionem et contradictionem. quod dicto scilicet quod non contradicit dictum simpliciter nec e contra sed dictum secundum quid contra dicit dicto secundum quid. Pro hac autem fallacia ponuntur quidam palogismi. Primum est quod non est. est opinabile: ergo quod non est: est. Secundum est quod non est homo: ergo quod est non est. Tertium est dicat solus sortes pro deo ego sum periturus. bene iurat: et per consequens non est periturus. ibi non valet consequentia. quia licet bene iuret quantum ad aliquid: non tamen simpliciter. Quartus est aliquis dissuadet surari. sed ille idem suadet non furari: ergo qui dissuadet suadet. In illis palogismis arguitur a dicto secundum quod ad dictum simpliciter. cum esse opinabile non sit esse simpliciter: neque suadere negatiue est suadere simpliciter. Quintus est dicat solum sortes istas. sortes dicit falsum: videtur quod illa non sit falsa. quia si illa sit falsa cum eam solum dicat sortes sequitur quod ita est sicut dicit: et per consequens illa est vera. ibi non valet consequentia. Nam licet dicat verum secundum quid: non tamen simpliciter. Sextus est sanctus est bonus et est malus male utenti: ergo bonum est malum. Septimus est diuinitas sunt bone et sunt male male utenti: igitur bonum est malum. Octauum est sanum esse vel habere magnam potestatem in aliquo tempore non est bonum: igitur non est bonum. Nonum est quod non vult sapiens est malum. scilicet amittere bonum non vult sapiens: ergo bonum est malum. Decimum est aliquid vult accipere malum: ergo aliquid vult malum. Undecimus est aliquid vult dimittere egritudinem: ergo aliquid vult egritudinem. non valet consequentia quod non est idem egritudo et dimittere egritudinem. Duodecimum est iustum est castigabilius iniusto: ergo iusta passio melior est quam iniusta. et iuste condempnari melius est quam iniuste condempnari. Tertiusdecimum est ista sunt mea adiudicata: igitur sunt mea. Quartusdecimus est iniuste passus dicit se passum iniuste: igitur dicit iniuste. ibi non valet consequentia cum committat fallaciam scilicet quod ad simpliciter. Sed ad solvendum palogismos fallacie ignorantie elenchi oportet considerare ad contradictionem quod hec fallacia fit scilicet defectum contradictionis. Et ideo scilicet ea pro ratione ponit talis cautela quod si rationes dicat aliquid propositio non est contradictoria et opponens sibi declarat quod sic ostendendo sibi istas duas. hoc est dupliciter et hoc non est dupliciter. tunc rationes debet dicere quod hoc non est respectu eiusdem et scilicet idem: ut patet in his duobus palogismis. Primum est tu cognoscis coriscum esse coriscum. et non cognoscis ipsum esse musicum: ergo tu cognoscis et non cognoscis coriscum. non valet ibi consequentia quia non seruat hec pericula simpliciter. Secundus est ovis tetracubitus est maior tricubito sed hoc est nunc tetracubitus et prius fuit tricubitus: igitur hoc est maior se ipso. ibi non seruat hec pericula in eodem tempore. Sed ad solvendum palogismos petitionis principii debet rationes opponenti dicere quod accepit propositum minus probabile conclusionem quam intendit: et ideo pro ipso rationes opponente debet non nunquam cautele: Primum est si respondens primo non recipiat quod sit petitio principii concedat aliquid propositum et qua opponens infert aliquid contra ipsum tunc debet dicere quod

secunda pars

tertia pars

quarta pars

quinta pars

sexta pars:

septima pars

opponēs nō dēt vti tali ppositiōe quīs sit cōcessa qz petit principū. Scda cau-
tela est rñdens debet dicere opponēti q nō cōcessit illā ppōem vt ea vtenf: sed vt
arguet contrs es. Sz ad soluēdū palogismos fallacie cōsequētis neganda est cō-
sequētia qz nō oportet si pria cōsequētia sit bona q etiā r scda. Itā s ppositiōe cō-
sequētis ad ppositiōē aūtris. vñ a destructiōe aūtris ad destructiōē cōsequētis nō
valet cōsequētia. vt pz p argumētū mellissi sic arguentis. q̄cqd est factū bēt pri-
cipiū. igit̄ q̄cquid nō est factū nō habet p̄cipiū. Clerū ad soluēdos palogismos
fallacie nō cause vt cāe oportet videre ad p̄missaz supflūā. r dēt rñdens dicere
q illa p̄missa nibil facit ad illationē cōclusiōis: iō ei² falsitas nō dēt inferri ex
falsitate cōclusiōis. Pro hac aūt fallacia ponit talis cautela rñdens volentis
oñdere ignozātiā opponēris. s. q rñdēs dicat se t̄kz ppōez cōcessisse vt opponēs
eam imp̄bar et cū tñ eā imp̄bare nō potuerit. Sed ad soluēdos palogismos secū-
dū plures interrogatiōes vt vnā nō est dāda vnica rñsiō sz plures cū interroga-
tio sit plures. Interrogatio eniz vnā est q̄ vnū de vno significat. Interrogatio
nō plures q̄ plā de vno significat. Ad dō sicut in equocis lz ppositiō aliqñ in vtro
q̄ sensu sit vera aut f̄la. r tūc rñdēs cōcedēs vñ negās eā nō ducit ad redargutio-
nē cadit tñ in hoc peccatū q̄ dat vnā respōsiōē ad ppōem plēs: ita si ad interro-
gationē plēs dato q̄ sit in vtroq̄ sensu vera vñ f̄la det vnā rñsiōē incidet in il-
lud peccatū et in aliud si illa sit in vno sensu vñ r in alio falsa. vt pz in bis qua-
tuor exēplis. Primū est sicut ne ista bona vel mala demonstrato vno bono r vno
malo: si bona igit̄ malū est bonū. si mala: igit̄ bonū est malū. Ad hoc debet dici
q̄ nec sunt bona nec mala. sed vnū eoz est bonum et alterū malū. Secundū exē-
plum est sicut a r b diuersa quoz singulū sit sibi idē. querit̄ vtrū s r b sint ea-
dem vel diuersa: si eadem ergo diuersū est idē. si diuersa ergo idē est diuersū.
Tertū exemplum est sicut fortes bonus et plato malus. queritur an fortes r pla-
to sint boni an mali et arguitur sicut prius. Quartū exemplū est sit s equale et
b in equale: queritur vtrum a et b sint equalia an inequalia. et arguitur sicut
prius. Ad hec argumenta potest dici q̄ pluralis numerus in illis p̄positiōni-
bus potest teneri diuisiue et tunc sunt false. vel coniunctiue et tunc consequentie
non valent.

Ultimum capitulum in quo docet philophtus soluere paralogismos ducentes
ad nugationem et ad soloecismum.

prima pars

prima regula

secunda regula

Ad soluēdos paralogismos ducentes ad nugationē ponuntur due re-
gule. Prima est termini relatiui sine suis correlatiuis positi dāt intel-
ligere sua correlatiua: sed positi cū eis non dant ea intelligere vt sicut
si esset aliqua vox significans tantum sicut vno minus decem tunc si
ponatur cum decem non dat intelligere decem: sed si per se ponatur dat intelli-
gere decem. Et similiter si esset aliqua dicitio significans tantum sicut non facere
tunc si per se poneretur daret intelligere facere: non autē si ponatur cum facere
Ita duplum per se dat intelligere dimidium. et scientia scibile: non autem si cū
eis ponantur. Secunda regula est passio per se sumpta dat intelligere subie-
ctuz sed non posita cum subiecto: et ideo falsa est opinio que dicit q̄ ponendo dif-
finitionem loco passionis eius non comittitur nugatio vt dicendo nasus habens
cauitatem. Nam si loco passionis ponatur tora diffinitio erit nugatio Nam
tunc dicendo nasus simus sensus esset nasus: nasus habens cauitatem et simili-
ter dicendo simitas nasi sensus esset cauitas nasi nasi. Sed ad soluēdos para-
logismos ducentes ad soloecismum oportet videre si aliqua p̄missa sit incon-
grua r tunc non est mirū si sequatur cōclusio incongrua vt patet sic arguēdo: hic

est alba: et hic est coriscus. ergo coriscus est alba: sed si premissa sint congruē
 clusio non debet esse incongrua. Ideo peccant hij quinq; paralogismi. Pri
 mus est quicquid tu dicis esse hoc est: sed lapidem tu dicis esse: ergo lapidem est.
 Secūds est illa ē illud qđ tu dicis eā cē: sed tu dicis eā cē a spide: ergo ipā ē a spide.
 Tertius est ille est illud qđ tu dicis ipsū esse sed tu dicis ipsuz esse cleonē igit ipse est
 cleonez: ibi mutat noiatū in accusatiuz. Quartus est tu scis hoc. et hoc est la
 pis: ergo tu scis lapis. ibi mutatur accusatiuus in neminatiuus. Quintus est
 cūtus scientiam habes illud scis. sed habes scientiam lapidis. igitur lapidis
 scis. ibi mutat accusatiuū in gēnū. Et hec de solutiōib; paralogismoꝝ in spēali.

Hūc de eis in gēnali videndū est. Pro quo ponūt tres diuisiones. pria ē. Oīem
 qđā sūt faciles ad soluēdū: et qđā difficiles. Oīes autē faciles ad soluēdū sūt il
 q; sūt penes equoationē. cū ridiculū sit multiplicatē ignorare: vt pz in his duo
 bus exēplis. Primū est quicūq; ferebat gradatim ibat de loco ad locū: s; vir se
 des ferebat gradatim cū sedebat: igit tūc ibat de loco ad locū. ibi gradatuz potest
 accipi vt tm̄ v; sicut de gradu ad gradū. vel tantū valet sicut gradies. Secūds
 palogismus ē queqđ ledit pauperē nō est purū. s; bozeas ledit pauperem: ergo bo
 reas nō est purus. ibi purū pōt capi pro innocēte vel pdepurato a nubib;: et ille
 oīo es faciles sūt ad soluēdū. Sed ille de quaz equinocariōe est cōtrauer sia sunt
 difficiles ad soluēdū sicut sūt bee in qđ ponūt ens et vnū. ymo eadē oīo pōt eē fa
 cilis ad soluēdū et difficilis scđm qđ dubiū est p quā fallaciā solui debeat: et sic
 sicut in fallacijs in dictiōe alique sunt faciles et aliq; difficiles ad soluēdū ita et in
 fallacijs extra dictiōē. Unde oīo d; acris siue difficilis q; maxie du bitare facit et
 maxie mordet. Secūda diuisio. Oīonū acriū qđā peccāt in forma et qđā in materia
 Peccātes autē i materia sūt acriores peccātib; in forma cū etiā peritos decipiāt.
 Et inrer peccātes i materia ille q; pcedūt ex pmissis valde. pba bilitz ad inferēdū
 vnū valde improbabile sūt acerrie ad soluēdū. Silt qñ pmissis nō sūt multū pbabi
 les s; tñ aliq; liter probabiles et cōcludūt vnū manifeste falsū oīo est acris q; tunc
 oportet aliq; pmissarū interinere: s; dubiū est q; interiniri debeat. Sed illa q; pce
 dit ex valde improbabilib; facilis est ad soluēdū: imo aliqñ est digna despici si sit
 manifestū defectus q; nō pueniat ex pre ordinatiōis pmissaz. Ille oīoes sūt dif
 ficiles ad soluēdū de qbus dubiū est an sint sillogisate anno: et si sint sillogisate
 dubiū est in eis q; pmissa debeat negari aut distingui. Tertia diuisio est q; rōdes
 aliqñ soluit ad re: et tūc recte soluit. aliqñ vero soluit solū appenter et tūc nō re
 cte soluit. Et sic pz ex q;ris et q;libz fiāt palogismi: et quō q; pōt duci ad metbas
 et q; sūt viles sophisticatiōes: et q; solutio recta. Patuit insup in libro topicorū
 quō fiāt silli dialectici. et q; modus ē respōdētis et opponētis vt assequimur illuz
 finē q; dictus ē in pncipio libri topicorū: et preter deteriorata i hoc libro de palogis
 mis nihil restat per tractādū. Vñ hec ars fuit inuēta sicut alie artes. Itā sicut i
 alijs artibz q; a pntis inuētoribz inuēta fuerūt pua fuerūt et tandē augmētū su
 sceperūt qz fuerūt inuēta pria pncipia q; sūt optia et magna in x̄tute: s; sin pua i
 magnitudine et illa fuerūt difficilia: cū sit difficile ea applicare ad spēalia vt pz
 in rethorica. Tifias enī inuenit pncipia rethorice et illis addidit aliqua. post cū
 venit trasimachus q; etiā aliqua addidit. et post illū venit theodoruz q; pdictis
 aliq; addidit: et sic cōsequē cōsumata est rethorica. Sed de hac arte añ phm̄ nihil
 erat scđm. Itā s; aliqđ de vna materia cēt traditū et aliud de alia. nō erāt tñ ad
 vnā artē redacta. s; erāt sic qđā relē sine ordine sic enerecarij rēdūt res suas. et
 ideo illa traditio era facilis qz nō erāt nisi qđā rle sine demonstratiōe tradite. sic
 si aliq; debeat tradere artē vt boies nō doleāt pedes et talis nō doceat artē suro
 : s; dat multos modos calciamentoz pferuātes addolozē pedū: ita penitus si

tertia pars.
 prima diuisi

scda diuisio.

tertia diuisio

quarta pars

militer erat de rebus huius artis datus a[n] p[ro]p[ri]o. Sed de r[het]oricis a[n] r[het]ori-
cā multa erāt inuēta: de hac autē arte quasi nihil. Ex quo p[ro]p[ri]o q[uo]d p[ro]p[ri]us fuit inuētoꝝ
hui[us] scie[n]t[ie] z eā sufficiēter cōpleuit: q[uo]d hec ars est tradita sic alie ad quas p[ro]ficiēdas
fuerūt p[ro]p[ri]us coadiutores: z ideo dicit p[ro]p[ri]us reliquū erit o[mn]i[um] v[est]rū v[el] eor[um] q[ui] audia-
rit op[er]e om[ni]s q[ui] de artis indulgētiā inuētiōis autē multas habere grates. Et sic
est finis textus abbreviati totius logices.

Totius logices textus abbreviatus feliciter explicat. q[uo]d om[n]i cura sūmaq[ue] di-
ligētia visus itez atq[ue] itez visus: z demū om[n]i emēdātoꝝ obscuritate remota fi-
dentissime castigatū cōstitit relictum: per Ferdinandū de prezano in artibus Bac-
calariū. Qui totis: vt aiunt: viribus incumbendū fore dignissimū duxit: quo
his saltem qui in Aristotelis doctrina ipso duce militant prodesse non cessaret:
ac vt perinde cuncti eius agnoscerent fidelitatē: hoc presens opus Salmarice
Leonardo alemano eiusq[ue] socio fratri Lupo vt imp[ri]meretur cōmisit. Vt certe
eo quo soliti sunt conatu ad hunc vsq[ue] diuo freti fauore: p[er]duxere finem.

Ine.
1403

Handwritten musical notation on a grid. The notation consists of several rows of notes and symbols, including vertical stems, horizontal lines, and various characters such as 'a', 'b', 'c', 'd', 'e', 'f', 'g', 'h', 'i', 'j', 'k', 'l', 'm', 'n', 'o', 'p', 'q', 'r', 's', 't', 'u', 'v', 'w', 'x', 'y', 'z'. The notation is arranged in a structured manner, with some symbols appearing in groups and others in single instances. The overall appearance is that of a handwritten score or a set of musical instructions.

Handwritten text or signature, possibly a name or a date, located in the center of the page.

